ISSN (Print): 2304–5809
ISSN (Online): 2313–2167

Науковий журнал

«Молодий вчений»

№ 2.1 (78.1) лютий 2020 р.

Редакційна колегія журналу

Сільськогосподарські науки
Базалій В.В. – д-р с.-г. наук
Балашова Г.С. – д-р с.-г. наук
Клименко М.О. – д-р с.-г. наук
Коковіхін С.В. – д-р с.-г. наук
Лавриненко Ю.О. – д-р с.-г. наук
Писаренко П.В. – д-р с.-г. наук

Історичні науки
Змерзлий Б.В. – д-р іст. наук

Юридичні науки
Бернацька Н.І. – д-р. юрид. наук
Стратонов В.М. – д-р юрид. наук

Політичні науки
Наумкіна С.М. – д-р політ. наук
Яковлев Д.В. – д-р політ. наук

Педагогічні науки
Козяр М.М. – д-р пед. наук
Рідей Н.М. – д-р пед. наук
Федяєва В.Л. – д-р пед. наук
Шерман М.І. – д-р пед. наук
Шипота Г.Є. – канд. пед. наук

Психологічні науки
Шаванов С.В. – канд. псих. наук

Філологічні науки
Шепель Ю.О. – д-р філол. наук

Філософські науки
Лебедєва Н.А. – д-р філос. в галузі культурології

Технічні науки
Гриценко Д.С. – канд. техн. наук
Дідур В.А. – д-р техн. наук
Шайко-Шайковський О.Г. – д-р техн. наук

Економічні науки
Іртищева І.О. – д-р екон. наук
Козловський С.В. – д-р екон. наук
Шапошников К.С. – д-р екон. наук

Медичні науки
Нетюхайло Л.Г. – д-р мед. наук
Пекліна Г.П. – д-р мед. наук

Ветеринарні науки
Морозенко Д.В. – д-р вет. наук

Мистецтвознавство
Романенкова Ю.В. – д-р мистецт.

Соціологічні науки
Шапошникова І.В. – д-р соц. наук

Хімічні науки
Козьма А.А. – кандидат хімічних наук

Військові науки
Можаровський В.М. – доктор військових наук

Міжнародна наукова рада

Adam Wrobel – Doktor, Associate Professor (Poland)
Arkadiusz Adamczyk – Professor, Dr hab. in Humanities (Poland)
Giorgi Kvinikadze – PhD in Geography, Associate Professor (Georgia)
Inessa Sytnik – Professor, dr hab. in Economics (Poland)
Janusz Wielki – Professor, dr hab. in Economics, Engineer (Poland)
Javad Khamisabadi – Professor, PhD in Industrial management (Iran)
Michal Sojka – Doctor in Engineer (Poland)
Stanislaw Kunikowski – Associate Professor, Dr hab. (Poland)
Wioletta Wojciechowska – Doctor of Medical Sciences (Poland)
Вікторова Інна Анатоліївна – доктор медичних наук (Росія)
Глущенко Олеся Анатоліївна – доктор філологічних наук (Росія)
Дмитрієв Олександр Миколайович – кандидат історичних наук (Росія)
Марусенко Ірина Михайлівна – доктор медичних наук (Росія)
Швецова Вікторія Михайлівна – кандидат філологічних наук (Росія)
Яригіна Ірина Зотовна – доктор економічних наук (Росія)

Повний бібліографічний опис всіх статей журналу представлено у:
Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського,
Науковій електронній бібліотеці Elibrary.ru

Журнал включено до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз:
GoogleScholar, CrossRef, IndexCopernicus, Vernadsky National Library of Ukraine.

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 18987–7777Р від 05.06.2012 р.,
видане Державною реєстраційною службою України.

© Науковий журнал «Молодий вчений», 2020
© Видавництво «Молодий вчений», 2020

ПРОЕКТ “TESOL-UKRAINE RESEARCH ACADEMY” В СТВОРЕННІ АНГЛОМОВНОГО АКАДЕМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Спеціальний випуск наукового журналу «Молодий вчений» присвячено початку імплементації наукового проекту *TESOL-Ukraine Research Academy*. Цей проект є результатом плідної співпраці кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка та громадської організації «Асоціація викладачів англійської мови ТІСОЛ-Україна (TESOL-Ukraine)», які стали співорганізаторами проекту. У цьому випуску представлені статті учасників проекту – науковців Львівського національного університету імені Івана Франка, Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайл Коцюбинського, Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького та Криворізького державного педагогічного університету.

Кафедра іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка обрана базою реалізації проекту з огляду на її: великій досвід в організації і проведенні наукових заходів, великий науковий потенціал, членство в TESOL-Ukraine та участь у всіх її заходах з самого початку діяльності організації (1995) та багаторічний досвід участі в міжнародних проектах.

TESOL-Ukraine відома своєю діяльністю з 1995, коли викладачі англійської мови вищих і середніх навчальних закладів України об’єднались у Всеукраїнську асоціацію викладачів англійської мови. У 1996 асоціація отримала міжнародний статус філії Всесвітньої асоціації викладачів англійської мови для носіїв інших мов TESOL, Inc. (USA). Цього року, коли TESOL-Ukraine відзначає своє 25-річчя, запуск нового наукового проекту свідчить про успішний розвиток організації.

Партнерами проекту стали: 1) кафедра іноземної філології та перекладу Вінницького торговельно-економічний інституту Київського національного торговельно-економічного університету; 2) кафедра іноземних мов Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова; 3) кафедра перекладу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького; 4) кафедра англійської мови з методикою викладання Криворізького державного педагогічного університету.

Головна мета проекту – створення англомовної спільноти дослідників у різних галузях лінгвістичних досліджень (когнітивістика, прагмалінгвістика, комунікативна лінгвістика, дискурсологія, когнітологія, психолінгвістика, соціолінгвістика, стилістика, перекладознавство, лінгвопедагогіка та лінгвометодика), які працюють в університетах України та є членами асоціації TESOL-Ukraine.

Відмінністю цього проекту від інших подібних за тематикою є те, що всі заходи відбуваються англійською мовою, надаючи, таким чином, можливість українським науковцям удосконалювати свої навички презентації наукових здобутків та ведення наукової дискусії англійською мовою за загальними стандартами Academic English.

Реалізація проекту відбувається у двох напрямах: проведення наукових заходів і публікація наукових статей викладачів–учасників проекту (TESOL-Ukraine Research Academy), проведення наукових заходів і публікація матеріалів студентів, яких навчають викладачі–учасники проекту (TESOL-Ukraine Students’ Research Academy).

Перспективи розвитку проекту пов’язані як з розширенням кола партнерів і учасників проекту, так і з поглибленням проблематики досліджень.

Раду А.І., автор проекту

PROJECT “TESOL-UKRAINE RESEARCH ACADEMY” IN CREATING ENGLISH-LANGUAGE ACADEMIC ENVIRONMENT IN UKRAINE

TESOL-Ukraine Research Academy is a new project of the NGO Association of Teachers of English, TESOL-Ukraine, and the Department of Foreign Languages for Humanities of Ivan Franko National University of Lviv. The partners of the project are as follows: 1) Department of English Philology and Translation of Vinnytsia Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics; 2) Department of Foreign Languages of O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv; 3) Department of Translation of Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine; 4) Department of the English Language and Methods of Teaching of Kryvyi Rih State Pedagogical University.

The project is aimed at creating an English-language academic environment for the community of the Ukrainian scholars, TESOL-Ukraine members. The project is implemented in two formats: academic events and publications for scholars teaching in universities (TESOL-Ukraine Research Academy) and academic events and publications for their students (TESOL-Ukraine Students’ Research Academy).

The perspectives of the project are connected with broadening the circle of the scholars involved and extension of the problems discussed.

Radu A.I., author of the project

ЗМІСТ

Андрущак О.В., Девлиш І.А.
Невласне-пряма мова в новелі «Вежа з чорного дерева» Дж. Фаулза: прагматичний аспект.....1

Арцишевська А.Л., Кузнецова Л.Р.
Фахова юридична мова: особливості викладання на юридичному факультеті.....4

Gladio Svitlana
Tendencies and patterns of contemporary youth speech.....9

Гриня Н.О.
Семантичні типи контрасту в англійськомовному художньому прозовому тексті.....12

Дудок Р.І.
Слово, значення та його смисли (до100-річчя від дня народження вченого, філолога, германіста та педагога Сергія Омеляновича Гурського (1919 – 2019 рр).....16

Dyachuk Nataliya
Linguo-dydactic potential of the aphoristic utterances in EFL materials development.....21

Івасюта О.Б.
Лінгвокультурний вимір китайського символу.....28

Калужна Г.В.
Термін *посттравматичний стресовий розлад:* віхи та особливості еволюції.....32

Каменева И.А.
Звуковые ассоциации в создании понятия «ночь» в поэзии Ф.И. Тютчева.....35

Kolodii Myroslava
Verbalization of the concepts ***spirit*** and ***soul*** in English and Ukrainian translations of the first part of «Faust» by Johann-Wolfgang von Goethe.....39

Komarnytska Oksana
Models of automated evaluation of human translation quality.....43

Kulchytska Olena
On understanding the nature of verbal aggression.....47

Максимук В.М.
Медійні впливи на написання сучасного американського роману (на прикладі творчості Девіда Бейкера).....51

Мініна Н.С.
До проблеми дослідження граматичного статусу часток.....53

Міщинська І.В.
Особливості застосування соціально маркованої лексики в медіа дискурсі.....56

Ordynska Ilona
History of studying proper names of small geographical objects of Northern Khmelnytskyi region.....60

Островська О.М., Поплавська Л.Л.
Модальність як засіб реалізації категорії оцінки у художньому дискурсі.....63

Perun Nataliia
Integrating blended learning techniques in a conventional efl classroom.....67

Poplavska Lyudmyla, Ostrovska Olexandra
Testing in language teaching: classification and functions.....71

Поточняк О.П., Шабайкович Е.А.
Дискурс самостійної роботи студентів як важливого фактору оптимізації навчального процесу з іноземних мов у світлі нових теорій і практик.....74

Pradivlianna Liudmyla
Paradoxes of the surrealist poetry: linguistic approach.....77

Radu Alla
Structural-and-semantic characteristics of terminology universalization in the context of globalization.....81

Ryzha Anastasiia, Krasilnikova Olha
Interactive teaching methods as an effective tool of foreign language acquisition.....85

Salata Iryna
Tendencies in using feminitives in modern English, Ukrainian, and Russian. Difficulties in translation.....88

Федорчук М.М.
Запозичення у структурі американського варіанта англійської мови: історичний вимір.....91

Chugu Svitlana
Cognitive, pragmatic and interpretative dimensions of narrative texts in current translation studies.....95

CONTENTS

Andruschak Oksana, Devlysh Ihor
Free indirect speech in the novella "The Ebony Tower» by John Fowles: pragmatic aspect.....1

Artsyshevska Anetta, Kuznetsova Lilya
English for specific purposes: its specific character and ways of teaching for law students.....4

Gladio Svitlana
Tendencies and patterns of contemporary youth speech.....9

Hrynya Nataliya
Semantic types of contrast in modern English fictional text.....12

Dudok Roman
The word, the meaning and its senses (to the 100th anniversary of the scientist, philologist, germanist, and pedagogue Sergei Omelanovich Gursky (1919-2019).....16

Dyachuk Nataliya
Linguo-dydactic potential of the aphoristic utterances in EFL materials development.....21

Ivasyuta Olena
Linguocultural dimension of the Chinese symbol.....28

Kaluzhna Halyna
Post-traumatic stress disorder: milestones of concept evolution.....32

Kamienieva Iryna
Sound associations in creation of the concept "night" in Tyutchev's poetry.....35

Kolodii Myroslava
Verbalization of the concepts ***spirit*** and ***soul*** in English and Ukrainian translations of the first part of «Faust» by Johann-Wolfgang von Goethe.....39

Komarnytska Oksana
Models of automated evaluation of human translation quality.....43

Kulchytska Olena
On understanding the nature of verbal aggression.....47

Maksymuk Valentyna
Media influence on the American contemporary novel writing (based on David Baker's creative works).....51

Minina Nina
On some issues in the research of grammatical status of particles.....53

Mishchynska Iryna
Peculiarities of applying socially marked lexicon in media discourse.....56

Ordynska Ilona
History of studying proper names of small geographical objects of Northern Khmelnytskyi region.....60

Ostrovs'ka Oleksandra, Poplavs'ka Lyudmyla
Modality as a means of expressing the category of evaluation in discourse.....63

Perun Nataliia
Integrating blended learning techniques in a conventional efl classroom.....67

Poplavska Lyudmyla, Ostrovska Olexandra
Testing in language teaching: classification and functions.....71

Potochniak Oksana, Shabaikovych Evelina
Discourse of the students' self-learning as an important factor of teaching foreign languages in the context of new theories and practices.....74

Pradivlianna Liudmyla
Paradoxes of the surrealist poetry: linguistic approach.....77

Radu Alla
Structural-and-semantic characteristics of terminology universalization in the context of globalization.....81

Ryzha Anastasiia, Krasilnikova Olha
Interactive teaching methods as an effective tool of foreign language acquisition.....85

Salata Iryna
Tendencies in using feminitives in modern English, Ukrainian, and Russian. Difficulties in translation.....88

Fedorchuk Marta
Borrowings in the structure of American English: historical aspect.....91

Chugu Svitlana
Cognitive, pragmatic and interpretative dimensions of narrative texts in current translation studies.....95

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-1
УДК 811.111

Андрущак О.В., Девлиш І.А.
Львівський національний університет імені Івана Франка

НЕВЛАСНЕ-ПРЯМА МОВА В НОВЕЛІ «ВЕЖА З ЧОРНОГО ДЕРЕВА» ДЖ. ФАУЛЗА: ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню невласне-пряме мовлення у художньому тексті з точки зору дискурсивно-когнітивного підходу, тобто як реальну комунікацію з урахуванням екстралінгвістичних факторів, які впливають на її функціонування. Когнітивно-дискурсний підхід до вивчення невласне-прямої мови у художньому творі розширює можливості аналізу прагматичної спрямованості цього прийому. Такий підхід допомагає проаналізувати особливості функціонування невласне-прямої мови на матеріалі твору Дж. Фаулза «Вежа з чорного дерева». Спроба проаналізувати використання невласне-прямої мови у творі як реальну комунікацію, тобто з урахуванням екстралінгвістичних чинників, які впливають на вибір мовних засобів при формуванні висловлювання визначає новизну й актуальність цього дослідження.

Ключові слова: невласне-пряме мовлення, автор, внутрішній світ персонажа, дискурсивна і когнітивна лінгвістика, прагматика.

Andruschak Oksana, Devlysh Ihor
Ivan Franko National University of Lviv

FREE INDIRECT SPEECH IN THE NOVELLA “THE EBONY TOWER» BY JOHN FOWLES: PRAGMATIC ASPECT

Summary. The article studies free indirect speech in the literary text in terms of discourse and cognitive approach that is as a real communication, taking into consideration the extra-linguistic factors influencing its functioning. The philosophical and literary views of the author as well as the choice of language means and forms of narration when forming expressions are investigated. The functions of free indirect speech are analyzed. The research of the free indirect speech in the literary text within the cognitive-and-discursive paradigm gives the opportunity to analyze the cognitive and pragmatic characteristics of this stylistic means. The article is based on the analysis of the text of the novella “The Ebony Tower» by John Fowles. Among the extra-linguistic factors that have influenced the use of the free indirect speech in the literary text special attention is given to the post-modernist trend in literature, in general, and the language personality of the author, in particular. In post-modernist fiction great attention is paid to the complicated and contradictory inner world of the personages. And the free indirect speech is the main stylistic means that is broadly used to reproduce this inner world of the personages. The authors think that the free indirect speech is a means of organizing the structure of the literary work, as well as a means of reproducing the personages’ speech alongside with the direct and indirect speech.

Keywords: free indirect speech, author, inner world of the personage, discourse and cognitive linguistics, pragmatics.

Постановка проблеми. Вивчення форм невласне-прямої мови набуває особливого значення у дискурсній та когнітивній лінгвістиці, оскільки у цій парадигмі форми мовлення набувають статусу дискурсу (трактуються не лише на рівні семантики та синтактики, але й досліджуються екстралінгвістичні чинники, ситуація спілкування, прагматична установка).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У живому інтенсивному процесі мови сучасної літератури відображається структурно-семантична еволюція способів передачі авторського мовлення та мовлення персонажів: підвищена структурно-семантична багатоплановість прямого мовлення, порушення традиційних схем і поява емоційних елементів у непрямому мовленні, подальша еволюція, а, інколи, і повна трансформація форм невласне-прямого мовлення [4, с. 3]. Невласне-пряме мовлення з’являється у тексті тоді, коли автор літературного твору виходить за межі загальноприйнятих лінгвістичних форм непрямого мовлення. Це спосіб передачі мовлення, який є найбагатшим за функціональними та змістовими потенціями у художньому тексті [1, с. 185].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Когнітивно-дискурсний підхід до вивчення невласне-прямої мови у художньому творі, з одного боку, пропонує нові та ширші можливості для аналізу прагматики та функціональності цього прийому. З іншого ж боку, новий підхід вимагає переосмислення як суті нового явища, так і окремих його аспектів. Новизна та актуальність цього дослідження полягає у спробі проаналізувати використання прийому невласне-прямої мови у творі як реальній комунікації, тобто з урахуванням екстралінгвістичних чинників, що вплинули на вибір мовних засобів при формуванні висловлювання. Серед них особливо важливими є філософські погляди автора, його літературні уподобання, а також ті завдання, які поставив перед собою автор.

Дж. Фаулз – відомий представник постмодернізму, причому традиційно його твори відносять до психологічної прози з філософським нахилом [2–3; 7] або до інтелектуального роману за термінологією С. Павличко [6].

Мета статті. Отож, головна мета цієї статті – розглянути прагматику та функціональність невласне-прямої мови у літературному творі кінця XX століття. Для аналізу обрана новела Дж. Фаулза «Вежа з чорного дерева».

Виклад основного матеріалу. Основним джерелом постмодернізму в аспекті пізнання ви-

© Андрущак О.В., Девлиш І.А., 2020

явилася «деструкція», визнання прогресу лише у вигляді неспростованої ілюзії, загострене, перейняте «еклезіастівським» пафосом відчуття вичерпності історії, естетики, мистецтва. Реальним вважалося варіювання та співіснування усіх – і найдавніших, і новітніх – форм буття. Відтак, принципи повторюваності та сумісності перетворилися на стиль художнього мислення з притаманними йому рисами еклектики, тяжінням до стилізації, цитування, переінакшення, ремінісценції, алюзії. Тут митець має справу не з «чистим» матеріалом, а з культурно засвоєним, оскільки існування мистецтва у попередніх класичних формах неможливе в постіндустріальному суспільстві з його необмеженим потенціалом серійного відтворення та тиражування.

Власне, проти серійності, подібності виступають постмодерністи, акцентуючи увагу на неповторності особистості. Тому у творах постмодерністів увага акцентується на складному, суперечливому, напруженому внутрішньому світі героя. Основним стилістичним прийомом, яким користуються митці є невласне-пряма мова. За нашими спостереженнями, невласне-пряма мова – засіб мовної організації художньої прози, один із способів репродукції персонажного мовлення поряд із прямою та непрямою мовою.

Якщо в XIX столітті невласне-пряма мова вживалася (і розглядалась) лише як спосіб передачі чужого висловлювання, рівнозначний з іншими способами репродукції, то у творчості постмодерністів форми і функції цього стилістичного прийому виявились значно ширшими. Вона служить мовним засобом передачі не лише мовлення як вербально оформленого висловлювання, але й «внутрішнього мовлення», тобто мовлення не висловленого і не призначеного для висловлення, мовлення для себе – думок, безпосередніх асоціацій, емоцій – усього потоку свідомості. Увага до читача, задіяння його у хід подій, описаних у творі, а основне – заохочення його до висновків – це характерна риса письменників-постмодерністів.

Ця позиція якнайкраще співпадає із філософською позицією Дж. Фаулза. Письменник був прихильником екзистенціалізму, послідовником Ж.-П. Сартра, А. Камю, чиї погляди про свобідну волю людини та ситуацію вибору, в яку щохвилини ставить людину життя, він сповідував. Відтак, твори Фаулза – це «гадамерівський» діалог з читачем, де автор розповідає, але не повчає, чекає відповіді від читача, а щоб відповісти, читач має сам зробити висновки. Тобто, і герої, і читач поставлені у ситуацію екзистенціального вибору.

Автор описує нам події з точки зору головного героя, тобто так, як все бачить саме він. Основна увага приділяється опису внутрішніх переживань героя – його думок, емоцій, відчуттів. Проте, мета автора – не запропонувати готові висновки, – він спонукає до цього читача. Головний герой приймає свої рішення (за філософською термінологією екзистенціалізму – робить свій вибір), а читач повинен прийняти свої, визначити своє ставлення до героя та до його позиції.

Головний герой новели «Вежа з чорного дерева» – Девід Вільямс – досить успішний художник-абстракціоніст, котрий переживши творчу кризу, намагається вирішити для себе проблеми зв'язку мистецтва з життям та соціальної ролі мистецтва. Для прикладу: *Slowly and inexorably it came to David that his failure previous night was merely the symbol, not the crux of the matter <…> He had had doubts about his work before; but not about his fundamental nature, or at any rate that there was not in it the potential wherewithal to lay the ghost that profoundly haunts every artist: his lastingness <…> Art had always gone in waves. Who knew if the late twentieth century might not be one of its most cavernous troughs? <…> You did not want how you lived to be reflected in your painting <…> you could only try to camouflage its hollow reality under craftmanship and good taste. Geometry. Safety hid nothingness* [8, с. 125–126].

Невласне пряма мова вживається для передачі бачення світу митцем (митцем-постмодерністом): *That had allowed an enjoyable meander over the remaining distance; a distant view of the spectacular spired dream of Mont-Saint-Michel, strolls around Siant Malo and Dinan, then south in the splendid September weather and through the new countryside* [83, с. 33]. Гору *Mont-Saint-Michel* художник Девід бачить як шпилясту мрію. Фраза *in the splendid September weather and through the new countryside* відображає ще одну характерну рису постмодерного мистецтва – синкретичне бачення світу.

Наступний уривок є яскравим прикладом передачі образності мислення художника: *He saw almost literally above the dreary sea of roofs, wet now in a drizzle the collapsed parallel of what he was beside the soaring line of what he may have been* [8, с. 129]. Аналізуючи своє життя, Девід використовує паралелі з абстрактного мистецтва, представником якого він був.

Головний герой бачить світ як кольори, форми, відтінки. Він прагне досягти гармонії, і , звісно, оцінить її, якщо десь побачить: *Ancient partitions must have been knocked down, but some of the major black uprights had been retained and stood out against the white walls with a skeletal bravura. The effect was faintly Tudor, much more English than the exterior. A very hansome piece of dense but airy space, antique carved-wood furniture, bowls of flowers, a group of armchairs and two sofas farther down; old pink and red carpets; and inevitably, the art <…> no surprise – except that one could walk in on it like this <…>* [8, с. 35].

Також, як митець, Девід помічає картини на стінах будинку Бреслі, що теж передається невласне-прямою мовою: 1) *In the corridor above he stopped to look at two paintings he had noticed when she first showed him up and failed to put a name to <…> but now, of course, Maximilien Luce. Lucky old man, to have bought before art became a branch of greed, of shrewd investment* [8, с. 38]; 2) *David knew there was a distinguished little collection besides the old man's own work. Famous names were already announced. Ensor, Marquet, that landscape at the end must be a "cool» Derain <…>* [8, с. 35].

Це риси, які характерні саме для цієї новели. Окрім того, традиційно для постмодерністської прози, невласне-пряма мова вживається для передачі емоцій, переживань: *But she did not stop; and he **felt frozen, fatally unable to move**. He watched her… and he was left **with all the***

agonized and agonazing deflation of a man who has come to a momentous decision, only to have it cursorily dismissed*… He turned into his room.. made out his faint shape there in the old gilt-framed mirror.* ***A ghost, a no-man****.* ***The horror was that he was still being plunged forward,*** *still melting, still realizing;… He wanted with all his being –* ***now it was too late****; was seared unendurably by something that did not exist, racked by an emotion as extinct as the dodo* [8, с. 119].

Внутрішнє життя людини – складне переплетення сприйнятого, асоційованого, відчутого, обдуманого – це те, що намагається передати Дж. Фаулз. У наведеному вище прикладі письменник описує стан Девіда після того, як від нього пішла Діана (вирази, що передають почуття чи відчуття виділені простим курсивом, думки – жирним).

Висновки і пропозиції. Отже, використання невласне-прямої мови у творі Дж. Фаулза зумовлене кількома чинниками – як письменник-постмодерніст, автор ставить перед собою мету відобразити внутрішній світ персонажа, його думки, емоції, переживання. Власне ця форма оповіді передає роздуми персонажа про проблеми, на які автор хоче звернути увагу читачів – про зв'язок мистецтва з життям та соціальну роль мистецтва. Як прихильник екзистенціальної філософської теорії, автор проводить свого персонажа через ситуацію складного життєвого вибору, зображаючи як персонаж іде до прийняття рішення. Головний персонаж твору – художник, митець, і для передачі бачення світу його очима, також використовується невласне-пряма мова.

Список літератури:

1. Бехта І. Текст у парадигматичній системі наукових лінгвістичних концепцій кінця XX – початку XXI століття: актуальні та віртуальні стратегії розвитку. *Дискурс іноземномовної комунікації (колективна монографія).* Львів : Видавництво Львівського національного університету імені Івана Франка, 2001.
2. Гениева Е.Ю. Творчество Джона Фаулза. *Иностранная литература.* 1979. № 3.
3. Жлуктенко Н. Післямова. *Фаулз Джон. Вежа з чорного дерева.* Київ : Дніпро, 1986.
4. Кусько Е.Я. Проблемы языка современной художественной литературы. Львов, 1980.
5. Гром'як Р.Т., Ковалів Ю.І. та ін. Літературознавчий словник-довідник. Київ : ВЦ Академія, 1997.
6. Павличко С.Д. Лабіринти мислення. Інтелектуальний роман сучасної Великобританії. Київ : Наукова думка, 1993.
7. Пальцев Н. Предисловие / Фаулз Дж. Башня из черного дерева. Москва : Прогресс, 1980.
8. Фаулз Дж. Башня из черного дерева. Москва : Прогресс, 1980.

References:

1. Bekhta I. (2001). Tekst u paradyhmatychnii systemi lingvistychnykh kontseptsii kintsia XX – pochatku XXI stolittia: aktualni i virtualni strategii rozvytku [Text in the paradigmatic system of linguistic concepts in the end of the XX – the beginning of the XXI century: actual and virtual strategies of development]. *Dyskurs inozemnomovnoyi komunikatsii (kolektyvna monografiia).* Lviv.
2. Geniyeva E.Y. (1979). Tvorchestvo Dzhona Faulza [John Fowles creativity]. *Inostrannaya literatura*, № 3.
3. Zhluktenko N. (1986). Pisliamova [Epilogue]. John Fowles. The Ebony Tower. Kyiv: Dnipro.
4. Kusko Y.Y. (1980). Problemy yazyka khudozhestvennoi literatury [Topical issues of the language of modern fiction]. Lviv.
5. Hromiak R.T., Kovaliv Yu.I. ta in. (1997). Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk. Kyiv: VTs Akademiia.
6. Pavlychko S.D. (1993). Labirinty myslennia. Intelektualnyi roman Velykobrytanii [Labyrinths of thinking. Intellectual novel of Great Britain]. Kyiv: Naukova dumka.
7. Paltsev N. (1980). Prologue / John Fowles. The Ebony Tower. Moscow: Progress.
8. Fowles J. (1980). The Ebony Tower. Moscow: Progress.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-2
УДК 37.02:81'243

Арцишевська А.Л., Кузнецова Л.Р.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ФАХОВА ЮРИДИЧНА МОВА: ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ НА ЮРИДИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Анотація. Навчання фахової мови є складовою частиною програми вивчення іноземних мов на кафедрі іноземних мов для гуманітарних факультетів. Цей аспект викладання займає значну частину в програмі викладання фахової юридичної мови студентам Львівського національного університету імені Івана Франка. Багато уваги приділяється цьому аспектові викладання англійської мови студентам юридичного факультету. З метою опанування мовою фаху студенти опрацьовують оригінальні юридичні тексти, працюють над поповненням фахового словника, виконують різноманітні вправи скеровані на закріплення опрацьованого матеріалу. Невід'ємним компонентом навчання є захист курсових та дипломних робіт на юридичну тематику англійською мовою та виступи з доповідями на міжнародних студентських конференціях. Для того, щоб успішно опанувати мову фаху студенти в першу черги повинні розуміти її особливості, правильно вживати її терміни, вміти комуні кувати на професійному рівні. Для того, щоб ефективно навчати студентів особливостям фахової юридичної мови і юридичної термінології слід дослідити відмінність між фаховою мовою і загальною, а також провести чітку межу між терміном та загальновживаним словом, що і є метою цього дослідження. Для її вирішення нами були здійснені такі завдання: визначення відмінності між загальнонаціональною та фаховою мовою; визначення основних ознак ESP та її різновидів; виділення критеріїв для відбору термінів для вивчення фахового юридичного словника; визначення відмінностей між термінами та професіоналізмами; визначення аспектів фахового юридичного словника необхідних для вивчення; аналіз адаптації процесу викладання фахової юридичної мови до потреб студентів, які навчаються у групах «А» з поглибленим вивченням англійської мови.

Ключові слова: фахова юридична мова, юридичний термін, професіоналізми, фаховий словник.

Artsyshevska Anetta, Kuznetsova Lilya
Ivan Franko National University of Lviv

ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES: ITS SPECIFIC CHARACTER AND WAYS OF TEACHING FOR LAW STUDENTS

Summary. Nowadays ESP vocabulary teaching seems to be of especially great importance. The English language is becoming more and more popular all over the world in all spheres of social life. Therefore, any individual who wants to succeed in our business world and professional sphere has to be able to speak English. Meanwhile, teaching English is a hard and many-sided process, where both participants – learners and teachers – should follow certain rules based on mutual co-operation then good results are possible. ESP language, its characteristics, difference between ESP and General English, terminology as inalienable part of ESP, difference between terms and professionalisms, vocabulary development problems and ways of solving them are the major aspects of the research. An attempt to analyse these issues from all possible sides is made. With this aim the volume of ESP vocabulary has been determined; criteria for selecting ESP vocabulary outlined. Moreover, knowledge of vocabulary seriously influences the knowledge of the foreign language in general. The more words a person knows the more secure he/she feels, the more willing he/she is to communicate on professional subjects. The topicality of the paper lies in the strong interest in the process of ESP vocabulary acquisition, the factors causing various vocabulary development problems that the Ukrainian learners of English experience and the ways of solving them. The acquisition of vocabulary has always been a crucial component of learning any foreign language. To know the ESP language means to master its structure and vocabulary, that is why, the issue of learning ESP terminology is a very important aspect worth discussing. The novelty of the paper is in the attempt to combine theoretical knowledge of the aspects of ESP language learning with the practical aspects of ESP learning acquisition, distinguishing features of terms and their types necessary for ESP vocabulary acquisition. The purpose of the paper is to elaborate differences between general language and ESP, ESP vocabulary development problems the Ukrainian learners of English have. To reach the aim we have to fulfil the following tasks: clearly specify the difference between General and ESP language; outline the characteristics of terms in comparison with common words; determine the volume of English vocabulary language learners should master; outline criteria for selecting vocabulary to be taught; examine which aspects of vocabulary knowledge should be presented and learnt; analyse how teaching methodology should be adapted to suit different types of learners.

Keywords: ESP English, General English, legal terms, professionalisms, ESP vocabulary.

Постановка проблеми. Навчання фахової мови є складовою частиною програми вивчення іноземних мов на кафедрі іноземних мов для гуманітарних факультетів. Цей аспект викладання займає значну частину в програмі викладання фахової юридичної мови студентам Львівського національного університету імені Івана Франка. Багато уваги приділяється цьому аспектові викладання студентам юридичного факультету. З метою опанування мовою фаху студенти опрацьовують оригінальні юридичні тексти, працюють над поповненням фахового словника, виконують різноманітні вправи скеровані на закріплення опрацьованого матеріа-

© Арцишевська А.Л., Кузнецова Л.Р., 2020

лу. Невід'ємним компонентом навчання є захист курсових та дипломних робіт на юридичну тематику англійською мовою та виступи з доповідями на міжнародних студентських конференціях. Для того, щоб успішно опанувати мову фаху студенти в першу черги повинні розуміти її особливості, правильно вживати її терміни, вміти комунікувати на професійному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями фахової мови, вивченням її різноманітних аспектів та специфічних ознак займались О.С. Ахманова, Л. Хофман, Г.О. Винокур, С.В. Гриньов, В.П. Даниленко, Р.І. Дудок, В.І. Карабан, Т.Р. Кияк, Н.З. Котелова, А.А. Реформатський, І.П. Массалина, А.С. Д'яков, Т.І. Панько, І.С. Квитко та ін. Вони досліджували питання визначення даного терміна, його ознаками, характеристиками. Та функціонуванням, розробляли критерії виділення фахової лексики. Всі перераховані питання ще не знайшли однозначного вирішення і вимагають подальшого вирішення починаючи із самого визначення поняття фахова мова яке до цього часу тлумачиться по різному.

Мета статті. Для того, щоб ефективно навчати студентів особливостям фахової юридичної мови і юридичної термінології слід дослідити відмінність між фаховою мовою і загальною, а також провести чітку межу між терміном та загальноуживаним словом, що і є метою даного дослідження. Для її вирішення нами були здійснені наступні завдання: 1) визначення відмінності між загальнонаціональною та фаховою мовою; 2) визначення основних ознак ESP та її різновидів; 3) виділення критеріїв для відбору термінів для вивчення фахового юридичного словника; 4) визначення відмінностей між термінами та професіоналізмами; 5) визначення аспектів фахового юридичного словника необхідних для вивчення; 6) аналіз адаптації процесу викладання фахової юридичної мови до потреб студентів, які навчаються у групах «А» з поглибленим вивченням англійської мови.

Кількість термінів, які українські студенти повинні засвоїти під час курсу навчання залежить від вимог навчальної програми конкретного вищого навчального закладу. Наприклад, у Львівському національному університеті імені Івана Франка особливий акцент робиться на вивчення фахової юридичної мови, володіння якою забезпечить потенційному правнику можливість невимушеного фахового спілкування, отримувати і передавати наукову інформацію зі свого фаху. Адже поруч із професійними знаннями сучасним фахівцям вкрай необхідно володіти професійною англійською мовою (ESP – Legal English фаховою юридичною мовою) для участі у наукових симпозіумах, конференціях, судових слуханнях, семінарах. Фахову мову можна трактувати як «сукупність усіх мовних засобів, які використовуються в спеціально окресленій комунікативній сфер: для досягнення розуміння між фахівцями, певної галузі» [Hoffmann 1985]. Функціонування ж фахової мови забезпечується чітко встановленою термінологією [Кияк 2003: 93], так як головним носієм фахової інформації є термінологія – система одиниць спеціальної номінації певної галузі. Фахова мова – це мова, яка має словниковий склад, норми для вибору та використання загальновживаних лексичних і граматичних засобів. Сукупність мовних засобів – це не лише фонетичні, морфологічні й лексичні елементи та правила синтаксису, а й їхня функціональна взаємодія [Hoffmann 1985: 34].

За рівнем абстрагування Т. Кияк умовно поділяє фахові мови на декілька видів: 1) «найвищий ступінь абстрагованості (символи, формули – базові теоретичні науки; 2) високий ступінь (експериментальні науки – комунікація між науковцями, технічними працівниками); 3) ступінь абстрагованості (мова з великим обсягом фахової термінології і чітко обумовленим синтаксисом – прикладні науки); низький ступінь мови з доволі значним обсягом фахової термінології; 4) дуже низький рівень абстрагованості (мови з незначною кількістю фахових термінів та незв'язаним синтаксисом: сфера споживання, торгівля» [Кияк 1988].

Лінгвісти подають різні визначення терміна «фахова мова», а саме, як середовище народження й розвитку термінології. Терміносистеми слід досліджувати лише в руслі їхньої функціональної ваги в контексті власне фахових мов [Кияк 2008: 3–5]. Вважаємо, що «фахова мова» – це варіант загальновживаної мови, який слугує основою до пізнання та визначення фахових об'єктів їхнього дослідження та розуміння, а також для комунікативних потреб фаху.

Для фахової мови як засобу для максимального розуміння між фахівцями щодо проблем свого фаху характерні специфічна фахова лексика і норми вибору, застосування і частотність загальномовних лексичних та граматичних засобів. Вона актуалізується у фахових текстах, які, окрім шару фахово-мовного, містять завжди: і загально уживані елементи. Фахова мова має властиві тільки їй певні ознаки та особливості Оскільки кожна з них має власні історично укладені традиції, і відповідно виявляються й певні притаманні їй особливості, пов'язані не лише з фахом, а й з мовним вираженням. У лінгвістичній літературі виділено такі *ознаки фахової мови* як співвідношення з певною предметною галуззю: специфічний набір мовних одиниць; вибір та використання мовних структур загальновживаної лексики; у межах фахової мови; дотримання норм літературної мови на рівні морфології, лексики, синтаксису й організації тексту; наявність писемної та усної форм; специфічне коло користувачів; обмежена порівняно з загальною мовою кількість функцій; базування на системі загальнонаціональної мови [Массалина 2009].

Усі фахові мови виконують дві основні *функції*: 1) функцію позначення, найменування вузькопрофесійних спеціальних понять і систем понять (предметів, ознак, дій, процесів); 2) функцію особливого найменування загальновідомих понять, що надає цьому поняттю підвищеної виразності, експресивності, емоційності. А невід'ємним і обов'язковим елементом фахової мови є термін.

Критерієм належності терміна до юридичної термінології є входження терміна до тлумачних юридичних словників, термінологічних додатків до спеціалізованої літератури, функціонування терміну у фахових текстах, наявності відповідної дефініції.

Проблемами термінології глибоко займались такі лінгвісти, як О.С. Ахманова, Г.О. Винокур, С.В. Гриньов, В.П. Даниленко, В.І. Карабан,

Т.Р. Кияк, Н.З. Котелова, А.А. Реформатський та ін. Більшість дослідників визнає, що термінологічність – одна з основних стилеутворюючих рис наукового стилю, інформативне ядро лексики, мов науки. Термінологія – це сукупність термінів, котрі висловлюють поняття певної галузі науки й техніки, що сформувалися історично, взагалі – спеціальної сфери людських знань чи діяльності [Квитко 1986: 17]. Під термінологією розуміють: 1) науку про терміни (термінознавство); 2) фахову лексику у складі всіх слів певної мови; 3) спеціальну лексику, що обслуговує певну галузь науки чи техніки [Д'яков 2000: 11].

Термін визначається його приналежністю до фахової мови. Не можна собі уявити сферу професійної діяльності без фахової мови — мови професійної комунікації, яка є неоднорідною за своїм складом. У ній виокремлюється декілька мовних страт залежно від ступеня кодифікованості та інформаційної змістовності використовуваних тут одиниць: термінологія, усна професійна лексика (професіоналізми), професійні жаргонізми, номенклатура.

У вітчизняному мовознавстві відомі різні погляди на сутність поняття «фахова лексика». Деякі вчені [Д'яков 2000] вважають, що спеціальну (фахову) лексику є підстави ототожнювати з термінологією, так [Панько 1994] – розмежовують фахове мовлення та термінологію. Фахова лексика – це сукупність усіх лексичних номінацій комунікативно-професійної сфери. До фахової лексики включають професіоналізми, які належать не до терміносистем, а до лексики наукових галузей. Терміносистема є результатом свідомого упорядкування або конструювання спеціально відібраних одиниць, які є термінами. Для визначення термінологічного статусу мовних одиниць використовуватимемо такі критерії: дотримання «соціальної традиції оцінювання певним чином фактів мови» та найменування «спеціалістами наукової дисципліни слів, які вони вживають, термінами чи не-термінами» [Татаринов 1996: 23].

У роботі із студентами важливо навчити їх розрізняти терміни і професіоналізми , під якими розуміються розмовні слова, стилістично знижені, дублети спеціальних термінів, які є точними позначеннями певного поняття спеціальної галузі науки, техніки, мистецтва і т.д. [Бурцева 1975: 96–97].

Статус професіоналізмів дотепер не є чітко визначеним. Основні відмінності між терміном та професіоналізмами: були визначені дослідницею Ю.В. Сложенікіною: 1) професіоналізми належать до ненормативної спеціальної лексики на відміну від термінів, які є нормативною частиною спеціальної лексики наукової мови; 2) професіоналізми рідко подають у загальних та спеціальних словниках й існують переважно у сфері функціонування на відміну від термінів, які фіксуються словниками і функціонують одночасно у двох сферах (фіксації та функціонування); 3) домінантною сферою функціонування термінів є письмове мовлення, а професіоналізми використовують переважно в усному, розмовному мовленні [Сложеникина 2003: 20]; 4) професіоналізми мають дещо ширшу сферу спеціальної діяльності; терміни ж можуть бути відомі навіть людям, не пов'язаними із окресленою професійною сферою; 5) професіоналізми виникають в умовах професійного спілкування як вторинні форми вираження і функціонують найчастіше як професійно-розмовні дублети офіційних термінів [Сложеиикина 2003: 20–21]; 6) професіоналізми характеризуються прагненням до виразності, образності, експресії на відміну від термінів, які позбавлені конотації [Сложеиикина 2003: 21]; 7) у професіоналізмах спостерігається менша порівняно з термінами спеціалізація словотвірних засобів; 8) у сфері професіоналізмів помітна тенденція до скорочення спеціальних виразів, які застосовують у професійному мовленні; 9) професіоналізми належать до периферії відповідної термінологічної системи, тим часом як терміни належать до її центру.

Щодо відмінності термінів від професіоналізмів слід зазначити, що у професіоналізмах певної галузі системні зв'язки виражено меншою мірою, ніж у термінах [Комарова 1991: 181]. Ми погоджуємось з визначенням професіоналізмів В.А. Татариновим, який розглядає їх як різні «варіантні одиниці загальноприйнятих термінів» [Татаринов 1996: 8]. Оскільки «зміст терміна не обмежується його визначенням, а окреслюється поняттям, яке він позначає, а також тим місцем, яке це поняття посідає в загальній системі наукових понять певної теорії чи напряму» [Gviashini 1993: 64]. У нашому дослідженні ми також користуємось критерієм системності. Специфічність вживання терміна є його основною відмінністю від побутової, загальновживаної лексики. На цьому розумінні терміна базується критерій термінологічності.

Програма для вивчення фахової англійської мови на молодших і старших курсах розрахована на 140 годин, в якій передбачається написання і публічний захист курсових робіт англійською мовою на мовному потоці, судові дебати та диспути, укладення англо-українського правничого словника з окремих галузей права, лекції з основ термінознавства та перекладу, ознайомлення з лінгвостилістичними особливостями англомовних правничих текстів, вироблення вмінь та навичок виголошених лекцій на правознавчу тематику перед студентами молодших курсів, вироблення вмінь та навичок синхронного перекладу.

Важливим елементом у цій копіткій роботі займає укладання студентами фахового юридичного словника. Згідно з навчальною програмою з фахової англійської мови студенти першого курсу укладають словники у кількості 500 термінологічних одиниць за семестр. За рік навчання кількість термінологічних одиниць складає 1000. Відповідно до кінця IV курсу студенти набирають 4 тисячі слів та словосполучень фахової юридичної мови, що дає їм можливість вільно спілкуватись на фахову тематику, публічно захищати курсові роботи англійською мовою.

Опанування фаховою юридичною лексикою починається із створення словникового запасу, який в свою чергу поділяється на активний та пасивний. Активний чи продуктивний словник являє собою ті терміни, яких студентів навчають і які вони повинні були засвоїти. Пасивний, або так званий рецептивний словник відноситься до слів, які студенти розпізнають, коли зустрічаються з ними в процесі роботи над англійськими фаховими текстами, вправами, але нездатні їх відтворити у своєму мовленні.

Однак не лише обсяг словника студента є важливим, не менш важливим є відбір лексики, тобто суттєвим є що саме вчити. У цьому випадку принциповим є розуміння потреб студентів, їх цілей та принципів навчання.

Багато вчених зосереджувались на визначенні наукових принципів відбору словника. Дослідження проведені Торндайком і Хорном (США), Палмером (Японія), М. Вестом (Індія), Річардсом і Огденом (Великобританія). Усі вони намагались висвітлити питання відбору словникового запасу. Російський вчений І.В. Рахманов зробив значний внесок у вирішення цієї проблеми. В результаті цієї роботи був розроблений так званий мінімальний словник і словник найбільш частотних слів. Більш суттєвим для нас є те, що були розроблені принципи відбору такої частотної лексики, які ми можемо адаптувати до принципів відбору фахової лексики. Згідно цього дослідження слова, відібрані у такий список повинні відповідати таким критеріям [Рахманов, 1960: 56]: 1) часто використовуватись у мові; 2) легко комбінуватись з іншими словами (e.g. to draft an answer, to draft *a brief*, to draft *a complaint*, to draft *a motion*, to draft *a pleading*); 3) не обмежуватись стилем (усним чи письмовим); 4) бути включеними до певної тематичної категорії: *labour law, crime, civil law*; 5) бути перспективними з позиції словотвору (e.g.: *crime, criminal, criminalize, criminally*).

Отже, при укладанні фахового словника викладачі повинні слідувати певним відбірковим критеріям, а саме: старанно відбирати слова, слідуючи вимогам навчальної програми та навчального матеріалу, а також потребам студентів, їх рівню знань. Крім того викладачам слід пам'ятати, що студенти не повинні бути перевантажені великим обсягом термінів, проте, цей обсяг має бути достатньо великим, щоб слугувати надійною базою для розвитку фахових мовленнєвих навичок.

Слід зазначити, що заняття присвячені фаховій лексиці повинні бути добре організовані та систематизовані. Необхідно пам'ятати, що в роботі із студентами треба дотримуватись певних правил: 1) викладач повинен навчити студентів чітко розрізняти загальновживану та фахову мову, терміни та професіоналізми, знати та використовувати особливості фахової комунікації; 2) викладач повинен знати потреби і вподобання кожного студента і намагатись мотивувати студентів, намагаючись дати їм складні завдання, з якими вони в стані впоратись; 3) слід бути креативним у презентації лексики, можна використовувати відео, фільми, тексти та інші засоби, в яких присутня дана лексика; 4) важливо заохочувати активну роботу студентів, а також надати їм усі необхідні коментарі та поради, щоб вони могли запам'ятати поданий матеріал і бути здатними відтворити його під час наступного заняття; 5) викладач повинен докласти всіх зусиль для подолання студентами мовного бар'єру та створити комфортне мовне середовище для відпрацювання фахових продуктивних навичок.

Список літератури:

1. Бурцева В.В. Профессионализмы в словарях. *Русская речь*. 1975. № 3. С. 96–100.
2. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ : Вид. дім «КМ Academia», 2000. 216 с.
3. Дудок Р.І. Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках : монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 358 с.
4. Квитко И.С., Лейчик В.М., Кабанцев Г.Г. Терминоведческие проблемы редактирования. Львів : Вища школа, 1986. 150 с.
5. Кияк Т.Р. Проблема лингвистического упорядочивания терминологии. *Лексикология. Терминоведение* : сб. науч. тр. Москва : Наука, 2003. С. 90–93.
6. Кияк Т. Вузькогалузеві терміни як основа формування та квазіреферування фахових текстів. *Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2008. № 620. С. 3–5.
7. Кияк Т.Р. Мотивированность лексических единиц. Качественные и количественные характеристики : Монография. Львов, 1988. 162 с.
8. Комарова З.И. Семантическая структура специального слова и ее лексикографическое описание. Свердловск : Изд. Уральск. гос. ун-та, 1991. 150 с.
9. Массалина И.П., Новодранова В.Ф. Дискурсивные маркеры в английском языке военно-морского дела. Калининград : Изд-во «КГТУ», 2009. 277 с.
10. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство : підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищ. навч. закладів. Львів : Світ, 1994. 217 с.
11. Словарь наиболее употребительных слов английского, немецкого и французского языков / Под ред. проф. И.В. Рахманова. Москва, 1960. 345 с.
12. Сложеникина Ю.В. Терминологическая лексика в общеязыковой системе. Самара : Изд-во СамГУ, 2003. 160 с.
13. Татаринов В.А. Теория терминоведения : в 3-х т. Т. 1. Теория термина: история и современное состояние. Москва : Моск. лицей, 1996. 311 с.
14. Gvishiani N. Terminology in English Language Teaching. M. : Vysöaja skökola, 1993. 157 p.
15. Hoffmann L. Kommunikationsmittel Fachsprache: Eine Einfuhrung. Tubingen : Gunter Naer, 1985. 307 p.

References:

1. Burtseva V.V. (1975). Professionalizmyi v slovaryah [Professionalisms in Dictionaries]. *Russkaya rech*, no. 3, pp. 96–100.
2. D'yakov A.S. (2000). Osnovi terminotvorennya: Semantichni ta sotsiolingvistichni aspekti [Basics of Forming Terms: Semantic and Sociolinguistic Aspects]. Kyiv: Vid. dim «KM Academia», 216 p.
3. Dudok R.I. (2009). Problema znachennya ta smislu termina v gumanitarnih naukah: monografiya [Problem of the Term Meaning and Sence in Humanities]. Lviv: Vidavnichiy tsentr LNU imeni Ivana Franka, 358 p.
4. Kvitko I.S. (1986). Terminovedcheskie problemyi redaktirovaniya [Terminological Issues of Editing]. Lviv: Vischa shkola, 150 p.

5. Kiyak T.R. (2003). Problema lingvisticheskogo uporyadochneniya terminologii [Problem of Linguistic Regulation of Terminology]. *Leksikologiya. Terminovedenie: sb. nauch. tr.*, pp. 90–93.
6. Kiyak T. (2008). Vuzkogaluzevi termini yak osnova formuvannya ta kvazireferuvannya fahovih tekstiv [Terms of Narrow Professional Spheres as the Basis of Forming and Quasi-Abstracting of Professional Texts]. *Visn. Nats. un-tu "Lvivska politehnika". Seriya "Problemi ukrayinskoyi terminologiyi",* no. 620, pp. 3–5.
7. Kiyak T.R. (1988). Motivirovannost leksicheskih edinits. Kachestvennyie i kolichestvennyie harakteristiki: Monografiya [Validity of Lexical Units. Qualitative and Quantitative Characteristics]. Lviv, 162 p.
8. Komarova Z.I. (1991). Semanticheskaya struktura spetsialnogo slova i yeye leksikograficheskoe opisanie [Semantic Structure of Special Lexis and Its Lexicographic Description]. Sverdlovsk : Izd. Uralsk. gos. un-ta, 150 p.
9. Massalina I.P. (2009). Diskursivnyie markeryi v angliyskom yazyike voenno-morskogo dela [Discourse Markers in English Naval Science]. Kaliningrad: Izd-vo “KGTU», 277 p.
10. Panko T.I. (1994). Ukrayinske terminoznavstvo: pidruchnik dlya studentiv gumanitarnih spetsialnostey visch. navch. zakladiv [Ukrainian Terminology Studies]. Lviv, 217 p.
11. Slovar naibolee upotrebitelnyih slov angliyskogo, nemetskogo i frantsuzskogo yazyikov (1960). [Dictionary of the Most Frequently Used Words in English, German, and French]. Pod red. prof. I.V. Rahmanova. Moskva, 345 p.
12. Slozhenikina Yu.V. (2003). Terminologicheskaya leksika v obscheyazyikovoy sisteme [Terminological Lexis in General Language System]. Samara: Izd-vo SamGU, 160 p.
13. Tatarinov V.A. (1996). Teoriya terminovedeniya : v 3-h t. T. 1. Teoriya termina: istoriya i sovremennoe sostoyanie [Theory of Terminology Studies in 3 volumes. Vol. 1. Theory of the Term: history and the present]. Moskva: Mosk. litsey, 311p.
14. Gvishiani N. (1993). Terminology in English Language Teaching. M.: Vysöaja skökola, 157 p.
15. Hoffmann L. (1985). Kommunikationsmittel Fachsprache: Eine Einfuhrung Tubingen: Gunter Naer, 307 p.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-3
UDC 82.0:161'2

Gladio Svitlana
Vinnytsia Trade and Economics Institute of
Kyiv National University of Trade and Economics

TENDENCIES AND PATTERNS OF CONTEMPORARY YOUTH SPEECH

Summary. The article focuses on defining the general place and functions of unconventional informal language subsystems within the frame of the contemporary language. The subsystems under research – youth jargon and slang – help implement the code of intra-group communication and highlight the idea of belonging to a certain language community. Thus, the aim of the work is to look into the concept of youth speaking habits, study semantic, structural and stylistic features of young people's communication as well as offer an explanation how and with what purpose it is being created at present. It also deals with the ways of extracting ready-made units from other language subsystems; identification a jargon «norm» that spontaneously develops and begins its existence in the form of usus; global tendencies serving as the basis for unification the world teen community; contrast and comparison of English and Ukrainian speaking communities.

Keywords: youth jargon, slang, teen jargon, Ukrainian jargonisms, English jargonisms.

Гладьо С.В.
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ТЕНДЕНЦІЇ І МОДЕЛІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІЖНОЇ МОВИ

Анотація. Соціальна стратифікація та полікультурність, технічний прогрес й технологічні революційні інновації, світ гаджетів та панування соціальних мереж, нові «віяння» в культурі комунікації витісняють традиційне спілкування та сприяють розвитку молодіжної мови – жаргону і сленгу, які складають значний прошарок розмовної мови. Саме розмовна мова, як відомо, має тенденцію постійно змінюватися, швидко трансформуватися та безперервно оновлюватися. Молодіжна мова, що поєднує молодіжний сленг, студентський сленг, молодіжний жаргон, студентський жаргон, жаргон школярів тощо як другорядна форма існування мови характеризується специфічним набором лексико-фразеологічних засобів, що відрізняються особливою стилістичною «зніженістю». Мовлення сучасної молоді є не тільки засобом самовираження та визначенням місця комуніканта у мовній спільноті, але й відображує її місце у новому технологічному світі, підкреслюючи свою обізнаність, унікальність та приналежність до групи тих, хто «знає і вміє». Ця вербальна підсистема використовується людьми певної вікової категорії з метою надання своїй промові експресивності, для найменування актуальних в молодіжному середовищі реалій, які не мають відповідників у літературній мові, а також для забезпечення в умовах внутрішньогрупового спілкування молоді, що протікає в невимушеній, дружній обстановці, комунікативної рівності всіх учасників спілкування. У термінах лінгвопрагматики молодіжний жаргон відзначений значною нестабільністю та локально-темпоральним обмеженням лексико-фразеологічних одиниць, що створюють ядро цієї групи. Її мінливість простежується у безперервній появі нових жаргонізмів і водночас досить швидкому (в межах 5-10 років) «виходу» певної частини одиниць на периферію, а також в переході жаргонних засобів в інші форми існування мови, наприклад, у сленг. Мету статті становить виявлення та систематизація сукупності шляхів створення українських та англійських лексичних одиниць зниженого рівня, а також тенденції відбору вже готових вербальних засобів із суміжних мовних підсистем; вивчення існуючої у вигляді групового узусу норми, що відбиває особливості молодіжного жаргонного слововживання на всіх мовних рівнях, і висвітлення базових функцій молодіжного жаргону.

Ключові слова: молодіжний жаргон, сленг, жаргон підлітків, українські жаргонізми, англійські жаргонізми.

Problem statement. Contemporary linguistics tends to focus on the needs of homo loquens, which partially explains the shift in today's research to unconventional sublanguage systems such as jargon, slang, argo, obscene language and the like. Socially limited forms of speech previously seen as a kind of vagabond language have regained some popularity as a source of vivid expressive means that are not only permissible in informal communication, but are welcome in most respectable circles with the effect of creating a conspiracy atmosphere.

Youth jargon being considered an unconventional form of language existence is traditionally characterized by a specific set of semantic and structural language units distinguished by a special stylistic context; used by a certain age group of people (adolescents and up to 35 year-olds) so as to make their speech expressive and conspicuous. It aims at giving eccentric names to innovations, re-nominating realias relevant to the youth environment that have no names in the literary language. The subsystem under research helps implement the code of intra-group communication and highlight the idea of belonging to a circle of young people who form their own language community. The ever-increasing dynamics of contemporary language development is distinctly reflected in the continuous appearance of new jargonisms, on the one hand, and rather fast (within 5-10 years) obsolescence of a certain part, on the other hand.

Rationale. In terms of pragmatism, functionality and changeability teen jargon tends to be one of the most socially significant formations of jargon which definitely needs further research. It has always been used as a code for adults (mostly parents and teachers) to crack. However, its research is definitely worth the efforts of linguists who constantly attempt to turn «senseless» at first sight teen communication into a comprehensible set of meaning-

© Gladio Svitlana, 2020

ful and functional phrases. Today's teenagers seem more often than not lost in a meme culture world, which makes them verbalize their thoughts and emotions in text messages or social media posts. This trend has led to «cramming» and «squeezing» rather than describing and explaining, which explicates the domination of unusual acronyms, unfamiliar interjections, and numerous blends in the speech of young people. The marginal and random mixture of verbal signs as a rule makes any grown up doubt their credibility and feel absolutely outdated.

The purpose of the article. The article focuses on a brief survey of jargon studies and aims at analytical comparison of English- and Ukrainian-speaking teen jargon cultures in terms of their semantic, structural, stylistic, pragmatic and functional specifics.

Presentation of the main material. Social diversification implies language variety, heterogeneity of which is determined by at least two factors. The first concerns the territorial differentiation of the language, and the second is related to the division of society into more or less separate social strata, uniting people according to some common social feature (occupation, age, education, etc.). Such social stratification is interwoven into diverse forms of language existence that can be generally divided into primary (literary, mainstream, following the set rules) and secondary ones. The latter comprise language subgroups that highlight linguistic habits of certain social, professional and age groups. For instance, professional sublanguages of doctors, lawyers, IT engineers, lexical subsystems of schoolchildren, students, career novices, argo of criminals and underprivileged people [1, p. 69].

Slang and jargon are two frequently confused language varieties [2]. There exist at least three criteria for their differentiation: 1) type of vocabulary; 2) area of usage; 3) way of usage. Jargon is terminology relevant to a specific activity performed by a certain group of people sharing the same profession. It can often be misunderstood or not understood correctly without a certain context. For instance, from IT jargon: *«Вінда» – operational system «Windows»;* «*знайти баг» – to find a mistake,* «*забанити*»*– to restrict access for the user to a system; to exclude somebody;* «*деплойнути*» *– to release the application to end users usage.*

Slang is a short-term use of colloquial words in the lexicon of people who share the same social or age backgrounds. It is considered non standard and cannot be used in formal situations. Slang as an intermediate form of language existence is positioned somewhat lower than colloquial speech, but above social dialects. The word «хлопець» in Ukrainian has several secondary nominations such as «пацик» (пацан), «шльоцик», «хіляк» (physically weak), «дятел» (dumb) [3, p. 178]. A range of speakers using slang is extremely wide, which brings it closer to the basic forms of language existence, although the difference from them obviously lies in the inability to act as the main form of speech. Generally speaking slang is wider and more informal while jargon is more specific and can be used in a professional context in both written and speaking forms. However, slang and jargon are often used as synonyms.

In language terms jargon being a language subsystem is a result of word games, based on metaphorization of verbal meanings and aimed at creating expressive means with the purpose of imparting figurative speech (in contrast to language subsystems, which perform a conspiratorial function, for example, argo). This kind of nomination leads to the formation of a certain layer of «specific» vocabulary used within this group and often vague to outsiders. For example, *students are concerned about academic debts* (***хвости***), *can know something badly* (***плавати***), *cheat* (***йти на шпорах***) *and fail the exam* (***засипатись***).

Interestingly enough, concise dictionary of contemporary English slang used by students comprises different topics – academic achievement and entertainment of students. For instance, *«I can't come to your party, I've got* ***bare*** *work to do.» (a lot of, or obviously). «You've finished your dissertation?* ***Jel****.» (jealous). «Meet me in the* ***libes****, I'm on the second floor.» (affectionate term for the library). «I've got a* ***tut,*** *but I'm hoping to leave the* ***fac*** *building early to go home for the* ***vac****.» (tutorial, faculty, vacation)* [4].

As young people are more inclined to use jargon than middle-aged and senior people linguists isolate a special group of jargon – youth jargon. Its name highlights age as the main criterion for determining its social status. Traditionally users of youth jargon range from 10-13 to 35 years. Social (as well as age) heterogeneity of the group results in the mixture of slang, criminal argo, professional and corporate jargons presented in the speech of young people. Thus, it is commonly accepted that youth jargon is not a homogeneous formation, but rather has the core of general youth jargonisms and the periphery represented by verbal units of a transitional nature (professional and group jargon, criminal vocabulary, taboo and obscene words, dysphemisms et. al.). The age variety calls for further subdivision of youth jargon into school jargon (10-18 year-olds); student jargon (18-25 year olds) and speech of young adults (26 to 35 years old). The core of the two latter groups includes a mixture of youth slang and professional jargon that can be recognized by all three subgroups. For example, *Пичалька, Узпагойся, ОМГ, ХЗ, Ykwtfgo (You Know What The F***k is going on), Lit (to express something awesome) and others* [5].

Another distinguishing feature of youth jargon is the mobility of its components and rapid (within 5–10 years) interchangeability of a significant part of its units. Therefore, jargonisms denoting certain realia are gradually subject to obsolescence and oblivion, for example, names of items of clothing that have gone out of fashion («*safari dress», «hedgehog», «feathers», «spikes» (types of hairstyles for punks), dances «break-dance», «gingham style*». However, they have become temporal symbols, markers of a certain time period instead.

At the same time, jargonisms naming universal objects, actions, conditions, etc., while becoming outdated go to the periphery of active use, but are not forgotten completely (compare the long-lasting usage of such words as *«dude», «bucks», «chicks», etc.*). Over the past decades, jargon has consistently developed new names for the concept of money *«bacon», «cheddar», «cabbage», «cash*», adding to the existing list new names [6]. All of them are used to this day, however, with varying degrees of activity and diverse implications.

The final issue that is going to be considered in the article is the concept of slang norm. Being a non-coded subsystem, it develops spontaneously and is implemented in the form of usus, which, in its turn, allows significant variability in the implementation of certain means at the phonetic, morphological, and syntactic levels. For instance, «*лейба*», «*лейбл*», «*лейбак*» *(a label on clothes, etc.); periodt (a word used at the end of a sentence, meant to add emphasis to a point that has been made. It is often regarded as a more extreme or intense version of «period.» A comma separates «period» from the rest of the sentence. It also sometimes seen as «periot»* [4].

Still, an obvious violation of the jargon norm by a person who does not know this jargon is momentarily noticed by jargon users and, thus, jargon serves as a password, as a kind of identification. Ambiguity and semantic heterogeneity of jargonisms can result in the distortion of their meanings, used in an unusual context. For instance, *«Bet» is a word that has many uses. It can be used in lieu of the word «OK» or «YES,» but it can also be used as a response when someone challenges you, instead of saying «watch» or «we'll see»* [Ibid.].

Frequently such distortion occurs while a word suffers transition from one language to the other and back. For example, a well-known farewell phrase *«take care»* was translated into Ukrainian as «*Бережи себе*», which in fact means «*have a nice day*». The English adjective *«bad»* (поганий) дав початок жаргонізму «*набедити*» (to make some trouble) [3, 194–195], which in its turn can be translated as *«to mess up»*.

Conclusion. Social stratification of the language is found in the form of variability of the language system, leading to the formation and coexistence of various forms of language. The forms of existence of the language are divided into main (literary language, colloquial speech, territorial dialects) and secondary (argo, professional sublanguages, group jargons, slang). As an intermediate between the main and secondary forms of the existence of the language, the currently forming subsystem – slang – is singled out.

Youth jargon is a secondary, functionally complementary form of the existence of a language, which has a spontaneously developing norm that exists in the form of usus, reflecting its phonetic, lexical, morphological features, as well as regulating the organization of jargon in the text.

References:

1. Bondaletov V. (1987). Sotsialnaya lingvistika [Social linguistics]. Moskva: Prosveshchenije.
2. Orlova N. (2004). Sleng vs zhargon: Problema definitsii [Slang vs Jargon: The Problem of Definition]. *Yaroslavl Pedagogical Bulletin*, no 3. URL: http://vestnik.yspu.org/releases/novye_Issledovaniy/24_6/
3. Ponomarev O. (2000). Stylistyka suchasnoi ukrainskoi movy [Stylistics of the Modern Ukrainian Language]. Ternopil: Navchalna knyha.
4. A very concise dictionary of student slang. URL: https://www.theguardian.com/education/2012/sep/18/concise-dictionary-of-student-slang
5. Slang Word List. URL: https://slangwordlist.com/new-teen-slang/
6. 80+ Slang Words for Money: List of Slang Terms for Money. URL: https://writingexplained.org/slang-for-money

Список літератури:

1. Бондалетов В.Д. Социальная лингвистика. Москва : Просвещение, 1987. 159 с.
2. Орлова Н.О. Сленг vs жаргон: Проблема дефиниции. *Ярославский педагогический вестник*. 2004. № 3. URL: http://vestnik.yspu.org/releases/novye_Issledovaniy/24_6/
3. Пономарів О.Д. Стилістика сучасної української мови. Тернопіль : Навчальна книга, 2000. 248 с.
4. A very concise dictionary of student slang. URL: https://www.theguardian.com/education/2012/sep/18/concise-dictionary-of-student-slang
5. Slang Word List. URL: https://slangwordlist.com/new-teen-slang/
6. 80+ Slang Words for Money: List of Slang Terms for Money. URL: https://writingexplained.org/slang-for-money

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-4
УДК 811.111'367'44

Гриня Н.О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

СЕМАНТИЧНІ ТИПИ КОНТРАСТУ В АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ПРОЗОВОМУ ТЕКСТІ

Анотація. Стаття присвячена семантичним типам контрасту у сучасному англійськомовному художньому прозовому тексті та проаналізовано їх вживання на матеріалі англійськомовних джерел. З'ясовано їх семантичну та стилістичну роль у літературному тексті. Автор також досліджує проблему контрасту та його роль в англійськомовному прозовому художньому тексті, як способу сприйняття і художнього пізнання світу. Контраст як основний принцип літературно-художнього відображення подій стає носієм величезного культурного інформаційного потенціалу. На матеріалі праць вітчизняних та іноземних лінгвістів розглянуті семантичні типи контрасту, а саме сюжетний, образний, контраст символів, семантико-асоціативний, кольоризми на позначення контрасту, експліцитно-імпліцитний та доведено, що контраст реалізується в текстовому просторі за допомогою цілої низки взаємодіючих опозицій.

Ключові слова: контраст, семантичні типи контрасту, протиставлення, літературний текст, сучасний англійськомовний художній прозовий текст.

Hrynya Nataliya
Ivan Franko National University of Lviv

SEMANTIC TYPES OF CONTRAST IN MODERN ENGLISH FICTIONAL TEXT

Summary. The article deals with the problem of contrast and its role in modern English fictional text as a way of perception of the world through the text. The works of Ukrainian and foreign linguists have been analyzed. Most researchers distinguish contradiction as a basic factor of contrast. Common to all theories of contrast is the claim that it is always based on opposition or contradiction. A particularly special attention is paid to works on the comprehensive study and description of the effect of contrast in regards to its structural and semantic organization. The main focus is on the semantic types of contrast in modern English fictional text. The author analyses the semantic and stylistic role of contrast in literary text on the basis of English sources. As contrast is realized in the text, it is widely regarded as the wide contradiction of meaning in the whole text, which is the main ground for distinguishing semantic types of contrast: with the plot, figurative, symbolic, semantic-associative, colour, and explicit-implicit. The article also deals with the issue of contrast and its interpretation in modern linguists. The study of contrast as the text forming basis of English artistic prose text has been analyzed and the role of a contrast as a stylistic principle of effectiveness has been considered. Contrast as an expressive opposition is explicated with the help of opposite signs, where in the completed utterance an author strongly influences the reader. Therefore, the contrast is observed as semantic and functional basis of a literary text, as the primary means of expression of the literary work. The essential characteristics of contrast as a stylistic device and the principle of English artistic prose text have been elucidated based on the works by the Ukrainian and foreign linguists.

Keywords: contrast, semantic types of contrast, opposition, literary text, modern fictional text.

Постановка проблеми. Натепер зацікавленість лінгвістів представляють текстотвірні потенції принципів людського мислення, їхня роль у структурно-семантичній організації тексту і участь у відображенні в тексті палітри конфліктів і упереджень, імплікованих у різних опозиціях, трансльованих через контраст. Саме він пронизує усі рівні тексту, і як базовий принцип організовує його формально-смислову структуру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних дослідженнях [Торосян; Тураєва] контраст вважається однією з основних ознак організації художнього твору. Як стверджує Г.В. Андреєва, «контраст припускає суб'єктивне перетворення об'єктивних протиріч реальної дійсності з метою певної художньої дії. Відображення природи у думці людини відбувається невпинно, у вічному процесі, розвитку і зіткнення з протиріччями» [1, с. 14].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність дослідження зумовлена тим, що семантичні типи контрасту в сучасному художньому дискурсі залишаються мало дослідженими та недостатньо вивченими. Контраст розглядаємо як сукупність характерних зв'язків і співвідношень лінгвістичних одиниць різних рівнів, які концентруються на протиріччях та конфліктах.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідити явище контрасту, його семантичні типи у сучасному художньому дискурсі. Розв'язання поставленого завдання потребує проведення контекстологічного аналізу художнього тексту та визначення поняття контрасту. Матеріалом дослідження є романи С. Кінселли «Can you keep a secret?», С. Агерн «A place called Here» та А.С. Байєтт «Angels & Insects», «The Virgin in the Garden» [8–11].

Виклад основного матеріалу. Оскільки контраст реалізується у тексті, то розглядаємо його як широке протиставляння смислів у цілому прозовому тексті, що є головною умовою виокремлення різних **семантичних типів контрасту**: сюжетного, образного, контрасту символів, семантико-асоціативного, кольоризмів на позначення контрасту, експліцитно-імпліцитного [3, с. 53]. Проаналізуємо їх почергово із залученням контекстологічно фіксованого аналітичного матеріалу.

© Гриня Н.О., 2020

Сюжетний тип контрасту передбачає протиставлення понять, закладених у темі літературного твору, наприклад, *joy ↔ sadness / радості й печалі, love ↔ hatred / любові й ненависті*. Зокрема, М.С. Торосян вважає, що сюжетні контрасти традиційно ґрунтуються на протиставлянні «красиве ↔ жахливе», «справедливе ↔ несправедливе», «добро ↔ зло», «любов ↔ ненависть», «життя ↔ смерть» і, в кінцевому підсумку, зводяться до проблеми протистояння добра і зла [6, с. 69]. Наприклад, у тексті роману А.С. Байєтт «Angels & Insects» спостерігаємо зображення ангела та його дії: 1) *She did not know much history, though she had read all the novels of Walter Scott, <…> it was true, the lovely angels had sailed in and out of people's lives, bringing with them bright soft lights, heavenly music, and a rush of mysterious importance*... [9, с. 170–171]; 2) *Mrs Papagay was made intensely happy by this exchange. Who would have thought it, she said to herself, and yet,* how right, *it was only when the Angel threatened her with the loss of the husband she had taken for granted that she really saw him, saw him in terms of his loss, his vanishing, that was implied, and was driven to imagine existence without him* [9, с. 284].

У наступному контекстуалізованому фрагментові тексту з роману С. Агерн «A place called Here» фіксуємо зв'язок заголовка з сюжетною лінією: *It was a scene I was familiar yet unfamiliar with all at the same time because everything I could see was composed of recognizable elements from home, but used in such very different ways. <…> So much colour, so many new sounds, unlike any country I'd been in, A sign beside us said 'Here'* [8, с. 126].

Можемо стверджувати, що контраст як принцип формування художньої структури актуалізується на різних її рівнях, зокрема й у системі персонажів.

Образний тип контрасту класифікується як: 1) контраст образів (протиставляння позитивних і негативних героїв) – *'I'm sorry,' I say helplessly. 'Lissy, I'm not laughing at you, honestly.' I take a deep breath and try desperately to clamp my lips together. But all I can see is merchant bankers dressed in tutus, clutching their briefcases, dancing to Swan Lake. A judge leaping across the stage, robes flying* [11, с. 246]; 2) контраст у розвитку образу – *'OK,' I say with a little shrug. After all, what else can I say? But inside, my whole body is pulsing in frustration, bordering on anger. Trying to keep calm, I reach for the cocktail shaker, pour the remains of the pink cocktail into my cup and take a deep swig* [11, с. 210]; 3) контраст усередині образу – (а) *It had thick red velvet curtains, often partially drawn against the sun: Lady Alabaster's eyes were weak, and she frequently had the headache. There was always a fire lit in the hearth, which at first did not strike William, who had arrived in early Spring, as anything unusual, but brought him out in sweat under his jacket as Summer advanced. Lady Alabaster appeared to be immobilized, by natural lethargy «more than by any specific complaint, though she waddled, more than walked, when she progressed along the corridors to eat luncheon, or dine, and William formed the impression that under her skirts her knees and ankles were hugely, maybe painfully swollen* [8, с. 26]; (б) *And I am planning to go home. But when I get outside I find I can't bring myself to. I'm wound up with tension like a metal coil. I can't face going into the party and having to make small talk – but I can't face the four silent walls of my bedroom either. Not quite yet* [11, с. 357].

Образ є ключовим засобом художнього узагальнення дійсності, знаком об'єктивного корелята людських переживань і формою суспільної свідомості. У широкому сенсі термін «образ» означає відображення зовнішнього світу у свідомості. Як зазначає З.Я. Тураєва, «проникнення в образ, осягнення образу в усій його багатогранності і глибині можливе тільки у межах цілого. Образна система безпосередньо пов'язана з естетико-філософською концепцією автора і є особистісним компонентом стилю, індивідуальної манери письменника» [7, с. 44]. Наведімо приклад образного типу контрасту: *The stiff Petrarchan antitheses were delivered with a liquid Victorian painfulness and the rich, plaintive, sincere voice stumbled over the most ferocious and famous assertion: I know I have the body of a weak and feeble woman but I have the heart and stomach of a king. This was all woman, Frederica thought crossly, ordinary woman, like peering into the Royal kitchenette at Buckingham Palace to be reassured that robes and furred gowns hide a wife and housewife* [10, с. 14].

Оскільки символ є особливим видом образу, розглядаємо контраст символів як окремий тип контрасту. Адже, в художньому прозовому тексті символ слугує для експлікації та об'єднання основних ідей, тому вони пронизують увесь твір, скажімо, символ моря в аналізованому романі А.С. Байєтт «Angels & Insects»: *The sea is a deep blue-black, ribbed with green, crested as it turns, with silver spray and crinkled crests of airy salt water … Matilda observes to William and Captain Papagay that the wings are still dusty with life. «It fills me with emotion,» she says. «I do not know whether it is more fear, or more hope. It is so fragile, and so easily crushed, and nowhere in reach of where it was going. And yet it is still alive, and bright, and so surprising, rightly seen.» «That is the main thing,» says Captain Papagay. To be alive. As long as you are alive, everything is surprising, rightly seen»* [9, с. 160].

Завдяки символам автор передає основну ідею твору, порівнюючи бурхливе море з життям капітана Папагая, якого море емоційно надихає і захоплює. Також спостерігаємо підсилення символу моря через кольоризми *deep blue-black, ribbed with green, with silver spray and crinkled crests of airy salt water*.

Семантико-асоціативний тип контрасту полягає у протиставлянні тематичних рядів художнього прозового тексту. Будь-яке слово може викликати в пам'яті все, що здатне з ним асоціюватися. В основі асоціацій можуть бути різноманітні відносини – спільні за змістом і за формою, або тільки за формою, чи тільки за змістом [5, с. 98]. Асоціації виникають не тільки на основі зближення лексичних одиниць, а й на основі відштовхування. Яскравим підтвердженням цьому є ще один фрагмент тексту з роману С. Агерн «A place called Here»: *Gloria, his girlfriend of eight years, always slept. She had slept soundly through the entire year of Jack's horrid nightmare, and still she dreamed. Still she had hopes for tomorrow.*

She had fallen into a deep sleep after hours spent at the garda station, the first day they worried about not hearing from Donal after four days of silence. She slept after the Gardai had spent the day searching the river for his body. She slept after the day they'd spent hours attaching photos of Donal to shop windows, supermarket notice boards and lampposts. She slept the night they thought they had found his body down an alley in the town and slept the next night when they discovered it wasn't him. She slept the night the Gardai said there was nothing more they could do after months of searching. She slept the night of his mother's funeral, after seeing the coffin of a grief-stricken mother being lowered into the dirt, to join her husband at long last after twenty years in this life without him [8, с. 31–32].

У наведеному прикладі автором змальовано сон одного з персонажів твору, як асоціацію того, що героїня не тільки спить впродовж усього твору, але й так може «проспати все своє життя». Усе це викликає у потенційного читача двозначні асоціації, підкріплені під час читання повтором лексеми *slept*.

Додамо, що до асоціативного ряду входять і потенційні контрастивні одиниці, протиставлення яких визначається узуальними і оказіональними конотаціями та умовами контекстної реалізації. Інші типи відіграють важливу роль для посилення емоційного впливу на читача. До них відносимо зокрема кольоризми та експліцитно-імпліцитний тип контрасту.

Кольоризми на позначення контрасту також займають важливе місце у запропонованій семантичній типології контрасту. Коли намагаємося охарактеризувати людину і емоції за допомогою кольору, то передаємо повний спектр асоціацій, використовуємо номінації кольору, щоб осмислювати навколишню дійсність. Кольоризм сприяє посиленню виразного протиставлення понять і образів, а, отже, посиленню емоційного впливу на читача [3, с. 55–74]. Для прикладу: 1) *Lady Alabaster moved some of her black silk rolls of flesh on the rosy satin of her sofa. She persisted. 'I shall ask Matty to find you a pretty partner, unless you can pick one out for yourself* [9, с. 3]; 2) *There were modern comforts within its Gothic walls – a mahogany bed, intricately carved with ivy leaves and holly berries, spread with goose feather mattress, soft woollen blankets, and a snowy bedspread embroidered with Tudor roses* [9, с. 8]; 3) <…> *The world looked different, and larger, and brighter, not water colour washes of green and blue and grey, but a dazzling pattern of fine lines and dizzying pinpoints, jet-black, striped and spotted crimson, iridescent emerald, sloppy caramel, slime-silver* [9, с. 10].

У наведених прикладах автором здійснено опис за допомогою різноманітних кольорів: *black ↔ pale ↔ faded coral, gold, white; mahogany ↔ snowy; green, blue, grey ↔ crimson ↔ emerald, sloppy caramel, slime-silver*, які яскраво змальовують і передають настрій автора, а також зображені з метою яскравого зображення картини твору, щоб загострити уяву читача. Також спостерігаємо контрастне порівняння стилю *modern ↔ Gothic*.

Експліцитно-імпліцитний тип контрасту фіксує протиставляння між тим, що експліковано і тим, що мається на увазі. Власне з використанням цього типу контрасту побудовані аналізовані прозові тексти С. Кінселли, С. Агерн та А.С. Байєтт. Так, у романі С. Кінселли «Can you keep a secret?» стан захоплення героїні у літаку змінюється на схвильованість та занепокоєння: *Wow. This really is lovely. Big wide seats, and footrests, and everything. This is going to be a completely pleasurable experience from start to finish, I tell myself firmly. … OK. The truth is, I don't like this. I know it's business class, I know it's all lovely luxury. But my stomach is still a tight knot of fear* [11, с. 24–25].

Прикладом яскравого експліцитно-імпліцитного типу контрасту слугує фрагмент з роману С. Агерн. У героїні борються два протилежні почуття: з одного боку вона радіє, що немає її ворога, з іншого – розуміє, що недобре радіти з горя інших: 1) *I don't know why, but I couldn't leave the table. I just sat there thinking of ways to get out of the challenge, but at the same time having the strange feeling that I wouldn't need an excuse. The atmosphere had changed, for the worse, I sensed, but I had that relieved feeling like arriving at school to find out the teacher's sick and not for one second worrying about the teacher. A few minutes later the kitchen door opened and Dad, Mum and Mrs Butler came in* [8, с. 365]; 2) <…> *I knew it was wrong but I felt the sudden urge to laugh at the idea that Jenny-May would have spent the day with me. Mrs Butler called around to all the neighbours to see if they'd seen her daughter. The more doors she knocked on, the more I could see how her face changed from embarrassment to steely determination and then to fear* [8, с. 366]; 3) *A few nights before the Gardai came to the school I had begun to feel guilty about Jenny-May disappearing. I watched a documentary with my dad about how one hundred and fifty thousand people in Washington DC all arranged to think positive thoughts at the same time and the crime rate went down, which proved that positive and negative thinking had a real effect. But then Garda Rogers told me that it wasn't my fault Jenny-May Butler was gone, that wishing for something to happen didn't actually make it happen, and so I became a lot more realistic after that* [8, с. 429]. У наведених фрагментах спостерігаємо, як змінюються думки та настрої героїні – від радості *I felt the sudden urge to laugh* – до почуття вини *to feel guilty about Jenny-May disappearing*, а потім і до самовиправдання *it wasn't my fault Jenny-May Butler was gone and so I became a lot more realistic after that.*

Відтак семантичні типи контрасту: сюжетний, образний, символічний, семантико-асоціативний, кольоризми на позначення контрасту, експліцитно-імпліцитний слугують типами експресивно-виразового протиставляння і можуть бути об'єднані в один – структурно-семантичний тип [2, с. 10].

Висновки і пропозиції. Словом, аналіз фактологічного матеріалу свідчить, що певні типи семантичного контрасту висуваються на передній план, тобто є домінуючими, або ж навпаки, відступають на задній план, на загуменки наративних і сюжетних ліній, формуючи ще більш ускладнену фактуру сучасного англійськомовного художнього прозового тексту. Більш того, семантика контрастних одиниць у таких текстах виступає як стрижень, на якому нанизана уся конструкція англійськомовного художнього прозового тексту.

Список літератури:

1. Андреева Г.В. Языковое выражение контраста и его стилистические функции в художественной прозе (на материале английского языка) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Л., 1984. С. 14.
2. Блох М.Я., Мартынова О.П. Контраст как выразительное противопоставление в художественном отображении мира. *Актуальные проблемы английской лингвистики и лингводидактики : сб. науч. тр*. Москва : Прометей МПГУ. 2008. Вып. 7. С. 5–12.
3. Мартынова О.П. Контраст как семантико-функциональная основа художественного текста (на примере текста англоязычного короткого рассказа) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Москва, 2006. С. 53–74.
4. Седых Э.В. Контраст в поэзии как один из типов выдвижения (на примере циклов стихотворений «Песни Неведения» и «Песни Познания» У. Блейка) : дис. … канд. филол. наук : 10.02.04. Санкт-Петербург, 1997. 18 с.
5. Станиславская С.А. Контраст как принцип организации поэтического текста (на материале ранней поэзии А. Ахматовой и Н. Гумилева) : дис. … канд. филол. наук : 10.02.01. Саратов, 2001. С. 98.
6. Торосян М. С. Феномен контраста в аспекте концептуальной организации художественного текста: На материале языка послевоенной прозы : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Ставрополь, 2005. С. 69.
7. Тураева З. Я. Лингвистика текста. Текст: структура и семантика : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2103 «Иностр. яз.». Москва : Просвещение, 1986. С. 44.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. Ahern C. A Place Called Here / Cecelia Ahern. – L. : Harper, 2006. – 485 p.
2. Byatt A.S. Angels & Insects / A.S. Byatt. – L. : Vintage, 1993. – 290 p.
3. Byatt A.S. The Virgin in the Garden / A.S. Byatt. – L. : Vintage, 1992. – 428 p.
4. Kinsella S. Can you keep a secret? / S. Kinsella. – L. : Black Swan, 2003. – 365 p.

References:

1. Andreeva G.V. (1984). Yazyikovoe vyirazhenie kontrasta i ego stilisticheskie funktsii v hudozhestvennoy proze (na materiale angliyskogo yazyika) [The linguistic expression of contrast and its stylistic functions in fiction (in English)]: Candidate thesis, p. 14.
2. Bloh M.Ya. (2008). Kontrast kak vyirazitelnoe protivopostavlenie v hudozhestvennom otobrazhenii mira [Contrast as an expressive juxtaposition in the artistic display of the world]. *Aktualnyie problemyi angliyskoy lingvistiki i lingvodidaktiki : sb. nauch. tr.*, issue 7, pp. 5–12.
3. Martyinova O.P. (2006). Kontrast kak semantiko-funktsionalnaya osnova hudozhestvennogo teksta (na primere teksta angloyazyichnogo korotkogo rasskaza) [Contrast as a semantico-functional basis of an artistic text (based on the English text of a short story)]: Candidate thesis, p. 53–74.
4. Sedyih E.V. (1997). Kontrast v poezii kak odin iz tipov vyidvizheniya (na primere tsiklov stihotvoreniy «Pesni Nevedeniya» i «Pesni Poznaniya» U. Bleyka) [Contrast in poetry as one of the types of promotion (on the example of cycles of poems "Songs of Ignorance" and "Songs of Knowledge" by W. Blake]: Candidate thesis, 18 p.
5. Stanislavskaya S.A. (2001). Kontrast kak printsip organizatsii poeticheskogo teksta (na materiale ranney poezii A. Ahmatovoy i N. Gumileva) [Contrast as a principle of organizing a poetic text (on the material of early poetry by A. Akhmatova and N. Gumilev]: Candidate thesis, p. 98.
6. Torosyan M.S. (2005). Fenomen kontrasta v aspekte kontseptualnoy organizatsii hudozhestvennogo teksta: Na materiale yazyika poslevoennoy prozyi [The Phenomenon of Contrast in the Aspect of Conceptual Organization of the Artistic Text: on the material of Post-War Prose Language]: Candidate thesis, p. 69.
7. Turaeva Z.Ya. (1986). Lingvistika teksta. Tekst: struktura i semantika [Linguistics of the text. Text: structure and semantics]: Ucheb. posobie dlya studentov ped. in-tov, p. 44.

List of illustration materials:

1. Ahern C. A Place Called Here / Cecelia Ahern. – L. : Harper, 2006. – 485 p.
2. Byatt A.S. Angels & Insects / A.S. Byatt. – L. : Vintage, 1993. – 290 p.
3. Byatt A.S. The Virgin in the Garden / A.S. Byatt. – L. : Vintage, 1992. – 428 p.
4. Kinsella S. Can you keep a secret? / S. Kinsella. – L. : Black Swan, 2003. – 365 p.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-5
УДК 81'37-11С.Гурський

Дудок Р.І.
Львівський національний університет імені Івана Франка

СЛОВО, ЗНАЧЕННЯ ТА ЙОГО СМИСЛИ (ДО100 РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВЧЕНОГО, ФІЛОЛОГА, ГЕРМАНІСТА ТА ПЕДАГОГА СЕРГІЯ ОМЕЛЯНОВИЧА ГУРСЬКОГО (1919 – 2019 РР).

Анотація. Сергій Омелянович Гурський, філолог, германіст, лексиколог, термінолог, семасіолог багаторічний завідувач загальної кафедри іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка (1959-1979 рр.), заступник декана факультету іноземних мов (1953-1955 рр.). З 1965 року голова науково-методичного об'єднання викладачів іноземних мов м. Львова, впродовж багатьох років працював на факультеті іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка, створив свою наукову школу, виховав покоління учнів та послідовників. Під науковим керівництвом Сергія Омеляновича Гурського підготовлено і захищено 12 кандидатських дисертацій з проблем структури, семантики та функціонування фахових терміносистем англійської та німецької мов. Спектр науково-пошукових інтересів С.О. Гурського справді вражає своїм широким діапазоном і включає проблеми, лексикології, семантики, прикладного та галузевого термінознавства, лінгвокогнітології та лінгвопрагматики.

Ключові слова: семантика, інваріантне значення, змінні компоненти, метод значення-смисл, утворення різних смислів, інваріантна диференційна ознака, породжуюча природа слова.

Dudok Roman
Ivan Franko National University of Lviv

THE WORD, THE MEANING AND ITS SENSES (TO THE 100TH ANNIVERSARY OF THE SCIENTIST, PHILOLOGIST, GERMANIST, AND PEDAGOGUE SERGEI OMELANOVICH GURSKY (1919-2019)

Summary. Spectrum of S.O. Gursky's research interests impresses with his range and includes problems of lexicology, semantics, applied and branch terminology, linguocognitology and linguopragmatics. The semantics of language according to S.O. Gursky is the problem number one in linguistics, which has philosophical, logical, psychological, linguistic and purely semasiological aspects. The key scientific postulate of S.O. Gursky argues that the word does not change in different contexts, but merely reproduces its invariant meaning as a series of meaning-distinguishing signs, since the number of concepts, objects of real reality is unlimited, and the vocabulary of even the richest language is always limited. The word, according to S.O. Gursky, as a rule, relates to some one particular object of reality, which has, its generalizing nature, so to say, it is the invariant meaning. In fact, by combining the invariant meaning of the word and the variable basis of opposition, the meaning of the word is generated. Produced by S.O. Gursky concept – the separation of the stable component (invariant) from the variable components (senses) – formed the basis of the method "sense-meaning" worked out in his numerous scientific works. The essence of the technique consists in the sequential combination of invariant differential signs, fixed in sign meaning with different concepts in the context, and the formation of different senses. So, the scientific concept, of S.O. Gursky the "meaning-sense" is based on two fundamental principles: 1) on the distinguishing two diverse components of invariant meaning in the paradigm of speech and the variable component in speech syntagmatics; 2) on the relations of oppositions, identical concepts on differential signs, which are the basis of opposition. This approach of the scientist demonstrates that the invariant meaning of a word as an element of the lexical-semantic system of language is a series of elementary stable semes / as components of the invariant meaning of the word, knowing them we can best understand the word or phrase in the professional text. The basic thesis of S.O. Goursky is that the word does not change, but reproduces its invariant meaning as a series of meaning-distinguishing features that are understood by apriori in the process of abstract thinking activity.

Keywords: semantics, invariant meaning, variable components, method of "sense-meaning", formation of different meanings, invariant differential sign, generalizing nature of the word.

Постановка проблеми. Семантика мови на думку С.О. Гурського є проблемою № 1 у лінгвістиці, яка має свої філософські, логічні, психологічні, лінгвістичні і чисто семасіологічні аспекти. Ключовим науковим постулатом вченого є твердження, що слово не змінюється у різних контекстах, а лише відтворює своє інваріантне значення як низка смислорозмежувальних ознак, оскільки кількість понять, об'єктів реальної дійсності є необмежена, а словниковий склад навіть найбагатшої мови обмежений [13, с. 3–18]. Так за твердженням проф. І. Арнольд 1000 найуживаніших слів англійської мови утворюють 25 000 значень, і справжнє завдання науки не в тому, щоб складно викласти прості речі, а в тому щоб просто пояснити складні [4]. Як справедливо зауважив відомий вчений у галузі семантики немає, напевно, більш заплутаної і суперечливої проблеми, ніж проблема значення слова [37]. І тут цілком можна погодитися з думкою Дж. Лайонза, що як тільки ми починаємо знайомитися з конкретними семантичними працями, ми зіштовхуємося з великим розмаїттям підходів до визначення значення, як от: розмежування між емоційним і понятійним значенням, між значенням і позначенням, між

© Дудок Р.І., 2020

смислом і референцією, між денотацією і конотацією, між знаком і символами, між екстенсіоналом і інтенсіоналом, і цей перелік можна продовжувати і продовжувати [45].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мета статті. Сьогодні ми говоримо про наукову спадщину С.О. Гурського, який передусім мав цікаві погляди не тільки на структуру та семантику слова, але й на його смисловий і функціональний потенціал, тобто на лінгвістичну семантику або семасіологію, як окремий розділ науки про мову, що почала розвиватися у 19 ст. і основоположниками якої були німецький вчений Райзіг (ввів термін *семасіологія*) і французький мовознавець Мішель Бреаль (термін *семантика*). Семантичні дослідження розвинули відомі вчені В. Гак [10], S. Ullman [48], И. Стернин [33], Найда [46], Болинжер [37], Katz [44] та багато інших. Слово, вважав С.О. Гурський, як правило, співвідноситься з якимось одним конкретним об'єктом реальної дійсності, саме тому слово уже узагальнює, його узагальнююча природа, його інваріантне значення ігнорується дослідниками, розчиняється в необмеженій кількості різних ЛСВ, а отже дослідники, на його думку, не дають відповіді на ключове запитання: *як одне і те саме слово у своєму форматі потрапляє в інший контекст*?

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Розвиваючи свою концепцію інваріантного значення слова – терміна та його численних змістів С.О. Гурський опирався на наукові погляди математичного логіка Готліба Фреге, викладені у хрестоматійній праці «Sinn und Bedeutung»/ «Значення і смисл», вважав, що у процесі мовлення у структурі слова чітко виокремлюються два елементи: 1) інваріантний (стабільний); 2) змінний, який задається у кожному акті мовлення [40]. Власне, на думку С.О. Гурського шляхом поєднання інваріантного значення слова як СДО та змінної основи протиставлення виявляється і породжується смисл слова [13; 15]. Такого погляду і дотримуються сучасні дослідники, так Н. Алефиренко стверджує, що стабільне, константна частина змісту мовного знака є його значенням, а варіативна, змінна, динамічна його смисловим компонентом [1].

Виклад основного матеріалу. Випрацьована концепція – відмежування стабільного компонента (інваріанта) від змінних компонентів (смислів) – лягла в основу апробованої у численних наукових працях методики «значення-смисл» С.О. Гурського, [16; 43], базові засади якої передбачають розмежування семантики слова на два різнопланові синтагматичні компоненти, стабільний (інваріант) у системі мови та змінний (смисл) у мовленні. Принагідно зазначимо, що аналізуючи часто проблему співвідношення значення і смислу, дослідники зазначають, що значення є лише потенція смислу, щоб впливати на особистість, річ повинна розкривати свій смисловий потенціал, а для цього необхідне слово з його можливим контекстом [2; 5; 8; 17; 24; 30].

Повернемося до суті методики С.О. Гурського. яка полягає у послідовному сполученні семи – інваріантної диференційної ознаки, зафіксованої у знаковому значенні, з різними поняттями в контексті та утворенні, відповідно, різних смислів. Для цієї теоретичної викладки, вчений часто наводив такий приклад терміна: *bank*[1] *– financial institution – фінансова інституція* та *bank*[2] *– ground at edge of river (берег річки),* номінуються однаково *«bank»* та мають спільну сему *«keeping money»*, чи *«keeping water»*, відповідно. Усе залежить від того, що зберігається *гроші у банку* чи *вода, яка утримується у берегах річки*. С.О. Гурський часто задавав собі запитання, що саме сприяє, так би мовити, *відриву* слова від одного предмета, скажімо, *двірник – людина* і спрямовує його на цілком інший предмет – *двірник як механізм автомобіля*. Тут процес мислення виділяє, абстрагує і фіксує у даному слові-терміні лише ті ознаки, які найбільше відповідають потребам мовного спілкування у конкретній мовленнєвій ситуації [16, с. 28].

Як відомо, методика виявлення мікроелементів (сем), які складають значення лексичної одиниці (семеми) у свій час запровадили американські семасіологи Гуденаф і Лаунсбері [42], яку згодом почали називати компонентним аналізом. Цей метод опису значення. Так само широко відома класифікація структурних компонентів на маркери та дистингвишери [44; 49], які стали базовими поняттями семної семасіології і які розвинув у своїх наукових працях учений. Так, наукова концепція, «значення смисл» С.О. Гурського, ґрунтується на двох принципових положеннях: 1) на розмежовуванні двох різнопланових компонентів інваріантного значення у парадигматиці мови і змінного компонента у синтагматиці мовлення; 2) на відношеннях опозицій, тотожних понять за диференційними ознаками, які є основою протиставлення [11].

С.О. Гурський стверджував, що інваріантне значення, яке складається із сукупності диференційних сем, виконує функцію диференціації на послідовно різних основах семантичної опозиції, (тут дослідник творчо опрацював у семасіології метод М.С. Трубецького, використаний ним у фонології), а отже, породжує різні смисли. Нагадаємо, що ключовою тезою теорії М.С. Трубецького є та, що для протиставлення об'єктів, недостатньо, щоб вони були різними, необхідно, щоб вони мали щось спільне, основу для протиставлення [35].

У своїх наукових міркуваннях С.О. Гурський багато уваги приділяв процесу виокремлення семантичного інваріанта і задавав собі запитання: *завдяки чому узагальнене слово-інваріант опиняється в іншій терміносфері?* Намагаючись відповісти на це запитання, вчений стверджував, що такий процес надзвичайно складний та потребує надійної методики. Він називав дві основні причини таких труднощів: перша полягає у спробі виокремити синтагматичний інваріант з різних значень, що нереально, а друга – у намаганні вивести всі варіанти з одного якогось інваріанта – у мовленні, що теж не узгоджується з нашою концепцією «значення-смисл». С.О. Гурський далі розмірковуючи про семантичну суть фахового терміна, наполягав на механізмі виявлення власне стабільного інваріантного значення кожного слова із різних його семантичних змістів, описаних і в тлумачних словниках, і в спеціальних текстах [43].

Такий підхід вченого засвідчує, що інваріантне значення слова як елемент лексико-семан-

тичної системи мови – це низка елементарних стабільних сем/компонентів як складових інваріантного значення слова, оволодівши якими зможемо найбільш адекватно зрозуміти слово чи словосполучення у фаховому тексті. Тут, дослідник часто цитував слушну думку В.А. Звегинцева «значення у середині мови, а смисл зовні мови, кожного разу, коли слово виступає у складі речення, відбувається актуальне породження його значення, зумовлене смисловим змістом цього речення [18; 19].

Розвиваючи у своїй концепції ідею семантичних опозицій вчений навчав, що різні поняття за своїми основними суттєвими ознаками протиставляються на основі диференційних ознак. Такий підхід, як він вважав, передбачає протиставлення лише абсолютно тотожних смислових понять. Лише разом із носієм – маркованим членом семантичної опозиції – семантико-диференційна ознака (СДО) – виконує і утворює смисл. У численних вживаннях слова його смисл щоразу змінюється саме тому, що змінюється основа опозиції – інтегральна сема. Відмежування інваріантного значення як низки незмінних СДО від змінної основи опозиції – необхідна умова застосування методу опозицій у семасіологічних дослідженнях [15].

Для подальшого викладу концепції «значення-смисл», його розуміння, особливостей семантичних опозицій і умов їхньої нейтралізації в окремих позиціях вчений визначив основні робочі поняття: «основа семантичної опозиції», «семантична позиція», «семантична диференційна ознака», «позиція нейтралізації» та їхні значення. Ці робочі поняття достеменно науково обґрунтовані та витлумачені у ключових наукових працях С.О. Гурського, головно опублікованих в нашій *Іноземній філології*, до яких я відсилаю зацікавленого читача.

Отже, незважаючи на важливість проблеми значення слова / терміна, в сучасному мовознавстві більшість питань є і на сьогодні дискусійними та недостатньо дослідженими. Базовою тезою С.О. Гурського є те, що слово не змінюється, а відтворює своє інваріантне значення як низка смислорозмежувальних ознак, що зрозумілі *apriori* у процесі абстрагуючої діяльності мислення.

Серед наукових поглядів вченого пов'язаних зі структурою і семантикою слова – терміна заслуговує на увагу трактування переносного значення, якого, як він вважав, взагалі немає, адже у процесі мислення люди переносять об'єкти під відповідні ознаки протиставлення, а не ознаки протиставлення на об'єкти. С.О. Гурський пояснює це на такому прикладі: коли арештують людину, то не ставлять грати перед нею, а логічно переносять її за грати. Семантична структура мови нагадує об'єктивні грати зі смислорозмежувальних ознак семасіологічних протиставлень, за які ми переносимо і ставимо різні об'єкти реальної дійсності, щоб показати співбесіднику якими вони є в дійсності. На думку дослідника, переносне значення, така ж наївна неточність, освячена тисячоліттями, як і схід сонця.

Обґрунтовуючи свої наукові постулати, дослідник часто наводив слова Дж. Лайонза, який у свою чергу покликався на гасловий вислів Л. Вітгенштайна: *не шукайте значення слова, дивіться як воно вживається*. Тут доречно згадати й хрестоматійні слова Рене Декарта: *уточніть значення слів і ви врятуєте людство від половини неприємностей*.

Сучасні численні наукові дослідження семантики, структури та функціонування слова, терміна засвідчують, що значення подібне на *чорну скриньку*, внутрішні процеси якої недоступні прямому спостереженню, які лежать у площині нейрофізіологічних і нейролінгвістичних пошуків. Як відомо, *Homo sapiens* виник щонайменше 200 тисяч років тому. Сучасна наука каже, що інформаційно-накопичувальні можливості мозку надзвичайно великі. За деякими оцінками вони у мільярди разів перевищують спроможності сучасних комп'ютерів. Якщо зіставити наукові погляди С.О. Гурського із сучасними когнітивно-психологічними експериментами, то під час появи якогось слова, з'являється і низка його елементарних структурних ознак, що містять найхарактерніші компоненти, своєрідне загальне значення, яке він називав інваріантом та його смислами.

Висновки і пропозиції. Безперечно, що наукова спадщина відомого вченого германіста С.О. Гурського є актуальною і сьогодні для вивчення структурно-семантичного потенціалу слова – терміна, вважаю, що подальші теоретико-практичні дослідження про інваріантне значення та смисли матимуть вагомий внесок у перспективу вивчення цієї проблеми у галузі термінознавства, інваріантології, дискурсної семантики і, звичайно, при укладенні галузевих термінологічних словників.

Віддаючи глибоку шану С.О. Гурському проведенням нашої Урочистої Академії з нагоди 100-річчя від дня народження, його педагогічної і наукової спадщині, як один з його учнів (чим дуже пишаюся), хотів би завершити свій виступ такими словами, людина не народжується мудрою, а стає нею – це нагорода за її тривалу подорож через наукові терни.

Список літератури:

1. Алефиренко Н.Ф. Спорные проблемы семантики. М., 2005. 326 с.
2. Айдукевич К. Язык и смысл. *Философия и логика Львовско-Варшавской школы*. М., 1999. 309 с.
3. Аллендорф К.А. Значение и изменение значений слова. М., 1965. 260 с.
4. Арнольд И.В. Семантическая структура слова в современном английском языке и методы ее исследования. Докт. дис. Л., 1966.
5. Беляевская Е.Г. Семантическая структура слова в номинативном и коммуникативном аспектах. (Когнитивные основания семантической структуры слова). Дис. канд. филол. наук. Москва, 1991. 401 с.
6. Болинжер Д. Атомация значения. *Новое в зарубежной лингвистике*: Пер. с англ. Медниковой Д.М. М., 1981. С. 200–235.
7. Вежбицкая А. Семантика: примитивы и универсалии. Семантические универсалии и описание языков. М.: Языки русской культуры, 1999. 776 с.

8. Вилюман В.Г. Семантические и функциональные связи слов и их синонимия в современном английском языке. Л., 1971.
9. Витгенштейн Л. Логико-философский трактат. М.: Изд-во иностр. литературы, 1958. 133 с.
10. Гак В.Г. Лексическое значение слова. *Лингвистический энциклопедический словарь*. М., 1990.
11. Гурський С.О. Два типи протиставлень у семасіології. *Іноземна філологія*. Львів, 1969. Вип. 18. С. 3–13.
12. Гурський С.О. Деякі проблеми семантичної комбінаторики. *Іноземна філологія*. Львів, 1979. Вип. 53.
13. Гурський С.О. Значення і смисл слова. *Іноземна філологія*. Львів, 1974. Вип. 34. С. 3–18.
14. Гурський С.О. Значення та вживання прийменників в англійській мові. *Іноземна філологія*. Вип. 2. Львів, 1965.
15. Гурський С.О. Нейтралізація опозицій в семасіології. *Іноземна філологія*. Львів, 1981. Вип. 63. С. 5–56.
16. Гурський С.О. Значення слова і термін. *Іноземна філологія*. Вип. 26. Львів, 1971. С. 28.
17. Дудок Р.І. Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках. Львів, 2009. 358 с.
18. Звегинцев В.А. Смысл и значение. *Теоретические и экспериментальные исследования в области структурной и прикладной лингвистики*. М., 1973.
19. Звегинцев В.А. Семасиология. М., 1957. 336 с.
20. Кубрякова Е.С. Семантика производного слова. *Аспекты семантических исследований*. М., 1980. С. 96.
21. Курилович Е.Р. Заметки о значении слова. *Вопросы языкознания*. № 25. 1955.
22. Лайонз Дж. Лингвистическая семантика. М., 2000.
23. Лакофф Д. О порождающей семантике. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. 10. М., 1981.
24. Левицький В.В. Семасіологія. Винниця, 2006. 512 с.
25. Медникова Э.М. Значение слова и методы его описания. М., 1974. 201 с.
26. Никитин М.В. Лексическое значение в слове и словосочетании. Владимир, 1974.
27. Огуй О.Д. Семантичний розвиток німецького прикметника «kuhn». *Іноземна філологія*. № 94. Львів, 1989. С. 87–94.
28. Плотников Б.А. Основы семасиологии. Минск, 1986. 340 с.
29. Рассел Б. Введение к логико-философскому трактату Л. Витгенштейна. М., 1958.
30. Слюсарева Н.А. Смысл как экстралингвистическое явление. 1963. С. 185.
31. Снітко О.С. Внутрішня форма мовної одиниці та її зміст. *Мовознавство*. 1991. № 5. С. 8–16.
32. Солнцев В.М. Язык как системно-структурное образование. М., 1977. 341 с.
33. Стернин И.А. Значение и актуальный смысл слова. Семантические категории сопоставительного изучения русского языка. Воронеж, 1981.
34. Сулейменова Э.Д. Понятие и смысл в современной лингвистике. Алма-Ата, 1989.
35. Трубецкой Н.С. Основы фонологии. М., 1960. 372 с.
36. Ульман С. Семантические универсалии. *Новое в лингвистике*. Вып. 5. М., 1970.
37. Baldinger D. Semantics theory: towards a modern semantics. Oxford, 1980.
38. Breal M. Essai de Scemantigue. Paris, I987.
39. Darmesteter A. La vie des mots etudiee dans leurs significations. Paris, 1899.
40. Darmsteter Arsene. The life of Words as symbols of Ideals. London. 1886.
41. Frege G. Uber Sinn und Bedeutung. *Zeitschrift fur Philosophie Kritik* – B., 1891.
42. Verlag Enzyklopadie. 162 s.
43. Hjelmslev L. Prologomena to a theory of Language. Vol. 19. No 1. Baltimore, 1953. 340 p.
44. Goodenough. Componential analysis and the study of meaning. *Language*. 1956. V. 32, 1.
45. Goursky S. The Idiomatic Heart of the English Language. Lviv, 1975. 179 p.
46. Katz J.J., Fordor J.A. The structure of semantics theory. *Language*. 1963. V. 39. No. 2.
47. Lyons John. Semantics. Vol. 1. Cambridge Univer Press. London.
48. Nida E. Componentiai Analysis of Meaning. The Hauge-Paris, 1975.
49. Ogden C.K., Richards L.E. The Meaning of Meaning. L., 1946.
50. Ullman St. Words and their meanings. Australian National Univer. Camberra. 1974.
51. Weinrich Uriel. On the Semantic Structure of Language. Univer. of Pensylvana Press. 1980. 420 p.
52. Weirzbicka A. Semantic Primitives. Frankfurt. M., 1972.
53. Wittgenstein L. Philosophical Investigations. Oxford, 1953. 220 p.

References:

1. Alefirenko N.F. Spornyye problem semantiki [Controversial issues of semantics]. M., 2005. 326 s.
2. Aydukevich K. Yazyk I smysl [Language and Meaning]. *Filosofiya I logika Lvovsko-Varshavskoi shkoly*. M., 1999. 309 s.
3. Allendorf K.A. Znacheniye I izmeneniye znachenij slova [Meaning and change of meaning of a word]. M., 1965. 260 s.
4. Arnold I.V. Semanticheskaya struktura slova v sovremennom anglijskom yazyke I metody yeye issledovaniya [The semantic structure of the word in modern English and the methods of its research]. Doc. dis. L., 1966.
5. Belyaevskaya E.G. Semanticheskaya struktura slova v nominativnom I kommunikativnom aspektakh. (Kognitivnyye osnovaniya semanticheskoj struktury slova) [The semantic structure of the word in the nominative and communicative aspects. (Cognitive foundations of the semantic structure of a word)]. Dis. kand. filol. nauk. Moscow, 1991. 401 s.
6. Bolinger D. Atomatsiya znacheniya [Atomation of meaning]. *Novoye v zarubezhnoj lingvistike*: Per. s angl. Mednikova D.M. M., 1981. S. 200–235.
7. Vezhbitskaya A. SEmantika: primitivy i universaliyi. Semanticheskiye universali i opisaniye yazykov [Semantics: primitives and universals. Semantic universals and description of languages]. M.: Yazyki russkoj kultury, 1999. 776 s.
8. Vilyuman V.G. Semanticheskiye i funktsionalnyye svyazi slov i ikh sinonimiya v sovremennom anglijskom yazyke [Semantic and functional connections of words and their synonyms in modern English]. L., 1971.
9. Wittgenstein L. Logiko-filosofskij traktat [Logical and philosophical treatise]. M., 1958. 133 s.
10. Gak V.G. Leksicheskoye znacheniye slova [The lexical meaning of the word]. M., 1990. Lingvisticheskiy entsyklopedicheskiy slovar. M., 1990.
11. Gursky S.O. Dva typy protystavlen u semasiologii [Two types of opposition in semasiology]. *Inozemna filologiya*. Lviv, 1969. Issue 18. S. 3–13.
12. Gursky S.O. Deyaki problem semantychnoi kombinatoryky [Actual problems of semantic combinatorics]. *Inozemna filologiya*. Lviv, 1979. Issue 53.

13. Gursky S.O. Znachennya i smysl slova [Significance and meaning of the word]. *Inozemna filologiya*. Lviv, 1974. Issue 34. S. 3–18.
14. Gursky S.O. Znachennya ta vzhyvannya prykmetnykiv v anglijskij movi [Significance and usage of prepositions in English]. *Inozemna filologiya*. Lviv, 1965. Issue 2.
15. Gursky S.O. Nejtralizatsiya opozitsij v semasiologii [Neutralization of the oppositions in the semasiology]. *Inozemna filologiya*. Lviv, 1981. Issue 63. S. 5–56.
16. Gursky S.O. Znachennya slova i termin [Meaning of the word and the term]. *Inozemna filologiya*. Lviv, 1971. Issuie. 26. S. 28.
17. Dudok R.I. Problema znachennya ta smyslu termina v humanitarnykh naukakh [The problem of term and sense meaning in the Humanities]. Lviv, 2009. 358 s.
18. Zvegintsev V.A. Smysl i znacheniye [Sense and significance]. Theoretical and experimental studies in the field of structural and applied linguistics. *Teoreticheskiye i eksperimentalnyye issledovaniya v oblasti strukturnoi i prikladnoi lingvistiki*. M., 1973.
19. Zvegintsev V.A. Semasiologiya [Semasiology]. M., 1957. 336 s.
20. Kubryakova E.S. Semantika proizvodnogo slova [The semantics of a derivative word]. *Aspekty semanticheskikh issledovanij*. M., 1980. S. 96.
21. Kurilovich E.R. Zametki o znachenii slova [Notes on the meaning of the word]. Voprosy yazykoznaniya. 1955. No. 25.
22. Lyons J. Lingvisticheskaya semantika [Linguistic semantics]. M., 2000.
23. Lakoff D. O porozhdayushchey semantike [On generative semantics]. *Novoye v zarubezhnoi lingvistike*. Vol. 10. M., 1981.
24. Levitsky V.V. Semasiologiya [Semasiology]. Vinnitsya, 2006. 512 s.
25. Mednikova E.M. Znacheniye slova i metody yego opisaniya [The meaning of the word and methods for its description]. M., 1974. 201 s.
26. Nikitin M.V. Leksicheskoye znacheniye v slove i slovosochetanii [The lexical meaning in the word and phrase]. Vladimir, 1974.
27. Oguy O.D. Semantychnyi rozvytok nimetskoho prykmetnyka «kuhn» [The semantic development of the German adjective «kuhn»]. *Inozemna filologiya*. Lviv, 1989. Issue 94. S. 87–94.
28. Plotnikov B.A. Osnovy semasiologii [Fundamentals of Semasiology]. Minsk, 1986. 340 s.
29. Russell B. Vvedeniye k logiko-filosofskomu traktatu L.Vitgenshteyna [Introduction to the logical and philosophical treatise of L. Wittgenstein]. M., 1958.
30. Slyusareva N.A. Smysl kak ekstralingvisticheskoye yzvleniye [Sense as an extralinguistic phenomenon]. 1963. S. 185.
31. Snitko O.S. Vnutrishnya forma movnoi odynytsi ta ii zmist [The internal form of a language unit and its inner essense]. *Movoznavstvo*. No. 5. 1991. S. 8–16.
32. Solntsev V.M. Yazyk kak sistemno-strukturnoye obrazovaniye [Language as a systematic-and-structural formation]. M., 1977. 341 s.
33. Sternin I.A. Znacheniye i aktualnyi smysl slova [The meaning and actual meaning of the word]. *Semanticheskiye kategorii sopostavitelnogo izucheniya russkogo yazyka*. Voronezh, 1981.
34. Suleimenova E.D. Ponyatiye i smysl v sovremennoi lingvistike [Notion and meaning in modern linguistics]. Alma-Ata, 1989.
35. Trubetskoy N.S. Osnovy fonologii [The basics of phonology]. M., 1960. 372 s.
36. Ulman S. Semanticheskiye universalii [Semantic universals]. Novoye v lingvistike. Vol. 5. M., 1970.
37. Baldinger D. Semantics theory: towards a modern semantics. Oxford, 1980.
38. Breal M. Essai de Scemantigue. Paris, I987.
39. Darmesteter A. La vie des mots etudiee dans leurs significations. Paris, 1899.
40. Darmsteter Arsene. The life of Words as symbols of Ideals. London, 1886.
41. Frege G. Uber Sinn und Bedeutung. *Zeitschrift fur Philosophie Kritik* – B., 1891.
42. Verlag Enzyklopadie. 162 s.
43. Hjelmslev L. Prologomena to a theory of Language. Vol. 19. No 1. Baltimore, 1953. 340 p.
44. Goodenough. Componential analysis and the study of meaning. *Language*. 1956. V. 32, 1.
45. Goursky S. The Idiomatic Heart of the English Language. Lviv, 1975. 179 p.
46. Katz J.J., Fordor J.A. The structure of semantics theory. *Language*. 1963. V. 39. No. 2.
47. Lyons John. Semantics. Vol. 1. Cambridge Univer Press. London.
48. Nida E. Componentiai Analysis of Meaning. The Hauge-Paris, 1975.
49. Ogden C.K., Richards L.E. The Meaning of Meaning. L., 1946.
50. Ullman St. Words and their meanings. Australian National Univer. Camberra. 1974.
51. Weinrich Uriel. On the Semantic Structure of Language. Univer. of Pensylvana Press. 1980. 420 p.
52. Weirzbicka A. Semantic Primitives. Frankfurt. M., 1972.
53. Wittgenstein L. Philosophical Investigations. Oxford, 1953. 220 p.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-6
UDC 81'24=111.374.02

Dyachuk Nataliya
Ivan Franko National University of Lviv,
Agency of Foreign Languages 'RUNA'®

LINGUO-DYDACTIC POTENTIAL OF THE APHORISTIC UTTERANCES IN EFL MATERIALS DEVELOPMENT

Summary. The best examples of classical and novice aphoristic texts being used in the process of foreign language acquisition with their skillful identification and manipulation definitely promote widening of the linguistic and socio-cultural horizons as well as critical thinking skills of both an EFL learner and a teaching professional. The main aim of the present work we see in singling out and discussing the ways of effective application of imaginative and laconic aphorisms, maxims, proverbs, taglines and catch phrases as a proper authentic material for the creation of activities to master receptive and productive skills, to acquire knowledge in systems (grammar, vocabulary, punctuation), to provide grounds for motivation, culture studies and visual literacy.

Keywords: aphoristic utterances, quotation, authentic material, EFL methodology.

Дячук Н.О.
Львівський національний університет імені Івана Франка;
Агенція іноземних мов «РУНА» ®

ЛІНГВО-ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АФОРИСТИЧНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ У РОЗРОБЦІ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Анотація. Використання найкращих зразків класичних та новітніх афористичних текстів у процесі вивчення іноземної мови поряд із умінням їх виділяти та маніпулювати ними безумовно сприяє розширенню лінгвістичних та соціокультурних горизонтів, а також критичного мислення як учня так і професійного викладача англійської мови як іноземної. Головну мету даної роботи вбачаємо у виділені та обговоренні способів ефективного використання творчих та лаконічних афоризмів, максим, прислів'їв, слоганів до фільмів та крилатих фраз у якості автентичного матеріалу для створення завдань з метою оволодіння рецептивними та продуктивними мовними навичками, засвоєння знань із системи мови (граматики, словникового запасу, пунктуації), для закладання основ мотивації, вивчення культури та візуальної грамотності.

Ключові слова: афористичні висловлювання, цитати, автентичний матеріал, методика викладання англійської мови як іноземної.

Problem statement. "What any person in the world can learn, almost all persons can learn if provided with appropriate prior and current conditions of learning", – wrote B. Bloom. Recently his famous taxonomy has undergone evolutionary changes. L. Anderson and D. Krathwohl [25] substituted the top of the pyramid, which used to be dealing with judging the value of information or ideas, by creativity, which in its way encompasses mental processes of combining parts to make a new whole. EFL practitioners handle materials for language learning through their evaluation, adaptation, design, production, exploitation and research. Sometimes educators face the challenge of being creative and find it difficult to get oriented in the ample selection of ready-made resources. On the other hand, many are unaware of the authentic materials worth utilizing for numerous topical areas of modern language curriculum as well as resources to boost creativity in students.

Famous quotes from literature, history, movies, media, arts and entertainment vehicles resonate with many people. Getting to know the best examples of classical and novice aphoristic texts in the process of foreign language acquisition, and teaching how to be skillful in identification, use and manipulation with them, definitely promote widening of the linguistic and socio-cultural horizons as well as critical thinking skills of a future EFL professional.

Recent research and publications. D. Crystal in "The Cambridge Encyclopedia of the English Language" writes: "Anything which someone has said or written can be a quotation, but the term usually refers to those instances which have become famous over the years" [8, p. 184]. Scientists name these types of sayings using a great variety of terms: adage, apothegms, axiom, epigram, maxim, proverb, truism, percept, and dictum. The most popular quotations are generally aphorisms, because they are short and concise, and therefore easy to remember and share. Aphorists often employ striking metaphors that give their sayings even more staying power. This idea is remarkably close to S.T. Coleridge's assertion that "the largest and worthiest portion of our knowledge consists of aphorisms".

B. Tomlinson in his work "Materials Development for Language Learning and Teaching" [25] highlights the functions of educational materials as informative, instructional, experiential, eliciting, and exploratory. As different learners learn in a variety of ways aphoristic quotations become the ideal educational resource materials with their aim being to provide a range of language acquisition means for the learners to experience and select from. Thus, language learners are to be prepared to demonstrate their reaction to mental and linguistic stimuli an aphoristic quotation makes in various forms of communicative interaction utilizing all language skills.

© Dyachuk Nataliya, 2020

The illustrative material we recommend to utilize for practical assignments could be made on the basis of selected and systematized groups of aphoristic utterances in the collections by M. Grothe [14; 15; 16], O. Wilde [11], J. Lloyd et al. [17], as well as examples taken from the books by L.M. Medvedyeva [18], J.M. Demakis [10], N.O. Diachuk [9], O. Grabovetska [28], J.M. Shanahan [22].

The purpose of the article. The study represents an attempt to enumerate the learning objectives of incorporating aphoristic quotations into the EFL study, to examine and systematize common and unconventional sources of such statements and, finally, to focus on practical suggestions of their application at the lessons for those majoring in English.

Presentation of the main material. The learning objectives to use aphoristic quotations in class to inspire, encourage, increase motivation and develop high-level thinking skills may include the following: to evaluate the validity of thought behind quotations; to analyze quotations using critical thinking techniques; to compare and contrast multiple quotations; to classify quotations by application; to apply quotations to a variety of content areas; to spot and represent quotations with a variety of media, print and visual texts.

Where to find a quotation for one's teaching? The supplies may be numerous, ranging from well-known dictionaries of quotations or proverbs, literature, cinema scripts, TV programmes, songs, internet resources to your own students'essays or colleagues'sayings. In Table 1 we succeeded to enumerate 39 sources rich in aphoristic sayings, and further supplied illustrative examples.

A good aphorism can really stick in the mind. The best aphorisms are also applicable to all sorts of different situations, which further add to their

Table 1

Conventional and Unconventional Places to Look for Aphoristic Utterances

Printed resources	Examples
Literature	
Fiction (classical & modern)	*We live in the age that reads too much to be wise and thinks too much to be beautiful* (Oscar Wilde) [11; p.61] *Life is a foreign language: all men mispronounce it* (Christopher Morley); *Cruelty and benevolence are but the shades of the same colour* (Khaled Hosseini) [10, p. 14]; *Chance makes the thief* (Donna Tartt) [24, p. 632]
educational literature (manuals & textbooks)	(Грабовецька О.С., 2014).[28] (Diachuk N., 2002) [9] (Medvedeva L.M., 1990) [18]
poetry	poem 'Life' by Mother Teresa [4, p. 48] *Stop all the clocks, cut off the telephone* (W. H.Auden) [1, p. 49]
dictionaries /encyclopedia of quotations & aphorisms	*What you get free costs too much* (Jean Anouiln) [13] *Laughter is tranquilizer with no side effects* [12] *If you don't think too good, don't think too much* (T. Williams) [14]
Folklore	
proverbs	*A man without a smiling face should not open a shop* (Chinese proverb)
Religion	
religious literature Bible, Koran, Bhagavat Gita	*How long you men turn my glory into shame? How long will you love delusions seek false gods?* (Psalms4:2) *A house divided against itself cannot stand* (Mathew 12:25, The Holy Bible) (Piper R.A., 1989) [21]
Video resources	
feature films	Reellifewisdom.com Subzin.com IMDb.com *Years, lovers and glasses of wine – these are things that should never be counted* ("The Age of Adaline", 2015) (J. Scheibli) [23]
taglines	*Life is waiting* ("Terminal", 2004)
speech of the characters	*You want something done, do it yourself!* (Zorg, "The 5th Element", 1997); *No matter what anybody tells you, words and ideas can change the world* (Keating, "Dead Poets' Society", 1989)
TED presentations	*People believe what they want to believe* (K. Schulz "On Being Wrong"); *Own your own success* (Sh. Sandberg "Why we have too few women leaders?")
documentaries	*Even while Rome is burning there's somehow time for shopping at IKEA* ('Minimalism' Catelyst SPYA, 2015)
animated cartoons	*Let's do what we do best, Scoob, eat* (Scooby Do) *People talk loud when they want to sound smart, right?* (Sponge Bob Square Pants)
Printed Media	
newspaper articles	*Before you judge someone, walk a mile in their shoes. If you really want to understand someone, you eat what they eat* ("Can I look like Emmanuel Macron?" by Stephen Bush, 'The Guardian, No.56, January 2018)
magazine articles	Learn character from trees, values from roots and change from leaves ("How trees talk to each other?" by Neelima Choahan, The Press)

(Continuation of table 1)

Printed resources	Examples
advertisements	*Find someone who will ruin your lipstick not your mascara* (Benefit Cosmetics, UN); *It takes many to save one* (Doctors without borders campaign)
Visual Media	
TV programmes	*Sometimes you cannot see yourself clearly until you see yourself through the eyes of others (“The Ellen DeGeneres Show”)*
advertising slogans	*Good things come to those who wait* (Guinness slogan) *Every little helps* (the TESCO ads)
podcasts	*You may desire more even though you are afraid of letting yourself have it* (S. Lackmann “5 Reasons People Choose to Stay Single”. Psychology Today, Oct. 24, 2016)
Social media	
Facebook	*If you can’t say it to their face, don’t post it (*Audrie Peterson) [27]
Pinterest	https://www.pinterest.com/TransAbroad/quotes-and-aphorisms/?lp=true
Instagram	#aphorisms; #aphorismsonloveandhate; #aphorismsandquotes; #aphorismsandsayings *With great eyebrows come great responsibility* (Instagram post by Benefit Cosmetics, US)
Twitter	A Twitter hashtag (#quotes) used to share quotes *Customers don’t expect you to be perfect. They DO expect you to fix things when they go wrong* (Twitter message from Donald Porter, V.P. of British Airways)
Padlet	Padlet.com – a virtual blank wall to post on
Music world	
songs	*The show must go on* (Queen) *You got to cry without weeping* *Talk without speaking* *Scream without raising your voice* (U2 Running to stand Still, The Joshua Tree)
Personal sayings	
famous people or moral authorities	*Failure is only the opportunity to begin again more intelligently* (Henry Ford) *You must be the change you want to see in the world.* (Mahatma Gandhi)
philosophers	*We are what we repeatedly do.* *Excellence then, is not a single act, but a habit.* (Aristotle)
politicians	*Do not pray for easy lives... Pray to be stronger men* (John F. Kennedy)
psychologists	*My ambition is to say in ten sentences what everyone else says in a book* (Friedrich Nietzsche)
educators	*If you’re not prepared to be wrong, you’ll never come up with anything original* (Sir Ken Robinson)
scientists	*Only a life lived in the service to others is worth living* (Albert Einstein)
celebrities	*Elegance is the only beauty that never fades* (Audrey Hepburn) [1, p. 858]
personal letters/diaries	*Live fast, die young, and leave a good-looking corpse* (Irene L.Luse in her letter to Oscar B.Luce) [1, p. 46]
WWW resources	
web pages with collections of sayings and aphorisms	Quotabl.es Numberquotes.com Quotecoil.com Brainyquote.com http://www.rdcopperr.us/33-perfect-aphorism-quotes/ https://quote-citation.com/en/aphorism
methodological resources for EFL teachers	http://onestopteachershop.com/2014/03/using-quotes-in-classroom.html https://the-teacher-next-door.com/my-blog/classroom-ideas/5-ways-to-use-quotations-in-the-classroom
blogs	Quotation Weblog
quotes of the day	Quotesecret.com
Visual Art	
painting of definite artists	
Yevgeniya Gapshynska (Ukraine)	*Sometimes we just need to take some time for ourselves*
Berni Parker (the United Kingdom)	*If you have crazy friends you have everything*
comics by Hank Ketcham	*No job is satisfying if you do it halfheartedly.* (“Dennis the Menace” cartoon)
doodle art	Bit.ly/quotedoodle
Body art	
tatoos	*Do what you want; Inhale confidence, exhale doubt*

(End of table 1)

Printed resources	Examples
Street art	
graffiti	*Some people are so poor, all they have is money*
wall art decor	*Life Is Like Riding a Bicycle, To Keep Your Balance You Must Keep Moving* (Albert Einstein, Inspirational Motto Canvas Print)
Food	
chewing gum 'Love is' inserts – comics by Kim Casalli	*Love is what helps you take everything life throws at you* (https://www.google.com/search?q=love+is+chewing+gum+quotes) *Love Is...being able to say you are sorry.* *Love Is...being able to say you are sorry.* (https://en.wikipedia.org/wiki/Love_Is...)
Chinese cookies with prophesies	*Failure is not falling down but refusing to get up* (Chinese proverb)
Clothes	
T-shirts	*Most people only dream of meeting their heroes. I teach mine*
Educational setting	
teacher's expressions	*When little people are overwhelmed by big emotions, it's our job to share our calm and not to join their chaos.* (I.R.Knost) rdcopperr.us/35-awesome-inspirational-quotes-for-kids-from-teachers/ *The day you are willing to veer off the lesson, follow the kids's lead and learn with your students is the day you really become a teacher* (www.venspired.com)
students' expressions and writing	*I try not to laugh at my jokes, but we all know I am hilarious* (www.sarcasticMe.com)
maxims of the English language teaching, by B. Barne	*A bad teacher blames the students. A wise teacher blames the previous teacher*; *Whatever interests the teacher will bore the students and vice versa*) [2]

memorable quality. H.E. Gardner sees the task for the new millennium not in sharpening various intelligences and using them. On the contrary, he asserts that "we must figure out how intelligence and morality can work together to create a world in which a great variety of people will want to leave" [19, p. 4]. "In order to accomplish being integral and becoming more whole and fully integrated, we need to carefully examine what we hold most dear, and name those things we value above all others. In naming and defining these precious things, we need to be truthful – for these are our muses, our sources of inspiration and renewal" [6]. Due to M.Clifford "we may have stumbled upon our muses accidentally, or through intentional or very deliberate processes or through the natural process of maturation. Searching for ones muses is part of ones life script". Teachers are prone to become fellow travellers too, the ones who are looking, but who are willing to share parts of their discoveries.

Referring to aphoristic utterances as a building material for classroom assignments design it is worth considering divergent and convergent types of thinking models. Standardized tests do a great job of measuring convergent thinking that includes analytical thinking or logical answers with one correct response. Divergent thinking considers how a learner can use different ways to approach a problem. It requires using association and multiplicity of thought [6]. This can eventually cause a multidimensional approach to processing a given set of aphoristic statements and their classroom use.

We propose the systematized the list of EFL educational areas where aphoristic statements fit best for classroom application in Table 2.

The ability to react to a quotation by explaining what it means, taking a stand on it, showing its relevance and connection to other aspects of life and art represent a practical skill that is on demand in a variety of language tests in different subject areas.

Assumptions to have in order to enliven a class: 1) aphoristic quotations may be used as a class décor and turned into 'call backs', that is phrases repeated or read with definite interval; 2) carefully selected quotes bring inspiration to our daily lives and provide teachers with meaningful, cross-curricular activities; 3) any social media (Facebook, Pinterest, Instagram, Twitter) previously thought as throw-away bits of media now are hugely popular in hooking attention of present-day digital generation with inspirational quotes and funny memes; 4) the quotes that emphasize important life lessons teachers want their students to leave their classroom with should be provided; 5) we propose a list of arguments to be considered by an educator in favour of application of aphoristic utterances for materials development.

Assumptions to have in order to foster learning: 1) a good quote is usually associated with a definite period in time, a perfect quote can define a historical period as nothing else can – using quotes to help teach any subject is a good tool to aid students' learning, e.g., historical quotes [17] stimulate debate, develop critical thinking skills and encourage learning outside of the classroom; 2) some quotes are great for quick and easy modeling of analysis, this may mean describing how the quote might apply to literature, popular culture, current events, history or the speaker's own life experience; 3) the question 'who said the quote?' will lead to internet search and provide background for interest in new people and opinions – works by A.C. Brown [3], N. Chokshi [5] and G. O'Toole [19] can be recommended in this respect; 4) a selection of quotes by a single author may urge students to guess his/her lifestyle, personality, literary works, morals and traditions of the epoch he/she lived in [1], what is more, comparing and contrasting two different quotes by the same person is a great way to look at change.

Table 2

Areas of an Aphoristic Utterance Application in EFL Classroom

Classroom management	**Skills development**	**Systems development**
Lesson planning stages	**Receptive skills**	**Grammar**
Lesson/ topic lead-in; gist task; detailed tasks based on comprehension questions; follow-up tasks; matching quotes to the curriculum; compiling lists of top 5-20 best aphoristic quotes; quotes used as classroom decoration; quote corner/board; material for pair and group work (WebQuests, hometasks)	• **Reading** recognizing links between ideas; using context to predict content; ability to understand intended double or inferred meaning of a written text • **Listening** recognizing word boundaries; recognizing links between words; ability to catch punch line, follow extended speech on abstract and complex topics	recognizing and understanding grammar; illustrating various sentence types and structures; identifying referencing, substitution, ellipsis; making transformations while changing the statement from direct to indirect speech; dictation; sentence cloze, gap-filling and multiple choice activities based on quotes
Motivation	**Productive skills**	**Vocabulary**
set learning objectives; reflection on pace of studies; matching quotes to current events in personal and societal life; matching quotations to definite people/celebrity due to background knowledge as to what might be said and why	• **Speaking** developing public speaking skills; making well-structured and detailed presentations on a wide range of topics; using logical stress to help understand a message; apply various intonation patterns; making arguments and justifying them with a quote; conveying finer shades of meaning by using a wide range of modification devices	pre-teaching of vocabulary; matching word and definition with special attention to abstract notions; redefinition of a term in aphoristic way; creating message a certain tone due to elaborate vocabulary selection; recognizing the tone of the message; using 'quote of the day' with topical words of the day activities; ranking quotes due to the degree of a certain quality expressed
Culture studies	• **Writing** adapting a quote into one's writing; developing skills and ability paraphrase; avoiding plagiarism; creating message a certain tone	**Punctuation**
ability to infer cultural context from a quote; learning to spot cultural bias and stereotypes; recognizing cultural and societal values		mastering punctuation; changing the punctuation with an intention to change meaning of a phrase; changing the syntax of a quote to match the way somebody would say
Visual literacy	**Reflection on skills**	**Critical thinking skills**
ability to decode meaning of an image connected with a text; making inspirational posters; drawing pictures to depict meaning of a quote	making a clear strong argument during discussion; information processing, analysis and summarizing	making inferences; expressing attitude; comparing and contrasting notions, logical linking

Assumptions to enable students apply what was learned: 1) all students at some point will have to use borrowed material in their writing, while there are three ways to use borrowed material via quoting, summarizing and paraphrasing, students often use direct quotes to support their assertions, in order to integrate a quote smoothly and make clear how the quote functions to support one's assertions S. Cook [7; p. 3] proposes to use 'a quote sandwich' principle (introduction-quote-follow up); 2) teaching the ways of introducing a quote, punctuating quoted material, using various quote templates in academic writing would be of great use as well as developing an ability to recognize and repair common errors in incorporating quotations; 3) grammar issues such as sentence transformation, reported speech, use of tenses, translation and summarizing could easily be practiced with quotations; 4) any quote may be utilized as a writing prompt, the focus of a personal experiential essay, essay preface, topic of a project or public speech.

Conclusion. To summarize the results of our research, we may say that a delightful collection of aphoristic utterances, which may lay the basis of numerous tasks offers both teachers and learners a wealth of linguistic and cultural information to be relied on in the process of mastering language skills – authentic, non-trivial, and, thus, motivating. Using aphoristic quotes in any classroom gets students to make connections to the learning that goes on outside its boundaries. Let us encourage teachers to be creative in practical application of aphorisms, because we will never know how those quotes will resonate and inspire our students' lives and learning.

References:

1. Arp, R.; Rees, N. (2016). 1001 Quotations to Inspire You Before You Die. Cassel Illustrated. Quintessence Editions Ltd. 960 p.
2. Barne, S. (2003). Bystander. *IATEFL ISSUES*. August-September.
3. Brown, A.C.; Schulten, K. (2010). An American Wit: Approaching mark Twain's Life and Works. Available from: https://learning.blogs.nytimes.com/2010/09/30/a-american-wit-approaching-mark-twains-life-and-works/
4. Ceban, G. (2003). The Passion for Life. *English Teaching Forum*. July. P. 48.
5. Chokshi, N. (2017). Can you guess who said these common quotations? *NY Times*. Apr. 28. Available from: https://www.nytimes.com/interactive/2017/04/28/books/who-said-it-quotation-quiz.html

6. Clifford, M. (2012). 30 Things You Can do to Promote Creativity. *InformED*. Available from: https://www.opencolleges.edu.au/informed/features/30-things-you-can-do-to-promote-creativity-in-your-classroom/
7. Cook, S. Lesson Plan: Incorporating Quotations. Available from: http://www.sjsu.edu/aanapisi/docs/saracook-lessonplan.pdf
8. Crystal, D. (1995). The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge, 490 p.
9. Diachuk, N. (2002). Picture the World. Lviv: Apriori, 180 s.
10. Demakis, J.M. (2012). The Ultimate Book of Quotations. *Paperback*. Nov. 19.
11. Epigrams of Oscar Wilde (2007). *Wordsworth Reference Series*. 240 p.
12. Gardner, H.E. (2000). Intelligence Reframed: Multiple Intelligences for the 21st Century. Basic Books. 304 p.
13. Geary, J. (2002). Who is the author of the New York Times Best-Selling The World in a Phrase: *A Brief History of the Aphorism and Geary's Guide to the World's Great Aphorists*. Available from: https://jamesgeary.com/
14. Grothe, M. (2004). Oxymoronica. Paradoxical Wit and Wisdon from History's Greatest Wordsmiths. Collons Reference. 246 p.
15. Grothe, M. (2008). I Never metaphor I didn't Like. *A Comprehensive Compilation of History's Greatest Analogies, Metaphors, and Similes*. Collons Reference. 330 p.
16. Grothe, M. (2009). Ifferisms. *An Anthology of Aphorisms that Begin with the Word IF*. Collons Reference. 326 p.
17. Lloyd, J., Mitchinson, J., Harkin, J. (2015). 1,234 QI Facts to Leave You Speechless. Faber&Faber. 338 p.
18. Medvedeva, L.M. (1990). English Grammar in Proverbs, Sayings, Idioms and Quotations. Kyiv: Izd. pri Kievskom universitete, 240 s.
19. O'Toole, G. Hemingway Didn't Say That: The Truth Behind Familiar Quotations. Kindle Ed. Available from: https://www.amazon.com/Hemingway-Didnt-Say-That-Quotations-ebook/dp/B01K4TXVWA/
20. Piper, R.A. (1989). Wisdom in the Q-Tradition: *The Aphoristic Teaching of Jesus*. Cambridge University Press. 336 p.
21. Shanahan, J.M. (2005). Most Brilliant Thoughts of All Time (in two lines or less). WILLIAM MORROW an Imprint of HarperCollins Publishers. 324 p.
22. Scheibli, J. Movie Quotes for All Occasions: *Unforgettable Lines for Life's Biggest Moments*. Available from: https://www.amazon.com/dp/B06Y3TB8VC/ref=sspa_dk_detail_0?psc=1
23. Tartt, D. (2013). The Goldfinch. ABACUS. 866 p.
24. Tomlinson, B. (2001). Materials Development for Language Learning and Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.
25. Wilson, L.O. (2016). Anderson and Krathwohl – Bloom's Taxonomy Revised. *Understanding the New Version of Bloom's Taxonomy*. Available from: https://thesecondprinciple.com/teaching-essentials/beyond-bloom-cognitive-taxonomy-revised/
26. Luxurius Facebook Drama Quotes (2018). Mar. 7. Blog. Available from: http://www.rdcopperr.us/27-luxurius-facebook-drama-quotes/
27. Grabovetska O.S. (2014). Praktykum z lingvostylistuchnogo ta perekladoznavchogo analizy (na materiali pyesy Oskara Yalda "The Importance of Being Earnest" ta ii ukrainskogo pereklady [Practice of linguostylistic and translation studies analysis (on the basis of the play by Oscar Wilde "The Importance of Being Earnest" and its translation into Ukrainian]. Lviv: LNU im. I. Franka, 144 p.

Список літератури:

1. Arp, R.; Rees, N. (2016). 1001 Quotations to Inspire You Before You Die. Cassel Illustrated. Quintessence Editions Ltd. 960 p.
2. Barne, S. (2003). Bystander. *IATEFL ISSUES*. August-September.
3. Brown, A.C., Schulten, K. (2010). An American Wit: Approaching mark Twain's Life and Works. Available from: https://learning.blogs.nytimes.com/2010/09/30/a-american-wit-approaching-mark-twains-life-and-works/
4. Ceban, G. (2003). The Passion for Life. *English Teaching Forum*. July. P. 48.
5. Chokshi, N. (2017). Can you guess who said these common quotations? *NY Times*. Apr. 28. Available from: https://www.nytimes.com/interactive/2017/04/28/books/who-said-it-quotation-quiz.html
6. Clifford, M. (2012). 30 Things You Can do to Promote Creativity. *InformED*. Available from: https://www.opencolleges.edu.au/informed/features/30-things-you-can-do-to-promote-creativity-in-your-classroom/
7. Cook, S. Lesson Plan: Incorporating Quotations. Available from: http://www.sjsu.edu/aanapisi/docs/saracook-lessonplan.pdf
8. Crystal, D. (1995). The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge. 490 p.
9. Diachuk, N. (2002). Picture the World. Львів : Апріорі, 180 с.
10. Demakis, J.M. (2012). The Ultimate Book of Quotations. *Paperback*. Nov. 19.
11. Epigrams of Oscar Wilde (2007). *Wordsworth Reference Series*. 240 p.
12. Gardner, H.E. (2000). Intelligence Reframed: Multiple Intelligences for the 21st Century. Basic Books. 304 p.
13. Geary, J. (2002). Who is the author of the New York Times Best-Selling The World in a Phrase: *A Brief History of the Aphorism and Geary's Guide to the World's Great Aphorists*. [Electronic resource]. Available from: https://jamesgeary.com/
14. Grothe, M. (2004). Oxymoronica. Paradoxical Wit and Wisdon from History's Greatest Wordsmiths. Collons Reference. 246 p.
15. Grothe, M. (2008). I Never metaphor I didn't Like. *A Comprehensive Compilation of History's Greatest Analogies, Metaphors, and Similes*. Collons Reference. 330 p.
16. Grothe, M. (2009). Ifferisms. *An Anthology of Aphorisms that Begin with the Word IF*. Collons Reference. 326 p.
17. Lloyd, J., Mitchinson, J., Harkin, J. (2015). 1,234 QI Facts to Leave You Speechless. Faber&Faber. 338 p.
18. Medvedeva, L.M. English Grammar in Proverbs, Sayings, Idioms and Quotations. Киев : Изд-во при Киевском университете, 1990. 240 с.
19. O'Toole, G. Hemingway Didn't Say That: The Truth Behind Familiar Quotations. Kindle Ed. Available from: https://www.amazon.com/Hemingway-Didnt-Say-That-Quotations-ebook/dp/B01K4TXVWA/
20. Piper, R.A. (1989). Wisdom in the Q-Tradition: *The Aphoristic Teaching of Jesus*. Cambridge University Press. 336 p.
21. Shanahan, J.M. (2005). Most Brilliant Thoughts of All Time (in two lines or less). WILLIAM MORROW an Imprint of HarperCollins Publishers. 324 p.

22. Scheibli, J. Movie Quotes for All Occasions: *Unforgettable Lines for Life's Biggest Moments*. Available from: https://www.amazon.com/dp/B06Y3TB8VC/ref=sspa_dk_detail_0?psc=1
23. Tartt, D. (2013). The Goldfinch. ABACUS. 866 p.
24. Tomlinson, B. (2001). Materials Development for Language Learning and Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.
25. Wilson, L.O. (2016). Anderson and Krathwohl – Bloom's Taxonomy Revised. *Understanding the New Version of Bloom's Taxonomy*. Available from: https://thesecondprinciple.com/teaching-essentials/beyond-bloom-cognitive-taxonomy-revised/
26. Luxurius Facebook Drama Quotes. (2018) Mar. 7. Blog. Available from: http://www.rdcopperr.us/27-luxurius-facebook-drama-quotes/
27. Грабовецька О.С. Практикум з лінгвостилістичного та перекладознавчого аналізу (на матеріалі п'єси Оскара Вайлда «The Importance of Being Earnest» та її українського перекладу). Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 144 с.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-7
УДК 37.013

Івасюта О.Б.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР КИТАЙСЬКОГО СИМВОЛУ

Анотація. У статті проаналізовано лексико-семантичні та комунікативні аспекти китайських символічних одиниць, а також розглядаються їхні екстралінгвістичні (прагматичні, соціокультурні, історичні та психологічні) основи (Ч. Вільямс, В. Ебергард, Г. Морган). Візуальність китайської мови та значна кількість омонімів слугують джерелом символізму (риба як символ багатства і надлишку). Коріння китайської символіки соціокультурне, оскільки історично суспільству була притаманна скритність та стриманість. Використання специфічних соціальних символів є традиційним, створює глибинний рівень спілкування, потенційно багатший на нюанси та відтінки значень. У таксономії Китаю простежується чітка ієрархія: людина, її артефакти та діяльність, природні явища, флора, фауна. З філософських джерел беруть початок найчисленніші символи даосизму (dao).

Ключові слова: символіка, китайський символ, лінгвокультурний, характеристика, етнокультурний, транскультурний.

Ivasyuta Olena
Ivan Franko National University of Lviv

LINGUOCULTURAL DIMENSION OF THE CHINESE SYMBOL

Summary. The article deals with the linguocultural specificity of Chinese symbolism based on the anthropological approach. Chinese symbolism is unique in view of its being a part of the language and culture simultaneously. An attempt has been made in the article to investigate the contextual and communicative potential of Chinese symbols. Symbols under investigation are of two basic types: archetypal and ethnocultural. The analysis, based on the works of such scholars as: W. Eberhard, H.T. Morgan, U. Becker, M. Bruce-Mitford, J. Chevalier, J.E. Cirlot, proves that a direct correlation between symbols and concepts in Chinese culture should be regarded as that of paramount importance when represented to the Western reader through works of fiction. Thus, the article also considers the difficulties of transcultural perception of Chinese symbols. The linguocultural analysis of Chinese symbolism has revealed its origin, characteristics, and modifications. Its foundation is sociocultural; the human being is the central figure of Chinese symbolic taxonomy. Animals, plants, even the sky and earth are subjected to the man. Flora, fauna and philosophy are well represented in Chinese symbolism. Symbols are rooted in both religious and secular traditions, in Chinese philosophy and nature; their sources are myth and history alike. Visual nature of the Chinese language and a large number of homonyms serve as another important source of symbolism (fish is wealth and prosperity). Symbols are interconnected by means of associative-and-semantic ties. The concept and symbol of Dao appears to be one of the most powerful, it generates senses on multiple levels and the philosophical and religious tradition of Daoism (Taoism) has originated from it. According to F. Lessing, the "symbolic language" of the Chinese is the second form of language that permeates their existence and communication, creating a second deeper level of communication, potentially stronger than ordinary language, richer in nuances and shades of meaning.

Keywords: symbolism, Chinese symbol, linguocultural characteristics, ethnocultural, transcultural.

Постановка проблеми. Процес глобалізації торкнувся багатьох сфер гуманітарного та культурного життя людини і в цих умовах гостро відчувається потреба взаєморозуміння. На перетині мов та культур постають нові цінності, зазнають змін етнокультурні особливості народів. На цьому тлі важливим є дослідження символіки як глибинного лінгвокультурного феномену. Антропоцентрична природа символів робить їх привабливими в сучасних комунікативно-орієнтованих мовознавчих студіях.

Актуальність статті визначається, по-перше, ключовим місцем символу в лінгвістичній, лінгвокультурній та літературній системах; по-друге, зумовлена недостатнім вивченням символів як мовних одиниць, що реалізують специфіку світобачення окремого етносу.

Матеріалом статті слугувала вибірка зі словників китайської символіки.

Мета статті. Головною метою роботи є аналіз лінгвокультурних аспектів та екстралінгвістичних (прагматичних, соціокультурних, історичних та психологічних) основ китайських символів.

Виклад основного матеріалу. Китайський символізм ґрунтується на мовах Китаю, соціумі, філософії і на анімізмі. Китайські мовні знаки є малюнками, їхня мова є візуальною, тому для китайців мовні знаки є символами. Малюнок і письмо в китайській мові перегукуються і перетинаються. Значна кількість омонімів також є джерелом символізму. Коріння китайської символіки соціокультурне, оскільки історично суспільству була притаманна потаємність і стриманість. Із соціокультурних причин ще одним джерелом символіки став пейзаж. Отже, в традиції Китаю панувало використання специфічних соціальних символів.

Центральним об'єктом для всієї таксономії Китаю є людина в її тілесному існуванні, соціальному середовищі, з її артефактами та діяльністю. Людині підкоряються тварини, рослини, небо і земля. Символи флори і фауни представлені в китайській традиції різноманітно, флора є більш важливою, ніж фауна, важлива також символіка природних явищ – хмари, дощ, роса, грім. Значна група символів пов'язана із запахом чи смаком.

© Івасюта О.Б., 2020

Із філософських джерел найбільш плідним у символізмі виявився даосизм, дао – шлях, оскільки лише там, де є шлях панує порядок. Релігійна символіка не властива Китаю.

Символи китайці вважають тонким і багатогранним способом вираження. У повсякденному житті вони використовують мову символів як другу форму мови, що пронизує їхнє буття та спілкування, створює глибинний рівень спілкування, потенційно багатший на нюанси та відтінки значень.

Визначаючи специфіку китайських символів, ми спиралися на дослідження відомих сінологів XX століття, а саме В. Ебергарда, Ч. Вільямса, Г. Моргана [9; 11; 13]. Звертаючись до першооснов китайського символізму, Ч. Вільямс шукає підґрунтя, яке поклало початок існуванню яскравих форм у китайській ментальності, і знаходить його в еволюції азійської думки [13]. Відомо, що впродовж тисячоліть жителям Азії був притаманний анімізм, тобто одухотворення живих та неживих природних об'єктів. Часто ці духи населяли скелі, дерева та тварин і вважалися душами померлих предків, які дбали про своїх нащадків. Деякі духи були казковими істотами, але, на переконання китайців, усі ці надприродні створіння впливали на людське життя.

Релігії трансформували давні анімістичні вірування: вчення Лао Цзи, Конфуція, а згодом запозичений в індійців буддизм дали Китаю його вічні ідеали життя та смерті. Китайський символізм, таким чином, ґрунтується і на філософії, і на релігії, і на видозміненому примітивному анімізмі [11, с. 21].

Уявлення європейців про Китай та китайців мінялися впродовж століть. У часи античності Китай був таємничою країною, про яку було мало відомостей. У середні віки до кінця XVIII століття було відомо лише, що Китай – величезна країна зі стабільною владою і вишуканими традиціями та манерами, і цим європейці захоплювалися. У Китаї навіть селяни поводяться з гідністю і стриманістю, яка в Європі притаманна лише знаті [9].

У подальшому військова слабкість Китаю перетворила його на жертву колоніальних сил. На початку XX століття окремі європейці почали усвідомлювати, що для розуміння Китаю необхідним є знання китайської мови, культури та літератури. Саме Р. Вільгельм, котрий був пастором та місіонером в німецькій колонії в Кіачові, зміг завдяки своїм перекладам та оригінальним творам змінити німецьке бачення Китаю лише за два десятиліття. Він був переконаний, що люди на Заході можуть багато запозичити з орієнтального способу життя та способу мислення.

Минуло 100 років, але питання про те, чи мислення китайців відрізняється від способу мислення людини західної цивілізації, все ще відкрите. Як доказ на користь цього твердження деякі вчені наводять саме китайську мову. У китайській мові не існує відмін та дієвідмін. В основі, китайське слово складається з однієї незмінної фонеми: існує приблизно 400 таких базових фонем. Дві чи більше фонем можна поєднувати і в такий спосіб формувати нові слова. Північнокитайська мова має чотири тони (тобто кожна базова фонема може вимовлятися чотирма різними інтонаціями з відповідною зміною значення), і це дає чотирикратне розширення існуючих фонем. І навіть при цьому кількість омонімів залишається дуже високою.

З іншого боку, китайській мові притаманна певна граматична скупість у порівнянні із мовами індоєвропейської сім'ї, у яких розвинутий складний морфологічний апарат. Наприклад, біля множинного числівника іменник в однині («три книг<u>а</u>»), чи не вказується граматичний час дієслова, оскільки час дії зрозумілий з контексту («Я <u>є</u> у театрі вчора»). Не виражається також граматичний рід в іменниках [9, с. 8]. Така граматична особливість має певні недоліки, оскільки китайську фразу поза контекстом зазвичай важко зрозуміти.

Незначна частина китайських знаків – близько 200 – є безпосередніми відображеннями природних об'єктів; усі інші є складними знаками. Усі китайські знаки є по своїй суті картинами, тому вони привертають увагу візуально, тоді як індоєвропейським мовам притаманне аудіосприйняття. Тому для китайців їхні знаки є символами, а не лише способом записування звуків. Донедавна в китайській мові не було окремого слова «символ», для цього використовувалось слово *xiang*, що означає «малюнок». За К.Г. Юнгом, слово чи картина (образ) є символічними якщо вони містять у собі більше, ніж можна побачити на поверхні [3]. Е. Преторіус стверджує, що в китайській мові «картина і письмо настільки одне з одним перегукуються у змісті та формі, що вони часто повністю взаємопроникні» [9, с. 9].

Лінгвокультурна специфіка китайської мови полягає у притаманності їй великої кількості омонімів, на основі яких утворюються каламбури. Як приклад візьмемо вираз «you yu», який може означати «він має багато/безліч», «у нього у надлишку» (напр. багатств) або ж «ось риба». Тож картина, на якій є риба, – каламбур, і реципієнт розуміє, що йому бажають «багатства і надлишку у всьому». У більшості мов поняття «безліч, надлишок» природно виводиться з уявлення «риба відкладає безліч ікринок»; а в китайській мові достатньо лише фонетичної еквівалентності. Такі каламбури сприймаються на слух, хоча багато з них апелюють візуально, оскільки якщо каламбури базуються не на мандаринській (висока китайська, мова офіціозу), а на якомусь з діалектів, то цю вимову зазвичай важко сприймати. Тому китайці переважно створюють каламбури, що базуються на зоровому сприйнятті [9, с. 10].

В. Ебергард, відомий дослідник китайської культури та символіки, підкреслює, що китайським мовцям історично була притаманна таємничість, небажання відкрито говорити про те, що мали на увазі, і ця риса, маючи соціокультурне коріння, у мові відобразилася у складній символічно-метафоричній системі [9]. Європейські мандрівники й місіонери, які відвідували Китай у 16-18 століттях, описували китайців як людей «старих», тобто, спокійних і суворих у своїй мудрості, але «позбавлених» життя.

Те, що європейські мандрівники сприймали як «позбавленість» життя, було крайньою стриманістю та скритністю, оскільки китайці завжди були змушені зважати, як інші відреагують на будь-яку озвучену думку. Так сформувалося суспільство, яке використовувало символічні форми і способи вираження. Це підкріплювалося ритуалами,

щоб максимально інтегрувати людину у громаду з її порядком та моральністю [4; 9]. Цікаво відзначити, що до недавнього часу в китайській мові не було слів на позначення «свободи, волі» в політичному чи філософському сенсі. Слово «цзи ю», що досі використовується для позначення «свободи», означає «бути на самоті», «бути залишеним наодинці», і воно має негативне забарвлення [11].

Якщо спробувати класифікувати об'єкти, які китайці використовують в якості символів у різних групах, результати є цікавими. Найбільш важливим об'єктом, центральним для всієї таксономії, виявляється людина: людина в її тілесному існуванні, і в її соціальному середовищі, а також її артефакти, те, що вона робить. Це відповідає основним принципам китайського світогляду, людина – основна істота в цьому світі. Людині підкоряються тварини, рослини, навіть небо і земля [1].

У царстві живої природи, тваринні символи є більш важливими, ніж рослинні. Проте, символи домашніх тварин не фігурують так часто, як диких. Тварини розглядалися амбівалентно – багато з них загрожують людині фізично і мають властивості, якими людина захоплюється. Що ж до аналізу сновидінь у китайській культурі, символи бика, свині чи домашньої птиці зустрічаються рідко [11]. Що стосується рослин, то майже всі дерева і чагарники мають значення у повсякденному житті, як важливі джерела фруктів, сировини для парфумерії або ж будівельного матеріалу. Тому символіка флори займає значне місце в системі китайських символів. Це стосується природних явищ, таких як хмари, дощ, роса, грім, які справляли глибоке враження на людину [11].

Важливий концепт *dao* – «принцип», «причина» – має багато рівнів сенсу, і саме від одного з них розвинувся і поширився даосизм. Це надзвичайно вагоме змістовне поняття у китайській культурі бере свій початок від спостереження природи. Після проливних дощів у глинистих і лісистих районах Північного Китаю утворювалися болота, через які неможливо було пройти; лише тоді і там, де було прокладено шлях (дао), панував «порядок на землі» [12].

Більшість із китайських символів пов'язані з предметами та явищами, які можна спостерігати візуально, і їх можна позначити як формальні символи. Часто, однак, китайські слова позначають поняття, які символізують фонетично еквівалентні речі наприклад, *fu* = удача, і *fu* = кажан; таким чином, кажан символізує удачу. У такому випадку ми можемо говорити про фонетичні або аудіо символи [9, с. 13].

Інша група символів пов'язана із запахом чи смаком. Як стверджують вчені, лише нещодавно стало очевидним, наскільки важливим для китайців є дотик [9, с. 10]. Цю останню групу символів можна назвати якісними символами. Певні властивості приписують об'єктам, особливо, тваринам і птахам (наприклад, орел, як вважають, зберігає свою силу до глибокої старості) [11]. Більшість китайських символів пов'язані з цими основними темами, оскільки вони мали значення в їхньому повсякденному житті. Вони відображали глибинні бажання – прожити довге і здорове життя, досягти високого громадянського і соціального становища і мати дітей (синів).

У традиційному китайському суспільстві були вагомі причини бажати народження саме синів. Після смерті батька, сини піклувалися про сім'ю, вони дбали про те, щоб покійний батько отримав усі необхідні знаки уваги, позаяк він перетвориться на одного з «голодних духів». Китайський чоловік в традиційному суспільстві не міг собі уявити нічого жахливішого, ніж померти, не залишивши сина чи синів. Це одна з причин, чому було дозволено багатоженство (до 1928); хоча ця практика ніколи не була поширена, і лише заможні могли дозволити собі утримувати декілька дружин. Для бідних виходом було взяти на виховання хлопчика з родини, племінника [9, с. 13].

Для китайської культури, на відміну від західної цивілізації, не властива велика кількість релігійної та мистецької символіки. Їхня символіка переважно соціальна, наприклад, якщо європейці дарують другові чи родичеві квіти, то китайці несуть вазу, декоративний таріль або вишитий гаманець, який буде прикрашений символами [4; 12].

Символи висловлюють те, що можна передати і словами, але в таких ситуаціях китайці вважають, що слова надто примітивні, символ набагато тонший. Лише якщо оглянути і вивчити подарунок можна відшукати два або три символічні знаки, що вкажуть, які саме «хороші побажання» передаються. Те ж саме стосується поведінки в суспільстві. Використання символів у повсякденному житті може створювати певну напругу, бо співрозмовник може бути достатньо проникливим, щоб зрозуміти сенс символів, або ж їхнє розуміння буде лише частковим [9].

Висновки і пропозиції. Отже, можемо зробити висновок, що лінгвокультурний вимір китайських символів полягає у значній апроксимації мови та культури. Символічне багатство китайської лінгвокультури випливає із лінгвістичних особливостей, а саме розвиненої омонімії, на основі якої розвинувся символічний рівень комунікації. Додатковим фактором символічності мови є граматична скупість та специфіка китайського правопису.

Список літератури:

1. Ледже Дж. Конфуций. *Сто великих людей мира: Зороастр. Будда. Конфуций. Магомет*. Київ : МП «Муза», 1991. С. 71–116.
2. Лотман Ю.М. Символ в системе культуры. *Ученые записки Тартуского гос. ун-та*, 1997. 145 с.
3. Юнг К.Г. Человек и его символы. Санкт-Петербург : Б.С.К., 1996. 651 с.
4. Энциклопедия символов, знаков, эмблем / В. Андреева, В. Куклев, А. Ровнер. Москва : Локид-миф, 2000. 576 с.
5. Becker U. The Continuum Encyclopedia of Symbols / Udo Becker. New York; London: Continuum, 2000. 345 p.
6. Bruce-Mitford M. Signs & Symbols: An Illustrated Guide to Their Origins and Meanings / M. Bruce-Mitford. London : Dorling Kindersley Ltd, 2008. 352 p.
7. Chevalier J. The Penguin Dictionary of Symbols / J. Chevalier, A. Cheerbrant. London : Penguin Books Ltd, 1996. 1174 p.
8. Cirlot J.E. A Dictionary of Symbols / J.E. Cirlot. London : Routledge & Kegan Paul Ltd, 2001. 528 p.
9. Eberhard W. A dictionary of Chinese symbols / W. Eberhard. London : Routledge & Kegan Paul Ltd, 1986. 332 p.

10. Labov W. The boundaries of words and their meanings / W. Labov // New ways of analysing variation in English / Ed. by J. Fishman. Washington: Georgetown Un. Press. 1973. P. 340–373.
11. Morgan H.T. Chinese Symbols and superstitions / H.T. Morgan. South Pasadena, California, 1942. 192 p.
12. The World Book Encyclopedia (International) USA in 22 v. / World Book, Inc. 1994. V. 3; V. 12; V. 18; V. 19.
13. Williams C.A.S. Outlines of Chinese Symbolism and Art Motives / C.A.S. Williams. New York : Tuttle Publishing, 2006. 384 p.

References:

1. Ledzhe J. (1991). Konfucii [Conficius]. *Sto velikikh liudei mira: Zoroastr. Budda. Konfucii. Magomet.* Kyiv: MP «Muza», pp. 71–116.
2. Lotman Yu.M. (1997). Simvol v sisteme kultury. [Symbol in the system of culture]. *Uchyonyie zapiski Tartusskoho universiteta*. Tartu, 145 p.
3. Yung K.G. (1996). Chelovek i ego simvoly [A man and his symbols]. SPt.: B.S.K., 651 p.
4. Encyklopedia simvolov, znakov, emblem [Encyclopedia of symbols, signs, emblems]. V. Andreeva, V. Kuklev, A. Rovner. Moscow: Lokid-Mif, 2000. 576 p.
5. Becker U. The Continuum Encyclopedia of Symbols / Udo Becker. New York; London: Continuum, 2000. 345 p.
6. Bruce-Mitford M. Signs & Symbols: An Illustrated Guide to Their Origins and Meanings / M. Bruce-Mitford. London: Dorling Kindersley Ltd, 2008. 352 p.
7. Chevalier J. The Penguin Dictionary of Symbols / J. Chevalier, A. Cheerbrant. London: Penguin Books Ltd, 1996. 1174 p.
8. Cirlot J. E. A Dictionary of Symbols / J.E. Cirlot. London: Routledge & Kegan Paul Ltd, 2001. 528 p.
9. Eberhard W. A dictionary of Chinese symbols / W. Eberhard. London: Routledge & Kegan Paul Ltd, 1986. 332 p.
10. Labov W. The boundaries of words and their meanings / W. Labov // New ways of analysing variation in English / Ed. by J. Fishman. Washington: Georgetown Un. Press. 1973. P. 340–373.
11. Morgan H.T. Chinese Symbols and superstitions / H.T. Morgan. South Pasadena, California, 1942. 192 p.
12. The World Book Encyclopedia (International) USA in 22 v. / World Book, Inc. 1994. V. 3; V. 12; V. 18; V. 19.
13. Williams C.A.S. Outlines of Chinese Symbolism and Art Motives / C.A.S. Williams. New York: Tuttle Publishing, 2006. 384 p.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-8
УДК 81'373.46:[159.944.4:616-009]-057.36

Калужна Г.В.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ТЕРМІН *ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД:* ВІХИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЕВОЛЮЦІЇ

Анотація. У статті простежено еволюцію терміна *посттравматичний стресовий розлад (post-traumatic stress disorder)* (ПТСР) в англомовній науковій літературі. Перший термін – *nostalgia* – пов'язували з тугою за домом, пізніше звертали увагу на зовнішні видимі симптоми – *soldier's heart*, *irritable heart,* уникаючи згадок про психологічну складову. Протягом тривалого часу дослідники розглядали ПТСР, як короткотермінову шокову реакцію (*shock*) на певні зовнішні чинники (*battle, shell*), генеруючи такі терміни, як: *shell shock* та *battle shock*, з часом визнавши тривалий характер протікання процесу (*exhaustion, fatigue*) і сформувавши нові назви: *combat exhaustion* та *battle fatigue*. Аналіз термінів, уживаних у різні епохи на позначення посттравматичного стресового розладу, пояснює еволюцію його семантико-функціонального потенціалу та смислове наповнення. Це дає змогу усвідомити, як політичні, соціальні та культурні зміни допомогли сформувати місткий термін, що є лексичним оформленням складного та багатогранного концепту ПТСР.

Ключові слова: ПТСР, посттравматичний стресовий розлад, травма, серце солдата, військові, терміносполучення, еволюція

Kaluzhna Halyna
Ivan Franko National University of Lviv

POST-TRAUMATIC STRESS DISORDER: MILESTONES OF CONCEPT EVOLUTION

Summary. The paper traces the evolution of the term *post-traumatic stress disorder* in the English scientific literature throughout the period of several centuries. Even though *trauma* and its effects have been widely researched in multiple fields, there are not enough linguistical researches related to psychological terms within the concept of *trauma*. Beyond that, there exists virtually no linguistic exploration of a single psychological term and its various wordings (representations) in different historical periods. In this paper, the notion of *post-traumatic stress disorder* (PTSD) has been historically explored – from the earliest mentions in the literature to present days. Some of the terms to describe the condition were: *nostalgia, soldier's heart, irritable heart, combat exhaustion. combat fatigue, war neurosis, battle shock, shell shock, barbed wire disease, gross stress reaction, Vietnam combat reaction, post-Vietnam syndrome, catastrophic stress disorder*. The earliest known term used for PTSD was *nostalgia*. Suffering from this disorder was associated with being homesick. Later researchers turned to external visible signs to describe the disorder (*soldier's heart, irritable heart)*, avoiding any connection to psyche, since such connection could only be interpreted as a sign of weakness in those times. For a long time, scientists viewed PTSD as a short-term response/reaction to certain adverse external factors (*battle, shell*), bringing to life new terms such as *shell shock* and *battle shock*. It was eventually recognized that the process is of a long-term nature (*exhaustion, fatigue*) and new names were coined like *combat exhaustion* and *battle fatigue*. For centuries, soldiers with symptoms of post-traumatic stress disorder were stigmatized; this was an embarrassing condition, a demonstration of weak will and lack of discipline. The views only changed in the second half of the XXth century when the disorder finally seized being associated with combat only and when the term *post-traumatic stress disorder* was coined (1970). The above analysis makes it possible to trace how changes in social values and the developments in science were influencing the manner symptoms and their causes were described, as well as the way the name itself was developing, finally forming a clear and meaningful term that reflects the complex and multifaceted concept of PTSD.

Keywords: PTSD, post-traumatic stress disorder, trauma, soldier's heart, term, evolution.

Постановка проблеми. Термін *посттравматичний стресовий розлад* (*post-traumatic stress disorder*) або скорочено ПТСР (PTSD) сьогодні набув широкого застосування. Він побутує у професійній та науково-популярній психологічній літературі, в художніх та документальних фільмах, у газетних публікаціях. Терміносполучення – *post-traumatic* – сформовано за допомогою додавання префіксу *post-* (від латинського *post – після*) і означає, що розладу передувала психологічна травма. Психологічні травми супроводжують людину постійно, виникаючи внаслідок певної травматичної події або низки подій, і можуть протягом довгого часу впливати на людину. Спостереження таких травм і тривалої реакції на них сформувало терміносполучення *посттравматичний стресовий розлад* (ПТСР). У цій статті зроблено спробу дослідити еволюцію поняття про ПТСР в англомовній літературі та проаналізувати його семантичне наповнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання галузевого термінознавства ґрунтовно досліджували О.С. Ахманова, Г.О. Гриньов, Т.Р. Кияк, А.А. Реформатський, Р.І. Дудок та інші [1; 3–6]. Незважаючи на кількість наукових праць, присвячених цій проблематиці, вона і досі залишається не повністю дослідженою і перебуває у центрі уваги. Однак, кардинальні зміни парадигм наукового знання призвели до розвитку когнітивного напряму в науці про терміни і терміносистеми. На думку Голованової [2, с. 14], системно-структурні методи опису термінів і терміносистем замінилися методами

© Калужна Г.В., 2020

когнітивного моделювання, які надають термінознавчій науці не описовий, а пояснювальний характер. Як зазначає Вежбицька, центральною фігурою когнітивної лінгвістики та когнітивного термінознавства є концепт – «об'єкт зі світу 'Ідеальне', що має назву і відображає певні культурно обумовлені уявлення людини про світ 'Дійсність'» [13, с. 54], а терміни – це когнітивно-інформаційні структури, що акумулюють професійно-наукове знання.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У мовознавчій літературі недостатньо досліджені терміни психології, що дотичні до концепту *травми*, хоча сьогодні (психологічна) травма дедалі частіше визнається не спеціалізованою галуззю, а фундаментальним аспектом людського досвіду загалом [9] і є предметом вивчення цілої низки наук, як-от медицина, психіатрія, психологія, освіта. Американська психологічна асоціація, наприклад, має окремий підрозділ 56, Trauma Psychology, створений для дослідження травми та її наслідків. Поза те, практично відсутні мовознавчі розвідки окремого психологічного терміна і його різного оформлення в історичному аспекті.

Мета статті. Головною метою статті є дослідити еволюцію терміна *посттравматичний стресовий розлад* в англомовній літературі, його семантичне значення та змістове наповнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. *Посттравматичний стресовий розлад (post-traumatic stress disorder)* є частиною більш місткого концепту *травма (trauma).* Як вказує етимологічний словник, англійське слово *trauma* (травма) почало вживатися наприкінці XVII століття і означало фізичну рану (*physical wound*). Вживалося слово у так званій медичній латині і походило від грецького слова *trauma* – рана. Сенс психічної рани, неприємного досвіду, викликаного анормальним стресом, слово *trauma* отримало наприкінці XIX століття [11].

Посттравматичний стресовий розлад – це специфічна реакція на травму. Словник Мерріам-Вебстера описує *post-traumatic stress disorder* як реакцію, що виникає унаслідок травматичних подій і характеризується депресією, тривогою, кошмарами, тенденцією уникати нагадувань про події – скорочено ПТСР [8]. Цей термін остаточно сформувався у 1980 році і тепер широко використовується як у професійній (медичній, психологічній), так і в науково-популярній літературі, а також у публіцистиці, кінематографі та буденному спілкуванні. Але те, що зараз розуміють під терміном ПТСР, згадувалося в англомовних медичних, публіцистичних, наукових та художніх джерелах впродовж декількох століть під різними назвами: *nostalgia, soldier's heart, irritable heart, combat exhaustion. combat fatigue, war neurosis, battle shock, shell shock, barbed wire disease, gross stress reaction, Vietnam combat reaction, post-Vietnam syndrome, catastrophic stress disorder,* і нарешті – *post-traumatic stress disorder*.

M.R. Trimble [12] зазначає, що поняття про ПТСР уперше з'явилося у медичній літературі XVII століття під назвою *ностальгія – nostalgia*, що означало тугу за домом. На думку сучасників, воїни були сильними, доблесними і практично нездоланними, і лише туга за домом могла зламати їх. У XIX столітті прояви стресу, пов'язані з участю військових у американській громадянській війні, отримали нову назву: *серце солдата – soldier's heart* або (*синдром) подразненого серця – irritable heart* [10]. Ці терміносполучення акцентували на високому артеріальному тиску і частому серцебитті у солдат, не згадуючи інші прояви (воїни не мали права на слабкості).

На початку XX ст. назви на позначення ПТСР містили військову складову *(battle, shell)* і наголошували на короткій тривалості недуги *(shock).* У передвоєнний час з'явилися медичні терміни *бойовий шок – battle shock* та *воєнний невроз – war neurosis*, а впродовж першої світової війни – *шок від снарядів – shell shock* [7].

Під час другої світової війни терміносполучення вказували на тривалість недуги *(exhaustion. fatigue)* і обмежували її контекстом війни *(combat, battle) – виснаження в бою / бойова втома (combat exhaustion / battle fatigue*). Однак уже в першому діагностичному керівництві психічних захворювань DSM-I (1952) містився діагноз *реакція на сильний стрес – gross stress reaction,* що не зводив реакцію до контексту війни. Далі війна у В'єтнамі (1954-1975) призвела до нової концептуалізації ПТСР. M.R. Trimble згадує *Vietnam combat reaction* – екстремальну форму *combat fatigue*, а також терміносполучення *post-Vietnam syndrome, що* з'явилося у пресі [12]. Робоча група з підготовки третьої редакції діагностичного та статистичного керівництва з психічних розладів (DSM-III) запропонувала назву *catastrophic stress disorder – катастрофічний стресовий розлад.* Визнавши висновки Комітету, Американська психіатрична асоціація (APA) змінила термін на *post-traumatic stress disorder – посттравматичний стресовий розлад,* який було затверджено у DSM-III.

Висновки. Таким чином, розвиток терміна ПТСР відображав людські переконання стосовно його причин, результати спостереження за симптомами недуги та етичні/культурні цінності різних епох. Спочатку *nostalgia* пов'язували з тугою за домом, пізніше звертали увагу на зовнішні видимі симптоми – *soldier's heart*, *irritable heart* – протягом тривалого часу розглядали ПТСР, як короткотермінову шокову реакцію (*shock*) на певні зовнішні чинники (*combat, shell*), з часом визнавши тривалий характер протікання процесу (*exhaustion, fatigue*). Протягом тривалого часу стигматизували солдатів, засоромлюючи їх і вважаючи недугу ознакою слабкості.

Сучасний термін *post-traumatic stress disorder* висвітлює, що (1) це психічний розлад *(disorder),* який (2) має причину – травму, спричинену різними подіями *(traumatic, stress)* і (3) починається через деякий час після травматичної події *(post).* Аналіз різних термінів на позначення розладу дає можливість простежити, як розвиток суспільства та науки впливав на опис симптоматики та на назву недуги, врешті решт сформувавши місткий термін, що є лексичним оформленням складного та багатогранного концепту ПТСР.

Список літератури:

1. *Ахманова* О.С. *Словарь* лингвистических терминов. – 2-е изд., стер. – М. : УРСС : Едиториал УРСС, 2004. – 571 с.
2. Голованова Е.И. Введение в когнитивное терминоведение. – М. : Флинта. Наука, 2011. – 224 с.
3. Гринев С.В. Введение в терминоведение. – М. : Наука, 1993. – 309 с.
4. Дудок Р.І. Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках : монографія. – Львів : Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. – 358 с.
5. Кияк Т.Р. Лингвистические аспекты терминоведения. – К. : УМК ВО, 1989. – 104 с.
6. Реформатский А.А. Мысли о терминологии / А.А. Реформатский // Современные проблемы русской терминологии. – М. : Наука, 1986. – С. 183–191.
7. Crocq, M.A. & Crocq, L. (2000). From shell shock and war neurosis to posttraumatic stress disorder: a history of psychotraumatology. *Dialogues in clinical neuroscience*, 2(1), 47–55.
8. Dictionary by Merriam-Webster: America's most-trusted online dictionary. (n.d.). Retrieved February 1, 2020 from https://www.merriam-webster.com/
9. Gold, S.N. (2008). About Psychological Trauma and the APA Division of Trauma Psychology. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, S(1), P. 1–2.
10. Horwitz, T. (2015, January 1). Did Civil War Soldiers Have PTSD? Retrieved February 1, 2020 from: https://www.smithsonianmag.com/history/ptsd-civil-wars-hidden-legacy-180953652/
11. Online Etymology Dictionary: Origin, history and meaning of English words. (n.d.). Retrieved February 1, 2020 from https://www.etymonline.com/
12. Trimble, M.R. (1985). Post-traumatic stress disorder: History of a concept. In C.R. Figley (Ed). *Trauma and its wake: The study and treatment of post-traumatic stress disorder* (p. 5–14). New York : Brunner/Mazel.
13. Wierzbicka, A. (1995). *Lexicography and conceptual analysis*. Tucson : Karoma Publishers.

References:

1. Akhmanova O.S. *Slovar' lingvisticheskikh terminov [Dictionary of Linguistic Terminology]*. – M.: URSS : Editorial URSS, 2004. – 571 s.
2. Golovanova E.I. Vvedeniie v kognitivnoie terminovedeniie [Introduction to Cognitive Terminology Studies]. – M.: Flinta. Nauka, 2011. – 224 s.
3. Griniov S.V. Vvedeniie v terminovedeniie. [Introduction to Terminology Studies]. – M.: Nauka, 1993. – 309 s.
4. Dudok R.I. Problema znachennia ta smyslu termina v humanitarnykh naukakh : monohrafiia [The Issue of Meaning and Sense in Humanities]. – Lviv: Vydavn. tsentr LNU im. Ivana Franka, 2009. – 358 s.
5. Kyiak T.R. Lingvisticheskiie aspekty terminovedeniia [Linguistic Aspects of Terminology Studies]. – K.: UMK VO, 1989. – 104 s.
6. Reformatskiy A.A. Mysli o terminologii [Reflections on Terminology] – M.: Nauka, 1986. – P. 183–191.
7. Crocq, M.A. & Crocq, L. (2000) From shell shock and war neurosis to posttraumatic stress disorder: a history of psychotraumatology. *Dialogues in clinical neuroscience*, 2(1), 47–55.
8. Dictionary by Merriam-Webster: America's most-trusted online dictionary. (n.d.). Retrieved February 1, 2020 from https://www.merriam-webster.com/
9. Gold, S.N. (2008). About Psychological Trauma and the APA Division of Trauma Psychology. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, S(1), P. 1–2.
10. Horwitz, T. (2015, January 1). Did Civil War Soldiers Have PTSD? Retrieved February 1, 2020 from: https://www.smithsonianmag.com/history/ptsd-civil-wars-hidden-legacy-180953652/
11. Online Etymology Dictionary: Origin, history and meaning of English words. (n.d.). Retrieved February 1, 2020 from https://www.etymonline.com/
12. Trimble, M.R. (1985). Post-traumatic stress disorder: History of a concept. In C.R. Figley (Ed*). Trauma and its wake: The study and treatment of post-traumatic stress disorder* (p. 5–14). New York: Brunner/Mazel.
13. Wierzbicka, A. (1995) *Lexicography and conceptual analysis*. Tucson: Karoma Publishers.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-9
УДК 81'34'373.612.2-116:82-1Тютчев

Каменева И.А.
Харьковский национальный университет городского хозяйства
имени А.Н. Бекетова

ЗВУКОВЫЕ АССОЦИАЦИИ В СОЗДАНИИ ПОНЯТИЯ «НОЧЬ» В ПОЭЗИИ Ф.И. ТЮТЧЕВА

Аннотация. Статья посвящена анализу языковых ассоциаций понятия «ночь» в когнитивном аспекте. Звуковые образы как экспликаторы субъективно-авторского мировидения Ф.И. Тютчева позволяют создать фрагмент перцептивной поэтической картины мира художника слова. В рамках статьи указаны особенности репрезентации звукообозначений, описаны дополнительные оттенки. Актуальность статьи определяется важностью исследования языка поэзии Ф.И. Тютчева, поскольку звуковая лексика, которая в стилистическом плане уступает лексике цветообозначений, не была предметом специального изучения.

Ключевые слова: звуковые ассоциации, метафора, когнитивная структура, понятие «ночь», языковые средства, поэтические тексты.

Kamienieva Iryna
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

SOUND ASSOCIATIONS IN CREATION OF THE CONCEPT "NIGHT" IN TYUTCHEV'S POETRY

Summary. The article is devoted to the analysis of the sound associations of the concept "night" in the cognitive aspect. World of nature and world of people in Tyutchev's poetry, which is represented in the images of night, was united by means of colour metaphor. Relevance of the article is also determined by the importance of the analysis of Tyutchev's poetry based on sound semantics, which reveals new meanings and interpretations in the poetic texts. The novelty of the article is carried out by the systematic analysis of sound metaphors, which helps to create a poetic image of the night in Tyutchev's poetry. Tyutchev's poetry has been analyzed to reveal sound metaphors, which main meanings have cognitive structures of different images the concept "night". Metaphorical interpretation of the concept "night" in Tyutchev's poetry shows the main peculiarities of his poetry and influences the form of his poetic world. The researchers of Tyutchev's poetry defined a great variety of sounds in his poetry. The article describes the language, which represents individual metaphors, concerning the concept "night". It has been proved that metaphorical representation of the concept 'night' in Tutchev's poetry shows the main features of his works and takes part in forming the poetic world picture. The analysis has shown that adjective and verb metaphors dominate in Tutchev's poetry and help the poet personify the night characterizing it either as an active or passive subject. The semantic field of sound is actively used in the verses. Tyutchev's poetry has individual, specific methods in the implementation of associative words capacities. The poet created individual sounds that made the base of the unique images. Various metaphorical representations of the concept "night" become an important element of the linguistic picture of Tyutchev's world. The use of sound vocabulary in Tyutchev's poetry is remarkable for creating metaphorical expressions of the concept "night" in the poetic texts.

Keywords: cognitive structure, sound metaphor, association, concept "night", language, poetic texts.

Постановка проблемы. Звуковая картина мира в поэтическом тексте вербализируется посредством звуковых образов, отличающихся многофункциональностью, распространенностью, разнообразными способами описания звука и представляет собой совокупность индивидуально-авторских представлений о звучащем мире. Своеобразие поэтического текста проявляется в выборе лексических единиц, формирующих общий концептуальный фон индивидуально-авторской языковой картины мира и определяющих разнообразие поэтических произведений.

Немалую часть в поэзии Ф.И. Тютчева составляют слова с семантическим компонентом звучания. Употребление лексических единиц, выражающих звучание объектов природного мира, метафорично. Как правило, это традиционные метафорические конструкции, свойственные поэтическому тексту в целом и репрезентирующие ведущее направление метафорического переноса в языке – «от самого человека и от ближайшей к человеку действительности на весь остальной мир» [6, с. 23]. Однако образность поэтического текста позволяет многим поэтическим звукообозначениям приобретать контекстуальные ассоциативные смыслы, определяемые синтагматическим окружением лексемы и особенностями индивидуально-авторского мировидения. Это позволяет выйти за грани обыденного восприятия слова и тем самым расширить его потенциальные возможности, углубить лексикографическую интерпретацию.

Анализ последних исследований и публикаций. Исследование звуковых ассоциаций в поэтических текстах Ф.И. Тютчева позволило обнаружить экспликацию в их семантике способов расширения смысла, свойственных мировосприятию поэта: анализ дополнительных контекстуальных оттенков (А.Д. Григорьева), совмещение значений (А.А. Николаев), наличие лексической неоднозначности (А.Л. Голованевский). Образность поэтического текста позволяет приобретать ассоциативные смыслы, определяемые особенностями индивидуально-авторского мировидения.

© Каменева И.А., 2020

Выделение нерешенных ранее частей общей проблемы. Значимость поэтических звуковых образов играет существенную роль в поэзии Ф.И. Тютчева в описании ночного времени суток. Для него мир природы и мир людей воспринимаются как неразрывно связанные, подтверждается это, прежде всего тем, что многие явления человеческого мира и природного бытия характеризуются поэтом через использование сходных звуковых образов.

В настоящей статье будут освещены вопросы концептуализации, языковой репрезентации и категоризации звукового универсума на материале ночной поэзии Ф.И. Тютчева.

Цель статьи. Главной целью этой работы является анализ звуковой метафоры в создании понятия «ночь» в поэзии Ф.И. Тютчева.

Необходимо проанализировать семантику представленных в текстах поэта звуковых ассоциаций в создании понятия «ночь», соответствие этой семантики традиционным значениям, их трансформацию в творчестве автора.

Изложение основного материала. Особенности восприятия окружающего мира отражаются в звуковых образах лирики Ф.И. Тютчева. Так, у поэта ночь – то время суток, что выводит на поверхность все, что есть в мире. Но в то же время, ночь в поэзии Ф.И. Тютчева рассматривается и как время, когда все живое замирает, усыпленное, умиротворенное, когда все чувства неспящего обостряются, и потому все, что днем было незаметно, что терялось в блеске солнечных лучей, выходит на первый план: тишина вдруг наполняется особой музыкой, она начинает жить своей особенной ночной жизнью.

Ночная природа в поэзии Ф.И. Тютчева – это мир ночных звуков, вливающихся в торжественную тишину ночи, когда все покоится в безмолвии ночном. Это слияние тишины и звука, когда звук становится не противоположностью тишины, а ее частью, тем самым расширяя пространство поэта, придавая ему объемность, метафоричность, способствуя созданию эстетически значимой целостности пейзажа.

Ночь, как и день, имеет в поэзии Ф.И. Тютчева положительные и отрицательные коннотации. Ночь набрасывает покров на день, она святая, потому что притягивает к себе. В то же время, ночь таит опасность, пугает. Эти две характеристики ночи находят свое отражение и на звуковом уровне.

Прежде всего, ночь ассоциируется у поэта с молчанием и беззвучием, которые проявляются во сне. Сон объединяет мир природы и мир человека. При уподоблении ночи человеку на первый план выходят антропоморфные метафоры. Ночное молчание природы выражается лексемой дремать. В словаре Даля глагол дремать имеет значение «засыпать слегка, самым чутким сном» [4, с. 492].

Сквозь лазурный ***сумрак ночи***
Альпы *снежные глядят –*
Помертвелые их очи
Льдистым ужасом разят
Властью некой обаянны,
До восшествия Зари
Дремлют*, грозны и туманны,*
Словно падшие цари! («Альпы»).

В стихотворении передается состояние дремоты, отсутствие звуков. Природа ночью у Ф.И. Тютчева редко спит, она дремлет. При этом обостряется звуковое восприятие окружающего мира: *Альпы глядят, дремлют*. Для описания ночи в Альпах поэт использует эпитеты *лазурный сумрак ночи*, *помертвелые очи*, *льдистым ужасом*, метафору и олицетворение *Альпы глядят, их очи ужасом разят,* а также сравнение гор с *падшими царями*. Все эти средства выразительности подчеркивают сумрак и мрачную картину ночи. Темное время суток у Ф.И. Тютчева – почти всегда страшная пора, когда человеку открывается возможность постичь тайны мироздания.

Метафорический образ ночного сна также связан у поэта не только с тишиной, но и с *чудным еженощным гулом*. Возможно, этот образ возникает от напряжённого вслушивания в звуки ночи. И этот гул сводит на нет спокойствие и умиротворение:

Как сладко ***дремлет*** *сад темно-зеленый,*
Объятый негой ночи голубой!..
Музы́ки дальной слышны восклицанья,
Соседний ***ключ слышнее говорит****...*
Над спящим градом, как в вершинах леса,
Проснулся чудный ***еженощный гул****...*
(«Как сладко дремлет сад темно-зеленый…»).

В этом стихотворении ночь усиливает свои звуковые качества. Поэт употребляет слово *гул,* которое имеет значение «длительный, непрерывный и не вполне ясно различимый шум» [7].

В жизни человека сон играет более важную роль, чем в жизни природы. Сон подводит черту под дневной жизнью человека и показывает переход от *шума, движенья, криков пламенного дня* к состоянию покоя, молчания. Самыми мелодичными звуками ночи являются звуки музыки:

Но лишь луны, очаровавшей мглу,
Лазурный свет блеснул в твоем углу,
Вдруг ***чудный звон затрепетал в струне****,*
Как бред души, встревоженной во сне
(«Арфа скальда»).

Такой признак ночи, как *звук*, зачастую отсутствует, ночь беззвучна. Представление о ночи построено на использовании метафорических эпитетов: *тихая*, *немая*, а луна наполняет окружающее пространство *безмолвной славой*:

Тихой ночью*, поздним летом,*
Как на небе звезды рдеют…
Как блестят ***в тиши ночной***
Золотые их волны,
Убеленные луной…
(«Тихой ночью, поздним летом»),

Звезды в небе им внимали,
Проходя за строем строй,
И беседу продолжали
Тихомолком *меж собой;*
Есть некий ***час****, в ночи* ***всемирного молчанья****;*
В ночи лазурной почивает Рим.
Взошла луна и овладела им,
И спящий град, безлюдно-величавый,
Наполнила своей ***безмолвной славой***
(«Рим, ночью»),

Все ***тихо*** *и* ***молчит*** («Бессонница»),

Есть некий ***час****, в ночи,* ***всемирного молчанья***
(«Видение»).

В приведенных примерах понятие «ночь» показано в своей абсолютной тишине и представле-

но метафорами, в составе которых присутствуют лексические единицы, обозначающие отсутствие проявления звука: *тихая, тишь, тихомолком, час всемирного молчанья, безмолвная.* Ночное время для поэта – это обычно глухое время, поэтому звуки воспринимаются как приглушенные, неясные (*шепот, гул, молчанье*) или, наоборот – явные (*далекий, страшный, зов, вой*). Атрибутом ночного глухого времени является гул – приглушенный звук, связанный с миром хаоса ночной гул. Ночной шум, в отличие от дневного, чудный, волшебный, непонятный (*откуда он, сей гул непостижимый?*). Поэт акцентирует внимание на признаках эмоционального восприятия, где *гул* приобретает в своей семантике признак возвышенного звучания.

Природа в поэзии Ф.И. Тютчева богата звуками и красками, которые наделяются яркой метафорической лексикой. Так, разнообразие ассоциаций и текстуальных связей лексемы *тьма* обеспечивается сложностью и многомерностью этого образа. Понятие «тьма» у Ф.И. Тютчева – это не только световое явление: она наделена звуковыми, динамическими (благодаря введению в тематическую группу глаголов *слыхал, ослеплены, полуночь дремавших струн встревожит сон*), осязательными характеристиками, что позволяет создать иллюзию многомерного, всеохватывающего, постоянного ощущаемого явления.

Слыхал *ли в сумраке глубоком*
Воздушной арфы ***легкий звон****,*
Когда полуночь, ненароком,
Дремавших струн встревожит сон?
(«Проблеск»).

В тоже время понятие «ночь» в поэзии Ф.И.Тютчева представляет собой не полный покой: она полна звуков, движения. Загадочность и тревожность ночи метафорически противопоставлены ясности и порядку трудового дня:

На мир дневной спустилася завеса,
Изнемогло движенье, труд уснул*...*
Над спящим градом, как в вершинах леса,
Проснулся ***чудный еженощный гул****...*
Откуда он, сей гул непостижимый?..
Иль смертных дум, освобожденных сном,
Мир бестелесный, слышный, но незримый,
Теперь роится в хаосе ночном?
(«Как сладко дремлет сад темно-зеленый…»).

С одной стороны, автор показывает, что именно ночью всё стремится к покою: *изнемогло движенье, труд уснул.* С другой стороны, жизнь не прекращается, в каких-то проявлениях становится интенсивнее: *проснулся чудный еженощный гул, мир … роится в хаосе ночном.*

Ночь у Ф.И. Тютчева наполняется звуками, когда в ней возникает стихия ветра. *Ночной ветер* обладает *странным голосом*, поскольку звучит *то глухо жалобный, то шумно* и порой издает *неистовые звуки* и поет *страшные песни*:

О чем ты ***воешь, ветр*** *ночной?*
О чем так ***сетуешь безумно****?..*
Что значит ***странный голос*** *твой,*
То глухо жалобный, то шумно?
Понятным сердцу ***языком***
Твердишь *о непонятной муке –*
И роешь *и* ***взрываешь*** *в нем*
Порой неистовые ***звуки****!..*
О! ***страшных песен*** *сих не пой!*
Про древний хаос, про родимый
Как жадно мир души ночной
Внимает повести любимой!
(«О чем ты воешь, ветр ночной?»).

Поэт использует различные лексические средства описания звуков, которые передаются глаголами с семой ‘звук’: *воешь, сетуешь, твердишь, роешь, взрываешь, не пой*; существительными: *ветр, голос, язык, звук, песня*; адвербиальной и адъективной лексикой: *безумно, странный, глухо жалобный, шумно, неистовый, страшный.* Обращают внимание созданные автором синонимические ряды из слов, которые в обычном представлении и употреблении не являются синонимами. Эти синонимические ряды объединяет, как нам представляется, лексема звук.

Стихотворение достаточно динамичное, метафорически характеризующее ночь как насыщенное звуками время суток. Поэтому человек в ночном скоплении звуков ощущает себя покинутым, сиротой бездомным. Наличие звуков [ш], [ж], [з], [с] передает завывание ветра, усиливая образность определений и вербальной лексики: ***воешь, сетуешь, странный голос, глухо жалобный, шумно, понятным языком, твердишь, взрываешь, неистовые звуки.***

Анализируемое стихотворение насыщено звуковыми образами, относящимися к разным частям речи. Имплицитная метафорическая лексика существительных (*ветр*, *язык*, *звук*) противопоставляется эксплицитно выраженной глагольной метафоре (*воешь, твердишь, роешь, взрываешь*). Большую роль в звукообозначении играют метафоры, которые наблюдаются в субстантивных словосочетаниях: *странный голос, голос глухо жалобный, неистовые звуки, страшные песни.* Метафора *ночь* не только семантически, но и всем комплексом окружающих ее языковых средств противопоставлена метафоре *ветр* и ее окружению.

Динамику развития мотива звучания ветра в данном стихотворении можно определить «как движение от нечеловеческого к человеческому» [1, с. 201]. Образ ветра в стихотворениях реализован насыщенным звуковым фоном, превращающим восприятие текста в напряженное вслушивание. Подобная атмосфера «вслушивания в мир» характерна для всего комплекса ночной лирики Ф.И. Тютчева, в которой недостаток визуальных образов компенсируется за счет интенсивности звукового наполнения.

Ночь соотносится с элементами различных оппозиционных рядов (небо vs земля, огонь vs вода). Сближаясь с оппозицией, ночь явно сочетается с водой. Звуки, издаваемые морской волной, являются частью ночного космоса: *звучными волнами стихия бьет о берег свой.*

Как хорошо ты, о ***море ночное****, –*
Здесь лучезарно, там сизо-темно...
В лунном сиянии, словно живое,
Ходит, и дышит, и блещет оно...
На бесконечном, на вольном просторе
Блеск и движение*,* ***грохот и гром****...*
Волны несутся*,* ***гремя и сверкая****,*
Чуткие звёзды глядят с высоты
(«Как хорошо ты, о море ночное…»).

Шум морских волн передается при помощи аллитерации *с, ш, р*: *на вольном просторе блеск*

и движение, грохот и гром. Море представлено в динамике движения и звучания.

В стихотворениях Ф.И. Тютчева часто встречается антитеза, которая соотносится по звуковому принципу *тишина – шум*:

И в тихую область видений и снов
Врывалася пена ревущих валов.

Волна в поэзии Ф.И. Тютчева в метафорическом образе всегда осложняется зрительными и звуковыми ассоциациями. Отсюда – и шепот, и ропот, и колористические характеристики:

Настанет ночь *– и* ***звучными волнами***
Стихия бьет *о берег свой*
(«Как океан объемлет шар земной…»).

Ты ***волна*** *моя морская,*
Своенравная волна…
Будь же ты в стихии бурной
То ***угрюма****, то* ***светла****,*
Но ***в ночи*** *твоей* ***лазурной***
Сбереги, что ты взяла
(«Ты волна моя морская…»).

Метафоризация ночи происходит благодаря свойственному поэту использованию зрительных и слуховых ассоциаций: для этого поэт использует словосочетания с рассматриваемой лексемой *ночь*: *настанет ночь, стихия бьет, ночь лазурная*. В них зрительные ассоциации выражаются, как правило, колористическими прилагательными, звуковые – глагольными метафорами.

В поэзии Ф.И. Тютчева отчетливо прослеживается столкновение двух сфер звучания при описании ночного времени суток. С одной стороны, тишина и безмолвие, перерастающие в немоту и глухоту мира, воспринимаемые лирическим героем. С другой – взрывные по своему характеру звуки, передающие яркое, сильное эмоциональное напряжение: *ревущий, воешь, твердишь, сетуешь, твердишь, грохот, гром, звон, гул*. Звук явственней всего передает динамику мира; как следствие, стихия звучащего слова ярче всего раскрывает способность поэта создавать метафоричные образы.

Выводы и предложения. Благодаря своеобразной системе звуковых ассоциаций метафорических значений лексемы *ночь*, наполненных особым окказиональным содержанием, создается поэтичная выразительность понятия «ночь». Это происходит за счет олицетворений, сравнений, нарушений логико-понятийной соотнесенности, эпитетов, основанных на субъективных ассоциациях, обусловленных индивидуальным восприятием временной действительности.

Список литературы:

1. Веселовский А.Н. Историческая поэтика. Москва : Высшая школа, 1989. 648 с.
2. Голованевский А.Л. Поэтический словарь Ф.И. Тютчева. Брянск : РИО БГУ, 2009.
3. Григорьева А.Д. Слово в поэзии Тютчева. Москва : Наука, 1980. 248 с.
4. Даль В.И. Толковый словарь русского языка: иллюстрированное издание. Москва : ЭКСМО, 2010. 896 с.
5. Николаев А.А. Понятным сердцу языком. *Русская речь*. 1988. № 6. С. 3–8.
6. Степанов Ю.С. Основы общего языкознания. Учебное пособие. Москва, 2003. 271 с.
7. Ушаков Д.Н. Толковый словарь современного русского языка. Москва : Аделант, 2013. 800 с.
8. Тютчев Ф.И. Полное собрание стихотворений. Ленинград : Сов. писатель, 1987. 448 с.

References:

1. Veselovskij, A.N. (1989). Istoricheskaya poetika [Historical poetics]. Moskva: Vysshaya shkola, 648 p. (in Russian)
2. Golovanevskij, A.L. (2009).Poeticheskij slovar F.I. Tyutcheva [Tyutchev's Poetic Dictionary]. Bryansk: RIO BGU. (in Russian)
3. Grigoryeva, A.D. (1980). Slovo v poezii Tyutcheva [Word in Tyutchev's poetry]. Moskva: Nauka, 248 p. (in Russian)
4. Dal, V.I. (2010). Tolkovyj slovar russkogo yazyka [The Russian Explanatory Dictionary]. Moskva: EKSMO, 896 p. (in Russian)
5. Nikolayev, A.A. (1988). Ponyatnym serdcu yazykom. Russkaya rech [Language Clear to Heart]. *Russian speech*. Vol. 6, pp. 3–8. (in Russian)
6. Stepanov, Y.S. (2003). Osnovy obshchego yazykoznaniya [Essencials of General Linguistics]. Moskva, 271 p. (in Russian)
7. Ushakov, D.N. (2013). Tolkovyj slovar sovremennogo russkogo yazyka [The Modern Russian Explanatory Dictionary]. Moskva: Adelant, 800 p. (in Russian)
8. Tyutchev, F.I. (1987). Polnoe sobranie stikhotvoreniy [Full Collection of Poems]. Leningrad: Sov. Pisatel. (in Russian)

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-10
UDC 811.112.2'42(23-82.09)Гете

Kolodii Myroslava
Ivan Franko National University in Lviv

VERBALIZATION OF THE CONCEPTS *SPIRIT* AND *SOUL* IN ENGLISH AND UKRAINIAN TRANSLATIONS OF THE FIRST PART OF «FAUST» BY JOHANN-WOLFGANG VON GOETHE

Summary. This article deals with the conceptual analysis of the verbalized concepts SPIRIT and SOUL in the first part of the poem «Faust» by J.W. von Goethe and its translations into English and Ukrainian. Different approaches to conceptual analysis are reviewed. Much attention is given both to lingual-and-cultural and cognitive approaches within the framework of translation studies. The tasks of the research are as follows: to apply lingual-and-cultural and cognitive methods into the analysis of the characteristics of the verbalization of the concepts SPIRIT and SOUL in the poem «Faust» by J.W. von Goethe and its Ukrainian translations; to elaborate a new method of analysis based on the inseparability of the lingual-and-cultural method with the cognitive one in translation practice. The concept SPIRIT is very important in «Faust», that is why, the ways of its translation are of great interest. In the poem the concept SPIRIT is opposed to the concept SOUL as intellectual force of mind is opposed to emotionality. But these concepts have a lot of common features, that is why, in some cases they are interchanged in the translations. In the article the definitive characteristics of both concepts are determined. The research has showed that the verbalization of these concepts differ in different languages, thus, it is the main reason of the changes in the verbal forms of the concepts in order to preserve the actualized definitional seme. The research of the verbal actualization of the main concepts in Goethe's poem promotes better understanding of language and culture.

Keywords: concept, concept SOUL, concept SPIRIT, aristocrat of the Spirit, spirit of the times.

Колодій М.О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ *ДУХ* І *ДУША* В АНГЛІЙСЬКОМУ ТА УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДАХ ПЕРШОЇ ЧАСТИНИ ТВОРУ Й.В. ГЕТЕ «ФАУСТ»

Анотація. Стаття присвячена дослідженню особливостей вербалізації концептів ДУХ і ДУША в англійському та українському перекладах твору Й.В. Гете «Фауст». Предметом дослідження був концептуальний аналіз вербалізованих понять *дух* і *душа* в оригінальному творі та перекладах. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше моделюються концепти ДУХ і ДУША, актуалізовані в англійській мові, порівнюється їх структура, виявляються сталі й перемінні характеристики. Використання методу лінгвокультурологічного аналізу дозволяє вивчити концепт в контексті культури. Запропоновано модель концептуального аналізу перекладу концептів ДУХ і ДУША. Концепт ДУХ є дуже важливим у поемі «Фауст», тому стратегії його перекладу становлять великий інтерес. В оригінальному творі концепт ДУХ протиставляється концептові ДУША, оскільки інтелектуальна сила розуму протистоїть емоційності. Але ці концепти мають багато спільного, тому в деяких випадках вони заступають один одного в перекладах. *Душа* і *дух* подібні тому, як вони використовуються в духовному житті віруючого. *Душа* – горизонтальний погляд на світ. *Дух* – це вертикальний погляд людини, що живе з Богом. Важливо зрозуміти, що обидва поняття посилаються на нематеріальну сутність людини. *Дух* – прогулянка людини з Богом. У перекладах слово *душа* вживається у значенні *нежива істота*, тобто є ніким у цьому матеріальному світі. Переклад слова *дух* посилається на нематеріальну сутність людини. Дослідження показало, що обидва поняття різняться в різних мовах, і це є причиною замін в перекладі з метою збереження актуалізованої дефініції. Актуальність цієї статті визначається комплексним підходом до аналізу когнітивно-дискурсивних і лінгвокультурологічних особливостей вербалізації концептів ДУХ, ДУША в поемі великого німецького поета-гуманіста та шляхів адекватного передання особливостей актуалізації цих концептів у німецькомовному тексті мовними засобами англійської та української мов.

Ключові слова: концепт, концепт *ДУША,* концепт *ДУХ,* аристократ духу, дух часу.

Problem statement. Two years later after the publication of «Faust» it was still widely discussed, for the problems described in the poem were of vital importance for everyone. W. von Goethe realized that Faust was, as he said, «the work of his life» and admitted that it was moving forward with great difficulty and demanded special creative forces. That is why, the research of different aspects of its translation is of great interest.

The subject of the study is the conceptual analysis of the verbalized concepts SPIRIT and SOUL in the first part of the poem «Faust» by J.W. von Goethe and its translations into English and Ukrainian.

Recent research and publications. Different approaches to conceptual analysis are reviewed. Much attention is given both to lingual-and-cultural and cognitive approaches within the framework of translation studies. The tasks of the research are as follows: to apply lingual-and-cultural and cognitive methods into the analysis of the characteristics of the verbalization of the concepts SPIRIT and SOUL in the poem «Faust» by J.W. von Goethe and its Ukrainian translations; to elaborate a new method of analysis based on the inseparability of the lingual-and-cultural method with the cognitive one in translation practice.

© Kolodii Myroslava, 2020

In the analysis of the concept SPIRIT the works by Hegel can be mentioned. He described SPIRIT as the phenomenon of human consciousness, history of intellectual development of the humanity starting from the elementary forms of sensuality up till the beginnings of philosophical knowledge. Hegel refers to the energy of the historical as *«Spirit»*. Spirit is the power at work in history, driving human consciousness and culture to their full self-actualization. Spirit is indeed never at rest but always engaged in moving forward. Spirit is an invisible reality which is important in social organizations, and which is probably best represented by leaders of social groups. It is very subjective, even intra-subjective, but it is also objective, because it is shared by many. It is the synthesis of the subjective and the objective.

The purpose of the article. The main purpose of the current research is to analyze the main ways of the verbal actualization of the concepts SPIRIT and SOUL based on the language material of the first part of the poem «Faust» by J.W. von Goethe and its translations into English and Ukrainian.

Presentation of the main material. W. von Goethe first mentioned «Faust» in 1769. He learnt the story of Doctor Faustus from the work by Johann Spies of Frankfort. Johan Faust was a real person. From the legends about him, we learn that he was one of those who lived in the 16th century and were not satisfied with the scholastic science of that time. He was born not far from Weimar. In the legends there are «impious» thoughts that God did not create everything within 7 days. In those days, it was an awful heresy but in the 16th century the idea had already many followers and in the 18th century it was rather popular.

All the translators were trying to render the spirit of the original as close as possible. As we have seen in most cases they have managed to render the definitional seems, trying to preserve the concept. Some of the translators stand out because of certain peculiarities that can be noticed even basing on the analysis of two concepts in the artistic piece, i.e. A. Swanwick uses *«soul»* twice as much as in the original or I. Franko demonstrates an immense stress on the concept SPIRIT in his translation.

Let's consider the linguistic means of presenting the concept SPIRIT in the English language. The English dictionaries present rather similar picture. But still there are some differences in perception. According to A New English Dictionary on Historical Principle, Longman Dictionary on Historical Principle, Longman Dictionary of Contemporary English the word *«spirit»* means the following: 1) inner part – an inner part of a person that includes his/her thoughts and feelings, and makes humans what they are; 2) soul as the part of a person that is believed to continue to live after the human dies; 3) a dead person who is believed to have returned to this world having strange or magical powers – a ghost; 4) a drink – in British English it is a strong alcoholic drink such as whisky or brandy; 5) determinations that approve courage and energy; 6) the Spirit of God, active or essential principle or power of some emotion, frame of mind, tendency, inclination, or impulse; 7) a movement of the air; a wind; a breath, one of certain subtle highly-refined sub stances or fluids.

Table 1 provides classification of categories and definitive semes that actualize the concept SPIRIT in English.

Table 2 provides classification of categories and definitive semes that actualize the concept SPIRIT in German.

The Ukrainian concept ДУХ also has some differences, as in mental representation of different cultures no concept can be presented in the same way. According to dictionaries of the Ukrainian language the word has the following meanings: 1) spiritual rudiments of the human being, spiritual essence

Table 1

Concept SPIRIT in the English language

Categories	Definitive Semes
1. The principle of life and energy in man and animal, mysterious in nature, and ascribable to a divine origin.	1. Character, moral force: *to break smb.'s spirit*
2. An inner part of someone (thoughts and feelings) that makes people what they are.	2. In religion – higher irrational being: *Holy Spirit*
3. The part of someone that lives after the person's death.	3. Soul: *Although Laurie in dead, I can feel his spirit with me.*
4. A dead person who returned to this world and has magical powers.	4. A characteristic feature of a certain period of time: *the spirit of the age/times.*
5. Moral strength of a man or a group of people	5.Individuality: *a dauntless (hardy) spirit*
	6. Mood, can be changed: *to be in high/good spirits, to dampen smb's spirits, to lift, raise smb's spirits*
	7. Emotional state of somebody: *to display, show spirit*
	8. Emotional potential of a certain part of people, moral strength: *patriotic spirit, rebellious spirit, fighting spirit.*
	9. Tendency: *spirit of the law*
	10. Ability to have one's own opinion: *partisan spirit, a money-making spirit*
	11. Positive attitude towards smb./smth: *that's the spirit.*
	12. Immaterial spiritual being: *evil spirit*
	13. Alcoholic drink.
	14. Breath

Table 2

Concept SPIRIT/ Concept GEIST in the German Language

Categories	Definitive Semes
1. Mental capacity of the man, force of mind, mind	1. Something opposite to material things: *Geist und Körper; Geist und Materie philosophical.*
2. The way of thinking; internal opinion	2. Something inseparable from the material part of the human being: *in einem gesunden Körper (wohnt) ein gesunder Geist;*
3. Man from the point of view of his/her spiritual characteristics	3. Wisdom, mind, brein:*ein Mann von Geist – a smart person, ein großer Geist,*
4. Spiritual creature.	4. In religion – higher irrational being: *der Heilige Geist, der Geist der Finsternis; der bose Geist;*
5. The part of someone that continues living after the person's death.	5. Ghost: *wie ein Geist aussehen;*
	6.Emotional potential of a certain part of people, moral strength: *der Geist der Armee; im Geiste des Patriotismus erziehen; die Armen im Geiste.*
	7. Immaterial spiritual being: *Bäse Geist.*
	8. Individuality: *ein größer, ein kleiner Geis*
	9.Abilityto have ones own opinion: *die Geister platzen aufeinander, der technische Geist;*
	10. A characteristic feature of a certain period of time: *der Geist der Zeit*
	11. Alcohol

Table 3

Concept SPIRIT/Concept ДУХ in the Ukrainian Language

Categories	Definitive Semes
1. A good or evil, nonphysical, supernatural being which participates in the life of nature and man.	1. Character, moral force.
2. An immaterial, eternal basis in man which make him/her different from animal.	2. In religion – higher irrational being: *Святий Дух*
3. Psychic abilities, consciousness, thinking.	3. Soul
4. An inner part, moral strength of a man or a group of people.	4. A characteristic feature of a certain period of time: *дух доби, дух епохи, дух часу.*
5. The part of someone which lives after their death.	5. Individuality: *аристократ духу*
	6. Mood, can be changed: *дух падає, дух піднімається*
	7. Emotional state of somebody
	8. Emotional potential of a certain part of people, moral strength: *бойовий дух, дух патріотизму*
	9. An inner part of the person thanks to which s/he lives: *вибити дух, віддавати свій дух, віддати дух, визівнути духа*
	10. Worldview, opinion: *яким духом дише, добрий дух і горе переборе*
	11. Strength: *що мав духу і духу нема*
	12. Truth: *як на духу*
	13. Immaterial spiritual being: *злий дух*
	14. Fear: *дух у п'яти заходить, дух у п'яти лізе, дух у п'яти сховався*
	15. Quite, hiding: *як дух крізь пальці пройти*

of the human; 2) strength of God, essence of God; 3) immaterial spiritual being; 4) psychological abilities, consciousness of thinking; 5) the Holy Spirit; 6) a church fest; 7) the inner core of something, direction, essence: world outlook, odor, air, wind, breath.

Fig. 1 generalizes the verbal means of representing the concepts SPIRIT and SOUL in the analyzed texts of English and Ukrainian translations of the first part of the poem «Faust» by W.J. Goethe.

Conclusion. Thus, the research has shown that the verbalization of the concepts SPIRIT and SOUL differ in German, English, and Ukrainian, these differences determined the changes in the verbal forms of the concepts' representations in the English and Ukrainian translations of the poem «Faust» by J.W. von Goethe, though the actualized definitional seme is preserved in translations. The concept SPIRIT is very important in «Faust», that is why, the ways of its translation are of great interest. In the poem the concept SPIRIT is opposed to the concept SOUL as intellectual force of mind is opposed to emotionality. But these concepts have a lot of common features, that is why, in some cases they are interchanged in the translations.

While reading «Faust» and analyzing the main concepts considered by J.W. von Goethe we understand language and culture deeper. That is why the further studies of the problem are necessary.

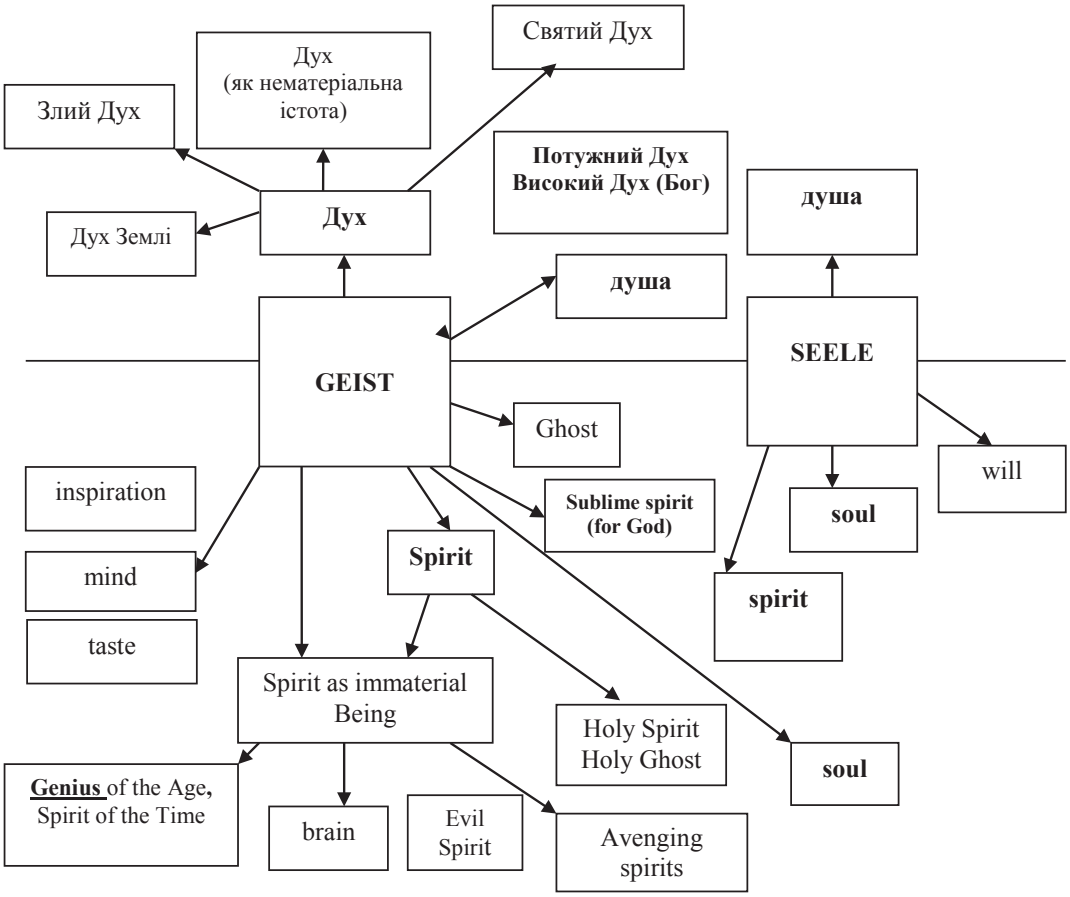

Fig. 1. Verbal representation of the concepts SPIRIT and SOUL in the analyzed translations of Part I of «Faust» by W. J. Goethe

References:

1. Vorkachov S.G. Kontsept kak «zontikovyi termin» [Concept as an «umbrella» term]. *Yazyk, soznaniye, kommunikatsiya*. Vyp. 24. M., 2003. P. 189–208.
2. Zhyla V. Ukrajinski pereklady liryky Hete [Ukrainian Translations of Goethe Lyrics]. *Vyzvolnyi shlyakh*. 1981. Kn. 9. S. 1096–1106.
3. Hamm H. Goethes «Faust»: Werkgeschichte und Textanalyse. 3. bearb. Aufl. Berlin: Volk und Wissen Volkseigner Verlag, 1984. 256 s.
4. Oxford Collocations Dictionary for Students of English. Oxford: Oxford University Press, 2002. 897 p.
5. Gothe J. W. von Faust / Transl. by Anna Swanwick. London: G. Bell and Sons, Ltd., 1928. 437 s.
6. Hamm H. Goethes «Faust»: Werkgeschichte und Texanalyse. 3 bearb. Aufl. Berlin: Volk und Wissen Vokseigener Verlag, 1984. 256 s.

Список літератури:

1. Воркачев С.Г. Концепт как «зонтиковый термин». *Язык, сознание, коммуникация*. Вып. 24. Москва, 2003. С. 189–208.
2. Жила В. Українські переклади лірики Гете. *Визвольний шлях*. 1981. Кн. 9. С. 1096–1106.
3. Hamm H. Goethes «Faust»: Werkgeschichte und Textanalyse. 3. bearb. Aufl. Berlin : Volk und Wissen Volkseigner Verlag, 1984. 256 s.
4. Oxford Collocations Dictionary for Students of English. Oxford : Oxford University Press, 2002. 897 p.
5. Gothe J.W. von Faust / Transl. by Anna Swanwick. London : G. Bell and Sons, Ltd., 1928. 437 s.
6. Hamm H. Goethes «Faust»: Werkgeschichte und Texanalyse. 3 bearb. Aufl. Berlin : Volk und Wissen Vokseigener Verlag, 1984. 256 s.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-11
UDC 81'33

Komarnytska Oksana
Bohdan Khmelnytskyi National Academy of
the State Border Guard Service of Ukraine

MODELS OF AUTOMATED EVALUATION OF HUMAN TRANSLATION QUALITY

Summary. The means of applied and computational linguistics, providing the users with the specialized tools enabling adequate and efficient comparison of the source-language text, target-language text and model-text have been described in the article. The research conducted made it possible to accomplish analysis of the existing models of human translation quality automated evaluation system and suggest the innovative way of developing the new intellectual automated linguistic system of human translation quality assessment, based on conducting morphological, syntactical, semantic, and pragmatic text analysis, applying improved Levenstein distance metric, latent semantic analysis and models of artificial intelligence.

Keywords: translation quality assessment, morphological analysis, syntactic analysis, semantic analysis, pragmatic analysis, automated evaluation system.

Комарницька О.І.
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

МОДЕЛІ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ПЕРЕКЛАДУ, ВИКОНАНОГО ЛЮДИНОЮ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню засобів автоматичної оцінки якості перекладів, виконаних людиною, оскільки аналізована царина лінгвістичної науки залишається досить малодослідженою на відміну від оцінки якості машинного перекладу. Автор статті аналізує засоби прикладної та комп'ютерної лінгвістики, що пропонують користувачам спеціалізовані інструменти, які дозволяють адекватно й ефективно порівнювати текст-джерело, текст-переклад та текст-зразок. У статті розглянуто декілька найбільш поширених програмних продуктів, спеціально розроблених для оцінки якості перекладу (TQA). З'ясовано, що такі інструменти використовують низку критеріїв перевірки і дозволяють користувачеві встановлювати власні налаштування, що зменшує кількість випадкових помилок, але дозволяє виявляти більш вагомі; крім того, вони здатні одночасно обробляти велику кількість файлів, які можна завантажити у відповідні теки. У випадку, якщо файли належать до одного проекту, усі вони можуть бути піддані аналізові та оцінці за однаковими критеріями перевірки й оброблені всі одразу. Проте, наявні програмні засоби мають низку недоліків, шляхи усунення яких запропоновані автором наукової статті. Проведене дослідження дозволило здійснити аналіз існуючих моделей автоматизованої системи оцінювання якості перекладу людини та запропонувати інноваційний спосіб розробки нової інтелектуальної автоматизованої лінгвістичної системи оцінки якості перекладу людини на основі проведення автоматичного морфологічного, синтаксичного, семантичного та прагматичного аналізу текста, застосовуючи вдосконалену метрику Левенштайна, метод латентно-семантичного аналізу тексту та моделі штучного інтелекту. Результати проведеного дослідження можуть бути використані для оптимізації діяльності перекладачів-практиків та в освітньому процесі в рамках підготовки фахівців у галузі перекладу.

Ключові слова: оцінка якості перекладу, морфологічний аналіз, синтаксичний аналіз, семантичний аналіз, прагматичний аналіз, автоматизована система оцінювання.

Problem statement. Worldwide globalization process leads to ever-growing amounts of texts to be translated into different languages. Though quality of their translation is not always high enough. No matter how experienced translator is, and no matter how careful the editor who checks his work is, it hardly guarantees the complete absence of translation errors. After all, high-quality translation aims at not just to accurate conveying the meaning of the original but also complying with the rules of spelling, punctuation and grammar. In addition, to achieve impeccable quality, such things as the same translation of specialized terminology throughout the texts, unified spelling of words when there are several valid variants, adherence to the rules of typography, writing numbers in accordance with the rules of a particular language, and much more. Therefore, in order to eliminate the errors caused by the imperfection of human memory and attention, the verification process should be automated.

As it is well known, automatic text checking can be performed by MS Word or, for example, by an Open Office editor, into which additional validation macros can be imported. However, they do not compare the translation with the original. Here comes the means of applied linguistics, providing users with the tools enabling adequate and efficient comparison of the source-language text, target-language text and model-text.

Recent research and publications. Problems of analysis and evaluation of translation quality have been widely researched since the processes of informatization and globalization seized the reins of power in the world. Matters of translation quality assessment were studied by House J., Scriven M., Williams M., Komissarov V., Fedorov A., Naida Yu., Balendr A., Bloshcynskyi I. [1; 4; 8; 12]. In particular, special attention is focused nowadays on the problems of machine translation quality evaluation, as there is a wide range of commonly used machine translation tools. This field of linguistics has been

© Komarnytska Oksana, 2020

investigated by Barkhudarov L., Vinogradov B., Kade O., Marchuk Yu., Gudmanian A., Mishchenko A., Stakhmych Yu.

Translation quality assessment has long been the focus of scientific attention but there are still no 'generally accepted objective criteria for evaluating the quality of translations' [12]. But the area of automated evaluation methods of human translation quality has not been researched enough, and it, consequently, is the subject of this article.

The purpose of the article. This study aims at analyzing the existing and suggesting the new methods and models of human translation quality automated evaluation system.

Presentation of the main material. Modern computational linguistics accomplishes a wide range of tasks to improve the computer-aided modeling of human language and communication competence. Nowadays there are several popular software products specifically designed for the purpose of translation quality assessment (TQA). Such tools use a number of criteria for validation and allow the user to set their own settings, which reduces the number of false errors, but allows more real ones to be detected. In addition, they are able to handle a large number of files at one time, which can be downloaded into entire folders. If the files belong to the same project, all of them can be set to the same validation criteria and processed all at once. Let us briefly have a look at some of the most widely used TQA programms.

XBench. Firstly, it is a powerful search tool for translating words or expressions of certain types. In fact, it is a high-tech concordance. Special codes (wildcards) are used for this purpose, as well as a formal language for searching for the elements of the text, called "regular expressions". The program provides a list of the most current expressions, in addition to which the user can create his/her own ones. Secondly, the program detects translation errors using its search tools. Terminological bases and glossaries are marked as sources of terms, that is, objects to look for. Xbench comes with some useful predefined quality checks for completeness, consistency, numbers, tags, key terms, and so on. But if you need more, you can also create your own personal checklists to make sure that your translations are perfect [13].

QA Distiller. This is a special program for finding translation errors. It allows loading several bilingual files or even folders with files. For example, glossaries in XML format are loaded to check the terminology. Automatically it detects common errors like double spaces, missing brackets, and wrong number formats, jumping directly to the location of the error in the file format's proprietary editor or the internal X-Editor. It creates different profiles, personal checks and reduces the noise from false positives using regular expressions. A major drawback of this program is that it does not provide spell check and the tag match with the source text [14].

Verifika is a software tool that helps to locate and resolve formal errors in bilingual translation files and translation memories. It detects formatting, consistency, terminology, grammar and spelling errors in the target language. All detected errors are included in a report which allows to conveniently correct them with no external software tool (such as TagEditor) required. Verifika features an internal editor for reviewing and amending translations. For many error types, Verifika also offers an auto-correction feature. Its powerful search feature allows you to perform further corrections if necessary. The error report can only be saved as an Excel spreadsheet, which does not allow you to continue correcting the errors found during the next session [15].

Taking into account all the drawbacks of the existing TQA tools it is necessary to create complex linguistic models, adapted to formal representation in systems of translation assessment, free from the flaws mentioned above.

Perspective TQA systems should be based on such linguistic tools capable of processing natural-language texts, while performing a number of quite complex linguistically meaningful operations of morphological, syntactic, semantic, pragmatic analysis of the text and focused mainly on identifying its meaningful characteristics.

So, in order to automate the process of TQA, it is necessary to develop an effective method of comparing the translated text with the model text. This method should be used in formulating a conceptual model of the corresponding system, which involves the creation of theoretical foundations, the development of the general scheme of the system and the structure of its individual components, as well as the relationships between them, the development of the necessary elements of the system (linguistic, algorithmic, mathematical, software, informational, organizational, etc.).

The development of the functional structure of the TQA linguistic system modules is of great importance of the study. The task of the linguistic system in the stages of morphological, syntactic, semantic and pragmatic analysis is to reduce the variety of possible meanings of words and their relationships in the context of unambiguous interpretation of the input information relevant to a specific subject area. The main role in sentence analysis is played by an integrated database containing information about morphology, syntax, semantics and pragmatics of words.

Within the process of translation, the translator can make a mistake in spelling, incorrectly construct sentences, use non-standard abbreviations etc. The process of analyzing the information should include several steps, during which these errors will be eliminated with the help of string metric for measuring the difference between two sequences called 'Levenshtein distance'.

The result of the morphological analysis of the translated text is a set of word forms, each of which is determined by its linguistic identity and such grammatical characteristics, which establish the syntagmatic relations between words necessary for the next stage of syntactic analysis. As a result of the lemmatization process, every word in the input information is distinguished by the lemmas, which are further processed by latent-semantic analysis. An improved version of the Levenstein metric was used in the morphological analysis module to identify and correct misspelled words (insertion, replacement, skip, transposition). The advantage of the method is that it allows limiting the number of possible errors in the text [7].

The results of the morphological analysis in the form of a set of lexical and grammatical characteristics of word forms come to the input of the work of the parser, the purpose of which is to build a syntactic structure of sentences of the text, which involves establishing the functional role of each token in the sentence, establishing and analyzing the relations between them.

The most complex and problematic is the procedure of semantic analysis of incoming text information, the main task of which is to extract semantics from a text and to express it in the internal language of the system. Semantic characterization of the text is impossible without the interpretation of the subject area, which in turn helps to reduce the ambiguity of natural language. A pragmatic analysis determines the appropriateness of the answer to a particular subject area.

To distinguish semantics from a natural-language text and to compare it with a model text in the developed system, we use a method of latent semantic analysis, which allows us to conclude on the basis of the correlation between words and texts the degree of closeness of the content of these words or groups of words. However, there are some limitations to the traditional method of latent semantic analysis: it does not take into account the order of words and, as a consequence, the method does not take into account syntactic relations, logic and morphology.

In view of this, the method of fuzzy semantic comparison of text responses of students submitted in electronic form with variants of correct answers in XML format was developed in the framework of the study. The developed algorithm is applied during the implementation of latent-semantic analysis at the stage of forming the frequency matrix of index words (terms) and provides the automated determination of lexical units of the text with the subsequent implementation of morphological, syntactic, semantic, and pragmatic analysis. The stemming procedure was replaced with the text unit lemmatization, that is, the procedure of reducing the formal variants of a word in the text to its definite invariant – **lemma**, or canonical (original, dictionary) word form. The source of the automatic lemmatizer action is the text, all words of which are assigned codes of grammar classes and subclasses. To compare fuzzy lexical units, it is suggested to use an improved Levenstein metric that allows you to set the degree of correspondence of the response text to the reference text from the subject domain database. To form an overall assessment of the text translation quality, a complex indicator is used, which takes into account the presence of the words in the model text (including in the case of inaccuracy), the correspondence of the structures of the sample and the evaluated text (word order) [6].

In the conceptual model of comparing textual information by content at the stages of semantic and pragmatic analysis, it is also proposed to use artificial intelligence models, in particular the neural network. The first layer of the neural network contains two groups of neurons. This layer contains the input information – the answer and the sample. Basic information processing is implemented in the following layers of neurons in which semantic text analysis is performed. The final result is used to obtain the validation result, which reflects the degree of identity of the two texts in content. The benefits of using a neural network are versatility. The neural network structure, which is unchanged, can be adapted to compare texts in different subject areas.

Thus, the conceptual model of the linguistic textual response system involves the application of the above algorithms, models, and methods for processing natural-language information, which allow to solve a number of actual linguistic problems, namely: 1) to identify latent associative-semantic dependencies in many documents; partially eliminate homonymy, polysemy and synonymy; 2) to correct words written with spelling and technical errors; 3) to take into account syntactic relationships; 4) to determine the relevance of the source text to a specific subject area; 5) to form an overall assessment of the text translation on the basis of a comprehensive indicator that takes into account the results of the described elements of the functional structure of the intellectual system of TQA.

Conclusion. The research conducted made it possible to accomplish analysis of the existing models of human translation quality automated evaluation system and suggest the innovative way of developing the new intellectual automated linguistic system of human translation quality assessment, based on conducting morphological, syntactical, semantic, and pragmatic text analysis, applying improved Levenstein distance metric, latent semantic analysis, and models of artificial intelligence.

References:

1. Balendr A., Komarnytska O., Bloshchynskyi I. (2019). Ukrainian border guards interoperability assessment in the framework of common European border guard standards implementation. *Advanced Education*, Vol. 6, Edition 12, pp. 35–43. doi: 10.20535/2410-8286.128196
2. Barhudarov L.S. (1975). Yazyk i perevod. Voprosy obshchey i chastnoi teorii perevoda [Language and translation. Problems of General and PartialTranslation Theory]. Moskva: Mezhdunar. otnosheniya.
3. Vasilieva I. Instrumenty avtomaticheskoi proverki kachestva perevoda QA. URL: https://translator-school.com/ru/news/instrumenty-avtomaticheskoj-proverki-kachestva-perevoda-qa
4. House J. (2009). Translation. Oxford University Press, p. 53.
5. Kade O. (1978). Problemy perevoda v svete teorii kommunikatsii. Problemy perevoda v zarubezhnoi lingvistike [Translation problems within the communication theory. Transation problems in foreign linguistics]. Moskva: MGU.
6. Komarnitskaya O. (2014). Sovershenstvovanie algoritma latentno-semanticheskogo analiza nechetkoi tekstovoi informatsii. *Sovremennyi nauchnyi vestnik*. № 29(225). Philological Sciences. Belgorod: Rusnauchkniga, pp. 58–62.
7. Komarnytska O., Vakoliuk T. (2013). Algorytm nechitkoho semantychnogo porivniannia tekstovoii informatsii. *Zbirnyk naukovyh prats Viiskovoho instytutu Kyivskogo natsionalnogo universytetu imeni T. Shevchenko*. Kyiv, no. 39, pp. 163–168.
8. Komarnytska O., Balendr A., Bloshchynskyi I. (2019). Esp Teaching Strategies of Ukrainian Border Guards Training on the Experince of European Union Countries. *Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*. Pp. 455–465. https://doi.org/10.22190/JTESAP1803455K

9. Komissarov V.N. (1973). Slovo o perevode [The word about translation]. Moskva: Mezhdunar. otnosheniya.
10. Marchuk Yu.N. (2007). Kompyuternaya lingvistika [Computer linguistics]. Moskva: Vostok-Zapad.
11. Shveytser A.D. (1988). Teoria perevoda: problem, aspekty [The theory of translation: problems and aspects]. Moskva: Nauka.
12. Williams, M. (2009). "Translation quality assessment," Mutatis Mutandis: Revista Latinoamericana de Traducción, vol. 2, no. 1, pp. 3–23.
13. XBench. URL: https://www.xbench.net
14. QA-distiller. URL: http://www.qa-distiller.com/en
15. E-verifika: https://e-verifika.com

Список літератури:

16. Balendr A., Komarnytska O., Bloshchynskyi I. (2019). Ukrainian border guards interoperability assessment in the framework of common European border guard standards implementation. *Advanced Education*, Vol. 6, Edition 12, pp. 35-43. doi: 10.20535/2410-8286.128196
17. Бархударов Л.С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода. Москва : Междунар. отношения, 1975. 238 с.
18. Васильева И. Инструменты автоматической проверки качества перевода QA. URL: https://translator-school.com/ru/news/instrumenty-avtomaticheskoj-proverki-kachestva-perevoda-qa
19. House, J. (2009). Translation. Oxford University Press. P. 53.
20. Каде О. Проблемы перевода в свете теории коммуникации. Проблемы теории перевода в зарубежной лингвистике. Москва : МГУ, 1978. 473 с.
21. Комарницкая О.И. Совершенствование алгоритма латентно-семантического анализа нечеткой текстовой информации. *Современный научный вестник. Серия : Филологические науки*. Белгород : Руснаучкнига. 2014. № 29(225). С. 58–62.
22. Комарницька О.І., Ваколюк Т.В. Алгоритм нечіткого семантичного порівняння текстової інформації. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. Київ, 2013. № 39. С. 163–168.
23. Komarnytska O., Balendr A., Bloshchynskyi I. (2019). ESP Teaching Strategies Of Ukrainian Border Guards Training On The Experince Of European Union Countries. *Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*. Pp. 455–465. https://doi.org/10.22190/JTESAP1803455K
24. Комиссаров В.Н. Слово о переводе. Москва : Международные отношения, 1973. 215 с.
25. Марчук Ю.Н. Компьютерная лингвистика : учеб. пособие. Москва : Восток-Запад, 2007. 319 с.
26. Швейцер А.Д. Теория перевода: проблемы, аспекты. М. : Наука, 1988. 214 с.
27. Williams, M. "Translation quality assessment," Mutatis Mutandis: Revista Latinoamericana de Traducción, vol. 2, no. 1, pp. 3–23, 2009.
28. XBench. URL: https://www.xbench.net
29. QA-distiller. URL: http://www.qa-distiller.com/en
30. E-verifika: https://e-verifika.com

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-12
UDC 811.111'42

Kulchytska Olena
Ivan Franko National University of Lviv

ON UNDERSTANDING THE NATURE OF VERBAL AGGRESSION

Summary. The article focuses on verbal aggression and its constituents. The study delves both into the elements of aggressive language and its interpersonal consequences. Realization of the verbal aggression nature is essential to raise awareness of this particular type of aggression. Verbal aggression is interpreted as a specific form of verbal behavior aimed at causing harm to other interlocutors. Pejorative language is given as an example of potentially manipulative linguistic means that reflects a state of verbal aggression. The negatively evaluative speech act of aggressive nature, the pejorative one, is studied in the complex with its illocutionary and perlocutionary functions and pragmatic characteristics. The coping strategies and education practices of mollifying/alleviating verbal aggression deleterious effects are outlined.

Keywords: verbal aggression, pejorative, speech acts, coping strategies, education practices.

Кульчицька О.В.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРО ПРИРОДУ ВЕРБАЛЬНОЇ АГРЕСІЇ

Анотація. У статті висвітлюється поняття вербальної агресії та її складових. Дослідження заглиблюється як у елементи вербальної агресії на лінгвістичному рівні, так і в її міжособистісні наслідки загалом. Вивчення мовленнєвої діяльності через призму сучасних лінгвістичних напрямків – когнітивного, прагматичного, психолінгвістичного – дозволяє розглядати мовні явища, до яких належить і вербальна агресія, не тільки всебічно, але і в динаміці, що зумовлена як прагматикою, так і закономірностями мовленнєвих процесів з огляду на мовленнєве мислення. Дослідження та розкриття характеру вербальної агресії відіграє важливе значення для підвищення обізнаності та усвідомлення суті цього виду агресії, так само, як і для аналітики механізмів її функціонування у процесі вербалізації негативних емоцій та мовних інтенцій у світлі прагматичних процесів. Сутність вербальної агресії полягає в особливому трансформуванні зовнішніх реакцій на негативні емоційні подразники у внутрішні реакції, пов'язані як з розумовою, так і з мовною діяльністю. Вербальна агресія трактується як специфічна форма словесної поведінки, спрямована на заподіяння нефізичної шкоди співрозмовнику, прикладами якої є образи, докори, звинувачення, крик, вереск, лайка, погрози та ін. Пейоративні мовні одиниці наводяться як приклад потенційно маніпулятивного мовного засобу, який циркулює навколо стану словесної агресії. Проаналізовано негативно-оцінний мовленнєвий акт агресивного характеру, а саме пейоративний. У статті розглядаються ілокутивні та перлокутивні складові мовленнєвого акту як прагматичні функції пейоративного пласту мови. Окреслено основні стратегічні моменти подолання вербальної агресії та освітні практики для пом'якшення чи нівелювання шкідливих наслідків вербальної агресії.

Ключові слова: вербальна агресія, пейоратив, мовленнєвий акт, стратегії подолання, освітні практики.

Problem statement. There are a lot of things that alienate people, and one of them is aggression. Aggression can be caused by various triggers, from frustration due to blocked goals to feeling disrespected and it is often manifested verbally, and sometimes, it might turn into physical aggression, which could be dangerous and harm both parties. This leads to the need to be aware of the notion of verbal aggression and to make students of different faculties realize what can be done with the spoken (and written) word, as verbal aggressiveness is also a major cause of violence. When verbal aggressiveness escalates, it often turns into physical violence.

Recent research and publications. There is an emerging field investigating language conflicts and language aggression, that is the investigation of hatred as an emotion connected to hate/aggressive speech (Sternberg 2008, Meibeuer 2016); the relationship between adolescents' Internet use and verbal aggression (Appel 2014); verbal aggression strategies linked to different languages (Golod 2009); verbal venting in social webs (Rösner 2016); numerous attempts to balance out free speech, including the right to slur as well as anti-discrimination law (Weber 2009; Haupt 2005; Maitra, McGowan 2012). For example, the research of language and law aspects in forensic linguistics dealing with a number of issues on aggressive speech and insulting (Hilgendorf 2008) and concerned with the evaluation of the language of aggression as the "words that wound" [3, p. 144]. Journalism, politology, sociology, literature, cinematography and many other spheres of modern life inevitably face verbal aggression.

The purpose of the article is to give the insight into the crucial importance to detect and realize the notion of verbal aggression, along with all its constituents, to present some education practices in the field of teaching the English language, as well as to present some basic coping strategies and to promote non-conflict communication in the interpersonal field.

Presentation of the main material. Social psychologists differentiate between verbal and physical aggression. Aggression includes not only physical and psychological aggression/intimidation, but verbal aggression as well, for example: name-calling, teasing, gossiping, insulting, threatening, shouting, etc., which is defined as a behavior that is intended to hurt or harm others [1, p. 710]. If physical aggression is considered as activity that

© Kulchytska Olena, 2020

involves harming others physically, nonphysical aggression is considered as activity that includes verbal aggression. Closely related is an emotional aggression – the one that occurs with only a small amount of intent/forethought and that is determined primarily by impulsive emotions, and a cognitive one, which is planned, intentional, more conscious than affective and may be calculating and completely cold. The essence of verbal aggression lies in the particular transformation of external reactions to negative emotional stimuli into internal reactions related to both mental and linguistic activities. It is worth mentioning that the majority of the modern theories recognize aggression as an integral dynamic characteristic of human activity and adaptability, besides, aggression is a way of obtaining a share of a vital resource [9].

The crucial need to detect the interlocutor's signs of verbal aggression, which includes yelling and name calling, blaming and playing victim, shaming and criticizing, abusive 'jokes' usage, dismissing or trivializing interlocutor's feelings, use of threats to intimidate, gas-lighting, and other proved to be helpful in mollifying any type of aggressive communicative acts.

The act of communication includes two or more interlocutors, with their own intentions, moods, types of messages they want or need to share. It is closely connected to speech acts (an utterance defined in terms of the speaker's intention and the effect it has on the interlocutor). These messages can be as follows: physical appearance attacks, character attacks, competence attacks, insults, mockery, scolding, teasing, profanity, threats, and many others. These messages are then verbalized by the words that are negative, loaded with emotions, the ones that express negative evaluation (pejoratives).

Pejoratives are regarded as potentially manipulative linguistic means. The aim of pejoratives is to perform an illocutionary effect and obtain a perlocutionary one via carefully selected speech means. Pejorative vocabulary has a complex, conceptual structure and is characterized by a strongly marked contextual component. Moreover, it possesses emotive micro-components, which correlate with pragmatic principles of speech acts. There are seven emotive micro-components (emosemes) with pejorative meaning, namely: humorous, ironic, disapproving, neglectful, scornful, brutal, and abusive. Communicative, pragmatic and linguistic parameters of pejoration are revealed in their functions: emotive and pragmatic. It is important to add that there is a negative evaluation expressed in speech acts. Hence, one may ask whether there is a pejorative speech-act type. For instance, slurring may constitute such a pejorative speech act [5, p. 68–70]. J. Meibauer assumes that slurring is a subtype of insults, belonging to the class of expressives [7, p. 14]. The classification of pejorative speech acts is by no means easy and one might have to account for subtle distinctions between insulting, slander, slurring, and other types of derogatory utterances. Let us consider the following example:

A: 'Idiot!'
B: 'What do you want?'
A: 'How could you do this?'
B: "It was my decision!'
A: 'Idiot!'
B: 'Of course I talk like an idiot, how else would YOU understand? Asshole.'

In this dialogue a pejorative word <u>*Idiot*</u> is used by A to insult B. The targeted person B "accepts" A's message by fighting back verbally. "*Of course I talk like an idiot, how else would YOU understand? Asshole*" shows that the verbal aggression is escalating/developing. Thus, lexeme *Idiot* contains the emotional component – emoseme with a brutal denotation and the connotation that satisfies A's communicative intent to insult and belittle B. The given negatively evaluative speech act of aggressive nature displays its pragmatic property: illocutionary and perlocutionary functions that are reflected in A's and B's answers. Thus, the A's intention to insult B has been achieved. In the following example we observe another communicative situation (according to J.Meibauer):

A: 'Idiot!'
B: 'What do you want?'
A: 'That is impertinent how you pushed in!'
B: You could have moved to the side, then.'
A: 'Idiot!'
B: 'Do not address to me this way! Please. Anyway, sorry.' [7, p. 13]

In this altercation, a pejorative word <u>*Idiot*</u> is also used by A to insult B. The targeted person (B) rejects this pejoration by refusing to take part in the communication ("*Do not address to me this way! Anyway, sorry*"). The verbal aggression is most likely to be over. Despite the presence in lexeme *Idiot* pejorative emoseme, a perlocutionary effect is not achieved as B displays reasonable and conscious attitude opting for non-pejorative words (having detected A's verbal aggressive signs) and eliminating this verbal aggression with the neutral words. Thus, B's response is a coping strategy to A's verbal aggression. B acts as a "conflict alleviator", being reasonable and responsible. Once it is achieved the verbal aggression is gone.

Nowadays, it is under rather intense discussion whether and to what extent certain pejorative words, in particular those that target certain populations, should be avoided in children's literature. This relates to scientific talks on linguistic discrimination and also to 'political correctness' and taboo words, and non-juridical norms of political and verbal behavior. These concerns show how important is the notion of verbal aggression [7, p. 11].

Verbal aggression acts primarily as a destructive element in human's life, resulting in problems in family relationships, customer services, everyday interaction, and many other areas of our life [6, p. 5–6]. This leads to the necessity of developing, implementing and popularizing the coping strategies towards verbal aggression in the interpersonal sphere as well as developing educational practices through the prism of the English language acquisition [10, p. 2]. The best coping strategies include:

– Conscious impersonalization. Verbally aggressive people degrade and belittle, demean those around them for numerous of reasons. Once we realize that it becomes easy to "drift away" from the conflict ruminating over the verbal aggressors motives that quite often leads to the feeling of sympathy towards aggressive interlocutor.

– Stop gaps. This strategy is useful when one party of the verbal conflict becomes emotionally

caught up in it or when they sense that their interlocutor is unable to stop engaging in defiant or aggressive behavior because they are being controlled by their emotions. This technique involves the "conflict alleviator" telling the other party that they both need a break until they are able to tranquilize. This also allows both parties to bring emotions under control and prevent the conflict cycle from escalating.

– Distraction/redirection/humor. These strategies can be used in an altercation, quarrel, disagreement, any crisis situation in order to divert immediately the verbal aggressors' attention from the issue. It permits a temporary reduction in negative feelings and emotions as well as in verbal attacking or aggressive verbal reactions and responses.

Needless to say that there are lots of other coping strategies that are worth getting a closer look at. These coping strategies require practice [2]. They can be very effective in giving both parties of a verbal conflict time they need to tranquilize, to reconsider their verbal communication aims, thus, leading to alleviation of the verbal aggression. In modifying the behavior of a verbal aggressor, it is necessary, as in dealing with any other behavior, to perform a functional assessment before designing and implementing a proactive behavior modification intervention. It requires specific skills, time and practice.

Practices for educators may include the following methods (that can be subdivided into theoretical and practical):

– Lecturing/practical classes in componential analysis of pejorative lexemes, as well as slang words, emotive words, expressives, hybrid lexemes and others.

– Lecturing/practical classes in verbal aggression's nature, including its sources, signs, prevention, etc.

– Linguistic practice of different speech acts.

– Gamification. Role-playing of appropriate responses to various aggressive speech acts. E.g.: mock student-faculty courts (conducting in the disciplinary process student-faculty court to deal with students who have been identified as verbal aggressors/bullies through specific incidents).

– Students' practices establishment as mediators/bystanders in case of verbal aggression speech act occurs with its further reporting and analysis during their classes.

– Developing a universal policy on verbal aggressive behavior of any kind, and its further communication and distribution with subsequent students' regular meetings to monitor the effectiveness of these intervention strategies.

– Usage of cooperative learning for curriculum delivery, usage of stories, creative activities to communicate and promote appropriate social behavior.

– Development and dissemination of the rules/codes for appropriate social behaviors and their publications on posters/newsletters/memos [4].

These are only some of the ideas that have been singled out as the most interesting and "catching" for both, educators and students.

Conclusion. To conclude with, it is worth noting that we should try to consciously opt for the "right" words in order to eliminate aggression while verbalizing our negative emotions and communicative intentions, though aggression, like any emotion, contains wisdom that points the way towards alignment with our higher selves. Being aware of verbal aggression constituents, coping techniques and strategies will help to embrace it and to deal with it in a healthy way. We share Molly Howard's viewpoint that "it can be hard to wrap our minds around the idea that aggression could be anything but harmful, but the origins of the word offer one little hint about its benefits. From the Latin, *ad*, toward; and *gradi*, to step, we can see that the root of "aggression" essentially means 'to come forward', which is an encouraging reframe. We don't need to live in fear of our strength or convolute our true feelings. We can embrace our power and use healthy aggression in our everyday lives" [8].

Practical validity of the article is determined by the possibility of developing and applying its highlights into lectures that can be embedded into the courses on pragmatics, communicative and cognitive linguistics, rhetoric, stylistics, text linguistics, discourse analysis, as well as into teaching practice and internships of different faculties.

References:

1. Crick, N.R., Grotpeter, J.K. Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment. *Child Development*. 66(3), 1995. Pp. 710–722.
2. Defiance and Verbal Aggression... preventing and dealing with challenging behavior. Available from: http://ceed.umn.edu/wp-content/uploads/2017/05/Defiance-and-Verbal-Aggression.pdf
3. Delgado R. Words that Wound: A Tort Action for Racial Insults, Epithets, and Name-Calling. *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review*. Vol. 17. 1982. Pp. 133.
4. Goldstein A.P. Low-level aggression: First steps on the ladder to violence. IL: Research Press. Champaign, 1999. 257 p.
5. Kulchytska O.V. Peioratyvy iak zasib verbalizatsii vyrazhennia negatyvnogo emotsiinoho stanu [Pejoratives as a means of verbalization of the negative emotional state]. *Science and Education in a New Dimension: Philology*. 2014. № II (1), Iss. 17. P. 68–70.
6. Mark A. Hamilton. Verbal Aggression: Understanding the Psychological Antecedents and Social Consequences. *Journal of Language and Social Psychology*. 31(1):5–12. March 2012. P. 5–12.
7. Meibauer J. Pejoration. John Benjamin's Publishing Company, 2016. 357 p.
8. Molly H. On aggression: seven healthy ways to use your aggressive feelings. Available from: http://www.psychedinsanfrancisco.com/on-aggression/
9. Petryk A.A. Psykholohichni pidkhody vyvchennia verbalnoi ahresii [Psychological Approaches to Studying Verbal Aggression]. Available from: https://labipt.com/psychological-approaches-to-the-study-of-the-phenomenon-of-aggression/
10. Reitman D., Villa M. Verbal Aggression: Coping Strategies for Children. Nova Southeastern University, 2004. P. 1–5.

Список літератури:

1. Crick, N.R., Grotpeter, J.K. Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment. *Child Development*. 66(3), 1995. Pp. 710–722.
2. Defiance and Verbal Aggression... preventing and dealing with challenging behavior. URL: http://ceed.umn.edu/wp-content/uploads/2017/05/Defiance-and-Verbal-Aggression.pdf
3. Delgado R. Words that Wound: A Tort Action for Racial Insults, Epithets, and Name-Calling. *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review*. Vol. 17. 1982. Pp. 133.
4. Goldstein A. P. Low-level aggression: First steps on the ladder to violence. IL: Research Press. Champaign, 1999. 257 p.
5. Кульчицька О. В. Пейоративи як засіб вербалізації вираження негативного емоційного стану. *Science and Education in a New Dimension: Philology*. Будапешт, 2014. № II (1), Iss. 17. P. 68–70.
6. Mark A. Hamilton. Verbal Aggression: Understanding the Psychological Antecedents and Social Consequences. *Journal of Language and Social Psychology*. 31(1):5–12. March 2012. P. 5–12.
7. Meibauer J. Pejoration. John Benjamin's Publishing Company, 2016. 357 p.
8. Molly H. On aggression: seven healthy ways to use your aggressive feelings. URL: http://www.psychedinsanfrancisco.com/on-aggression/
9. Петрик А.А. Психологічні підходи вивчення вербальної агресії. URL: https://labipt.com/psychological-approaches-to-the-study-of-the-phenomenon-of-aggression/
10. Reitman D., Villa M. Verbal Aggression: Coping Strategies for Children. Nova Southeastern University, 2004. P. 1–5.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-13
УДК 821.111(73)'06-31.09Д.Бейкер:[316.774:004.738.5]

Максимук В.М.
Львівський національний університет імені Івана Франка

МЕДІЙНІ ВПЛИВИ НА НАПИСАННЯ СУЧАСНОГО АМЕРИКАНСЬКОГО РОМАНУ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ДЕВІДА БЕЙКЕРА)

Анотація. У статті висвітлено вплив Інтернету та соціальних мереж на створення сучасного художнього твору, роману, який перетворюється в «художній продукт», що можна побачити на веб сторінці письменника, прослухати в аудіо варіанті, замовити та придбати. Наявність Інтернету та його широке використання значним колом користувачів, спонукає сучасних письменників до пошуку нових форм спілкування зі своїм потенційним читачем. Девід Бейкер, сучасний американський письменник, на своїй веб сторінці вказує, що дуже зацікавлений у можливостях незалежного медіа, що розвивається, але публікується видавничими фірмами Колорадо, Пенсільванії, Росії, Німеччини і України. На даний момент, у своєму прагненні до створення медійного формату творів, він вже досяг певних успіхів. На прикладі його творчості спостерігаємо, як виникає ціла індустрія творення сучасного художнього продукту, до народження якого, окрім автора, залучені композитори, музиканти, актори-наратори та продюсери.

Ключеві слова: соціальні мережі, веб сторінки, художній продукт, медійний формат роману, аудіо твір, актор-наратор, індустрія творення сучасного художнього продукту.

Maksymuk Valentyna
Ivan Franko National University of L'viv

MEDIA INFLUENCE ON THE AMERICAN CONTEMPORARY NOVEL WRITING (BASED ON DAVID BAKER'S CREATIVE WORKS)

Summary. The article enlightens the Internet and social net influence on contemporary fiction creation, a novel, which is converted into «a creation product» that is possible to see on the author's website, to listen to its audio variant, to order and get it. The wide use of the Internet by a great number of users inspires contemporary writers to find new forms of communication with their potential reader. David Baker, American contemporary writer, once on his website expressed his desire to create media format of his works. And he has already achieved certain success in his longing for this. On the example of his creation, we can observe the appearance of the whole «industry of contemporary creation products» that is done by not only the author himself but also by composers, musicians, actor-narrators and producers. Together with his friend and musician Kurt Johnston they give a new life to David Baker's poems. The text of poems is put to music by Canadian composer, Jonathan Urie. Kurt Johnston is the performer of these poems. Michal Wolf is the actor narrator of the historical novel by David Baker «The Seduction of Eva Volk». A wide use of such social nets as: Facebook, Google and Amazon makes it possible for contemporary authors to exhibit their creative works in the Internet, without refusing to publish them in different publishing firms. Thus, not only poems can be observed being put to music, but the novels gain audio format, which involves the use of different facilities to produce «the product», which can sound due to the actor narrator for more than twelve hours. Such a way of creating new forms of literature is new to Ukrainian researchers and demands special approach, methods and methodology for analysis. Besides, it needs computer literacy and computer user's skills.

Keywords: social net, web sites, creation product, a novel media format, audio work, actor-narrator, industry of contemporary creation product.

Постановка проблеми. Поява Інтернету та його широке використання в світі стало результатом того, що сучасні письменники відчули необхідність спілкуватися з потенційним читачем через соціальні мережі, для прикладу: Facebook, пошукова система Google, комерційна структура Amazon. Сучасні письменники все частіші викладають свої твори в Інтернет, не відмовляючись, разом з тим, від друкованого варіанта твору.

Завдяки своїм сторінкам у соціальних мережах, продукт їхньої творчості з'являється не тільки у паперовому варіанті, але й у цифровому та аудіо варіанті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчість Девіда Бейкера, сучасного американського письменника, вже була об'єктом наших наукових розвідок, пов'язаних з першим знайомством з письменником і його творчістю [1], та аналізом дискурсу його історичного роману «Зваблення Єви Фольк» («The Seduction of Eva Volk») [2]. Цей твір є своєрідним застереженням людства від нацизму Другої світової війни, який перетворився у злочин проти людяності. На прикладі життя юної дівчини Єви Фольк, її родини, друзів, односельців розгортається трагічна історія простих християн Німеччини, яки були **зваблені** зародженням фашизму [5; 6]. Отже, перше ознайомлення з творчістю Девіда Бейкера спонукає до подальшого дослідження його творчості с точки зору впливу на нього медіа.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Медіа мають неабиякий вплив на створення романів різного жанру, що з'являються в сучасному світі, який не уявляє існування без Інтернету та новітніх технологій.

Твори письменників ще не були об'єктом зацікавленості вітчизняних мовознавців с точки зору впливу медіа на їх творення. Це скоріше всього пов'язано з тим, що не всі дослідники досконало володіють комп'ютерними знаннями та навичками користування Інтернет пошуком.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз Інтернет ресурсів, який створений письменником для постійного спілкування зі своїм

© Максимук В.М., 2020

читачем, принципи його структурування, наповнення інформацією та перспективи користування такими Інтернет платформами не тільки для письменників, а і для науковців.

Виклад основного матеріалу. Творчість сучасних письменників широко представлена в Інтернеті для забезпечення зворотнього зв'язку з читацькою аудиторією. Так, створюючи свою Web сторінку, автор спілкується зі своїм читачем. Для прикладу, Девід Бейкер, здійснює це в рубриках: *Books, Music, News, More about C D Baker, Home.* В рубриці *Books* автор повідомляє про всі свої надруковані твори в хронологічному порядку, починаючи з найновішого роману: *Siege of Eden: The Rise of the Illuminati; The Pursuit of Leviathan, Becoming the Son: An Autobiography of Jesus; The Seduction of Eva Volk; The Journey of Souls Series; Swords of Heaven; The List; Seedlings: Fables from the Forest (For Children); 101 Cups of Water; 40 Loaves.*

Про покладену на музику поезію Девіда Бейкера, ми довідуємось з рубрики *Music*. Музичні твори можна безкоштовно прослухати on line. Вони того заслуговують. Тут же на веб сайті вам радять, як їх замовити. До випуску таких творів залучені композитори, музиканти і співаки. До покладення поезії Д. Бейкера на музику залучено канадського композитора Джонатана Уріє, (Jonathan Urie), а виконавцем став Курт Джонтсон (Kurt Johnston). Поезію *I'll Love you for always* Д. Бейкер присвятив своїй дружині. Поезія *Fare Thee Well* присвячена річниці вшанування загиблих пожежників і поліцейських у Нью Джерсі. Лірика *My Christmas Eve*, що наснилась йому однієї ночі 2010 року, на думку автора, створена для тих, хто асоціює Різдво з сумом , не з радістю [3].

Історичний роман «Зваблення Єви Фольк» (*The Seduction of Eva Volk*) також озвучений актором-наратором Майклом Вулфом (Michal Wolf). Тривалість звучання книги дванадцять годин і п'ятдесят хвилин. На сайті ми бачимо, що можна прослухати уривок з твору. Його можна прослухати безкоштовно, протягом тридцяти днів, але вам все одно прийдеться повідомити про свою платоспроможність для подальшого отримання доступу до джерела. Художній твір в аудіо форматі набирає нових якостей та іншого сприйняття і може бути об'єктом подальшого дослідження для експертів різного профілю.

З рубрики *Новини* ми взнаємо про найновіші результати праці автора. Він заслуговує на увагу своєю продуктивністю. Наприкінці 2019 року, після трьохрічної праці він завершує ще один історичний роман *Siege of Eden: The Rise of the Illuminati – C.D. Baker – 371 pages – 27 November, 2019.* Усю цю інформацію з повними вихідними даними знаходимо в цій рубриці. Автор регулярно і покроково спілкується зі своїм читачем, повідомляє про всі важливі етапи творчого життя, що безперечно наближує його до читачів.

У розділі *More about C D Baker,* автор подає свої біографічні данні, доповнює їх ілюстративним матеріалом, фотографіями, що дозволяє відкрити завісу особистого життя письменника. Це створює довіру до автора і викликає зацікавленість до особистості автора та його творчості.

Медійна форма спілкування письменника зі своїм читачем набирає обертів і вимагає нових підходів, методів і методик дослідження сучасних художніх творів. Автори використовують відомі соціальні Інтернет платформи, такі як Facebook, пошукову систему Google, комерційну структуру Amazon. На Amazon платформі ми бачимо, що до процесу залучена ціла індустрія. Твори тої самої тематики, історичні романи інших авторів, пов'язані з Другою світовою війною, пропонуються читачеві як в паперовому, так і в аудіо форматі. Кожен із творів має «випадаючи меню» короткого змісту. Читач може обрати твір за своїм уподобанням.

Висновки і пропозиції. Отже, такий напрям застосовування медіа в сучасному літературному світі, вимагає і від читача, і від науковця обізнаності в новітніх комп'ютерних технологіях і володіння як навичками користування сучасним художнім продуктом, так і можливостями придбати такий художній твір через Інтернет у любому форматі, як паперовому, так і електронному, за останнім, вірогідніше за все, майбутнє.

Список літератури:

1. Максимук В. David Baker and his Novel «The Seduction of Eva Volk» in Ukraine. *Мислити глобально, викладати локально.* Національна конференція TICOЛ-Україна. 2019. Харків : Видавництво І. Іванченка, 2019. С. 89–90.
2. Максимук В.М. Девід Бейкер та сучасні категорії дискурсу його роману «The Seduction of Eva Volk». Тези звіт. наук. конф. проф. викл. складу ф-ту іноз. мов за 2018 р. (6-7 лютого 2019). На пошану доц. каф. світ. л-ри Шаповалової М.С. / Відп. ред. Глущенко Л.М. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С. 55.
3. Baker and Johnston. Music that Matters. URL: http://cdbaker.com/?page_id=83
4. Девід Бейкер. URL: https://www.audible.com/pd/The-Seduction-of-Eva-Volk-Audiobook/B07DY9G637?pf_rd_p=1ae0e65e-ad09-4aa7-aa73-772cefb1b5e1&pf_rd_r=BNR2PGTNDDVZDCQ1N38E&ref=a_author_CD_c19_lProduct_1_1
5. Baker C.D. The Seduction of Eva Volk. 2009.
6. Бейкер Д. Зваблення Єви Фольк. Пер. з англ. Київ: Книгоноша, 2016.

References:

1. Maksymuk V. (2019). David Baker and his Novel «The Seduction of Eva Volk» in Ukraine. *Thinking Globally, Teaching Locally.* Book of papers of the 2019 national TESOL – Ukraine Convention. April 9–10. Kharkiv: Publishing House I. Ivanchenka, pp. 89–90.
2. Maksymuk V. (2019). David Beyker ta suchasni kategorii dyskursu v yoho romani «The Seduction of Eva Volk» [David Baker and contemporary discourse categories of his novel «The Seduction of Eva Volk»]. Tezy zvit. konf. prof. vykl. skladu fak. inoz. mov za 2018 r. (6-7 February, 2019). Na poshanu dotc. kaf. svit. literatury Shapovalovoi M.S. / Vidp. red. Hlushchenko L.M. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, s. 55.
3. Baker and Johnston. Music that Matters. Retrieved February 5, 2020 from: http://cdbaker.com/?page_id=83
4. C.D. Baker. Retrieved February 5, 2020 from: https://www.audible.com/pd/The-Seduction-of-Eva-Volk-Audiobook/B07DY9G637?pf_rd_p=1ae0e65e-ad09-4aa7-aa73-772cefb1b5e1&pf_rd_r=BNR2PGTNDDVZDCQ1N38E&ref=a_author_CD_c19_lProduct_1_1
5. Baker C.D. (2009). The Seduction of Eva Volk.
6. Beiker Devid (2016). Zvablennya Yevy Fol'k [The Seduction of Eva Volk]. Per. z angl. Kyiv: Lystonosha.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-14
УДК 81'367.635+811.161.1+81'42

Мініна Н.С.
Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова

ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГРАМАТИЧНОГО СТАТУСУ ЧАСТОК

Анотація. Метою статті є огляд основних проблем граматичного опису часток з точки зору сучасних лінгвістичних досліджень, а також наукових праць XX століття. У наукових розвідках сьогодення проблема граматичного статусу часток та питання їхнього категорійного статусу, меж цього класу залишається відкритим, як і питання щодо наявності у часток семантичного значення. У роботі надається традиційне визначення частки як однієї із службових незмінних частин мови, яка служить для додання різних смислових відтінків словам, словосполученням, реченням у текстах, де вона вживається, а також бере участь у формоутворенні і виражає ставлення до дійсності або до того, що повідомляється. У сучасній лінгвістиці питання граматичного статусу дискурсивних слів залишається практично не вивченим. До таких слів можуть бути віднесені і частки. Як клас слів, частки вперше згадувались ще у стародавніх граматиках, однак і в сучасній лінгвістиці існує ряд проблем, пов'язаних з їх описом. Дискусії про те, чи відокремлювати частку у самостійну граматичну категорію, не припинялися до середини XX століття. У наукових працях того часу підкреслювалася складність і таксономічна неоднорідність цих слів. У сучасному мовознавстві статус частки в системі частин мови є двоїстим: частки, з одного боку, потрапляють до категорії слів і словоформ, а з іншого – мають риси морфем. Розвиток теорії дискурсу і комунікації у лінгвістиці вивів дослідження часток на принципово новий рівень: з'явився окремий напрям, присвячений вивченню функціонування цих службових слів – партикологія. У статті розглядаються кілька теорій провідних вчених-партикологів, що виявили деякі риси спільності часток як граматичного класу, незважаючи на неоднорідність цього класу слів. До таких рис дослідники-партикологи відносять: експресивність, модальність, здатність до підсилювання, здатність виступати рематизаторами, формувати «тіньові» висловлювання. Надано перспективи подальшого дослідження граматичного статусу часток.

Ключові слова: частка, партикологія, морфологія, граматичний статус слів, граматична категорія, службові слова.

Minina Nina
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

ON SOME ISSUES IN THE RESEARCH OF GRAMMATICAL STATUS OF PARTICLES

Summary. The article is an overview of the problem in classifying particles and defining their grammatical nature. The scientific issues of categorical status of particles, the boundaries of this class of words belong to controversial areas of grammar research. The article deals with several theories of leading scholars in particology who have singled out some general features of particles despite the heterogeneity of this class of words. Particles were first mentioned as a class of words back in ancient grammars. However, in modern linguistics there are a number of problems associated with their description. In modern linguistics, the question of the grammatical status of functional words remains virtually unexplored. Some linguists refer particles to functional words as well. Still the discussions on whether to single out particles in a separate category of words did not stop until the middle of the 20th century. The complexity and taxonomic ambiguity of these words were emphasized in several scientific papers. The position of particles in the system of parts of speech is twofold: the particles, on the one hand, fall into the category of words and word forms, and, on the other, they have some morpheme features. The review of research papers dealing with the grammatical status of particles showed that this problem has not finally been solved. Scientists speak about the absence of the unified approach to the study of particles and confirm that there is no unanimous theoretical or methodological basis for studying particles. Some prospects of further investigation of particles as a part of speech have been outlined.

Keywords: particles, particology, morphology, grammatical status, functional words, grammatical categories of words.

Постановка проблеми. У сучасному мовознавстві зростає інтерес до вивчення часток. Це пояснюється рядом факторів, серед яких відсутність їх лексикографічного опису, а також інтерес вчених-лінгвістів до різних напрямів вивчення лінгвістики тексту й теорії функціональної граматики. Незважаючи на те, що частки згадувалися ще у стародавніх граматиках, дискусії щодо граматичного статусу цих функціональних слів тривали до середини XX століття. Тоді була виявлена складність і неоднорідність цих слів з точки зору традиційної граматики. У сучасних граматичних дослідженнях проблема класифікації часток, визначення їхніх функцій та міжкатегоріальних відносин становить коло питань, які є досі неповністю вирішеними. Серед цих питань – граматичний статус часток, їх чітка класифікація і визначення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема граматичного статусу часток завжди була у центрі уваги провідних вчених, серед яких Ф.С. Бацевич О.К. Безпояско, С.М. Колеснікова, Т.М. Ніколаєва, А.П. Загнітко. На сьогоднішній день досліджено широке коло питань: комунікативні функції часток, функціонування вторинних часток, комунікативні функції модальних часток, класифікація, семантика і функціонування модальних часток, особливості часток як дискурсивних слів, особливості лінгвопоетичного функціонування часток.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У своїх дослідженнях

© Мініна Н.С., 2020

вчені-лінгвісти схильні протиставляти частки іншим службовим словам. Одним із актуальних і вартих обговорення питань є, на наш погляд, наявність у часток самостійного значення.

Мета статті. Метою статті є виділення основних проблем вивчення й опису граматичного статусу часток у провідних лінгвістичних дослідженнях XX-XXI століть.

Виклад основного матеріалу. Проблема морфологічного статусу часток підкреслювалася ще у працях російського вченого О.М. Пешковського. Вчений класифікував ці одиниці як окремий проміжний клас між морфемами, службовими словами й повнозначними словами. Дослідник пропонував визначати їх як «слова, що виділяють». Щодо класифікації службових частин мови, О.М. Пешковський вирізняє декілька типів часток: «посилюючі службові одиниці, заперечувальні службові одиниці, наказові службові одиниці» (*переклад наш – Н.М.*) [9, с. 97]. Згодом інший дослідник, Л.В. Щерба, у своїх дослідженнях закцентував увагу на особливостях часток як класу службових слів. Вчений показав складність визначення граматичного статусу службових слів, а серед них – і часток. У своїх працях вчений називав частки «посилюючими словами» [11, с. 81].

Найбільш традиційним підходом у практиці граматичного опису і практиці вузівського викладання став підхід до вивчення часток, представлений у працях В.В. Виноградова. У своїх дослідженнях вчений протиставляв повнозначні та неповнозначні частини мови. Він виділив «частини мови» та «частки мови» (відповідно, самостійні та службові частини мови у сучасній термінології). Академік відносить частки до «часток мови». Частки, за словами В.В. Виноградова, це «класи таких слів, які зазвичай не мають цілком самостійного реального або матеріального значення, а вносять головним чином додаткові відтінки в значення інших слів, груп слів, речень або ж слугують для вираження різного роду граматичних <...> відносин» (*переклад наш – Н.М.*) [2, с. 545]. Учений створив чітку класифікацію часток та виділив їх вісім основних розрядів: 1) підсилювально-обмежувальні (видільні); 2) приєднувальні; 3) означальні; 4) вказівні; 5) невизначені; 6) кількісні; 7) негативні; 8) модально-придієслівні. В.В. Виноградов у своїх дослідженнях вказує на «розмитість» між класами часток [2, с. 546]. Модальні частки дослідник відносить до окремої групи слів. За словами академіка, деякі з цих слів являють собою перехідний тип між модальними словами, прислівниками і посилювально-обмежувальними частками [2, с. 599]. В.В. Виноградов вказує на те, що модальні частки в цілому є більш однорідними у своїх функціях з лексично самостійними модальними словами й синтагмами. Приділяючи увагу проблемі типології часток і їхнього граматичному статусу, В.В. Виноградов, з одного боку, запропонував виділити частки як окрему частину мови, розробив їхню детальну класифікацію, а з іншого – порушив питання проміжного статусу часток у мовній системі і проблему розмитості граматичних меж цього класу слів.

Розвиток теорії дискурсу та комунікації в лінгвістиці вивів вивчення часток на принципово новий рівень. З'явився окремий напрям, пов'язаний із дослідженням функціонування службових слів, який отримав назву *партикологія* (термін, вперше використаний Т.М. Ніколаєвою) [6, с. 24]. Партикологія займається детальним дослідженням функціонування часток у розмовній мові. Т.М. Ніколаєва присвятила цій проблемі низку статей і дві монографії [4–5]. Дослідниця вказувала на можливість кваліфікування часток у якості особливого функціонального класу. У той же час пильну увагу було приділено опису якостей часток: ампліфікації, виразності, акцентуації, модальності, здатності часток бути рематизаторами. Т.М. Ніколаєва також виділила «двоїстість» часток, яка, на її думку, була пов'язана з їх здатністю утворювати приховане, «тіньове» висловлювання, яке б по-різному корелювало з оригіналом [5, с. 55]. Авторка підкреслювала можливість контекстуальних ситуацій, коли частки наближаються до сполучників або займенників.

У сучасних академічних граматиках української мови частки часто розглядаються як окремий і особливий тип функціональних слів – морфем, які можуть виражати дві комунікативні функції: виокремлювати тему і рему, а також формувати комунікативні типи речення відповідно до мети висловлювання. Частки у цьому випадку характеризуються як засіб формування комунікативних типів речення. Таким чином, частки часто визначаються як морфеми синтаксичного типу, оскільки вони не мають власного лексичного значення, подібного до синтетичних морфем.

Ці висновки протиставляються іншій точці зору, яка полягає у тому, що частки мають семантику, оскільки вони, як і будь-яке інше слово або морфема, мають ідентифікаційну сему, а це відрізняє їх від інших мовних елементів схожого типу. Однак, таке значення трактується як «граматичне», «контекстуально визначальне», що має «службовий характер» по відношенню до мовної одиниці, яка визначається часткою (висловом, текстом) [8, с. 105]. Думку, що частки не позбавлені смислової природи знаходимо у працях О.К. Безпояско. У сучасних наукових доробках питання про наявність семантики у часток продовжує залишатися дискусійним. У наукових статтях, присвячених дослідженню цих одиниць мови, з одного боку, підкреслюється наявність у них «ідентифікуючих» і «диференційних» сем [7, с. 5], а з іншого боку, йдеться про те, що частки не мають денотативного значення і, відповідно, не мають номінативних функцій.

Питання семантики часток частково вирішується в межах теорії комунікації [1]. Аналізуючи і описуючи пресупозиції, Ф.С. Бацевич наголошує на тому, що комунікативні значення часток розмиті, таким чином, розглядати ці одиниці мови потрібно не як окремі лексико-семантичні варіанти, а як «грані», «профілі одного комунікативного смислу». Вчений також зазначає, що комунікативні значення, які вводяться до тексту частками, не є індивідуальними, унікальними, оказіональними, вони лише семантико-прагматично актуалізуються під впливом конкретного контексту їхнього використання [1, с. 249].

Протягом останніх років частки у германістиці були визначені як невербальний елемент деяких складних дієслів [13, с. 14]. Частки визначаються як «граматично незмінні слова, які не повною мірою вписуються до усталеної системи частин мови» (*переклад наш – Н.М.*) [13]. Б. Капелле зазначає, що частки утворюють окрему категорію, хоча вони значний час вважались не-

значущими елементами [12, с. 100]. Вчений висловлює думку про те, що частки є надзвичайно потужними елементами, які часто семантично і синтаксично затьмарюють дієслово [12, с. 461].

Незважаючи на різноманітність поглядів на дослідження часток, все ж були визначені їх основні ознаки. Наприклад, встановлено, що семантична структура часток включає такі ознаки: обмеження, акцентуація, посилення, уточнення. Частки відрізняються від самостійних частин мови, які мають окреме значення і виконують синтаксичну функцію у реченні. Семантика часток визначається конкретною комунікативною ситуацією. На думку А.П. Загнітка, особливий статус часток обумовлений тим, що вони не пов'язують члени речення або предикативні частини (як прийменники і сполучники), а виражають у реченні різні логіко-граматичні значення [3, с. 110]. У граматиці статус часток все ще залишається невизначеним: їх називають «гібридним класом», розташованим між модальними словами і прислівниками, з одного боку, і сполучниками, з іншого.

Висновки і пропозиції. Огляд наукових робіт, у яких порушується питання граматичного статусу часток, показав, що ця проблема не є остаточно вирішеною. Вчені говорять про відсутність єдиного підходу до вивчення часток і підтверджують, що немає єдиної теоретичної та методологічної бази для їх дослідження. В.О. Плунгян, який розглядає частки як дискурсивні слова, відзначає, що саме ці слова є найменш досліджуваною частиною мови. Вчений називає ці слова «квінтесенцією використання мови» [10]. Підводячи підсумки, ще раз підкреслимо, що проблема граматичного статусу часток є невирішеною. Слідом за провідними вченими-партикологами відзначимо, що причина недостатнього вивчення часток полягає в тому, що дослідження таких слів вимагає від вченого багато зусиль: для вивчення дискурсивних слів необхідно мати досконалі знання граматики, семантики, лексики, прагматики. На наш погляд, ця робота відкриває перспективи подальших досліджень у царині граматичного потенціалу часток та їхніх еквівалентів.

Список літератури:

1. Бацевич Ф. Частки української мови як дискурсивні слова : монографія. Львів : ПІАС, 2014. 288 с.
2. Виноградов В.В. Русский язык (Грамматическое учение о слове): Учеб.пособие для вузов. 3-е изд., испр. Москва : Высш. шк., 1986. 640 с.
3. Загнітко А. Словник часток: матеріали і статті. Донецьк : ДонНУ, 2012. 382 с.
4. Николаева Т.М. Непарадигматическая лингвистика: (История «блуждающих частиц»). Москва : Языки славянских культур, 2008. 376 с.
5. Николаева Т.М. Семантика акцентного выделения. Москва, 1982. 98 с.
6. Николаева Т.М. Функции частиц в высказывании. Москва : Наука, 1985. 168 с.
7. Педченко С.О. Семантика і функціонування модальних часток у сучасній українській літературній мові : автореф. дис. … канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2010. 20 с.
8. Педченко С.О. Синкретизм аспектів дослідження модальних часток. *Рідний край.* Полтава : Полтав. нац. педун-т ім. В.Г. Короленка, 2011. № 2(25). С. 59–63.
9. Пешковский А.М. Лингвистика. Поэтика. Стилистика: Избранные труды : Учеб. пос.; сост. и науч. ред. О.В. Никитин. Москва : Высшая школа, 2007. 800 с.
10. Плунгян В. 7 фактов о богатстве значений слов-паразитов. URL: http://postnauka.ru/faq/8572
11. Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность. Л. : Наука, 1974. 428 с.
12. Bert Cappelle. Particle Patterns in English. A Comprehensive Coverage, Proefschrift aangeboden ter verkrijging van de graad van Doctor in de Taal- en Letterkunde: Germaanse Talen. Katholieke Universiteit Leuven Faculteit Letteren Departement Linguïstiek, 2005. 500 p.
13. Thomas Burns, McArthur, Roshan. The Concise Oxford Companion to the English Language. Oxford University Press. Particle, 2005. 692 p.

References:

1. Batsevych F. Chastly ukrainskoi movy yak dyskursyvni slova [English Particles as Discourse Markers]. Lviv: PAIS, 2014. 288 s.
2. Vinogradov V.V. Russkij yazyk (grammaticheskoye ucheniye o slove) [Russian Lanuage (grammatical review of the word)]. 3 ed. Moskva: Vyshcha Shkola, 1986. 640 s.
3. Zahnitko A. Slovnyk chastok [Dictionary of Particles] : materialy i statti. Donetsk: DonNU, 2012. 382 s.
4. Nikolayeva T.M. Neparadigmaticheskaya lingvistika: istoriya 'bluzhdayushchikh chastits' [Non-Paradigmatic Linguistics: history of 'wandering particles']. Moskva: Yazyki slovyanskikh kultur, 2008. 376 s.
5. Nikolayeva T.M. Semantyka aktsentnogo vydeleniya [Semantics of Accentuation]. Moskva, 1982. 98 s.
6. Nikolayeva T.M. Funktsii chastits v vyskazyvanii [Functions of Particles in Utterance]. Moskva: Nauka, 1985. 168 s.
7. Pedchenko S.O. Semantika i funktsionuvannya modalnykh chastok u suchasnij urainskij literaturnij movi [Semantics and Functioning of Modal Particle in Modern Literary Ukrainian]: avtoref. dys. … kand. filol. nauk: 10.02.01. Kharkiv, 2010. 20 s.
8. Pedchenko S.O. Sinkretizm aspektiv doslidzhennya modalnykh chastok [Syncretism of Studying Modal Particles]. *Ridny krai.* Poltava: Poltav. nat. pedun-t im. V.H. Korolenka, 2011. No 2(25). S. 59–63.
9. Peshkovskiy A.M. Lingvistika. Poetika. Stilistika: izbrannyye Trudy [Linguistics. Poetics. Stylistics: selected works]. Moskva: Vysshaya shkola, 2007. 800 s.
10. Plungyan V. 7 faktov o bogatsve znacheniy slov-parazitov [7 Facts on the Richness of the Fillers' Meanings]. Available from: http://postnauka.ru/faq/8572
11. Shcherba L.V. Yazykovaya sistema i rechevaya deyatelnost [Language System and Speech Activity]. L.: Nauka, 1974. 428 s.
12. Bert Cappelle. Particle Patterns in English. A Comprehensive Coverage, Proefschrift aangeboden ter verkrijging van de graad van Doctor in de Taal- en Letterkunde: Germaanse Talen. Katholieke Universiteit Leuven Faculteit Letteren Departement Linguïstiek, 2005. 500 p.
13. Thomas Burns, McArthur, Roshan. The Concise Oxford Companion to the English Language. Oxford University Press. Particle, 2005. 692 p.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-15
УДК 811.161

Міщинська І.В.
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО МАРКОВАНОЇ ЛЕКСИКИ В МЕДІА ДИСКУРСІ

Анотація. У статті розглянуто особливості добору лексичних одиниць в медіа дискурсі, а саме – застосування соціально маркованої лексики певних субкультур та етнічних спільнот. Найбільш поширеними соціально маркованими лексичними одиницями медіа дискурсу можна вважати професійну жаргонну лексику та одиниці сленгу. Наведено приклади професійної жаргонної лексики, яка застосовується в журналістиці. Зроблено припущення, що застосування такої лексики робить медіа дискурс більш зрозумілим для цільової аудиторії. Проаналізовані причини вживання одиниць сленгу в медіа дискурсі та критерії, які пояснюють їх застосування. Зроблено висновок, що жаргонна лексика спрощує процес передачі інформації та вживається для економії часу в медіа дискурсі, оскільки широко відома представникам певних соціальних груп. Одиниці сленгу знижують ступінь формальності чи складності промови або письмового тексту для досягнення кращого впливу на аудиторію.

Ключові слова: соціальні діалекти, медіа дискурс, професійна жаргонна лексика, сленг, лексичні одиниці.

Mishchynska Iryna
National Academy of State Border Guard Service of Ukraine
named after Bohdan Khmelnytsky

PECULIARITIES OF APPLYING SOCIALLY MARKED LEXICON IN MEDIA DISCOURSE

Summary. Media discourse has become an integral part of all areas of institutional and everyday communication. It is focused on certain groups in society. The purpose of the article is to draw attention to the choice of language in the media discourse, namely to the use of socially marked vocabulary of certain subcultures and ethnic communities. Vocabulary is considered to be socially marked on the basis of the attribution of lexical units to the vocabulary of certain social groups of people. Socially marked vocabulary is closely linked to the concept of social dialects. The emergence of social dialects is caused by political and social changes in society, the widespread use of information technology. Social dialects exist in the form of words, phrases, syntactic constructions, not in the form of holistic communication systems. The most common socially marked lexical units in the media discourse are professional, jargon, and slang words. The article provides examples of professional jargon words used in journalism. The assumption is made that the use of such lexical units in the media discourse makes it more understandable to the readers, whom a certain text is assigned to. Thus, the text becomes more intentionally directed, and, therefore, more functional. The reasons for applying slang units in media discourse and the criteria used to explain their appearance in media discourse are analyzed. Suggested examples of slang units in the article may be referred to evaluation terms used by members of different social groups in talk shows and interviews about different events making them part of the media discourse. There are no words in the standard language with exactly the same meaning for some slang units. This fact explains the need for their application in certain texts of media discourse. It is concluded that jargon is used in media discourse to simplify the process of information transfer and save time, as it is widely known to representatives of certain professions. Slang units are used in media discourse to reduce the style of formal or serious speech or written text to achieve the effect of close contact with an audience.

Keywords: social dialects, media discourse, professional jargon, slang words, lexical units.

Постановка проблеми. Медіа-дискурс став невід'ємною частиною усіх сфер інституційного та повсякденного спілкування. Він сфокусований на конкретних групи населення в суспільстві та має вироблені правила передачі інформації цим групам. Основними особливостями його є «групова взаємодія (адресант поділяє погляди групи, до якої він належить), доступність широкому загалу (розрахунок на масового споживача), створення неоднозначного сприйняття явищ, яке потребує подальшого обговорення, адаптація для засобів масової інформації, а також звернення одночасно до декількох груп» [4, с. 310].

Серед існуючих типологій медіа-дискурсу заслуговує на увагу дискурс певних субкультур та етнічних спільнот. Зокрема, розглядаються такі типи дискурсу, як дискурси професійних страт (педагогічний, дипломатичний, політичний, економічний тощо); корпоративних та субкультурних страт (банківський, релігійний, кримінальний тощо); дискурси побутової комунікації (сімейний, дитячий, молодіжний); дискурси віртуальної комунікації (казковий, комп'ютерний, форумний, чат-дискурс); соціоспецифічні сфери (рекламний, святковий, передвиборчий тощо), стверджуючи, що «список таких дискурсів є відкритим як у цивілізаційному плані, так і в плані певної лінгво- та субкультури» [3, с. 26].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різновиди мови, які використовуються у суспільстві, відображують регіональну, соціальну чи етнічну належність і навіть стать тих, хто ними розмовляє. Як вважає Н. Діттмар [8, с. 238], «мовна поведінка та соціальна поведінка перебувають у стані постійної взаємодії», а «матеріальні умови життя» є важливим фактором цієї взаємодії.

© Міщинська І.В., 2020

Одним із розділів соціолінгвістики є соціальна діалектологія. Об'єктом її вивчення є соціальні діалекти (жаргони, арго, професійні мови). Соціальна діалектологія вивчає соціолекти. Виникнення терміну «соціолект» у лінгвістиці припадає на другу половину XX ст. Перша його частина «соціо» вказує на відношення до суспільства, а друга частина взята від слова «діалект»; соціолект – це одне слово, утворене шляхом стягнення словосполучення «соціальний діалект». Отже, соціолектом вважають сукупність мовних особливостей, властивих будь-якій соціальній групі – професійній, суспільній, віковій тощо – в межах конкретної підсистеми національної мови.

Особлива увага надається вивченню соціально-маркованої лексики медіа-дискурсу, загалом, і дослідженню професіоналізмів, жаргонної лексики та сленгу, зокрема. Л. Андерссон і П. Траджил розглядають жаргон як «технічну мова, яка застосовується в межах певної групи» [5, с. 17].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Як зауважує науковець Дж. Холмс, «метою соціолінгвіста є розроблення теорії, яка забезпечить мотивовану оцінку того, як мова використовується в певній спільноті, і вибору, який робиться особистостями при використанні мови» [9, с. 16]. Прикладами соціолектів можуть бути особливості мовлення військових (жаргон військових), школярів (шкільний жаргон), кримінальний жаргон, студентський сленг, професійна «мова» комп'ютерників, жаргон бізнесу тощо. Відмінність між діалектом та соціолектом була відзначена Дж. Діллардом: «діалект відноситься до групи характеристик, обумовлених географічними чинниками; соціолект – до соціально обумовленої групи характеристик» [7, с. 300].

Поява соціолектів зумовлена політичними та соціальними змінами в суспільстві, широким застосуванням інформаційних технологій. В науковій літературі існує думка, що соціолекти – це «мовні різновиди, які відносяться до таких соціальних груп, як класові, суспільні та професійні групи» [11, с. 88].

Мета статті. Головною метою цієї роботи є вивчення жаргонної лексики як соціально-маркованої у контексті її функціонування в англомовному медіа-дискурсі з урахуванням впливу засобів масової інформації на окремі соціальні групи.

Виклад основного матеріалу. Соціолекти відрізняються від стандартного варіанту мови в першу чергу лексичним складом, який застосовується в межах специфічних соціальних груп. Існування соціальної групи, члени якої підтримують тісні зв'язки (професійні, соціальні або культурні), встановлені на основі частих контактів у групі, є визначальною умовою виникнення соціолекту. Ці групи повинні бути стабільними, мати встановлені традиції і демонструвати відчуття відмінності від інших груп.

Соціолекти існують у вигляді слів, словосполучень, синтаксичних конструкцій, а не цілісних систем комунікації. Вони є лише особливостями мовлення. Основа ж соціолектів – словникова й граматична – зазвичай мало чим відрізняється від характерної для певної національності мови. Лексика вважається «соціально маркованою за ознакою віднесеності лексичних одиниць до словникового запасу певних соціальних груп людей» [2, с. 8].

Соціальні діалекти – різновиди однієї мови, які розрізняють у суспільстві відповідно до соціальних груп, які їх застосовують, наприклад, представники вищого прошарку середнього класу порівняно з представниками робітничого класу (за класовою належністю); чоловіки порівняно з жінками (за статевою ознакою); молоді люди порівняно з людьми старшого віку (за віком); афроамериканці порівняно з американцями європейського походження (за етнічною/ расовою належністю); люди, що належать до певної мережі у навчальному закладі чи в певній місцевості порівняно з тими, хто до цієї мережі не належить (за мережевою ознакою).

Найбільш поширеними соціально-маркованими лексичними одиницями в медіа-дискурсі вважаються професіоналізми, жаргонна лексика, та сленг. Жаргонна лексика «в умовах телекомунікаційного, політичного та бізнес середовища використовується з метою спростити процес передачі інформації та для того, щоб економити час, так як професіоналізми різних середовищ добре відомі представникам тих чи інших професій і не потребують додаткового пояснення» [1, с. 60].

Професійні жаргони розподіляються відповідно до їх застосування у виробничих колективах (в промисловості, на транспорті, в сільському господарстві, в юридичній та економічній сферах, в медицині тощо). В журналістиці прикладами професійної жаргонної лексики можна вважати *takeout* (стаття, в якій висвітлені ті або інші події на декількох сторінках підряд); *standfirst* (в британській журналістській термінології – вступна інформація до статті, яка подається перед самою статтею, причому її стиль зазвичай відрізняється від стилю статті); *toe-touch* (поїздка репортера з метою отримання лише відповідної дати та місця, де була написана стаття, хоча саму статтю пише хтось інший); roadblock (реклама, що транслюється одночасно на декількох радіостанціях чи телевізійних каналах, блокуючи всі інші рекламні оголошення на каналі); *body-snatcher* (репортер, який висвітлює життя знаменитих людей). Працівники радіо-, теле- та інтернет-комунікацій застосовують таку професійну жаргонну лексику, як: *show-runner* (виконавчий продюсер/ шоураннер); *watershed* (йдеться про поділ часу для перегляду телепередач; наприклад, коли батьки дозволяють дітям перегляд телепередач після зазначеного часу, відповідальність лягає на батьків). В теперішній час в Британській радіомовній корпорації BBC з'являється лексика, пов'язана з їхньою професійною діяльністю. Наприклад, *casual* (тимчасовий робітник); *gateway* (назва внутрішньої інтернет-мережі BBC); *two-way* (теле- або радіоінтерв'ю).

Слід розрізняти жаргон і жаргонізовану лексику. Чистий жаргон передбачає часте застосування жаргонізмів у тексті, що ускладнює розуміння й сприйняття такого мовлення, недоступність його для розуміння людей, які не належать до даної спільноти.

Основною ознакою «жаргонного терміна» є те, що він вимагає пояснення-опису, а не синонімічного визначення як для інших жаргонів. Наприклад, терміни з галузей мистецтва, як от із галузі кінематографії: *tear-bucket* (актриса похилого віку, яка грає ролі матусь із розбитим серцем); *finger-wringer*

(актор чи актриса, що переграє); *chairwarmer* (актриса другого плану з гарною зовнішністю). Професійний жаргон завжди був характерною особливістю колективу, об'єднаного спільною справою, професією. У наш час жаргонізми також застосовуються у повсякденному мовленні.

В медіа-дискурсі професійний жаргон використовується у мові маркетингу: в маркетингових прес-релізах, рекламних текстах та підготовлених заявах, які виголошують виконавці та політики; характерними ознаками їх є використання жаргонних професійних термінів, неологізмів а також термінів, які перейшли до мови маркетингу зі спеціалізованих технічних галузей.

Аналіз текстів прес-релізів компанії McLaren, наприклад, виявив низку термінів, для яких характерна яскрава образність, завдяки чому їх можна віднести до професійного жаргону, наприклад *hedge fund* (приватний, необмежений нормативним регулюванням фонд), *Dead Cat Bounce* («стрибок дохлої кішки» – різкий підйом цін акцій після тривалого падіння), *to time the market* (передбачати коливання на ринку), *stagflation* (стагфляція – економічний застій при одночасній інфляції), *monetary stimulus (*фінансове стимулювання*)*. Прикладами застосування професійного сленгу у текстах прес-релізів є *bucks* та *the US greenback,* які застосовуються для позначення американських грошових одиниць.

Використання такого лексичного матеріалу є не випадковим: воно робить його більш зрозумілим тому колу читачів, якому призначений певний текст, більш інтенційно спрямованим, а відтак – більш функціональним.

Застосування сленгу в медіа-дискурсі стало можливим завдяки зміні соціально-психологічних умов, коли одиниці сленгу змінюють значення та переходять у загальне вживання, стають частиною стандартної мови або продовжують своє функціонування як сленг у певних секторах суспільства. Важливість окремих одиниць сленгу визначається тим, що в стандартній мові не існує слів з абсолютно ідентичним їм значенням, наприклад, таких як *geek*, *nerd*, *soap opera* тощо. Вони застосовуються в медіа-дискурсі в заголовках газетних статей чи колонок, наприклад: *"The nerd side of you», "Nerd T-Shirts – By Nerds For Nerds», "Den of Geek/ Cult TV, Movies, Games & Comics Reviewed», "Computer Geeks eBay Store!», "This is the Longest-Running Soap Opera of All Time…», "The Soap Opera Is Dead! Long Live the Soap Opera!».*

Критерії, які науковці висувають для визначення слова чи фрази як одиниці сленгу, можуть бути однаково застосовані для пояснення їхнього використання у медіа-дискурсі, а саме: «1) їх присутність вочевидь занизить, принаймні на момент вживання, тон формальної чи серйозної промови або письмового тексту; 2) їх використання означає або ознайомленість з такими мовними одиницями того, хто ними користується, або ознайомленість з ними представників менш відповідального класу, котрі їх застосовують; 3) вони відносяться до табуйованих термінів, якщо мова йде про звичайний дискурс з вищим соціальним становищем чи вищою відповідальністю; 4) вони застосовуються замість загальновідомих синонімів з нейтральним значенням для того, щоби: (а) захистити тих, хто їх використовує від дискомфорту чи роздратування, які може викликати загальновживаний термін або (б) щоб захистити тих, хто їх використовує від незручностей, які можуть викликати подальші уточнення» [10, с. 5–17].

Попри те, що точне визначення сленгу відсутнє, загалом вважається, що це поняття охоплює лексику неформальних груп молоді та включає терміни, які вживаються протягом відносно нетривалого часу. Наприклад, Д. Крістал дає визначення сленгу як «неформальної, нестандартної лексики, зазвичай зрозумілої лише представникам окремого регіону чи соціальної групи» [6, с. 325].

Сленг багатий на оціночні терміни. Наприклад, пояснення терміну *def – definitely*, що означає "great, superb, excellent» нараховує як синоніми, які вживалися раніше: *boss, mean, cool, terrible, outasight, monsta, dynamite*, так і сучасніші варіанти: *fresh, hype, slammin, kickin, bumpin, humpin, phat, pumpin, stoopedstupid, vicious, down, dope*. Хоча більшість цих термінів походять і найширше відомі в афроамериканській спільноті, популярність афроамериканської музики та культури привели до того, що вони стали відомі підліткам інших етнічних груп. Таким чином, ці та інші сленгізми можуть вважатися швидше символами молодіжної, ніж афроамериканської культури. Однак підлітки афроамериканці створюють нові сленгізми швидше, ніж вже існуючі сленгізми поширюються на інші етнічні групи. Отже, спостерігаються суттєві відмінності між сленгом різних етнічних груп.

Висновки і пропозиції. Застосування згаданих одиниць сленгу представниками різних соціальних груп у ток-шоу та інтерв'ю про події різного характеру робить їх частиною медіа-дискурсу. Таким чином, орієнтація засобів масової інформації на певні соціальні групи у суспільстві передбачає добір конкретних мовних засобів, а саме – соціально-маркованої лексики для застосування у медіа-дискурсі. Жаргонна лексика використовується в медіа-дискурсі для того, щоб спростити процес передачі інформації та зекономити час, оскільки вона широко відома представникам певних професій.

Автори застосовують одиниці сленгу з метою заниження стилю формальної або серйозної промови чи письмового тексту щоб досягти ефекту товариськості з аудиторією, для якої ці слова та вирази зрозумілі. Інколи одиниці сленгу вживаються замість загальноприйнятних термінів, щоб уникнути незручності, яку може викликати загальноприйнятний термін.

Список літератури:

1. Зірка В.В., Зінукова Н.В. Функції соціолектів у сучасному медійному дискурсі: питання перекладу. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. 2014. С. 54–61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/linds_2014_2014_8
2. Кабиш О.О. Зміни в семантичній структурі та функціонування маркованої лексики : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2007. 21 с.

3. Приходько А.Н. Таксонометрические параметры дискурса. *Язык. Текст. Дискурс*. Ставрополь : СГПИ, 2009. Выпуск 7. С. 22–30.
4. Черниш О.А. Сутнісні характеристики понять «медіадискурс» та «медіатекст» у сучасній медіа лінгвістиці. *Наукові записки. Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград, 2013. Вип. 118. С. 309–313.
5. Andersson, L. and Trudgill, P. 1990. *Bad Language*. L. : Penguin, 1990. 160 p.
6. Crystal, D. An Encyclopedic Dictionary of Language and Languages. Oxford, Blackwell, 1992. 448 p.
7. Dillard J. L. Black English: Its History and Usage in the United States. New York : Vintage Books, 1972. 361 p.
8. Dittmar, N. Sociolinguistics: A Critical Survey of Theory and Application. London : Edward Arnold, 1976. 307 p.
9. Holmes J., 2008. An Introduction to Sociolinguistics. Pearson Longman, 2008. 482 p.
10. Lighter, J.; Dumas, B. K. Is Slang a Word for Linguists? *American Speech*. No 53. 1978. P. 5–17.
11. Wilkon, A. Typologia odmian jezykowych wspolczesney polszczyzny. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Slaskiego, 1989. 117 s.

References:

1. Zirka V.V., & Zinukova N.V. (2014). Funktsii sotsiolektiv u suchasnomu mediinomu dyskursi: pytannya perekladu [Functions of sociolects in modern media discourse: translation issues]. *Lingvistika XXI stolittya: novi doslidzhennya i perspektyvy*, pp. 54–61. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/linds_2014_2014_
2. Kabysh O.O. (2007). Zminy v semantychnij strukturi ta funktsionuvannya markovanoi leksyky [Changes in semantic structure of marked lexicon and its functioning]. Avtoref. dys. … kand. filol. nauk. Kyiv. 21 s.
3. Prykhodko A.N. (2009). Taksonomicheskiye parametry diskursa [Taxonometric parameters of discourse]. *Yazyk. Tekst. Diskurs*. Vyp. 7. S. 22–30.
4. Chernysh O.A. (2013). Sutnisni kharakterystyky ponyat' «mediadyskurs» ta «mediatekst» u suchasnij media lingvistytsi [Essential characteristics of the notions «media discourse» and «mediatext» in modern media linguistics]. *Naukovi zapysky. Filologichni nauky (movoznavstvo)*. Vyp. 118. Kirovograd. S. 309–313.
5. Andersson L. and Trudgill P. *Bad Language*. L.: Penguin, 1990. 160 p.
6. Crystal D. An Encyclopedic Dictionary of Language and Languages. Oxford, Blackwell, 1992. 448 p.
7. Dillard J.L. Black English: Its History and Usage in the United States. New York: Vintage Books, 1972. 361 p.
8. Dittmar N. Sociolinguistics: A Critical Survey of Theory and Application. London: Edward Arnold, 1976. 307 p.
9. Holmes J. An Introduction to Sociolinguistics. Pearson Longman, 2008. 482 p.
10. Lighter J., Dumas B.K. Is Slang a Word for Linguists? *American Speech*. No 53. 1978. P. 5–17.
11. Wilkon A. Typologia odmian jezykowych wspolczesney polszczyzny. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Slaskiego, 1989. 117 s.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-16
UDC (811.161.2:81)'373.21(477.43)

Ordynska Ilona
Bohdan Khmelnytskyi National Academy of
the State Border Guard Service of Ukraine

HISTORY OF STUDYING PROPER NAMES OF SMALL GEOGRAPHICAL OBJECTS OF NORTHERN KHMELNYTSKYI REGION

Summary. The article describes the history of microtoponymic studying of Northern Khmelnytskyi region. Attention is drawn to the study of microtoponym-related proper geographical names and local geographical terms. The formation of the terminological system of microtoponymics has been clarified. The basic theoretical provisions concerning the elucidation of the nature of microtoponyms, the separation of their differential features, the structuring of the microtoponymic extend, are outlined in such monographs, dictionaries and collections of scientific works as: "Microtoponymy" (Moscow, 1967), "Basic System and Onomastics Terminology" (Skopje, 1983), "Dictionary of Russian Onomastic Terminology" by N.V. Podolskaya (Moscow, 1988), "Dictionary of Ukrainian Onomastic Terminology" by D.G. Buchko and N.V. Tkachova (Kharkov, 2012), Encyclopedia "Slavic Onomastics" (Krakow-Warsaw, 2002–2003), two monographs by M. Torchynsky "The Structure of the Onym Extend of the Ukrainian Language" (Khmelnitsky, 2008), "The Structure of the Onym Extend of the Ukrainian Language. Part 2. Functioning of the Proper Names" (Khmelnitsky, 2009), "Theory and Methodology of Onomastic Research" (Moscow, 1986), "Ukrainian Language: Encyclopedia" (Kyiv, 2004), "Ukrainian Onomastic Terminology: (Project)" V.V.Nimchuk (Kyiv, 1966), as well as in a number of theses.

Keywords: proper name of a small geographical object, microtoponym, microtoponymics, microtoponymist, microtoponymy.

Ординська І.Я.
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

ІСТОРІЯ ВИВЧЕННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ НЕВЕЛИКИХ ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ ПІВНІЧНОЇ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

Анотація. Серед ономастичних студій найбільш продуктивними в Україні є антропонімічні, поетонімічні та топонімічні дослідження, в яких аналізуються відповідно власні особові назви, пропріативи, які побутують у художньому мовленні, та власні географічні найменування. У складі останніх розмежовуються, насамперед, характеристики гідронімів, ойконімів та мікротопонімів. Мікротопонімічні студії в основному виконані на матеріалі, зібраному в Західній Україні (це, зокрема, Буковина, Волинь, Галичина, Закарпаття, Поділля), при цьому слід зазначити, що комплексний аналіз власних назв дрібних географічних об'єктів Північної Хмельниччини відсутній. Водночас характеристика вказаних пропріальних одиниць будується за зразком вивчення мікротопонімів, засвідчених в інших регіонах України, Крім того, отримані результати варто порівнювати з особливостями власних назв дрібних географічних об'єктів, засвідчених насамперед на суміжних територіях. Зрештою, необхідна констатація джерельної бази дослідження, зокрема переліків, реєстрів, словників і подібних видань, звідки можна отримати інформацію насамперед про колишні найменування денотатів, чимало з яких в усномовній практиці мешканців регіону вже не засвідчено. Усі власні назви ономасти кваліфікують як онімний простір, дефініції якого практично однотипні в різних мовах протягом досить тривалого часу. У статті охарактеризовано історію вивчення власних назв дрібних географічних об'єктів як України, так і північних районів Хмельницької області. Було проаналізовано власні географічні назви у працях В.В. Лободи, Т.І. Поляруш, Л.П. Стичишиної, безпосередньо мікротопонімів (дисертації В.Ф. Баньої, Н.І. Бицко, Л.П. Білінської, О.Б. Василик, Н.В. Вебер, О.Б. Галай, О.В. Заінчковської, Л.Б. Костик, О.Б. Лужецької, О.І. Михальчук, Н.М. Павликівської, О.І. Проць, Н.В. Сокіл, Н.Р. Яніцької) та місцевих географічних термінів (роботи Т.В. Громко і О.К. Данилюк). З'ясовано становлення термінологічної системи мікротопоніміки (студії Д.Г. Бучка і Н.В. Ткачової, В.В. Німчука, Н.В. Подольської, М.М. Торчинського). Визначено джерела для фіксації найменувань вказаного регіону (праці С.Д. Бабишина, Я.О. Пури, Н.М. Торчинської і М.М. Торчинського). Вибір теми нашого дослідження зумовило те, що мікротопонімія Північної Хмельниччини ще не була об'єктом окремого дослідження.

Ключові слова: власна назва дрібного географічного об'єкта, мікротопонім, мікротопоніміка, мікротопоніміст, мікротопонімія, історія вивчення найменувань.

Problem statement. Among the onomastic studies, the most productive in Ukraine are anthroponymic, poetonymic and toponymic studies, which analyze proper names, propriatives that exist in artistic speech and have characteristics of hydronyms, oikonyms, and microtoponyms.

Recent research and publications. Microtoponymic studies are mainly based on the material collected in Western Ukraine (in particular: Bukovyna, Volyn, Halychyna, Transcarpathia, Podillya). At the same time, the characterization of these proprial units is based on the model of studying microtoponyms, certified in other regions of Ukraine.

In addition, the obtained results should be compared with the peculiarities of proper names of small geographic objects, primarily certified in adjacent territories. Finally, it is necessary to state the source of the research base, including lists, registers, dictionaries and similar editions, from which it is possible to obtain information, first of all, on

© Ordynska Ilona, 2020

the former denotation names, many of which are not already certified in the initial practice of the inhabitants of that region.

Thus, **the purpose of our article** is to describe the bibliographic bases of the microtoponymy study of Northern Khmelnytsky region. Microtoponymic studies are important among other onomastic studies; they are represented in dissertations, monographs, dictionaries, articles and other publications. The West Ukraine toponyms are better covered (*Bukovyna, Transcarpathia, Lviv, Podillya, Prykarpattya, Ternopil*) than the microtoponymy of Northern Khmelnytskyi, the latter has not yet been the subject of a separate research, which has led to the choice of the topic of our paper.

Presentation of the main material. It should be noted that one of the first to study the names of small geographical objects (usually in combination with oykonyms, hydronyms and other varieties of proper names) was M. Kordub in the work "What Names of Settlements Tell Us" (Lviv, 1938), later in his dissertation research V.V. Loboda analyzed the Northern Black Sea toponymy: "Northern Black Sea Toponymy General and Regional Problems of the Ukrainian Toponymic System" (Kyiv, 1979), T.I. Poliarush in 1971 conducted "Comparative Study of the Word Formation of Hydronymia, Microtoponymy and Oikonymy (based on the Toponymy of the North-East Left Bank of Ukraine) and L.P. Stychyshyn researched "Problems of adjacent toponymy (on the material of the interdistribution of Kodyma and Savranka and adjacent territories" (Kyiv, 1976).

Much attention was devoted by scholars to the characterization of the actual microtoponyms (all or individual varieties) of certain regions. This is, in particular, the study of V.F. Banyoi (Uzh river basin), N.I. Bytsko (upper-middle Dniester), L.P. Bilinskaya (Pokutia), O.B.Vasylik (Uman region), N.V. Weber (Ivano-Frankivsk region), A.B. Galay (Transcarpathia), O.V. Zainchkovskaya (southeastern Podillya). Kh.I. Zikan (Uzhgorod), R.O. Lyashenko (Kropyvnytskyi), O.I. Mikhalchuk (Podgorye), N.M. Pavlikovskaya (Vinnytsia), V.E. Polyakova (Simferopol), O.I. Prots (north of Lviv region), N.V. Sokil (Skolivschina), I.G. Chekhovsky (Chernivtsi region), N.R. Yanytska (central and eastern Lviv regions). Of course, these studies are relevant to us in their methodology, methods of describing the microtoponym material, as well as the ability to compare the results with data related to other regions of Ukraine (especially adjacent territories).

Thus, N.I. Lisnyak, having surveyed 335 settlements of West Podillya (Ternopil), found more than 6000 geographical objects. The onyms (anthroponyms, macrotoponyms, oykonyms, microtoponyms, and hydronyms) served as the base of their names. The structural features distinguish two groups of names: simple (monosyllabic) and compound microtoponyms. The most productive way of word formation of microtoponymy is the lexical-semantic, and among the morphological the suffixal one.

A characteristic feature of the micro-toponymy of the Western Podillya is the transfer of the names of one object to another, adjacent to it [4]. O.V. Zainchkovska described more than 3000 names of microobjects of southeastern Podillya (based on the material of Kirovograd region) and found that the basic terminology of such names is predominant geographical terminology [2]. N.M. Pavlykivska performed lexico-semantic and word-forming analysis of about 3,000 names of stagnant reservoirs (lakes, swamps, ponds, wells, digs, peatlands, etc.) of Vinnytsia and partly those of Khmelnitsky regions [see: 5].

A systematic study of the 1,500 stagnant water names recorded by L.B. Kostyk in towns and villages of the Chernivtsi region and in individual villages of the Suceava district of Romania, made it possible to clearly establish the quantitative correlation between the appellative and onym derivatives. Hydronyms originating from the appellate bases make up 71% of the total denomination and 29% of the onym basics. It is characteristic that the names of ponds originate mainly from oikonyms, and anthroponyms serve as the sources of new names of wells and digs. In most cases, the names of lakes and swamps derive from geographical nomenclature words or lexemes that indicate the features of hydroobjects.

Geographical terminology is the most productive layer of the basic vocabulary for generating names of water objects. Appellative vocabulary in the hydronymy of the region is predominantly slavic in origin, but there are borrowed terms, primarily from Turkish, Romanian, German and Latin. The word formation of Bukovynian hydronyms is according to the models and methods characteristic of other regions of Ukraine. Among them, within the lexical-semantic mode of creation, the most productive are the hydronyms formed as a result of the animation of geographical terms (34%); within the morphological range, the possessive formations dominate (24%), less numerous are hydronyms (21%) based on lexicalizing and animating word combinations [3].

An attempt to analyze the upper-middle Dniester hydronyms within the complex approach was made in the work by N.I. Bytsko, who analyzed interlanguage and inter-dialect connections and their reflections in hydronymics. Further development was provided for the interaction between microhydronomy and corresponding oikonymy. The analysis of primary and secondary origin of microhydronym is reduced to etymologization of not only the onyms themselves, but also their etymons (oykonyms, anthroponyms, appellatives) [1].

A.B. Vasilik's research is devoted to the analysis of more than 700 phonetic, grammatical, lexical, graphic-spelling variant names of the micro-objects of the Uman region, fixed in cartographic and written sources of the 17-19th centuries. It was determined that the appellative and onym vocabulary was the basis for the creation of microtoponyms.

The appellative names (51.2%) are divided into two subgroups: naturogenic and anthropogenic in origin. The first subgroup includes microtoponyms that reflect the animal and plant life of the region, indicate the natural features of the area and contain the physical and geographical characteristics of the objects (size, shape, structure and properties of the soil, terrain, etc.). The source of names nomination of the second subgroup is the economic and practical activity of people.

Some microtoponyms indicate the tendency to create colonies, farms, and villages (related to the settlement policy of the Commonwealth and later

that of the Russian Empire). The performance of lexico-semantic groups varied within different time periods. The microtoponyms, which designate flora and videoorthony, were most characteristic for the XVIIIth century. The advantage of a simple (one-lexem) form of expression is revealed.

Conclusions. Microtoponymic studies are prominent among other onomastic studies; they are represented in dissertations, monographs, dictionaries, articles, and other publications. The Western Ukrainian parts are better covered (*Bukovyna, Transcarpathia, Lviv, Podillya, Prykarpattya, Ternopil*), but the microtoponymy of Northern Khmelnytskyi has not yet been the subject of a separate study, which has led to the choice of the topic of our paper. Local geographic nomenclature has a particular bearing on microtoponymy (often it is even difficult to distinguish whether a lexeme is a proper geographical name or a dialect term); in addition, local geographical terminology actively motivates microtoponyms. Both theoretical and applied aspects of the analysis of proper names of small geographical objests are analyzed in numerous articles and abstracts.

We emphasize the importance of our work, first of all, for those works that were used as sources of illustrative material; this is "Oykonymy of northern Khmelnytsky region" by N.M. Gereta, "Dictionary of proper geographical names of Khmelnytsky region" and "Toponymy at School: on the materials of Khmelnytsky region".

References:

1. Bytsko N.I. Mikrohidronimiia Ternopilshchyny (Nazvy Neprotichnykh Vod): avtoref. dys. … kand. filol. nauk: 10.02. 01 – ukr. mova / N.I. Bytsko. – Chernivtsi, 2012. – 20 s.
2. Zainchkovska O.V. Mikrotoponimiia Pivdenno-Skhidnoho Podillia (Na Materiali Kirovohradskoi Oblasti): avtoref. dys. … kand. filol. nauk: 10.02.01 – ukr. mova / O.V. Zainchkovs`ka. – Kirovograd, 2009. – 20 s.
3. Kostyk L.B. Gidronimiya Bukovyny (nazvy neprotichnyh vod): avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 – ukr. mova / L.B. Kostyk. – Ivano-Frankivsk, 2003. – 20 s.
4. Lisnyak N.I. Mikrotoponimiya Zahidnogo Podillya: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 – ukr. mova / N.I. Lisnyak. – Uzhgorod, 2004. – 20 s.
5. Pavlykovskaya N.M. Leksyko-semantycheskye y slovoobrazovatel. nazvanyj neprotochnih vodohranylyshch Podolya: avtoref. dys. ... kand. fylol. nauk: 10.02.02 – ukr. mova / N.M. Pavlykovskaya. – Dnepropetrovsk, 1991. – 16 s.

Список літератури:

1. Бицко Н.І. Мікрогідронімія Тернопільщини (назви непротічних вод) : автореф. дис. … канд. філол. наук : 10.02.01 – укр. мова / Н.І. Бицко. – Чернівці, 2012. – 20 с.
2. Заінчковська О.В. Мікротопонімія південно-східного Поділля (на матеріалі Кіровоградської області) : автореф. дис. … канд. філол. наук : 10.02.01 – укр. мова / О.В. Заінчковська. – Кіровоград, 2009. – 20 с.
3. Костик Л.Б. Гідронімія Буковини (назви непротічних вод): автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – укр. мова / Л.Б. Костик. – Івано-Франківськ, 2003. – 20 с.
4. Лісняк Н.І. Мікротопонімія Західного Поділля : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – укр. мова / Н.І. Лісняк. – Ужгород, 2004. – 20 с.
5. Павликовская Н.М. Лексико-семантические и словообразовательные типы названий непроточных водохранилищ Подолья : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.02 – укр. язык / Н.М. Павликовская. – Днепропетровск, 1991. – 16 с.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-17
УДК 811.111.'37' 373'38

Островська О.М., Поплавська Л.Л.
Львівський національний університет імені Івана Франка

МОДАЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ ОЦІНКИ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Анотація. Оцінка як мовна категорія може експлікуватися у художньому дискурсі за допомогою модальних дієслів та дієслів, яким притаманна модусна функція. Модальність – функціонально-семантична категорія, яка виражає різні види відношень висловлювання до дійсності, а також різні види суб'єктивної кваліфікації висловлювання. Кожне висловлювання, що виражає мовними засобами ставлення мовця до дійсності завжди має певний модальний статус. Тому модальність вважається істотною рисою висловлювання. Модальні дієслова передають суб'єктивно-об'єктивне ставлення людини до явищ дійсності та різних зв'язків між ними, тобто, до її оцінки з огляду на вияв невпевненості, припущення, ймовірності, категоричності. З одного боку, існують модальні дієслова, особливий клас дієслів, які виражають можливість, бажаність, примус, а, з іншого боку, є багато дієслів, у словниковому значенні яких модальна ознака відсутня і може бути встановлена лише у певному дискурсі. Стаття присвячена проблемі модальності як одному із засобів реалізації категорії оцінки в художньому дискурсі.

Ключові слова: модальність, категорія оцінки, модальні дієслова, багатозначні дієслова, дискурс.

Ostrovs'ka Oleksandra, Poplavs'ka Lyudmyla
Ivan Franko National University of L'viv

MODALITY AS A MEANS OF EXPRESSING THE CATEGORY OF EVALUATION IN DISCOURSE

Summary. The article is devoted to the analysis of the peculiarities of the realization the category of evaluation by means of the modality. In the context, the word can attain an evaluative component of good or bad quality and this component can be expressed implicitly or explicitly depending on the author's outlook. Modal verbs convey the subjective/ objective attitude of human beings towards the phenomena of reality that is their evaluation from the point of view of expressing ability, probability, necessity, supposition, and uncertainty. The function of modality can be realized by the words of speech, intention, feelings, such as: *to order, to believe, to consider, to suppose, to ask, to feel, to love, to have, to seem*. These verbs are different in their primary meaning but they are equal in the meaning of comment and are mainly distinguished by the degree of the confidence. The most productive verbs with the component of modality in English are the polysemantic verbs: *to do, to be, to get, to go, to have, to hold, to keep, to make, to put, to set, to take*. Semantics of the polysemantic verbs includes the modal component and, accordingly, contains the function of evaluation. The connection of the polysemantics and modality has a regular character. These verbs are used chiefly in phraseological expressions. The expression the component of modality in the meaning of the polysemantic verbs is connected with their usage in colloquial speech and slang. The category of evaluation in the structure of discourse can be expressed both by the modal verbs and modal structures: "to be + Infinitive», "to have + Infinitive». The modality of the English verbs can be classified as regular lexical, irregular lexical and as lexico-grammatical categories. The investigation of the peculiarities of the linguistic realization of the verbal means of the category of evaluation in discourse is considered the category of modality as a correlative concept.

Keywords: modality, category of evaluation, modal verbs, polysemantic verbs, discourse.

Постановка проблеми. Модальність – функціонально-семантична категорія, яка виражає різні види відношень, висловлювань до дійсності, а також різні види суб'єктивної кваліфікації висловлювання. Кожне висловлювання, що виражає мовними засобами ставлення мовця до дійсності, тобто, оцінювання її має певний модальний статус, тому модальність вважається істотною рисою висловлювання. Питання про вираження поняття «модальність» у мовознавстві залишається спірним.

Труднощі полягають у тому, що проблема модальності є не тільки лінгвістичною, але й філософською. Неоднозначне трактування модальності у філософії зумовило різне розуміння модальності в мовознавстві. Категорію модальності одні лінгвісти визначають як семантичну, інші – як синтаксичну, а деякі вчені вважають її граматичною чи логіко-граматичною категорією. Актуальність дослідження дієслів з модусною функцією зумовлена її значним семантичним потенціалом у структурі англомовних художніх творів, її когнітивними та ергономічними можливостями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найзагальніші визначення концепту «модальність» знайшли своє відображення у великій кількості праць як вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістів. Аналіз праць присвячених модальності дає змогу простежити різні підходи щодо цього явища. Насамперед, йдеться про саме визначення категорії модальності, аспектів, з яких вона складається, а також модальних значень, що входять до цих аспектів. В.Козловський наголошує, що модальність – це синтаксична категорія, котра передає співвідношення між змістом речення й об'єктивною дійсністю [6, с. 48]. Модальність, на думку Ш. Баллі, – це душа речення. Як і думка, вона утворюється, переважно, в результаті активної операції мовця, суб'єкта. Не можна інтерпретувати значення висловлювання, якщо йому не притаманний якийсь вираз модальності [1, с. 44]. В.Виноградов виділяє суб'єкт та об'єкт модальності. У конкретно-

© Островська О.М., Поплавська Л.Л., 2020

му реченні значення особи, часу модальності встановлюється з позицій мовця. Але саме його точка зору визначається його об'єктивним положенням у дискурсі щодо співрозмовника і відображеного та вираженого у реченні «відрізка» дійсності. Відношення повідомлення, що міститься у реченні, до дійсності – це і є , насамперед модальне відношення [2, с. 44]. До засобів імплікації суб'єктивної модальності Н.Лук'янова відносить також інтонацію, емфази, інверсію, еліпсис, модальні слова, слова-інтенсифікатори, повторні номінації, вигуки, частки [7, с. 31]. Дещо інакше, хоча концептуально в такому ж плані, визначає категорію модальності Л.Єрмолаєва. Синтаксичну категорію модальності вона розуміє як категорію, котра визначає відношення між змістом речення і дійсністю в плані його реальності – нереальності – спонукання, а також ступінь упевненості мовця у фактах, які він повідомляє (впевненість – сумнів) і вираження граматичними (морфологічними або синтаксичними) та інтонаційними засобами [4, с. 1].

М. Грепл вважає, що в комплексному розумінні «модальність висловлювання» доцільно виділити три аспекти, а саме: модальність загальну, модальність волюнтативну та модальність істинну [3, с. 277]. За визначенням М. Грепла, модальність істинності і є вираженням міри впевненості мовця в реальній значущості змісту його висловлювання. Її також відносять до суб'єктивної модальності [3, с. 296].

Як видно з аналізу теоретичних поглядів лінгвістів стосовно концепту «модальність», можна стверджувати, що недостатньо уваги приділяється модальності як засобу експлікації категорії оцінки в художньому дискурсі.

Мета статті. У роботі ми маємо на меті визначити прагматичний потенціал англійських модальних дієслів у реалізації категорії оцінки у художньому дискурсі. Визначити групу дієслів, модальну функцію яких можна встановити лише у певному контексті.

Виклад основного матеріалу. Модальність є мовна універсалія, яка належить до основних категорій мови. Термін «модальність» використовується для позначення широкого кола явищ неоднорідних за смисловим об'ємом, граматичними властивостями та ступенем їх оформленості на різних рівням мовної структури.

До сфери модальності належать протиставлення висловлювань за характером їх комунікативної направленості (ствердження – запитання – заклик до дії); протиставлення за ознакою «ствердження – заперечення»; градації значень в діапазоні «реальність – ірреальність»; різний ступінь впевненості мовця щодо правдивості думки про дійсність, яка формується в його свідомості, різні видозміни зв'язку між підметом і присудком, які виражені лексичними засобами («хоче», «може», «повинен», «потрібно») та ін.

Категоризація модальності у значенні англійського дієслова є вираженням діалектики вияву категоріальної ознаки. З одного боку, існують модальні дієслова, особливий клас дієслів, які виражають можливість, бажаність, примус, а з іншого боку, є багато дієслів, у словниковому значенні яких модальна ознака відсутня і може бути встановлена лише у певному дискурсі. Між модальними і немодальними дієсловами немає «мертвої зони», оскільки спеціалізоване вираження повинно опиратися на значну кількість неспеціалізованих ознак у значенні слова. У цьому полягає принцип поля: ядерне значення зумовлене периферійним значенням. Такі слова з модальним компонентом у значенні об'єктивно виділяються у словнику і характеризуються формальними і змістовними особливостями. До модальних дієслів в англійській мові належать: *can (could), may (might), must, should, would, ought, shall, will, be able, need, dare.*Сюди належать також модальні структури типу: *to be + Infinive, to have + Infinitive.* Наприклад: *But over the years Congress had* ***been unable to agree*** *on several plans presented to it* [11, p. 8]. Класифікація дієслів з модальним компонентом у значенні базується на основі трьох ознак: 1) значення модального компонента (можливість, волевиявлення, зовнішня зумовленість і припущення); 2) узуальний або оказіональний характер цього компонента (текстуально наведений компонент); 3) зумовленість модального компонента в семантиці слова. Третя класифікацій ознака пояснює специфіку категоріальної градації модальності в дієслові [5, с. 28].

За нашими спостереженнями модусну функцію виражають дієслова мовлення, думки, почуття, а саме: *to order, to believe, to consider, to suppose, to ask, to feel, to love, to hate, to seem.* Ці дієслова різні за своїм змістом у первинному значенні, але є еквівалентами у відтворюваному значенні коментування і відрізняються в основному за ступенем упевненості. Для прикладу: 1) *"Like other political thinker of this time Peterson* ***believed*** *that in a republic men could be free only if they were economically independent»* [11, p. 106]; 2) *"Naturally, in a hospital, pain* ***must seem*** *normally to the people who work there»* [13, p. 265]. У першому випадку дієслово з модусною функцією *believe* і модальним дієсловом *could* виражає лише припущення певного стану речей у той час, як у другому модальне дієслово *must* разом з дієсловом з модусною функцією *seem* вказують на беззаперечність явища. Для вираження оцінки, як видно з прикладів, автор-мовець тісно пов'язує дієслова з модусною функцією з модальними дієсловами.

Синтаксичною характеристикою дієслів коментування є їхнє уживання в конструкції «дієслово + підрядне речення», а також у суб'єктній інфінітивній конструкції: 1) *Needless* ***to say****, this power was hated by Amaricans* [11, p. 196]; 2) *These people* ***believed*** *the new government could be far too strong* [11, p. 257]; 3) *Charles Pinckney* ***appeared*** *to some* ***to be a sort of place man*** [11, p. 68]. Перші два приклади відображають реалізацію категорії і позитивної і негативної оцінок у двох додаткових підрядних реченнях. А у третьому – оцінка виявляється у суб'єктній інфінітивній конструкції. Обмеження вживання в мові дієслів коментування має семантичний характер: суб'єктом коментування може бути тільки людина або персоніфікований об'єкт.

До підгрупи модалізованих дієслів можливості входять чотири лексико-семантичні ряди: дієслова психічної характеристики, механічної характеристики, виконання можливостей й невиконання. Перший ряд – дієслова психічної характеристики об'єднують слова, котрі передають здатність людини до певних дій: *Hear = be capable of perceiving sound by the ear; have the facility of perceiving sound vibration* [10, p. 8], *Speak = use, or be able to use, in oral utterance, as language* [10, p. 12].

Ознака можливості, яка ґрунтується на початковому значенні дієслів психічної характеристики, полягає у кваліфікації суб'єкта або в характеристиці його пасивних якостей. Здатність або уміння діяти є критерієм оцінки не всіх людей, така здатність є відмінною особливістю певного індивідуума. Дії властиві кожній людині й не характеризуються ознакою можливості. У складі дієслів психічної характеристики простежуємо два мікроряди: дієслова вміння і дієслова фізичного та розумового сприйняття. До першого мікроряду відносимо такі, як: *to read, to speak, to skate, to sail*. Наявність ознаки можливості в дієслові *to* read відображає культурно-історичні умови того часу, коли письменність була доступна не кожному, а уміння читати сприймалось як відмінна ознака людини. У другому мікроряді дієслова психічної характеристики співвідносяться зі значенням модального дієслова *can*. Модальна характеристика дієслів сприйняття пов'язана з тим, що цьому станові притаманний пасивний характер у порівнянні зі значенням цілеспрямованості сприйняття *to see – to look, to hear – to listen*. Значення пасивності суб'єкта пов'язане зі значенням можливості. Модалізовані дієслова сприйняття – це дієслова результативного значення. Результат не завжди є наслідком процесу, адже можна слухати і не почути, дивитися і не побачити. Результат не завжди залежить від суб'єкта, він наділений характером ймовірності, і це знаходить своє відображення в семантиці дієслів сприйняття. Отже, модально-мотивуючим компонентом у семантиці дієслів психічної характеристики є пасивність суб'єкта.

До другого ряду понятійно-обумовлених дієслів відносимо дієслова механічної характеристики: *to accommodate, to carry, to contain, to range*. Модально-мотивуючим компонентом дієслів цього ряду є потенційна якість предмета. До цих якостей, з даними словникових дефініцій, належать ємкість, міцність, можливість витримувати вагу тощо. Особливість модально-мотивуючого компонента цих дієслів полягає в кількісних обмеженнях тих або інших якостей.

Окремий лексико-семантичний ряд у рамках підгрупи, яку ми розглядаємо утворюють дієслова реалізації можливості. Наприклад: *to manage = to succeed in accomplishing* [9, p. 549]. У тлумаченні дієслова «справлятися з» виділяється компонент труднощів, що містить негативну оцінку. Можливість є безпосередньо зумовлена успішним результатом дії. Наприклад: *She barely* ***managed*** *to get the last words out* [12, p. 308]. Персонаж роману, Рус, знаходиться у критичному фізичному стані, їй важко говорити і власне дієслово *manage* вказує на це.

Модальний компонент у значенні дієслів «витримати», «перетерпіти» виражає можливість пережити якісь несприятливі обставини. Модально-мотивуючим компонентом у змісті цих дієслів є значення позитивного результату, який досягається незалежно від обставин, наприклад: 1) *to bear = to hold up; to suppose; to carry; to convey* [10, p. 48] – *"GSP and L's Computer Center, Nim thought* ***bore*** *a striking resemblance to a movie set of Star War"* [12, p. 425]; 2) *to keep = to maintain, to preserve, to protect, to care for* [10, p. 257] – *"It fascinated him how tenuous was Karen's hold on life, and that the electricity* ***kept*** *her living* [12, p. 433]. І у першому, і у другому прикладах дієслова з модусною функцією *(bear, keep)* містять позитивну оцінку.

Як модально-мотиваційні компоненти у значенні дієслів можливостей вживаються компоненти, котрі виражають відмінну ознаку людини, успішний результат, заперечення успішного результату. У значенні дієслів волевиявлення простежуються ознаки інтенсивності, уточнення, активності суб'єкта, емоційного ставлення і оцінки. За даними наших досліджень, поширеним модальним компонентом у значенні модалізованих дієслів є компонент можливості, а також поєднання цього компонента зі значенням припущення.

У складі англійських модалізованих дієслів особливо продуктивні багатозначні дієслова, а саме: *to do, to be, to get, to go, to have, to keep, to make, to put, to set, to take*: 1) *She gives you the feeling that she* ***makes*** *people live up to the way she wants them to be* [13, p. 198]; 2) *"And another thing when I heard it snap, I thought, 'There* ***goes*** *Viet Nam"* [13, p. 229]. У першому прикладі дієслово *to make* виражає можливість, а у другому – дієслово *to go* в заданому контексті – припущення.

Багатозначні дієслова є характерними для аналітичних мов. Семантика модальних дієслів включає модальний компонент і, відповідно, містить оцінну функцію. Зв'язок багатозначності і модальності має регулярний характер. Ці дієслова використовуються переважно у фразеологізмах, а їх вихідні значення відносяться до найменування найважливіших процесів, таких як: буття, володіння, дія, рух. Деякі з цих дієслів виконують важливі структурні функції. Суть багатозначності полягає в особливому замінному характері значення і, відповідно, ці слова містять оказіональний зв'язок між поняттям і смислом.

Вираження модального компонента у значенні модальних дієслів широкого семантичного діапазону пов'язане з їх використанням у розмовній мові та сленгу. Є підстави стверджувати, що, якщо англійське дієслово володіє широким діапазоном значення і активно використовується у спілкуванні, то у семантичному змісті такого дієслова закономірно з'являється похідне модальне значення. Модальне походження дієслова виступає як особливий вид регулярного вираження категоріальної ознаки.

Висновки. Дослідивши категоризацію модальності в англійському дієслові, ми дійшли висновку, що лексична категоризація модальності у дієслові представлена нерегулярно лексичною, регулярно лексичною і лексико-граматичною категоризацією. У першому випадку мова йде про понятійно-зумовлені модалізовані дієслова, які є вихідним рангом категоріальної градації. У другому – маються на увазі структурно-зумовлені модалізовані дієслова і багатозначні дієслова з модалізованим значенням. У третьому випадку ми розглядаємо англійські модальні дієслова, близькі до статусу службових слів, які є одним із граматичних засобів мови. Модальна ознака в семантиці дієслова системно зумовлена модально-мотивуючими ознаками. У подальшому дослідженні вважаємо за доцільне зосередити увагу на вивченні шляхів реалізації категорії оцінки в дискурсі художнього тексту (аргументаційному, спонукальному, емотивному), різнокатегоріальної оцінки в різножанровому дискурсі (політичному, науковому та інших).

Список літератури:

1. Балли Ш. Французская стилистика (Перевод с французского). Москва : Иностр. лит., 1961. 394 с.
2. Виноградов В.В. О категориях модальности и модальных словах в русском языке. Избр. тр. Исследования русской грамматики. Москва : Наука, 1975. 559 с.
3. Грепл М.О. Сущность модальности. Языкознание в Чехословакии. Москва : Прогресс, 1978. С. 277–301.
4. Ермолаева Л.С. Система средств выражения в современном германском языке : автореф. дис. … канд. филол. наук. Москва, 1964. 24 с.
5. Карасик В.И. Категориальные признаки в значении слова. Москва : Изд-во Моск. обл. пед. института, 1988. 108 с.
6. Козловський В.В. До питання дефініційної мовної модальності. *Мовознавство*. 1990. № 3. С. 48–53.
7. Лукъянова Н.А. Экспрессивная лексика разговорного употребления. Новосибирск : Наука, 1986. 227 с.
8. The Random House Dictionary of the English Language. New York, 1966. 680 p.
9. Webster's New School and Office Dictionary. N.Y. : Fawcett Crest Books, 1974. 888 p.
10. Webster's Desk Dictionary of the English Language. N.Y. : Portland House, 1990. 1078 p.
11. Collier Cristopher, James Lincoln Collier. Decision in Philadelphia. N.Y. : Random House, 1986. 271 p.
12. Hailey Arthur. Overload. N.Y., 1986. 500 p.
13. Shaw Irwing. Evening in Byzantium. Great Britain, 1976. 284 p.

References:

1. Bali Sh. (1961). Frantsuzkaya stilistika [French Stylistics]. (Translated from French). Moskva: Inostr. lit., 394 s.
2. Vinogradov V.V. (1975). O kategoriyakh modalnosti I modalnykh slovakh v ruskom yazykie [On the Category of Modality and Modal words in Russian]. *Izb. tr. Issliedovaniya ruskoi gramatiki*. Moskva: Nauka, 559 s.
3. Grepl M.O. (1978). Sushchnost' modal'nosti [The Essence of Modality]. *Yazykoznanie v Chekoslovakii*. Moskva: Progress, s. 277–301.
4. Ermolayeva L.S. (1964). Systema sredstv vyradzheniay v sovremennom germanskom yazykie [System of Expressive Means in German]. Avtoref. diss. … kand. filol. nauk. Moskva, 24 s.
5. Karasik V.I. (1988). Katrgorial'nyye prisnaki v znachenii slova [Categorical Characteristics in the Meaning of the Word]. Moskva: Izd-vo Mosk. ped. in-ta, 108 s.
6. Kozlovs'kyi V.V. (1990). Do pytannia denitsiynoii movnoii modal'nosti [To the Problem of Definitional Language Modality]. *Movoznavsnvo*. № 3. S. 48–53.
7. Luk'yanova N.A. (1986). Ekspresivnaya leksika razgovornogo upotrebleniya [Expressive Colloquial Lexis]. Novosibirsk: Nauka, 227 s.
8. The Random House Dictionary of the English Language. N.Y., 1966. 680 p.
9. Webster's New School and Office Dictionary. N.Y.: Fawcett Crest Books, 1974. 888 p.
10. Webster's Desk Dictionary of the English Language. N.Y.: Portland House, 1990. 1078 p.
11. Collier Cristopher, James Lincoln Collier. Decision in Philadelphia. N.Y.: Random House, 1986. 271 p.
12. Hailey Arthur. Overload. N.Y., 1986. 500 p.
13. Shaw Irwing. Evening in Byzantium. Great Britain, 1976. 284 p.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-18
UDC 378.147:811.11

Perun Nataliia
Lviv Ivan Franko National University

INTEGRATING BLENDED LEARNING TECHNIQUES IN A CONVENTIONAL EFL CLASSROOM

Summary. This article analyses possible ways of enhancing conventional English language learning classes for university students by introducing blended learning methodology. The topicality of the research is stipulated by the increasing need to introduce innovative approaches in teaching EFL to meet the individual learning styles and needs of a newer generation of students. Blended learning is viewed in a broader sense as a combination of the best practices of online and face-to-face instruction. Due attention is devoted to recent research on blended learning, its models, implications as well as the use of mobile devices in teaching English. Mobile assisted language learning is considered to be a convenient way of: 1) enriching EFL lessons with authentic real-world language material; 2) accessing readily available language learning resources; 3) establishing a regular interaction in the target language; 4) and diversifying the activities used in class. Special emphasis is put on activities, which can take language practice well beyond the time students spend in the conventional EFL classroom.

Keywords: blended learning, teaching English as a foreign language, blended learning models, mobile devices, mobile learning, mobile assisted language learning, electronic resource, mobile application, messaging application, email communication.

Перун Н.О.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРИЙОМІВ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ НА ТРАДИЦІЙНИХ ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Анотація. У статті досліджено доцільність та можливості використання прийомів змішаного навчання в практиці викладання англійської мови як іноземної для студентів вищих навчальних закладів. Необхідність пошуку інноваційних методів викладання обґрунтовано стрімким розвитком технологій, зміною очікувань ринку праці, та появою нового покоління студентів. Увага звернена на можливість диференціації та індивідуалізації навчання через змішане навчання. Поняття змішаного навчання розглянуто в ширшому сенсі, як методику поєднання прийомів традиційного очного навчання із прийомами дистанційного навчання. Зроблено огляд досліджень присвячених вивченню змішаного навчання, використанню мобільних пристроїв у навчанні загалом та вивченні англійської мови зокрема. У статті розглянуто основні моделі змішаного навчання, виділено найбільш популярні та оцінено доцільність їхнього використання у вивченні англійської мови. Запропоновано дотримуватись гнучкого підходу до впровадження прийомів змішаного навчання, вибору форм роботи та типів завдань. Наголошено на доречності короткотермінового планування та готовності вносити зміни протягом навчального курсу. Мобільні пристрої розглянуто як найбільш доступний та швидкий спосіб урізноманітнити форми роботи, збагатити заняття автентичним мовним матеріалом та сприяти виробленню звички до самостійного навчання. Розглянуто переваги та можливі недоліки використання мобільних додатків для вивчення англійської мови. Увага зосереджена на використанні вже готових навчальних матеріалів доступних на електронних ресурсах. Запропоновано типи завдань, якими варто доповнювати традиційні заняття із вивчення англійської мови. Особлива увага звернена на активне використання мобільних додатків для обміну повідомленнями як основного каналу інформування студентів, поширення роздаткового матеріалу та лінків до електронних ресурсів, обміну аудіо-файлами, проведення дискусій тощо. У статті розглянуто можливості використання електронного листування як форми індивідуалізованого навчання для розвитку навичок писемного мовлення англійською мовою.

Ключові слова: змішане навчання, викладання англійської як іноземної, моделі змішаного навчання, мобільні пристрої, мобільне навчання, вивчення мови за допомогою мобільних пристроїв, електронний ресурс, мобільний додаток, додаток для обміну повідомленнями, електронне листування.

Problem statement. The 21st century has seen a rapid development of information and communication technologies (ICT) penetrating and revolutionizing every sphere of our lives, including education. University students of nowadays belong to so-called "digital generation" who have grown up being constantly exposed to almost constant stimulation from television, computers, smartphones, and tablets. These students learn differently thriving on creative and engaging activities, varied sources of information, and more energetic environment. Therefore, teaching approaches have to change to provide a more personalized and interactive learning experience. Moreover, new learning models are needed to empower this new generation of students with skills required to meet the changing demands of the job market. We already see distance and online learning courses, webinars and educational platforms frequently used both in the corporate and higher education domains. However, these often require resources which can still be limited at Ukrainian educational institutions. Thus, finding ways to efficiently incorporate available digital resources into conventional face-to-face teaching, and in teaching English as a foreign language (EFL) in particular is essential. Blended learning facilitated with mobile technologies seems to be a convenient way out.

© Perun Nataliia, 2020

Recent research and publications. Since its first use in the 1990s, the term "blended learning" (BL) has drawn attention of many researchers both foreign and Ukrainian, among them C. Bonk, G. Benfield, S. Gulsecen, Ch. Graham, B. Harret, J. Harrison, E. Masie, A. Raman, R. Sharpe, W. Woodfield, S. Titova, V. Kukharenko, A. Striuk, and O. Kryvonos. Theoretical foundations of blended learning were first laid a decade ago when C. Bonk, Ch. Graham and their colleagues defined the notion of BL as 'an approach to teaching which integrates traditional face-to-face teaching environment and computer-mediated environment' [2, p. 5]. Later studies focused on identifying the models and features of BL, place where it takes place and usage of ICT tools, context and pedagogy, types of learners and learning styles, gamification and development of critical thinking skills; suitable assessment tools and collaborative learning, etc.

It was back in 2005 that E. Wagner shared a vision that mobile devices (smartphones, tablets, laptops, and other portable devices) will offer the next-generation BL model [3]. Both our compatriots (S. Semerikov, N. Kiianovska, N. Rashevska, A. Striuk, V. Tkachuk, I. Zolotariova, T. Konovalenko and others) and foreign researchers (E. Wagner, Yu Zhang, H. Crompton, S. Titova and others) focused on theoretical implications of incorporating mobile devices in higher education learning environment, such as learner's perceptions and self-control, concerns of teachers and their changing roles, impact of mobile learning (ML) on the effectiveness of learning.

Meanwhile, studies focusing on mobile assisted language learning (MALL) focused primarily on the use of mobile applications for mastering EFL. More recent studies started to consider the issue of delivering multiple language skills in authentic learning environments. Of interest is the research by K. Kapranchikova [1], who investigated the methodological potential of using email communication, online dictionaries, and blogs in learning a foreign language.

It should be noted, though, that most of the studies on practical application of BL methodology and ML in higher education held in Ukraine were primarily aimed at developing blended courses for science students. However, there is a considerable lack of research on applying BL and ML techniques as well as email communication to complement conventional EFL classes for university students majoring in humanities.

The purpose of the article is to analyse how principles of BL can be incorporated into a conventional EFL classroom through ML, instant messaging, and email correspondence; suggest possible activities facilitating both the development of English language competency and soft skills of university students.

Presentation of the main material. Nowadays, it is obvious that language teachers have to incorporate digital technologies in their regular teaching practices in order to remain competitive and remain a source of motivation for their students. Nevertheless, teachers do not have to use cutting-edge technologies to be impactful. It may be equally important to develop innovative teaching models and utilize readily available online resources to spice up conventional EFL classes and make language learning more relevant to students' needs.

BL appears to be the most promising learning model for bringing together traditional classroom instruction and technology to make foreign language learning more authentic, thrilling, effective and personalized. In a narrower sense, BL means a combination of in-class teaching and asynchronous online learning; in a wider sense, it refers to a teaching methodology which attempts to utilize the best practices of conventional and online education. BL methodology may encompass a complicated mixture of activities, which can be in a classroom, online, or as ML, be held synchronously or asynchronously, require students to work independently or collaborate with others. Apart from bringing a variety of learning activities and increasing language learners' engagement, simplifying assessment processes and facilitating collaboration interaction, BL caters for a wider variety of learning styles. All of these are important pre-requisites for successful foreign language learning experiences.

There are many unique ways in which BL can be implemented. Following the research of the Christensen Institute (an American research institution – www.christenseinstitute.org) we may single out such BL models as: Rotation (includes 3 sub-models: Lab, Station, and Individual Rotation) – students rotate between the stations/activities on a fixed schedule or at teacher's decision; Flipped Classroom – students learn at home using online resources, class time can be used for teacher-guided practice or projects; Flex – lets students move on fluid schedules among learning activities according to their needs; online learning is the backbone of student learning while the teacher provides support and instruction on a flexible, as-needed basis; A La Carte – students take an online course in addition to other face-to-face courses, which often provides students with more flexibility; Enriched Virtual – students complete the majority of coursework online but attend university for required face-to-face learning sessions with a teacher.

These BL models can be easily applied to transform lecture courses, however, when it comes to developing foreign language skills one models may not be enough. Instead, language teachers should vary the models and techniques used throughout the EFL course, considering their effectiveness for developing communicative skills. Moreover, designing your own online language learning course can be quite a time-consuming endeavor. In addition, this calls for solid knowledge of technologies required to support a BL course, like learning management systems, virtual classrooms, repositories, assessment tools and video editing tools, etc.

Therefore, instead of trying to develop our own material, we can take advantage of online language learning resources and authentic material already available. Having wireless access to the Internet, mobile devices are a convenient means of implementing BL techniques into a conventional EFL classroom. With their help language learning can be held both *asynchronously* with students working from home and *synchronously* (in class) with students using online resources individually or in small groups.

This first thing that may come to mind when considering ML opportunities for a conventional

EFL class is the use of *mobile applications*. Their potential for mastering English has already become a focal point for many researchers both in Ukraine and abroad, among them H. Liu, T. Konovalenko, K. Osadcha. Researchers agree that most mobile applications for EFL learners provide nicely consolidated, engaging activities. Such applications definitely facilitate the gamification of language learning. However, EFL teachers are unlikely to find a single mobile application which could completely match the curriculum for a particular language course for university students. Thus, mobile apps appear to be useful primarily for self-driven language learning.

Therefore, it seems reasonable to adopt a more flexible approach and use a variety of online resources depending on language learners' needs, interests, and learning styles. Moreover, instead of attempting to plan supplemental online activities for the whole EFL course in detail, it seems pertinent to *plan only for a short period* ahead. This leaves room for making necessary adjustments and on-the-spot decisions regarding additional grammar or vocabulary practice, supplemental video tutorials and podcasts, commercials, news, and other authentic material as the course progresses.

So, prior introducing BL into their conventional EFL classes, teachers should:

– *explore the available online resources* for English language learners;

– *develop they own list of preferred resources* which are suitable for university students, cater for learners with different levels of language competence;

– *decide on a suitable messaging application* for keeping a regular communication with their students in English;

– *determine which of the activities* typically held in class could be done online asynchronously;

– *rethink their use of email communication* in teaching EFL.

Messaging applications like Viber and Skype appear to be a convenient low-cost means of taking language learning beyond the classroom time. These applications allow posting instant messages, sharing images and audio files, and even conducting surveys. The teacher should set up a separate chatroom for each group and establish a rule of using only English there. Using these messaging applications, EFL teachers can:

– *post home assignments*, thus ensuring everyone knows what to do next;

– *clarify instructions* which were given during the class;

– *share handouts* used in class, this is particularly useful for those who couldn't attend and can help them catch up with the group;

– *share audio files* students listened to and accompany them with tapescripts, thus, students can relisten to the recording and develop their listening skills further;

– *post questions or issues*, which students then discuss in their chat;

– *share links* to:

- *dictionary entries* to help clarify the meaning and/or use of vocabulary items, for instance: www.dictionary.cambridge.com, www.urbandictionary.com, www.ozdic.com, and www.thesaurus.com;

- *additional grammar and vocabulary exercises* to provide more practice (these can be done either in class or given as a home assignment, in the later case students complete and check their exercises working from home and then send their teacher a screenshot of the results); such websites as www.agendawed.org, www.englishexercises.org, www.english-page.com can serve as good examples;

- *video lessons,* which can either complement what was already presented in class or provide an initial input of information to be discussed during the next class; they are often accompanied with post-video quizzes, which definitely fosters better retention of information; for instance, useful lessons on grammar, writing, use of vocabulary can be found at www.engvid.com, www.khanacademy.com, and www.ed.ted.com);

- *audio readers*, which students could read/listen to at home and then discuss in class, besides, the speed of the audio can often be selected; consider the following resources: www.english-e-reader.net, www.deepenglish.com/blog/, http://esl-bits.net/;

- *presentations, dialogues, commercials, news, trailers*, which apart from giving a topic for discussion, provide real-world examples of the English language functioning; the following resources can be useful: www.ted.com, www.elllo.org, www.daily-commercials.com.

Furthermore, in order to facilitate better vocabulary retention, we can create a custom-tailored online collection of vocabulary flashcards for each unit using www.quizlet.com or www.anki.com, for instance. Available both as web and mobile applications, they enable students to train and test their vocabulary at any time.

Finally, email communication can be a useful tool for bringing BL to a conventional language classroom. Written assignments can be submitted, reviewed, and commented on by peer students and/or the teacher online. For instance, students may be asked to submit their vocabulary activation stories, tables with derivatives, descriptions and so on over email. This way they can learn how to write and respond to semi-formal letters.

What is more, longer writing assignments can also be discussed over email. For instance, when writing essays, the following procedure may be adopted:

1) students work in pairs and send their first drafts to each other for review;

2) peers review each other's essays using the checklist given by the teacher and send them via email, copying their teacher on the email;

3) students improve their essays and submit them for the teacher's review;

4) the teacher comments on further improvement to be made using the 'track changes' functionality of MS Word;

5) students make final changes and present their essays in class as speeches. Their groupmates can be asked to vote for the most successful speech made.

Such writing activities facilitate comprehensive learning which relies on building collaboration skills and being mentored throughout the learning process. It complements personalized learning, with the focus entirely on the individual.

Conclusion. BL models fostered by ML capabilities should definitely be introduced into conventional EFL classes. However, a more flexible approach to the choice of activities should be adopted. Instead of

developing a rigid supplemental e-learning course, EFL teachers should resort to short-term planning; make use of readily available online language practice resources; establish a convenient messaging channel with students; enrich the course with authentic audio and video material; and rethink their use of email correspondence. This way we could span active learning of English beyond the classroom time, support deeper learning, and allow students to adopt their own pace of studying.

References:

1. Kapranchikova K.V. (2014). Mobil'nye tekhnologii v obuchenii inostrannomu yazyku studentov nelingvisticheskikh napravlenii podgotovki [Mobile Technologies in Teaching Foreign Languages to Students of Non-linguistic Training Areas]. *Yazyk i kultura*, vyp. 1(25), pp. 84–94.
2. Bonk C., Graham C. (Eds.) Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, local designs. San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing, 2006. [Cited 2019, 4th Feb]. Available from: http://curtbonk.com/toc_section_intros2.pdf
3. Wagner E.D. (2005). Enabling Mobile Learning. *EDUCAUSE Review,* 40(3), 2005, pp. 41–42. [Cited 2019, 8th Feb]. Available from: https://www.learntechlib.org/p/99141/
4. Waite Ch. A view from the Canopy: building collective knowledge on school innovation. Christen Institute, September, 2019. [Cited 2019,8th Feb]. Available from : https://www.christenseninstitute.org/publications/canopy/

Список літератури:

1. Капранчикова К.В. Мобильные технологии в обучении иностранному языку студентов нелингвистических направлений подготовки. *Язык и культура.* 2014. Вып. № 1(25). С. 84–94.
2. Bonk C., Graham C. (Eds.) Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, local designs. San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing, 2006. [Cited 2019, 4th Feb]. Available from: http://curtbonk.com/toc_section_intros2.pdf
3. Wagner E.D. (2005). Enabling Mobile Learning. *EDUCAUSE Review,* 40(3), 2005. P. 41–42. [Cited 2019, 8th Feb]. Available from: https://www.learntechlib.org/p/99141/
4. Waite Ch. A view from the Canopy: building collective knowledge on school innovation. Christen Institute, September, 2019. [Cited 2019, 8th Feb]. Available from: https://www.christenseninstitute.org/publications/canopy/

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-19
UDC 378.091.275:811.111

Poplavska Lyudmyla, Ostrovska Olexandra
Ivan Franko National University of Lviv

TESTING IN LANGUAGE TEACHING: CLASSIFICATION AND FUNCTIONS

Summary. The article analyzes testing as one of the means of teaching the language. It is devoted to different types of testing. Different approaches to classifying tests are discussed. Ways of testing are suggested. Advantages and disadvantages of each type are discussed. All classifications of language tests have different theoretical and practical grounds. A practical approach to classifying tests is that on the basis of its purpose. We distinguish diagnostic, placement, achievement and proficiency testing. The most important for the teacher is the division of ways or forms of testing each having its advantages and disadvantages. The main types of testing include questions and answers, true/false, multiple-choice, gap-filling and completion, dictation, transformation, rewriting, translation, essay, error recognition, and word-formation. Each of them has certain restrictions as to which language skill it is supposed to test.

Keywords: test, testing, testee, evaluation, advantage, disadvantage.

Поплавська Л.Л., Островська О.М.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ТЕСТУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ФУНКЦІЇ

Анотація. У статті аналізується тестовий контроль як невід'ємний елемент і умова успішного засвоєння змісту навчання іноземної мови студентами. Поряд з безсумнівними достоїнствами тестової технології зазначено окремі негативні моменти. Тестування визнано наразі ефективним засобом організації контролю у формуванні іншомовної комунікативної компетенції студентів. Зазначено, що тестування в широкому сенсі може забезпечити успішну реалізацію мети і всіх функцій контролю, а також задовольнити вимоги, що висуваються до його якості. Тестовий контроль з іноземної залишається актуальним для дослідження проблеми. Зазначається, що головним завданням навчання іноземної мови є навчити студентів користуватися іноземною мовою як засобом спілкування в усіх видах мовленнєвої діяльності в різноманітних ситуаціях реального життя. Одним з аспектів у реформуванні освіти є впровадження нових методик оцінки навчальних досягнень студентів. Ефективність та надійність такої оцінки може реалізуватися шляхом тестового контролю. У статті розглянуто різні підходи до класифікації тестів. Найбільш доцільним є класифікація на підставі практичної мети такого тестового завдання, що дозволяє розрізняти тести оцінювання загального рівня мовленнєвої компетенції студентів, тести контролю поточної успішності, підсумкові тести тощо. Важливо усвідомлювати переваги та недоліки таких тестів у кожній конкретній навчальній ситуації. Регулярний контроль рівня знань студентів є важливою складовою процесу викладання іноземних мов. Використання різних типів тестових завдань дозволяє урізноманітнити навчальний процес і є ефективним джерелом мотивації студентів до оволодіння іноземною мовою.

Ключові слова: тест, тестування, тестований, оцінювання, користь, недоліки.

Problem statement. Testing remains an effective means of organizing the control of students' foreign language communication competence. Practice shows that testing in a broad sense can ensure the successful implementation of the goal and all control functions, as well as meet the requirements for its quality. Test control in a foreign language teaching and learning remains an important research problem. The main task of teaching a foreign language is to teach students to use a foreign language as a means of communication in all types of speech activities in various real-life situations. One of the aspects of the educational reform is introduce new methods of the academic assessment of the students' progress. The effectiveness and reliability of such an assessment can be achieved through test control.

Recent research and publications. Many works are devoted to studying the problem of testing in foreign language teaching, among the scholars who investigated the problem are O. Kvasova, O. Molokovych, S. Nikolayeva, O. Petrashchuk, J.Ch. Alderson, L. Bachman, D. Brown, F. Davidson, A. Davies, P. Skehan, and others. The theoretical principles that have been identified in these investigations constitute a fairly sound general theory of test control in foreign language learning. However, methodological approaches to foreign language testing need further investigation.

The purpose of this article is to review current methods of assessing the students' academic achievements through test control. The objective of the article is to determine the most effective methods of testing a foreign language.

Presentation of the main material. The necessity to know English is the one a person has to meet in any sphere of modern life. It is caused by the globalization and the role of English as the language of international communication. It is the requirement for being successful in production, technology, education, research, etc. It is an absolute necessity in business and politics. Therefore, the problems connected with different aspects of English teaching remain in the spotlight of the researchers' interests.

Testing is a specific aspect of teaching, as it has special purposes, causes completely different reaction of learners and teachers, and needs to have a special form. Moreover, nowadays, it is very topical, as passing some kind of proficiency test is often necessary for many professionals.

© Poplavska Lyudmyla, Ostrovska Olexandra, 2020

P. Ur writes about formal and informal testing [8, p. 36]. She writes that tests in the classroom may be of the convenient type where the testees are told in advance what they need to know, what are the criteria are for success, and so on. But they may also be informal: a homework assignment may in fact function as a test if the teacher's main aim in giving it is to find out whether the learners have learned some language point or not; questions asked during the routine give-and-take of classroom interaction may serve the same purpose, as may some textbook exercises.

A. Hughes distinguishes direct and indirect testing, by which he means that the skill to be tested may be involved directly or indirectly [5, p. 14]. Thus, when applying the direct testing the teacher will be interested in testing a particular skill, e.g.: if the aim of the test is to check listening comprehension, the students will be given a test that will check their listening skills, such as listening to the tape and doing the accompanying tasks. Such type of a test will not engage testing of other skills. Other characteristic feature of direct testing is its introducing real-life language through authentic tasks. Direct testing is task-oriented, effective and easy to manage if it tests such skills as writing or speaking. It could be explained by the fact that the tasks intended to check the skills mentioned above give us precise information about the learners' abilities. Moreover, we can maintain that when testing writing the teacher demands the students to write a certain task, such as an essay or reproduction, and it will be precisely the point the teacher will be intended to check.

In contrast, the indirect testing measures a skill through some other skill. It could mean the incorporation of various skills that are connected with each other, e.g.: listening and speaking skills. According to A. Hughes, indirect testing checkups the usage of the language in real-life situations. Moreover, it suits all situations; whereas direct testing is bound to certain tasks intended to check a certain skill [5, p. 15]. Learners are not constrained to one particular skill and a relevant exercise. They are free to elaborate all four skills; what is checked is their ability to operate with those skills and apply them in various, even unpredictable situations. This is the true indicator of the learner's real knowledge of the language. One possible drawback of this way of testing is certain difficulty in evaluating [5, p. 16].

A. Bynom discusses discrete-point and integrative testing. According to the scholar discrete point test is a language test that is meant to test a particular language item (e.g.: body parts vocabulary, active voice tenses, infinitive and gerund, etc.) [2]. The basis of that type of tests is that we can test components of the language (grammar, vocabulary, pronunciation and spelling) and language skills (listening, reading, speaking and writing) separately. Having studied a grammar topic or new vocabulary, having practiced it a great deal, the teacher basically gives a test based on the covered material. This test usually includes the items that were studied and will never display anything else from a far different field. The same will concern the language skills; if the teacher's aim is to check reading skills, the other skills will be neglected. Notwithstanding, this type was and still remains to be the most general and acceptable type in schools of our country, for it is easy to design, it concerns a certain aspect of the language and is easy to score. A. Bynum thinks that a drawback of discrete point testing is that it tests only separate aspects, but does not show us the whole language competence [2].

Integrative test, on the other hand, intends to check several language skills and language components together or simultaneously. A. Hughes writes that the integrative tests display the learners' knowledge of grammar, vocabulary, spelling together, but not as separate skills or items [5, p. 8]. It seems that rather than discussing which type of testing should be used, it is better to incorporate both types of testing for effective evaluation of the students' true language abilities.

One general distinction between types of testing is mentioned in a number of sources by: J. Heaton, A. Hughes, A. Bynom, J. Harmer, P. Ur, and C. Weir. It is criterion-referenced, norm-referenced testing. Generally, criterion-referenced test is believed to measure the knowledge of the students according to set standards or criteria. This means that there will be certain criteria according to which the students will be assessed. There will be various criteria for different levels of the students' language knowledge. Here the aim of testing is not to compare the results of the students. It is connected with the learners' knowledge of the subject. As A. Hughes puts it, the criterion-referenced tests check the actual language abilities of the students, they distinguish the weak and strong points of the students, and the students either manage to pass the test or fail it [5, p. 16].

The other type of the opposition – norm-referenced test, measures the knowledge of the learner and compares it with the knowledge of another member of his/her group. The learner's score is compared with the scores of the other students. It is usually mentioned that this type of test does not show us what exactly the student knows [5, p. 16].

If we want to differentiate the tests on the basis of their exact purpose, we come to the distinction between diagnostic, placement, achievement, and proficiency testing [4–6; 9].

Diagnostic test is a test that is meant to display what the student knows and what he/she does not know, spot the strong and weak points. It is necessary when the students return from their summer holidays or if the students start a new course and the teacher is completely unfamiliar with the level of the group. Moreover, N. Underhill points out that apart from the above mentioned the most essential element of the diagnostic test is that the students should not feel depressed when the test is completed. Therefore, very often the teachers do not put any marks for the diagnostic test and sometimes even do not show the test to the learners if the students do not ask the teacher to return it [7, p. 14].

Placement test is a test that places the students at an appropriate level in a course. In other words, it will assist to put the student exactly in that group that responds his/her true abilities. J. Heaton writes that the following type of testing should be general and should purely focus on a vast range of topics of the language not on just specific one [4, p. 18]. Therefore, the placement test typically could be represented in the form of dictations, in-

terviews, grammar tests, etc. Moreover, according to J. Heaton, the placement test should deal exactly with the language skills relevant to those that will be taught during a particular course. If our course includes development of writing skills required for politics, it is not appropriate to study writing required for medical purposes [4, p. 18].

Achievement test is a test, which measures a language someone has learned during a specific course, study or program. Here the progress is significant and, therefore, is the main point tested. Usually achievement tests are mainly given at definite times of the school year. Moreover, they could be extremely crucial for the students, for they are intended either to make the students pass or fail the test. Therefore, the test should be based directly on the objectives of the course. Achievement tests are meant to check the mastery of the material covered by the learners. They will be great helpers for the teacher's future work and will contribute a lot to the student's progress.

Proficiency test is a test, which measures how much of a language a person knows or has learnt. It is not bound to any curriculum or syllabus, but is intended to check the learners' language competence. In this test training is not the thing that is emphasized, but the language. 'Proficient' in the case of proficiency tests means possessing a certain ability of using the language according to an appropriate purpose. It denotes that the learner's language ability could be tested in various fields or subjects in order to check whether the learner could suit the demands of a specific field or not. Importantly, the proficiency tests are rather impartial; they are not testee-friendly.

There are various approaches to classifying the exact types of language tests. According to P. Ur they are as follows [8, p. 39–41]: 1) **questions and answers tests** or short answer tests; 2) **true/false tests** used to control the students' understanding of vocabulary/grammar content of a reading or listening passage; 3) **multiple-choice tests** are used checkup vocabulary, however, they can be useful in testing grammar, listening or reading skills [4, p. 79]; 4) **gap-filling and completion tests** deal with grammar or vocabulary; 5) **matching tests** usually checkup vocabulary; 6) **tests in the form of dictation** that according to C. Weir make the students use the variety of skills: listening, reading, speaking and writing skills [9, p. 49]; 7) **transformation tests** deal with re-writing sentences, e.g. transforming sentences from Active into Passive voice [4, p. 32]; 8) **rewriting tests** deal with language transformation, they involve paraphrasing as well as transforming separate items; 9) **translation tests** that give the opportunity to check the whole spectrum of the students' language skills; 10) **essay writing tests** are highly appreciated by J. Heaton, who believes that the most suitable way to check the students' writing skills is essay writing [4, p. 31];

There are also ways of testing which have not been mentioned by P. Ur, but discussed by other scholars [4–5]. They are: **error recognition tests** when students are to recognize which word is wrong in a piece of writing and correct it; J. Heaton suggest supplying the students with incorrect sentences asking them to provide another, correct variant [4, p. 39]; **word-formation tests** frequently used in exams to know the students' ability to coin new words from verbs, adjectives from nouns by means of prefixes, suffixes and roots.

Conclusion. All classifications of language tests have different grounds, and are of interest from a more theoretical point of view. A more practical approach is the classification of tests on the basis of their purpose; it allows distinguishing diagnostic, placement, achievement and proficiency testing. The most important for the teacher is the division of ways or forms of testing each having its advantages and disadvantages. The main ways of testing include questions and answers, true/false, multiple-choice, gap-filling and completion, dictation, transformation, rewriting, translation, essay, error recognition, word-formation. Each of them has certain restrictions as to which language skill it is supposed to test.

Thus, testing is a necessary part of teaching, and may play a crucial role in the management of class. If well designed, tests will fulfill a number of functions: they will show the students' progress, or knowledge (depending on the test type), and show certain gaps which will help the teacher modify the syllabus, tests are a great source of motivation for the students, they help them develop learning skills, and they are among most effective means of teaching the language.

References:

1. Brown D. Teaching by principles: an interactive approach to language pedagogy. N.Y.: Pearson Education, 2001. 253 p.
2. Bynom A. Testing: basic terms: basic terminology. URL: http://www.telus.net/linguisticsissues/testing.htm
3. Harmer J. The practice of English language teaching. Pearson Education Ltd., 2001. 249 p.
4. Heaton J. Classroom Testing. Longman, 1990. 128 p.
5. Hughes A. Testing for language Teachers. Cambridge: CUP, 2002. 264 p.
6. Thompson M. Putting students to the tests. *Forum*. 2001. № 20. July. P. 17–27.
7. Underhill N. Testing Spoken Language. Cambridge: CUP, 1987. 128 p.
8. Ur P. A Course in Language Teaching. Practice and Theory. Cambridge: CUP, 1991. 388 p.
9. Weir C. Communicative Language Testing. Prentice Hall, 1991. 353 p.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-20
УДК 811.111

Поточняк О.П., Шабайкович Е.А.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ДИСКУРС САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЯК ВАЖЛИВОГО ФАКТОРУ ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ІНОЗЕМНИХ МОВ У СВІТЛІ НОВИХ ТЕОРІЙ І ПРАКТИК

Анотація. У статті розглядається організація самостійної роботи студентів, як головного фактору підвищення ефективності викладання іноземних мов на гуманітарних факультетах. Ефективність самостійної роботи студентів залежить не лише від їхніх особистих якостей, але й значною мірою від рівня сформованості у них умінь та навичок самостійної роботи, від успішного керівництва цим видом навчальної діяльності та від ефективної системи контролю. Самостійна робота не може залишатися надалі лише доповненням до аудиторної роботи студентів. Вона повинна стати головним чинником самостійного, послідовного та цілеспрямованого набуття студентами знань, допомагати самостійно вирішувати поставлені завдання та долати труднощі, котрі з'являються у процесі навчальної діяльності. Викладене вище лягло в основу створення нової структурно-функціональної концепції викладання іноземних мов на гуманітарних факультетах. Апробація розробленої методики підтвердила її ефективність.

Ключові слова: концепція викладання, самостійна робота, апробація, експериментальна робота, ефективність навчання.

Potochniak Oksana, Shabaikovych Evelina
Ivan Franko National University of Lviv

DISCOURSE OF THE STUDENTS' SELF-LEARNING AS AN IMPORTANT FACTOR OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN THE CONTEXT OF NEW THEORIES AND PRACTICES

Summary. The article deals with the organization of the students' self-study activities as the main factor in enhancing the effectiveness of teaching foreign languages at the Humanities' faculties of the universities. The authors are convinced that effectiveness of the students' self-study practice depends not only on their personal characteristics but mainly on the level of the students' skills in self-study developed by the teacher and the effectiveness of the control-and-testing system. The current teaching practice has proven that the students' self-learning activity cannot serve only as an additional educational practice; it should become the main factor in the sustainable and purposeful work of the students in the process of mastering foreign languages. The Department of Foreign Languages for Humanities of Ivan Franko National University of Lviv has worked out a new complex concept of teaching foreign languages at the Humanities' faculties of the university. The practical approbation of the concept has proven its effectiveness. The new approach ensures the students' purposeful learning foreign languages, forms their language skills, and gives the teachers more possibilities to improve the teaching process. However, it has revealed also problems that need further solution, namely: different quantity of educational credits and modules at different faculties, hence different number of academic hours for classroom, individual, and self-study activities. Of great importance are special professional components of the educational process in foreign languages determined by the specific character of professional training at different faculties. It is relevant to create a data bank of educational sources and materials for self-mastering different types of language skills, which requires the necessity of forming the corresponding technical basis to ensure further successful implementation of the new structural-and-functional concept of teaching foreign languages at the Humanities' worked out in the university.

Keywords: concept of teaching, self-study, approbation, experimental work, effectiveness of teaching.

Постановка проблеми. Процес європейської інтеграції дедалі помітніше впливає на всі сфери життя нашої держави, не оминув він і вищої освіти. Україна чітко визначила орієнтири входження в освітній та науковий простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності у контексті європейських вимог. Хоча проблема навчання іноземних мов на сучасному етапі активно розробляється в Україні, однак завершеної оптимальної моделі навчання поки що немає. Досліджуються окремі дискурсознавчі та текстолінгвістичні аспекти проблеми, а саме, робота над текстами фахового спрямування, система кредитно-модульного контролю, організація самостійної роботи студентів, розробляються програми для дистанційного навчання тощо. Проте існувала необхідність у створенні цілісної комплексної системи навчання на базі нової концепції викладання іноземних мов. Її запровадження вимагало детального переосмислення навчальних програм та існуючих методик з метою вдосконалення курсу «Іноземна мова на гуманітарних факультетах університету».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Головна проблема викладання іноземних мов у світлі нових теорій і практик полягає у створенні оптимальної, завершеної системи навчання, обов'язковими компонентами якої, є як аудиторна, так і самостійна робота студентів. Лише чітка взаємодія обох компонентів дозволить досягнути у процесі навчання бажаних результатів. У публікаціях останніх десятиріч висвітлюються здебільшого загальні аспекти проблеми, вирішуються окремі важливі питання методики викладання іноземних мов [1; 3–4].

© Поточняк О.П., Шабайкович Е.А., 2020

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Постійно розробляються та апробуються на практиці різноманітні форми підвищення ефективності викладання, однак, наявні методики вимагають ще детального дослідження та доповнення. Важливо, наприклад, експериментально встановити, як оптимально використати такий недостатньо керований, а тому малоефективний фактор, як самостійна робота студентів для підвищення результативності навчального процесу в цілому, які форми та методи самостійної роботи є найпродуктивнішими в умовах нової концепції викладання, а також дослідити психологічні аспекти самостійної навчальної діяльності студентів та визначити шляхи її оптимізації. З метою її вдосконалення, важливо відібрати та належним чином організувати також навчальний матеріал, яким студент може оволодіти самостійно.

Головною **метою статті** є визначення місця і ролі самостійної роботи студентів у загальній системі навчання, а також дослідження шляхів її оптимізації. Самостійна робота студентів, форми і методи її вдосконалення не знайшли належного висвітлення у публікаціях фахових збірників. Тому організація навчального процесу на базі цілісної комплексної багатоаспектної системи навчання потребує певного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Ефективність навчання, як відомо, залежить від раціонального управління навчальним процесом. Оскільки процес навчання здійснюється не лише на аудиторних заняттях, але й в умовах самостійної роботи студентів, то управління повинно охоплювати всі ланки навчальної діяльності студентів. В аудиторній роботі навчальна діяльність студентів здійснюється безпосередньо за участю викладача, керівництво позааудиторною самостійною роботою проходить опосередковано на базі відповідно підготованих чи відібраних викладачем матеріалів, курсів дистанційного навчання, комплексів навчальних програм та тестів для контролю знань студентів. Ефективність самостійної роботи студентів залежить не лише від їхніх особистих якостей, тобто від наполегливості, старанності, організованості, бажання вчитися, їхніх мовних здібностей, але й значною мірою від рівня сформованості у студентів вмінь та навичок самостійної роботи, від успішного керівництва цим видом навчальної діяльності та від ефективної системи контролю. Як підтверджує практика навчання, як одне, так і друге є слабким місцем навчального процесу з іноземних мов у ВНЗ.

У сучасній системі навчання передбачається формування певних видів навчальної діяльності студентів, які забезпечують професійно орієнтовані міжкультурні, комунікативні, соціокультурні, фахові та навчальні компетенції. Особливо важливим є набуття навичок самостійної роботи, вміння використовувати у самостійній навчальній діяльності отримані лінгвістичні та соціокультурні знання, а також вміння самостійно вибирати відповідні стратегії навчання та здійснювати самоконтроль і оцінку розвитку власної мовленнєвої компетенції. Навчальне навантаження студентів встановлюється у академічних кредитах та передбачає фронтальні заняття під керівництвом викладача, самостійну навчальну діяльність студентів та індивідуальну роботу викладача зі студентами. Співвідношення аудиторної та самостійної роботи є різним у вищих навчальних закладах, а саме: 50%:50%, 60%:40% або 40%:60%, що вимагає детальніших досліджень. Якщо кредит – це обсяг навчального часу (аудиторного, індивідуального, самостійного), відведеного на засвоєння конкретного науково обґрунтованого та відібраного навчального матеріалу, то модуль – це певна завершена та зафіксована частина курсу з навчальної дисципліни, яка оцінюється рейтингово-модульною оцінкою, тобто сумою балів, які отримує студент за виконання визначених кредитно-модульною програмою контрольних завдань, самостійних та індивідуальних робіт, тестів та інших видів навчальної діяльності. Матеріал для засвоєння, який опрацьовує студент під керівництвом викладача чи самостійно, містить: а) лексико-граматичний аспект; б) фаховий аспект; в) академічне мовлення; г) культурологічний аспект. У відповідності з цим оцінювання знань студентів з навчального процесу здійснюється комплексно за 100-бальною системою та включає: 1) навчальні матеріали підручника чи програм; 2) академічне мовлення; 3) самостійне читання; 4) біжучі контрольні роботи чи тести; 5) модульний тест; 6) активність студента на занятті та його прагнення досягти належного рівня знань з іноземної мови. Важливого значення ми надаємо самостійному набуттю студентами нових знань, а також їхньому використанню в інших мовних ситуаціях.

У самостійній навчальній діяльності студентів важливо виділити три компоненти: 1) індивідуальне опрацювання навчальних програм, посібників, методичних розробок, літератури для самостійного читання, серій вправ, забезпечених засобами самоконтролю; 2) самостійне навчання через комп'ютерні навчальні програми, програми дистанційного управління, серії навчальних тестів і тестів для біжучого та рубіжного контролю знань студентів; 3) індивідуальне використання фономатеріалів для розвитку навичок аудіювання.

Перший компонент, або самостійна робота над друкованими навчальними матеріалами, розглядається у методиці викладання іноземних мов лише як доповнення до аудиторної роботи. Метою його є закріплення опрацьованого в аудиторії навчального матеріалу, що досягається шляхом виконання комплексів лексико-граматичних вправ, вивчення граматичних правил, а також через самостійне читання (з повним, чи з загальним розумінням змісту прочитаного). Такий підхід до організації навчального процесу вимагає суттєвих змін, оскільки самостійна робота не може надалі залишатися лише доповненням до аудиторної роботи студентів. Вона повинна стати головним чинником самостійного, послідовного та цілеспрямованого набуття студентами знань, допомагати їм самостійно вирішувати поставлені завдання та долати труднощі, які з'являються в процесі навчальної діяльності.

Другий та третій компоненти є недостатньо вивченими. Свого вирішення чекає також ряд проблем, пов'язаних з розробкою та використанням комп'ютерних програм та широкого спектру фономатеріалів у самостійній роботі студентів,

їхня органічна інтеграція у загальну структуру курсу, дозування різних видів навчальної діяльності студентів, самостійний контроль виконаної навчальної роботи з метою її корекції та багато інших. Хоча навички самостійної роботи, певною мірою, формуються самі по собі в процесі навчальної діяльності, однак, як свідчать спостереження, стихійно сформовані вміння та навички потребують суттєвої корекції.

Викладене вище дозволило розробити структурно-функціональну модель нової концепції викладання іноземних мов на гуманітарних факультетах університету. Вона являє собою певний комплекс взаємопов'язаних компонентів та дозволяє розглядати процес навчання у їхньому синтезі. Кожен компонент моделі має чітко визначену мету та конкретний зміст. Отже діяльність всіх компонентів моделі носить незалежно взаємопов'язаний характер, де кожен з компонентів вирішує свої завдання і водночас спрямований на досягнення кінцевої мети навчання, тобто – на формування у студентів вмінь та навичок читання, аудіювання, мовленнєвої діяльності та письма. Виконання завдань може перевірятися викладачем або самим студентом, тобто реалізуватися шляхом усного або тестового контролю, чи самоконтролю. У середньому два рази на семестр проводиться модульна перевірка опрацьованого матеріалу з фіксацією у балах отриманих результатів.

Висновки і пропозиції. Апробація розробленої кафедрою нової комплексної концепції викладання іноземних мов на гуманітарних факультетах підтвердила її ефективність. Було відзначено, що вона забезпечує студентам цілеспрямоване набуття знань, формує вміння та навички усіх видів мовленнєвої діяльності, а викладачеві дає можливість раціонально, безпосередньо чи опосередковано, керувати навчальним процесом. Проте апробація розробленої системи навчання виявила також ряд моментів, котрі вимагають свого вирішення. До них можна віднести різну кількість навчальних кредитів і, відповідно, модулів на гуманітарних факультетах університету. Курс з іноземної мови повинен мати однакову сітку годин на аудиторну, індивідуальну та самостійну роботу, ту ж саму кількість кредитів та модулів, та відповідний об'єм навчального матеріалу з урахуванням специфіки факультету. Слід створити також банк різноманітних навчальних програм для самостійного формування навичок різних видів мовленнєвої діяльності і відповідно мати належну технічну базу для реалізації розробленої концепції.

Апробація розробленої концепції довела, що в процесі навчання забезпечується послідовність та систематичність у роботі студентів, що є важливою передумовою підвищення їхнього рівня знань. Цілеспрямована та дозована навчальна діяльність, котра охоплює як аудиторну, так і індивідуальну та самостійну роботу, застосування аудіо– та відеоматеріалів, використання додаткової літератури та матеріалів для самоконтролю є важливими факторами позитивного впливу на навчальний процес, що сприяє формуванню стійкої мотивації у вивченні іноземних мов.

Список літератури:

1. Ніколаєва С.Ю. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
2. Амеліна С.М., Азоліні Л.С. та ін. Рамкова Програма з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України. Київ : Ленвіт, 2006. 90 с.
3. Демченко О. Дидактична система організації самостійної роботи студентів. *Рідна школа*. Київ. 2006. № 5. С. 68–70.
4. Літвінчук С.Б. Сучасні підходи до організації самостійної роботи студентів у вищій школі. *Наукові праці. Серія : Педагогіка*. 2012. Випуск 146. Том 158. С. 66.
5. Поточняк О.П., Шабайкович Е.А. Самостійна робота як важливий компонент навчальної діяльності студентів на гуманітарних факультетах. Zbior raportow naukowych. *"Pedagogika. Współczesne tendencje w nauce i edukacji"* (30.10.2016 – 31.10.2016). Krakow, 2016. S. 76–80.

References:

1. Zahalnoevropeiski rekomendatsii z movnoyi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia. Nauk. red. S. Nikolaieva. Kyiv: Lenvit, 2006. 90 s.
2. Amelina S.M., Azolini L.S. ta in. Ramkova Prohrama z nimeckoyi movy dlia profesiynoho spilkuvannia dlia vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy. Kyiv: Lenvit, 2006. 90 s.
3. Demchenko O. Dydaktychna systema orhanizacii samostiynoyi roboty studentiv. *Ridna shkola*. Kyiv. 2006. No 5. S. 68–70.
4. Litvinchuk S.B. Suchasni pidkhody do orhanizacii samostiynoyi roboty studentiv u vyshchiy shkoli. *Naukovi prazi. Seriya: Pedahohika*. 2012. Vypusk 146. Tom 158. S. 66.
5. Potochniak O.P., Shabaikovych E.A. Samostiyna robota studentiv yak vazhlyvyi komponent navchalnoyi diyalnosti studentiv na humanitarnykh fakultetakh. *Zbior raportow naukowych. "Pedagogika. Współczesne tendencje w nauce i edukacji"* (30.10.2016 – 31.10.2016). Krakow, 2016. S. 76–80.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-21
UDC 811.111'42

Pradivlianna Liudmyla
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

PARADOXES OF THE SURREALIST POETRY: LINGUISTIC APPROACH

Summary. The paper focuses on the problems of surrealism as a specific type of artistic thinking and takes a linguistic approach to the study of surrealist poetry. The research deals with the specifics of the poetic language of the movement which is regarded as a manifestation of "surrealist mind" and discusses peculiarities of the paradoxical images on the material of British surrealist poetry. Most of the British surrealists followed French principles of writing poems without any control exercised by reason which is regarded as the only way to evoke true images of the unconscious. A close study of the techniques used by the authors shows their attempt to create "convulsive" surrealist beauty in similes, metaphors and through the arbitrary combinations of words.

Keywords: unconscious, surrealist image, British surrealism, D. Gascoyne, H.S. Davies, Dylan Thomas.

Прадівлянна Л.М.
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ПАРАДОКСИ СЮРРЕАЛІСТИЧНОЇ ПОЕЗІЇ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПІДХІД

Анотація. У статті висвітлюються проблеми сюрреалізму як специфічного типу художнього мислення та застосовується лінгвістичний підхід до вивчення сюрреалістичних образів. Узагальнено погляди французьких сюрреалістів на роль мистецтва та завдання, які авангардисти початку XX століття перед собою ставили, визначено причини парадоксальності руху. Зазначено, що ідеї Зигмунда Фрейда та його відкриття в психоаналізі підживлювали віру поетів в сили несвідомого і збуджували їхній інтерес до ірраціональних станів і мрій. Мрійливі мотиви, метаморфози людей, предметів та природних стихій, які здаються реальними та містичними водночас, створюють сюрреальність та відзначають цей міжвоєнний авангардний рух. Головним критерієм поезії сюрреалізму став специфічний сюрреалістичний образ, який розуміється як складне явище з ознаками фантастичного, спонтанного, алогічного. Об'єктом та предметом дослідження стала образна система поетичних доробок британських поетів-сюрреалістів Девіда Гаскойна, Хью Сайкс Девіса та Ділана Томаса. Відзначено, що британський сюрреалізм мав менш революційний характер і обмежувався здебільшого кількома групами в Лондоні та Бірмінгемі. Більшість британських поетів дотримувалися принципів написання віршів, розроблених французькими сюрреалістами. За вченням лідера групи, Андре Бретона, «судомна» краса, до якої прагне сюрреалізм, з'являється як сюрреалістична «іскра», коли поети зближують максимально віддалені або довільні реалії у просторі вірша, поєднують суперечливі реалії з несумісними значеннями. Тому характерними ознаками сюрреалістичного образу стали відмова від внутрішніх зв'язків слів, пошук нових значень, техніка семантичного контрасту. Це призводить до особливого збільшення використання метафор, порівнянь. У статті виділено рівні сюрреалістичного неузгодження лексики в образах, розглянуто метафоричні та синестезійні аналогії у словосполученнях та на рівні фраз, які в цілому створюють ефект сюрреальності та отримання доступу до несвідомого.

Ключові слова: несвідоме, сюрреалістичний образ, британський сюрреалізм, Д. Гаскойн, Х.С. Девіс, Ділан Томас.

Problem statement. The approaching anniversary of Surrealism in 2024, one of the most influential avant-garde literary and artistic school in the culture of the twentieth century, inspires scholars of different scientific fields to reevaluate the movement and its far-reaching impacts. Surrealism has its point of departure in an assumption that man is in crisis and that "he is losing by slow degrees all reason for living" [4, p. 4]. Having established itself in numerous publications as experimental poetry, "research into human conditions" [8, p. 49], surrealism became an "attempt at a method for accessing the true nature of human perception" [Ibid.], being more concerned, as it seems, not with the aesthetic problems of art and poetry, but rather with psychological and political issues.

In Michael Benedikt's words, "surrealism's uniqueness can be traced to a paradox" [3, p. ix]. To liberate the human mind and ensure man's happiness by seeking harmony between his inner world and hard facts of life, they proposed to revise such antinomies as "life and death, the real and the imagined, past and future" [4, p. 123]. They attempted to reduce these "artificial oppositions" [3, p. xii] and resolve them "into a kind of absolute reality, a surreality" [4, p. 14]. Ideas of Sigmund Freud and his discoveries in psychoanalysis fueled their belief in the greater powers of the unconscious and excited interest in irrational states and dreams. The resulting, surrealist, image became the touchstone of surrealist poetry.

Recent research and publications. According to scholars, the unconscious has the structure of the language. In Emil Benveniste's words, the language of the unconscious has the roots in the deepest structures of the psyche and "some forms of poetry come close to dreams, discover a similar way of structuring, and introduce into the usual forms of language that disconnection from the meaning that characterizes our actions in a dream" [1, p. 123]. The scientist was convinced that surrealist poetry could give the answers to many of Sigmund Freud's questions regarding the linguistic constituent of the irrational activities of the mind.

In our research, we focus on the linguistic nature of surrealist poetry. Of greatest importance here are the discussions of surrealist poetics by J. Matthews, W. Bohn, M.A. Caws, G. Mead, A. Balaki-

© Pradivlianna Liudmyla, 2020

an, P. Bouissac, P. Stockwell. The basic element of our research is a surrealist image, which has been an object of quite a number of studies that demonstrate different approaches to this phenomenon.

Thus, Shelley Quinn appeals to the discoveries in the fields of neurology, psychology and psycholinguistics to suggest that surrealist poetry appeared as the result of suppression of analytical 'verbal' left hemisphere's activity and enhancement of a more creative 'visual' right one [6]. A linguistic and cognitive linguistics approach, supplemented by lingvo-stylistics and lingvo-poetics, is observed in the works of G.D. Martin, E.L. Spasskaya, P. Stockwell, J.H. Matthews and others.

This paper aims at contributing to the further study of the surrealist image and its language through observations over the poetic techniques used to develop the ideas of the unconscious. As a manifestation of a certain type of artistic thinking (in J.H. Matthews's words, "Surrealist Mind") surrealists' ideas got revealed in a specific poetic language. The study of markers of the unconscious which find their way through the language to the poem might, in the long run, give us some answers as to how unconscious expresses itself.

Presentation of the main material. Research done so far shows the surrealist tendency to a higher degree of dissonance, to increased liberation of the language from the established norms, a move away from normative perception (left hemisphere images) towards more abstract verbalization of thoughts, dream imagery, and a greater visuality of the 'right hemisphere dominant' automatic and homospatial writing. In their experimentation with this method, through the destruction of the old bonds between a word and a thought, the surrealists developed "the new system of linguistic relations, built on the basis of the spirit" [2, p. 727] and revolutionized the poetic language, bringing forth new discoveries in the poetic form.

Surrealist image is a complex phenomenon with weird, fantastic, dream-like qualities, expressed in imagistic language, freed from a narrative context. In an attempt to free the words, surrealists let loose "the hordes of words <…> as though opening a Pandora's box" [4, p. 152]. A word doesn't serve to express a thought anymore, «a word as such becomes a self-sufficient unity worthy of itself» [2, p. 87]. As Andre Breton famously asserted: "The language has been given to man so that he may make Surrealist use of it" [4, p. 32]. Whether it is only the French language that has the potential for surrealist expression and creating surreality – is still the question for discussion.

As the ***material*** for this paper, we use the poetic texts of the British surrealists. Critics state that British surrealism was less revolutionary in character and limited mostly to a few groups in London and Birmingham, which is explained by the fact that English literature "had long embodied an irrational element <…> in a manner so little concealed that this particular revolution no longer seemed particularly exciting" [7, p. 256]. Yet its output was vibrant and had a deep impact on British culture.

Most of the British surrealists, David Gascoyne, Hugh Sykes Davies, even Dylan Thomas who was never formally affiliated with the movement, followed French surrealist principles of writing poems without "any control exercised by reason" [4, p. 26], which is regarded as the only way to evoke true images of the unconscious. The images must combine realities as distant as possible, and it is their fusion that creates strange, 'convulsive' and marvelous beauty – the only one that the poet should deem worthy of his efforts. These paradoxical images seem absurd and contradictory but indeed appear as a result of an inquiry into the human mind by the poet who is concerned with seeking the truth. French Manifesto of Surrealism teaches: "The value of the image depends upon the beauty of the spark obtained" [4, p. 37]. We will try to classify different ways in which surrealists 'ignite sparks' in their poetry by bringing varied concepts together in a rather small poetic space, in similes, metaphors and what looks like arbitrary combinations of words.

1. *Surrealist similes*. These are quite rare, and the poets were not encouraged to use any kind of comparisons, for, according to the founders, "in a comparison, the spark is lacking" [4, p. 37]. Still, already in his famous first surrealist poem written in English *And the Seventh Dream is the Dream of Isis* Gascoyne has such lines as: *a million little lamps like glowworms*" and "*arms are like pieces of sandpaper* (Gascoyne), which, though being not particularly spectacular, give a vivid visual image in the first example and almost tactile in the second. Likewise, images from Davies's poem: *the beak of a dead bird gapes like a trap* and *weasel's eyes like mollusks* (Davies) or Thomas's: *he blew like powder to the light* and *mother milk was stiff as sand* (Thomas) make good use of comparisons to create strange and fascinating pictures.

More incomprehensible lines include: *the hearts of troubadours unfold like soaked mattresses*, *and the wings of private airplanes look like shoeleather*, *and the gums of queens like the glass marbles* (Gascoyne), which not so much render images, as blur different stylistic tones and create strange sensations by juxtaposing realities of varied, if not opposite, connotative potential, e.g. the poetic notion *the heart of troubadours*, which evokes a romantic image of medieval singers, is equated to a mundane and unpleasant *soaked mattresses*. In the same manner, realities with different physical characteristics are contrasted in *wings of private airplanes* and *shoeleather*, though the common seme of 'flexibility' in *wings* and *leather* unites the image and leads to the implicit comparison of an airplane with a bird.

Metaphorical similes are even rarer in such poetry and correlations between concepts are quite discernable: *The mouth of time sucked, like a sponge, / The milky acid on each hinge* (Thomas), <…> *the night grew like a savage plant* (Gascoyne). Plethora of sub-meanings in the latest example is brought to mind by enduing the night with active characteristic of *growing* and comparing the process with the growing of the plant described as *savage* – adjective, usually used to speak of an animal or force of nature which is ferocious, violent and uncontrolled.

The whole poem by Davies is built on the comparison:

It doesn't look like a finger it looks like a feather of broken glass

It doesn't look like something to eat it looks like something eaten

It doesn't look like an empty chair it looks like an old woman searching in a heap of stones… (Davies).

We have already examined linguistic peculiarities of this poem in an earlier paper [5]. The whole poem reads like a conscious effort to explore the unconscious and create a surrealist text, based "on the belief in the superior reality of certain forms of previously neglected associations" [4, p. 26]. The realities that Davies blurs together belong to different semantic fields, grammatical categories, he mixes different syntactic constructions and uses even different graphic forms.

2. Surrealist metaphors. This is the most important and highly praised element of the surrealist poetry. Andre Breton, the leader of the movement, describes it as «one tool, and one tool only, capable of boring deeper and deeper, <…> this marvelous instrument» [4, p. 268], efficient at creating "the convulsive beauty" of surrealist image by setting side by side realities that push the opposites to extremes. Surrealist beauty is the result of the meeting of antinomies which formerly were considered incompatible. These poetic collocations take the longest time to "translate" into practical language.

Metaphoric images of the British authors demonstrate different degrees of "surrealist spark". This depends on the level of incompatibility of terms which are contrasted. Thus, such images as *explosion of geranium* (Gascoyne) and *long worm of my finger* (Thomas) are beautiful but can easily be understood because of the common semes of color or form that unite them.

More prevalent are strange, sometimes absurd, often violent images, set in the illogical contexts: *the sun <...> is a bag of nails, several men <…> unloading the sea* (Gascoyne), *some dead undid their bushy jaws and bags of blood let out their flies* (Thomas). They render surrealist atmosphere and convey multiplicity of moods and shades of tone.

Quite common are personifications: *the stars, assuming shape drew in his eyes the straws of sleep* (Thomas), *brainless wind, arms of the night*, *the light awaken the endless desert, desert engrossed in its tropical slumber* (Gascoyne) and sinestesia: *the fading cries of the light* (Gascoyne) – a complex synesthetic metaphor that combines the components of visual and sound perceptions and makes the image more capacious and, at the same time, more puzzling; *A flock of banners <…> fly away like birds towards the sound of roasting meat* (Gascoyne). Paradoxically, but despite the auditory and gustatory analogy, the visual images of banners, birds and meat remain dominant.

More complex, syncretic tropes, seem less automatic and more deliberate. Thus, Gascoyne's poetic image of the ocean in *oceans enclasped by the arms of the night* is composed of a metaphor (*enclasped by the night*) and metonymy (*enclasped by the arms*). Though extremely condensed and beautiful, it rather speaks of the conscious than unconscious mind of the poet. At the same time, they may be the proof to the words of critic C.H. Sisson who stated that Gascoyne's "own work was as surrealistic as the English language allowed" [7, p, 256].

3. Arbitrary word-combinations. They are the hardest for understanding as they are build up on sudden shifts in the sematic fields of the juxtaposed elements. They might reflect the poet's irrational unconscious mind of dreams and certainly create the necessary 'spark'. Many images seem to be arbitrary to the highest degree: *that globe itself of hair and bone / That, sewn to me by nerve and brain* (Thomas), *the letters of the rook language are laced on the sodden leaves* (Davies). They often appear in a context which 'unrolls' like a dream where odd and disconnected images follow one another: *encourage the waistlines of women to expand / and the eyes of men to enlarge like pocket-cameras* (Gascoyne).

The surrealist technique of semantic contrast is created by the juxtaposition of nouns and adjectives or verbs and adverbs. In these simple syntactic constructions, the poets put together lexemes of concrete and abstract semantics: *crumbs of despair* (Gascoyne), animate and inanimate phenomena: *a still-born song* (Davies), words of different perceptive semantics: *night's snarl* (Davies), anthropomorphic images: *hysterical rain* (Gascoyne).

Conclusion. Dreamlike motives, metamorphosis of humans, objects and natural elements, which seem real and mysterious at the same time, create surreality, marvelous and bewildering, and mark this inter-war avant-garde movement. Surrealist 'spark' appears when the poets use the technique of semantic contrast in syntactically simple or complex phrases and juxtapose realities with incompatible meanings. This leads to a particular increase in the use of metaphors, metaphoric similes and synesthesia. It is still hard to say whether British surrealist poets produced poetry completely freed up of conscious rational elements. Some semantic anomalies rather seem not that arbitrary as the surrealist founders demanded. But this may be an object for further study.

References:

1. Benvenist Je. (1974). Zametki o roli jazyka v uchenii Frejda [Notes on the role of the language in the teaching of Freud]. Obshhaja lingvistika [General linguistics]. Moskva: Progress.
2. Semiotika i Avangard: Antologija (2006). [Semiotics and avant-garde: anthology] ed. Ju.S. Stepanov. Moskva: Kultura.
3. Benedikt Michael (1974). The poetry of surrealism: an anthology. Boston: Little, Brown and Company.
4. Breton Andre (1969). Manifestoes of surrealism. University of Michigan Press.
5. Pradivlianna Liudmyla (2019). Surreal World of Hugh Sykes Davies: Lexical and Phonosemantic Study. *Naukovij visnik Hersons'kogo derzhavnogo universitetu. Serija: Lingvistika* [Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Linguistics], no 36, pp. 90–94.
6. Quinn S. (1985). Surrealist imagery and the right brain. Edmonton: Alberta.
7. Sisson C.H. (1971). English poetry, 1900-1950: an assessment. London: Hart-Davis.
8. Stockwell P. (2012). The surrealist experiments with language. *The Routledge Companion to Experimental Literature Routledge* / Ed. J. Bray. London, New York: Routledge, pp. 48–61.

List of illustration materials:

1. Gascoyne David. *Poems*. Available at: https://www.poemhunter.com/poem/and-the-seventh-dream-is-the-dream-of-isis/ (accessed 05 February 2020).

2. Davies Hugh Sykes. Poetry. Available at: https://allpoetry.com/Hugh-Sykes-Davies (accessed 05 February 2020).
3. Thomas Dylan. Available at: https://www.internal.org/Dylan_Thomas (accessed 05 February 2020).

Список літератури:

1. Бенвенист Э. Заметки о роли языка в учении Фрейда. *Общая лингвистика*. Москва, 1974. С. 115–126.
2. Семиотика и Авангард: Антология / ред. Ю.С. Степанов. Москва, 2006. 1166 с.
3. Benedikt Michael. The poetry of surrealism: an anthology. Boston, 1974. 375 p.
4. Breton Andre. Manifestoes of surrealism. University of Michigan Press, 1969. 304 p.
5. Pradivlianna Liudmyla. Surreal World of Hugh Sykes Davies: Lexical and Phonosemantic Study. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Лінгвістика*. 2019. № 36. С. 90–94.
6. Quinn S. Surrealist imagery and the right brain. Edmonton, Alberta, 1985. 300 p.
7. Sisson C.H. English poetry, 1900-1950: an assessment. London, 1971. 267 p.
8. Stockwell P. The surrealist experiments with language. *The Routledge Companion to Experimental Literature Routledge* / Ed. J. Bray. London, New York, 2012. P. 48–61.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. Gascoyne David. *Poems*. Available at: https://www.poemhunter.com/poem/and-the-seventh-dream-is-the-dream-of-isis/ (accessed 05 February 2020).
2. Davies Hugh Sykes. Poetry. Available at: https://allpoetry.com/Hugh-Sykes-Davies (accessed 05 February 2020).
3. Thomas Dylan. Available at: https://www.internal.org/Dylan_Thomas (accessed 05 February 2020).

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-22
UDC [881.111'373.46-116:34:004-046.65](100)

Radu Alla
Ivan Franko National University of Lviv

STRUCTURAL-AND-SEMANTIC CHARACTERISTICS OF TERMINOLOGY UNIVERSALIZATION IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Summary. The article deals with the problems of terminological lexis functioning in professional communication in the context of increasing globalization processes. Under globalization different professional spheres fuse with the cyberspace. Special attention is devoted to the study of the universalization of terminology in the sphere of fighting cybercrime. Under terminology universalization the author means the tendency to use terminological units that denote certain objects and phenomena of the objective reality in time and space and have both a recognizable verbal form and unified general meaning, when the latter is clear and understandable to all the professionals irrespective of the country they live and which is interpreted by them alike. The study has proven that the discourse of international enforcement activities aimed at fighting cybercrime is characterized by the use of the terminological lexis formed on the basis of legal and computer terminology fusion. By terminology fusion the author means the process of joining two or more terms together to form a single terminological entity.

Keywords: terminological lexis, professional communication, language of professional communication, globalization, universalization of terminology, discourse of international enforcement activities aimed at fighting cybercrime.

Раду А.І.
Львівський національний університет імені Івана Франка

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УНІВЕРСАЛІЗАЦІЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню особливостей утворення і функціонування термінологічної лексики в професійній комунікації в умовах глобалізації інформаційного простору. У мові спостерігається тенденція до універсалізації термінологічної лексики бізнесу та маркетингу внаслідок уніфікації комп'ютерних програм, а також паралельне зрощення профільної професійної термінології із комп'ютерною термінологією. Під універсалізацією термінологічної лексики автор розуміє тенденцію до вживання термінологічних одиниць, які позначають окремі об'єкти та явища об'єктивної реальності в часі та просторі, та мають пізнавану вербальну форму та єдине, загальне значення, яке зрозуміле всім фахівцям безвідносно країни проживання і яке трактується всіма ними однаково. Прослідковано особливості утворення і функціонування термінологічної лексика сфери боротьби з кіберзлочинністю на мовному матеріалі документу "Comments of the United States of America to the Draft Comprehensive Study on Cybercrime, August 22, 2016", ключовий термін якого складається з комп'ютерного терміну *cyber* та юридичного *crime*. Шляхом злиття двох понять "кібер, кібернетичний" або "віртуальний, пов'язаний із інформаційними технологіями" та "злочин/злочинність" утворено новий термін *cybercrime* на позначення нового виду кримінальної діяльності. Частотність його вживання є значною і становить 119 слововживань або 1,8% від загальної кількості слів у тексті (6774). Серед професіоналізмів на основі термінологічної одиниці *cybercrime* виокремлено дві групи: (а) словосполучення-професіоналізми на основі терміну *cybercrime*; (б) словосполучення-професіоналізми на основі моделі: термін *cybercrime* (у ролі означення) + іменник. Проведе дослідження підтвердило наявність процесів універсалізації термінологічної лексики в умовах глобалізації інформаційного простору сучасного суспільства та дозволило зробити такі висновки: 1) глобалізація сприяє уніфікації інституційного простору різних професійних середовищ країн світу та супроводжується уніфікацією комп'ютерних програм з діловодства, фінансового обліку, ведення банківських і торговельних операцій тощо; 2) паралельно з процесом уніфікації інституційного простору різних професійних середовищ країн світу відбувається універсалізація загальної термінологічної лексики бізнесу та маркетингу та зрощення профільної професійної термінології із комп'ютерною термінологією; 3) перехід легальної і нелегальної ділової активності в кіберпростір супроводжується зростанням кіберзлочинності як якісно нової кримінальної діяльності; 4) дискурс міжнародної правоохоронної діяльності у сфері боротьби із кіберзлочинністю характеризується вживанням термінологічної лексики, утвореної на основі злиття юридичної і комп'ютерної термінології.

Ключові слова: термінологічна лексика, професійна комунікація, мова професійної комунікації, глобалізація, універсалізація термінології, дискурс міжнародної правоохоронної діяльності у сфері боротьби із кіберзлочинністю.

Problem statement. The research is in the context of cognitive-and-discursive paradigm aimed at studying language functioning in the structure of communication, in general, and, at terminology functioning in the structure of professional communication, in particular. Globalization as a relevant factor of the information environment has a considerable impact on professional communication.

Globalization of the information space of the modern society causes further fusion of professional environments with the cyber space. Analysis of the main characteristics of the terminology formation and functioning in the professional communi-

© Radu Alla, 2020

cation in the context of globalization defines the significance of the research.

The transition of business activities into cyberspace is accompanied by the parallel migration of illegal activities. This process is not limited only to illegal commercial transactions, for the shift of business activities to cyber space attracts the attention of the underworld. As a result the number of crimes committed by means of IT has considerably increased, and the modern society deals with a qualitatively new type of unlawful activity: cyber criminality.

The international cooperation in the sphere of fighting cyber criminality is implemented under the aegis of influential international organizations and is regulated by corresponding international legal documents. The texts of these documents are rich in terminological units formed on the basis of legal and computer terms blending to denote a broad variety of phenomena and objects in the sphere of cyber criminality and the fight with it.

Recent research and publications. Legal discourse has become a valid source of material for linguistic research, for example, N. Kravchenko in her thesis "International-Legal Discourse: Cognitive-Communicative Aspect", dedicated to complex analysis of genre and conceptual characteristics of the international legal discourse pays special attention to the determination of the international legal picture of the world, conceptualization of the international legal reality, and the conceptual sphere of "justice" [4], O. Chornobaj studies the ways of mastering legal communication [7].

More attention should be paid to complex linguistic research of the languages of professional communication. S. Grinev has marked the perspectives of cognitive terminology studies in the first half of the 21 century [2]. Some scholars define languages of professional spheres as the variants of national languages, the other term: sublanguages. O. Golovanova considers the language of professional communication as a complex of linguistic means that operate in a particular professional sphere [1, p. 33–34]. A. Rey marks that the language of law functions as a part of the national language and consists of legal vocabulary and certain particular synthetic structures [9, p. 78]. The others, on the contrary, consider them as different from national languages. L. Hoffman defines the language of professional communication as a set of linguistic phenomena that merge in a certain sphere of communication and is limited by a specific topic, intentions, and conditions [8, p. 203], moreover, the scholar points at the great role of extra-linguistic and communicative factors that influence further development of professional languages and specific characteristics of their functioning.

Thus, the influence of such extra-linguistic factor as globalization on the formation and functioning of the legal terminology in the sphere of fighting cybercrime is in the focus of this paper.

The purpose of the article. The article is aimed at studying the specific characteristics of the process of universalization of terminological lexis under globalization. The object of the research is the terminological lexis in the sphere of combatting cybercrime, based on the language material of the document "Comments of the United States of America to the Draft Comprehensive Study on Cybercrime, August 22, 2016" [13].

Presentation of the main material. We understand universalization of the terminological lexis as the use of terminological units that define separate specific objects and phenomena of the objective reality in time and space and have recognizable verbal forms and unified, general meanings that are understandable to all specialists in these particular special spheres regardless of the country of their residence and that are interpreted by them similarly. R. Dudok states in his monograph "The Problem of Meaning and Sense of the Term in the Humanities" that the structural-and-semantic potential of the term enables its correlation within the terminological systems of the Humanities [3, p. 4].

The key term of the document "Comments of the United States of America to the Draft Comprehensive Study on Cybercrime, August 22, 2016" *cybercrime* consists of two elements: a computer term *cyber* and a legal one *crime*. By means of blending two notions – (1) "cyber, cybernetic" [2] or "virtual, connected with information technologies" [3] and (2) "crime, criminality" a new terminological unit *cybercrime* is formed to denote a new type of criminal activity. The frequency of its use in the texture of the document is considerable enough and equals 119 cases of word usage, which comprises 1,8% of the total number of words in the text (6774).

Likewise, the term *cybercriminals* is formed, based on blending a computer term and a legal one (*cyber* + *criminals*), for instance: *Change is the only constant in* ***cybercrime*** *as* ***cybercriminals*** *exploit new communications methods and technological changes on the Internet* – practically, this segment of the document suggests the definition of the term "cybercriminals" as criminals who implement new information technologies in their criminal activity.

Terminological units based on the term *cybercrime* are divided into two groups: (a) nominal terminological units formed on the basis of the model *cybercrime* (in the attributive function) + noun, for example: 1) ***cybercrime*** *prevention*; 2) ***cybercrime*** *standards*; 3) ***cybercrime*** *legislation*; 4) *the* ***cybercrime*** *study*; (b) verbal terminological units: *to address* ***cybercrime***; *to respond to* ***cybercrime***; *to combat* ***cybercrime***; *to enact national* ***cybercrime legislation***; *prioritize* ***cybercrime***.

Let's consider two of them – *a (new) instrument on cybercrime* and *the fight against cybercrime* – as such that reflect the essence of this important document: the first terminological unit determine the status and role of the document as a legal instrument in fighting cybercrime, and the second one declares its goal. It is important to note that the terminological unit *a (new) instrument on cybercrime* and its invariant *the fight against cybercrime* stress the significant role of the Budapest Convention as a new international legal instrument in fighting cyber criminality: *a new international instrument on* ***cybercrime***.

The global scope of the jurisdiction of Budapest Convention as of an effective legal instrument is emphasized by the use of the adjectives *global* and *legal* in the attributive function: *Finally, the Draft Study concludes that multiple law enforcement information-sharing networks and a degree of variance in procedural cooperation safeguards are chal-*

*lenges that must be overcome via a new **global** legal instrument on cybercrime*.

Despite only few cases of the use of the terminological unit *the fight against cybercrime* (4 cases) in the text of the document, it plays an important role as an indicator of its main idea and goal. For instance: 1) *Contrary to some views expressed in prior Expert Group meetings, even as the threat evolves, **the fight against cybercrime** has not stood still but continues to improve*; 2) ***The fight against cybercrime** is a top priority among governments in virtually every multilateral body*; 3) *The questionnaire's raw data could assist the Expert Group in assessing global strengths and weaknesses in **the fight against cybercrime***. The final sentence of the document ends in the terminological unit *the fight against cybercrime*, stating once more the main goal of the document as well as readiness and wiliness of the global community for uncompromising fight against cybercrime: *It would be unfortunate if repeated references in the Draft Study to a new global instrument distract countries from a more appropriate focus on improving their internal capacity to permit them to strengthen their domestic security and engage fully as equal and effective partners in **the fight against cybercrime***.

Among the professional lexis on the basis of the terminological unit cybercrime we have classified two groups, namely: (a) extended professional word combinations formed on the basis of the term cybercrime, for example: 1) *a potential lack of understanding of **cybercrime***; 2) *national responses to **cybercrime***; 3) *regional instruments on **cybercrime***; (b) extended professional word combinations formed on the basis of the model: the term *cybercrime* (in the attributive function) + noun, for example: 1) *discussions concerning **the cybercrime study***; 2) *membership in **a** multilateral **cybercrime instrument***; 3) *harmonization of **cybercrime laws***.

So, the correlation of the terminological systems of the professional spheres of law and computer technologies is taking place alongside with the fusion of their institutional environments because of the transition of illegal business activities into cyber space. Globalization determines the necessity of creating a universal means of verbal communication to ensure the adequate exchange of information and knowledge transfer worldwide, and universalization of terminology serves this purpose.

Conclusion. Thus, the research has proven the occurrence of the processes of universalization of terminological lexis under globalization of the information space and has given grounds to make the following conclusions: first, globalization promotes unification of the institutional environment of different professional spheres worldwide and is accompanied by the unification of computer programs in office work, accounting, financial and trade transactions, etc.; second, parallel to the process of unification of the institutional environment of different professional spheres globally the universalization of the general business and marketing terminology is taking place together with the special terminology blending with the computer terminology; third, the shift of business activities to cyber space is accompanied by a considerable increase of cybercrime as a qualitatively new type of criminality; and, finally, the discourse of international enforcement activities in fighting cybercrime is characterized the use of terminology based on legal and computer terms blending.

The analysis of terminological lexis functioning in professional communication is of great importance in regards to the role of the term as an instrument of cognition; hence further perspectives of the linguistic research of the terminology in the sphere of cybercrime are connected with defining its semantic and cognitive nature, as well as its communicative-and-functional potential and characteristics.

References:

1. Golovanova E.I. (2011). Vvedeniye v kognitivnoye terminovedeniye [Introduction to Cognitive Terminology Studies]. Moskva: Flinta. Nauka, 224 p.
2. Grinyev S.V. (2002). Aktualnost problem kognitivnogo terminovedeniya [Significance of the Problem of the Cognitive Terminology Studies]. *Naucho-tekhnicheskaya terminologiya*. Moskva, pp. 11–22.
3. Dudok R.I. (2009). Problema znachennya ta smyslu termina v humanitarnykh naukakh [The problem of term and sense meaning in the Humanities]. Lviv, 358 p.
4. Kravchenko N.K. (2007). Mizhnarodno-pravovyi dyskurs: kohnityvno-komunikatyvnyi aspect [International Legal Discourse: cognitive-and-communicative aspect]. Avtoref. dys. d-ra filol. nauk: 10.02.15, Kyiv. nat. un-t im. T. Shevchenka. Kyiv, 31 p. Available from: http://www.nbuv.gov.ua/ard/2007/07knkkka.zip
5. Radu A.I. (2019). Osoblyvosti universalizatsii terminolohichnoi leksyky v umovakh hlobalizatsii [Characteristics of Terminology Universalization Under Globalization]. *Natsionalna identychnist v movi i kulturi*, zb. nauk. pr. Kyiv: Talkom, pp. 241–246.
6. Sadovnikova H.V. (2014). Spivvidnoshennya ponyat "termin" ta "mova profesijnoi komunikatsii" [Correlation of the notions "term" and "the language of professional communication"]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriya 9: Suchasni tendentsii rozvytku mov*, vypusk 11, pp. 184–194.
7. Chornobaj O.L. Komunikatyvna lingvistyka (movna komunikatsiya) yak osnova opanuvannya zasobiv yurydychnoi komunikatsii [Communicative Linguistics (Language Communication) as the Basis of Mastering Legal Communication]. Available from: http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2495/vnulpurn201581327.pdf
8. Hoffman L. (1987). Kommunikationsmittel Fachsprache. Eine Einfürung. 3. Durchgesehene Auflage. Berlin, 307 p.
9. Rey Allain (1995). Essays on Terminology, translated and edited by Juan C. Sager, Amsterdam&Philadelpia: John Benjamins, 300 p.
10. Cambridge Dictionary. Cambridge: CUP, 2019. Available from: https://dictionary.cambridge.org
11. Translation in Context. Reverso Context. © 2013-2019 Softissimo Inc. Available from: https://context.reverso.net
12. Cambridge Dictionary. Cambridge: CUP, 2019. Available from: https://dictionary.cambridge.org

List of illustration materials:

1. Comments of the United States of America to the Draft Comprehensive Study on Cybercrime August 22, 2016. Available from: https://unodc.org>organized-crime

Список літератури:

1. Голованова Е.И. Введение в когнитивное терминоведение. Москва : Флинта. Наука, 2011. 224 с.
2. Гринев С.В. Актуальность проблемы когнитивного терминоведения. *Научно-техническая терминология*. Москва, 2002. С. 11–22.
3. Дудок Р.І. Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках : монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 358 с.
4. Кравченко Н.К. Міжнародно-правовий дискурс: когнітивно-комунікативний аспект : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.15. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2007. 31 с. URL: http://www.nbuv.gov.ua/ard/2007/07knkkka.zip
5. Раду А.І. Особливості універсалізації термінологічної лексики в умовах глобалізації. *Національна ідентичність в мові і культурі* : зб. наук. пр. Київ : Талком, 2019. С. 241–246.
6. Садовнікова Г.В. Співвідношення понять «термін» та «мова професійної комунікації». *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов*. 2014. Випуск 11. С. 184–194.
7. Чорнобай О.Л. Комунікативна лінгвістика (мовна комунікація) як основа опанування засобів юридичної комунікації URL: http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2495/vnulpurn201581327.pdf
8. Hoffman L. Kommunikationsmittel Fachsprache. Eine Einfürung. 3. Durchgesehene Auflage. Berlin, 1987, 307 p.
9. Rey Allain. Essays on Terminology, translated and edited by Juan C. Sager, Amsterdam&Philadelpia : John Benjamins, 1995, 300 p.
10. Cambridge Dictionary. Cambridge : CUP, 2019 [Electronic Resource]. Available from: https://dictionary.cambridge.org
11. Translation in Context. *Reverso Context*. © 2013-2019. URL: https://context.reverso.net
12. Cambridge Dictionary. Cambridge : CUP, 2019. URL: https://dictionary.cambridge.org

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. Comments of the United States of America to the Draft Comprehensive Study on Cybercrime August 22, 2016. URL: https://unodc.org>organized-crime

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-23
UDC 372.881.1

Ryzha Anastasiia, Krasilnikova Olha
Ivan Franko National University of Lviv

INTERACTIVE TEACHING METHODS AS AN EFFECTIVE TOOL OF FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION

Summary. The main objective of this article is to examine the methods of English for Specific Purposes (ESP) as a part of English language teaching and to introduce various activities aimed at enhancing vocabulary, speaking, and writing skills. The article contains theoretical background concerning ESP, its definition grounded on different theories and special features connected with ESP discipline (organization of an ESP course, proper selection of teaching materials, types of activities, teacher's role, evaluation and motivation of students). The topicality of the article lays in the fact that teaching the learners professional English based on innovative methods and techniques makes a process of learning the language more sufficient, and the usage of these aids motivates the learners to pay more attention in class and they can relate their learning with their real life. The innovative methods and techniques in teaching English to the employees in hospitality industry is the object of our article.

Keywords: ESP, innovative teaching, real-life learning, learners' needs analysis, method of case study.

Рижа А.В., Красільнікова О.М.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАСВОЄННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. Ця наукова розвідка має на меті проаналізувати важливість використання інноваційних методів і прийомів у навчанні англійській мові фахового спрямування для студентів гуманітарних факультетів. З цією метою було проаналізовано декілька методик викладання англійської мови як мови фаху, що були запропоновані відомими лінгвістами. Викладання англійської мови фахового спрямування – English for Specific Purpose (ESP) є складним процесом, що потребує врахування широкого спектру факторів. Стиль та методи навчання ESP достатньо відрізняються від загального навчання. Попри низку досліджень у сфері методики викладання іноземної мови фахового спрямування, велика кількість питань залишаються не достатньо висвітленими та аргументованими, що підтверджує актуальність цієї публікації. Зі збільшенням обсягів тематичного наповнення навчальних планів для викладання іноземних мов фахового спрямування, ключовим завданням викладача є вичерпне розуміння мети такого навчального курсу та правильний відбір матеріалу для аудиторної та самостійної роботи студента. У групі студентів, які вивчають ESP, викладач сам повинен вибрати відповідні методи навчання та види діяльності, які сприятимуть активній взаємодії студентів. Ключовим об'єктом викладання та навчання у будь-якій групі є студент, той хто навчається, тому в статті були представлені різні категорії цільової аудиторії, які демонструють той факт, що всі студенти, які навчаються в рамках ESP, повинні мати певний рівень володіння англійською мовою. Саме тому в цій роботі розглядаються різні фактори, головним чином аудиторія, мета, підходи та методи навчання, які можуть бути найдоцільніші в конкретній ситуації. Для викладання англійської мови фахового спрямування, варто знати конкретні цілі аудиторії, завдання поточного курсу та сфери реалізації засвоєного мовного матеріалу. Особливість організації процесу вивчення ESP полягає у необхідності створювати атмосферу реальних професійних ситуацій в аудиторії та вмотивовувати учнів брати активну участь у їх вирішенні. Увага приділена формуванню професійних мовних навичок.

Ключові слова: англійська мова фахового спрямування, інноваційні методи виклання, кейсові методи навчання, аналіз потреб аудиторії.

Problem statement. The topicality of present piece of work lays in the fact that teaching English to learners with the purpose to implement it in their career with the help of innovative methods and techniques makes a process of learning the language more sufficient, and the usage of these aids motivates the learners to pay more attention in class and they can relate their learning with their real life.

Recent research and publications. The paper is based on the works by well-known scholars and theoreticians in the sphere of English teaching methodology, among them the works by Tom Hutchinson and Alan Waters, Gary Motteran, Hans Mol and others.

The purpose of the article. The current article is an attempt to explore the phenomenon of innovative methods and techniques in the process of developing productive language skills of the ESP learners on the basis of the analysis of different pedagogical methods and the activities based on them.

Presentation of the main material. Organizing the ESP course is a very important step to achieve a satisfying goal in the course. There is quite a big range of factors playing a vital role in organizing an ESP course, as without them the learning process would not lead to effectiveness. The term "specific" in ESP refers to a specific purpose for which English is learnt and the teacher should be aware of. He or she should find an answer to what T. Hutchinson and A. Waters describe as "language description". The "language description" involves such questions as: "What topic areas will need to be covered?", "What does the student need to learn?", "What aspects of language will be needed and how will they be described?" [1, p. 17]. Finding correct

© Ryzha Anastasiia, Krasilnikova Olha, 2020

answers to these questions results in organizing clear and exact objectives of the course. It is natural that learning strategies vary and correspond with the learners' groups, their age, level or reason they study English. The way adults master a language is different from that of children, the group of advanced learners expects to have a different attitude of the teacher than the group of beginners. The ESP teachers should determine the focus of the ESP course to meet the learners' needs and expectations successfully. T. Hutchinson and A. Waters stress one more aspect affecting the ESP course, it concerns the learners' surrounding and the nature of a particular target and learning situation. They describe them as "needs analysis" to organize the ESP course effectively and consequently achieve a satisfactory goal [1, p. 24]. The learner and the way of learning ('acquiring language') are considered to be the main factors in the whole process. T. Hutchinson and A. Waters emphasize ESP to be an approach, not a product, which means that language learning not language use is highlighted. They draw attention to a 'learning-centered approach' "in which all decisions as to content and method are based on the learner's reason for learning" [Ibid, p. 38].

The ESP course is to meet specific needs of the learners: 1) it is closely related to the content (special description, occupations, and activities); 2) it is centered on the language appropriate to those specific professional activities in syntax, lexis, discourse, semantics, etc.; 3) it is designed for adult learners, either at a tertiary level institution or in a professional working environment; 4) it is aimed at intermediate or advanced learners. Most ESP courses assume some basic knowledge of the language system, but it is mostly used with the beginners [2, p. 142].

It is also important to give the students the knowledge of the global society we live in and to consider things holistically. Problem solving is an important aspect here. Teaching methodology should include the aspect which provides a more effective opportunity for students to internalize and make sense of what they are taught relating to their future field of work. A methodology centered on problem solving is required in any industry or field of work which deals with serving customers

A wide variety of foreign language teaching methods were developed in the 20th century. This fact has strongly influenced the process of language teaching and learning. Interactive methods are considered to be most effective. Interactive methods are as follows: communicative language teaching, direct method, language immersion, natural approach, proprioceptive language learning method, silent way, storytelling, and suggestopedia. Let's consider some of them in more details.

The proprioceptive language learning method is a language learning technique which emphasizes simultaneous development of cognitive, motor, neurological, and auditory functions as all being part of comprehensive language learning process. The silent way is a methodology of teaching a foreign language based on the idea that the teachers should be as silent as possible during a class but the learners should be encouraged to speak as much as possible. Suggestopedia is an effective comprehensible input based on a combined method of desuggestion and suggestion to achieve super learning. The most important objective of suggestopedia is to activize the students' mental potential to learn that is obtained by suggestion. Desuggestion means unloading the memory banks, or reserves, of unwanted or blocking memories. Suggestion then means loading the memory banks with desired and facilitating memories.

Communicative language teaching (CLT), also known as the Communicative Approach, emphasizes interaction of both the means and the ultimate goal of learning foreign languages. This method puts emphasis on correct pronunciation and the target language. It advocates teaching of oral skills at the expense of every traditional aim of language teaching. The method relies on a step-by-step progression based on question-and-answer sessions which begin with naming common objects such as: *table, menu, waiter, restaurant*, etc. It provides a motivating start as the learner begins using a foreign language almost immediately. Lessons progress to verb forms and other grammatical structures (*table – to book a table; menu – ask for a menu; waiter – tip a waiter*) with the goal of learning about thirty new words per lesson. The communicative approach attempts to make all the activities as much life-like as possible by using authentic materials, which can be considered as a methodological improvement.

The method of case-study or specific situations is a method of active problem-situation analysis based on learning by addressing specific problems – situations [3, p. 161]. This method refers to the non-gaming simulation active training. The immediate objective of the method of the case-study consists in the following: a group of students work together to analyze the situation – a case, which occurs in a particular situation, and work out a practical solution, the end of the process is evaluation of the proposed algorithms and the selection of the best one in the context of a given problem. Case-studies are training specific situations specially developed on the basis of factual data for subsequent analysis in the classroom. In the case study students learn to work in "a team", to analyze and to make management decisions. The method of case-study is a tool to apply the theoretical knowledge to solve practical problems. The method promotes the students' critical thinking, the ability to listen to and consider an alternative point of view to express their arguments. With the help of this method, students have the opportunity to demonstrate and improve their analytical and evaluative skills, learn to work as a team to find the most efficient solution to the problem.

Project method is one of modern methods of teaching in which the student's point of view is given importance in designing the curricula and the content of studies. It takes the student beyond the walls of the classroom. It is carried out in a natural setting, thus, making learning realistic and experimental. Also, it encourages investigative learning and solution of practical problems as it is focused on the student. Moreover, it encourages the spirit of scientific interest as it involves validation of hypotheses based on the evidence got [4, p. 622]. Comparing with books it promotes a better knowledge of the practical aspects. There is one great advantage that makes this method worth using – it enhances the students' social skills, as it requires interaction with the social environment.

With the invention of the Internet and its everyday accessibility, the traditional classroom of four walls has been torn down. The use of online social networks promotes active language learning as both teachers and learners can participate in a "collaborative learning environment" which provides opportunities for interaction and thereby helps in language socialization, it also provides a platform to the learners to use the target language outside classroom for practical interaction purpose. In these ways, Facebook creates great opportunities for learners to understand the social practices embedded in language and apply them in real life.

Conclusion. The recent growth of information and communication technologies, advanced requirements at work has led to an urgent foreign language acquisition. Nowadays, the knowledge of English has become a top demand on a job requirements list. Moreover, English is perceived as a facilitating tool in a modern professional life. Such situation is quite beneficial for both the teachers and students. Students are highly motivated to enhance their language skills as they can easily use or implement in their work what they have learnt in their English class. On the other hand, the teacher's understanding of the students' needs makes it possible to structure the studying process meeting all the students' requirements. Choosing materials for a language course determines the structure of the course and underlines the content of each lesson. Appropriate techniques and methods of teaching should help teacher in organizing the course or what is more, they can support teachers and learners in the process of learning [5, p. 107]. Usage of any language teaching innovative method for language learners who deal with the same broader field of language usage but are different in their specializations will be very effective.

References:

1. Hutchinson T., Waters A. English for Specific Purposes: A learning-centered approach. Cambridge: CUP, 2006. 182 p.
2. Bojović M. Teaching Foreign Language for Specific Purposes. *Teacher Development. The 31st Annual ATEE Conference*. 2006. Pp. 482–487.
3. Brown H. D. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. San Francisco: Addison Wesley Longman, Inc, 2001. 416 p.
4. Nicolaides A. Innovative teaching and learning methodologies for higher education Institutions. *International Research Journals*, 2012. Pp. 620–626.
5. M. Butler-Pascoe. English for Special Purposes (ESP), innovations and technology. *English Education Journal*, 2009. Issue 3. Pp. 109–115.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-24
UDC 81'373.611

Salata Iryna
Kryvyi Rih State Pedagogical University

TENDENCIES IN USING FEMINITIVES IN MODERN ENGLISH, UKRAINIAN, AND RUSSIAN. DIFFICULTIES IN TRANSLATION

Summary. This article is devoted to the study of tendencies of using feminitives in contemporary English, Ukrainian, and Russian. These tendencies are conditioned by different historical development of the languages under investigation and opposite approaches to the use of gender-specific nouns of feminine gender in these languages. The author mentions the factors that influenced on appearance of a new branch of linguistics – gender linguistics, and speaks about the main spheres of usage (TV, Internet) of newly-formed feminitives in Ukrainian and Russian. The researcher also pays attention to the situation with the rules of forming feminitives in the Ukrainian and Russian languages, also touches upon the difficulties of appropriate translation of feminitives from and to the three analyzed languages.

Keywords: tendencies of using feminitives, gender linguistics, difficulties of translation of feminitives.

Салата І.А.
Криворізький державний педагогічний університет

ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ФЕМІНІТИВІВ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ, УКРАЇНСЬКІЙ ТА РОСІЙСЬКІЙ МОВАХ. ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ

Анотація. Стаття присвячена вивченню тенденцій використання фемінітивів у сучасних англійській, українській та російській мовах. Ці тенденції зумовлені різним історичним розвитком досліджуваних мов та протилежними підходами щодо використання гендерно-маркованих слів жіночого роду. На сучасному етапі функціонування національних мов спостерігаються різні підходи до використання гендерно-маркованих слів, які є прямо протилежними у мовах, які ми досліджуємо. Відповідно до рекомендацій, прийнятих міжнародною організацією UNESCO в 1999 р. стосовно англійської мови, пропонується замість слів з суфіксами жіночого роду використовувати гендерно нейтральні слова на кшталт: *poetess => poet*, *steward / stewardess => flight attendant*, pl. *cabin crew*; запобігати використанню слів з гендерним маркером, зокрема *woman doctor, policewoman* та використовувати замість них нейтральні *doctor* та *police officer*. Також пропонується замінити частину складних слів *-man* на гендерно нейтральну *-person* та *-people* у множині. Наприклад, замість *spokesman* вживати *spokesperson* або *spokespeople*. Російська та українська мови рухаються у протилежному напрямку. На сучасному етапі відбувається активний процес утворення слів жіночого роду, тобто фемінітивів, від відповідних слів чоловічого роду. У статті згадуються найбільш поширені сфери використання «нових» фемінітивів, тобто створених в українській мові відповідно до нової редакції українського правопису, прийнятого в 2019 р., який регулює правила утворення «нових» фемінітивів. Авторка також наводить декілька прикладів перекладу гендерно нейтральних слів з англійської мови українською та згадує про труднощі прямого та зворотного перекладу фемінітивів досліджуваних мов через відсутність відповідних слів у сучасних словниках. Тому перекладачам слід приділяти більше уваги гендерному аспектові при перекладі та використовувати конструкції, які не утворюють гендерної асиметрії стосовно жінок в англійській мові, також знаходити варіанти слів, які повною мірою передаватимуть відповідні українські фемінітиви.

Ключові слова: тенденції використання фемінітивів, гендерна лінгвістика, труднощі перекладу фемінітивів.

Problem statement. In the end of the XX century a new direction in contemporary linguistics appeared – gender linguistics. The push to the appearance of a new linguistic category *gender* and then to the independent linguistic branch became social factors, and the main one is the boosting of the feminist movement. In contemporary linguistics a gender aspect produced a lot of linguistic research works investigating ways, means and communicative situations of expressing gender in the language and speech.

Recent research and publications. According to A.V. Kirilina, the essence of the notion *gender* – a part of the model of a modern person reproducing in the language and speech sociocultural manifestation of sex – is not actually a linguistic category and may be represented through the analysis of the language structure [4].

In feminist linguistics two directions have been marked out: the investigation of the language for eliciting gender asymmetry and speech behaviour of men and women. Asymmetry directed against women is called language sexism. A research of feminist linguistics is guided by the hypothesis of Sapir-Whorf who claimed that a language is not only the means of communication in a society but it also participates in forming the way of thinking in a society. That's why all people being the bearers of a "man's" language live in a "man's" world picture.

The purpose of the article. The article is aimed at studying tendencies in the use of feminitives in modern English, Ukrainian, and Russian and ways of adequate translation of gender-specific nouns of feminine gender in these languages.

Presentation of the main material. Since the 1980s representatives of feminist linguistics have proposed recommendations on eliminating gender asymmetry in the English language. In 1999 UNESCO issued Guidelines on Gender-Neutral Language in which it is recommended to use gender-neutral words instead of words with suffixes of feminine gender: *poetess – poet*, *steward / stewardess – flight attendant*, pl. *cabin crew* [11, p. 13–14]; to avoid gender markers like *woman doctor – doctor* or to use them only if it is necessary in a concrete context [11, p. 12].

© Salata Iryna, 2020

In Guidelines on Gender-Neutral Language Oxford Dictionary calls to change the part of the word – *man* in compounds on gender-neutral – *person* (pl. – *people*) or any other alternative gender-neutral variants: *barman – bar tender – bar tenders*, instead of *spokesman* to use *spokesperson* – (pl. – *spokespeople*). Moreover, a word *man* in reference to any person is recommended to be changed to *human being* [6].

As for the Ukrainian and Russian languages, they are developing in quite opposite direction in comparison with English. During recent years the tendency to create and use more and more feminitives in both languages is being clearly traced. The most intensive usage of feminitives takes place in mass media – newspaper articles, TV news, talk shows, and Internet.

The Internet as means of communication is becoming a new sociocultural environment where development of communicators' personalities and their professional formation are going on. Among the most widely-spread forms of internet-communication are blogs, social nets, and forums on various themes, which contribute to the development of a special kind of communication – Internet discourse.

The study of Internet as a universal means of communication shows that a lot of new words including also feminitives were firstly introduced in the Internet language as if to "test" them and see how the society will react: either reject or take them into everyday usage.

Nowadays in the Russian language segment of social nets we can meet a lot of groups devoted not only to the problems of feminism but also to the use and creation of feminitives, more than that, a lot of internet resources are being created, for example: http://feminism-russia.ru/feminizator and others, which help to check the correctness of a feminitive and even create your own one [9]. Besides, there is a web-site – dictionary of gender terms devoted to the terminology in the spheres of feminism and gender – http://a-z-gender.net/feminitivy.html [7]. Hot discussions are going on http://envrm.github.io/apps/feminizator/feminizator.html on how it is correct to say in Russian *теологиня* or *теологесса*, *филологиня* or *филоложка*; if the words *политикиня, знатокиня, авторка* coincide with the norms of the Russian language [14].

In Russian there are still no words of feminine gender for all nominations in the language. Only 50% of analysed nominations referring to women are feminitives. More than that, a lot of spheres of activities in the language are still considered "man's", despite the fact that nowadays women take an active part in these spheres, for example, how to say in Russian about a woman *инженер* or *врач* or *доктор*.

In contrast to the situation in the Russian language which still does not have the written rules that regulate the formation of new feminitives, in Ukraine in 2019 a new reduction of the Ukrainian spelling was adopted. According to the new rules of spelling the feminitives in the Ukrainian language are formed by means of a number of suffixes such as: *-к-, -иц-, -ес, -ин-*, for example: 1) *-к-* is the most productive as most of newly-created feminitives are formed with the help of this suffix – *авторка, міністерка, поліціянтка, доцентка, депутатка, прем'єрка*; 2) *-иц-* (unproductive), such words as *засновниця, підприємниця, переможниця* have already functioned in the language and are fixed in the dictionaries of the modern Ukrainian language; 3) *-ес-* (international) – *баронеса, критикеса, поетеса, актриса,* the least productive suffix as there is a tendency to use now *поетка* instead of *поетеса*, *акторка* instead of *актриса*); 4) *-ин-* becoming more productive nowadays, as alongside with the so called "old" words – *княгиня, графиня, кравчиня, майстриня*, new feminitives are being produced – *мисткиня, виборчиня, фахівчиня*, *шефиня, членкиня, ворогиня, філологиня, фотографиня*.

Having compared these three languages we would like to conclude that in any language under investigation a phenomenon, which is analyzed, has different historical development and quite opposite representation on the contemporary stage of these languages functioning. The English language is proceeding the way of neutralization gender markers, to some extent due to the absence of grammatical category of gender. In the Russian and Ukrainian languages we observe the ongoing process of feminization on different stages.

Taking into consideration everything mentioned above, we have analyzed a number of internet news to find the appropriate English translation of some Ukrainian feminitives (we did not investigate "new" Russian feminitives as such that still do not have written norms adopted in the language) and found out the state of affairs like the following.

The BBC news "*A Dallas, Texas police officer made a mistake in the apartment and shot the man, thinking he had run into her home*" is translated as „*Співробітниця поліції в Далласі, штат Техас, помилилася квартирою і застрелила чоловіка, думаючи, що він вдерся до неї додому*" [13]. So we see a discrepancy between an English gender-unmarked word *police officer* and its Ukrainian translation, a word of feminine gender *співробітниця*.

Doctor of philological sciences O. Ponomariv, who has had his blog on the BBC since 2009, answering a reader's question "Which word is better to use in Ukrainian *посолка* or *послиня*?" offers not to use any of them, better saying *пані посол*. But if we address any of the on-line Ukrainian-English or English-Ukrainian translation services the only variant of translation is *Mrs. Ambassador* [2].

As for Ukrainian feminitives newly created according to a new reduction of the Ukrainian spelling, such words as *політикиня, знатокиня, авторка, членкиня, міністерша, поліціянтка, доцентка,* etc. have not had yet their analogies even in on-line Ukrainian-English dictionaries, saying nothing about their paper versions. But it is only the matter of time. I hope, soon we'll have new dictionaries including all new words created according to a new reduction of the Ukrainian spelling and their politically correct translation taking into account the rules of each language.

Conclusion. To sum up our research, we'd like to emphasize that now translators from Russian and Ukrainian into English and vice versa should pay more attention to the gender aspect of translation, to which not so much significance has not been attached recently, and try to choose constructions not creating gender asymmetry in case of speaking about women in the English language and corresponding words that fully transmit the meaning of Russian and Ukrainian feminitives.

References:

1. Belovolchenko H. Shcho take feminityvy i yak yikh utvoriuvaty. URL: https://section.in.ua/erudition/feminities/ (accessed: 05.02.2020).
2. Bloh profesora Ponomariva. URL: https://www.bbc.co.uk/blogs/ukrainian/ponomariv/2011/05 (accessed: 05.02.2020).
3. Hender dlia medii. Pidruchnyk iz hendernoii teorii dlia zhurnalistyky ta inshykh sotsiohumanitarnykh spetsialnostei / za red. M. Maierchyk, O. Plakhotnik, H. Yarmanovoii. Kyiv: Krytyka, 2017. 221 p.
4. Kirilina A.V. (2004). Gendernye issledovaniya v lingvistike i teorii kommunikatsii: uchebnoe posobie dlya studentov vysshikh uchebnykh zavedenij [Gender Studies in Linguistics and Communication Theory: A Textbook for Students in Higher Educational Institutions]. Moskva: Rossijskaya politicheskaya ehnciklopediya (ROSSPEHN), 252 p. (in Russian)
5. Malakhova O. Feminityvy – ne danyna modi, vony vlastyvi ukraiinskii movi yak systemi. URL: https://womo.ua/olena-malahova/ (accessed: 02.02.2020).
6. Oxford Dictionary. URL: https://www.oed.com/
7. Slovar gendernykh terminov. URL: http://a-z-gender.net/feminitivy.html (accessed: 05.02.2020).
8. Smoliar L. Try prychyny, chomu varto vzyvaty feminityvy. URL: https://life.pravda.com.ua/columns/2017/10/28/227141/ (accessed: 06.02.2020).
9. Feminizator – generator feminitiviv. URL: http://feminism-russia.ru/feminizator (accessed: 03.02.2020).
10. Epshtein M. Feminitivy – ili slova obshchego roda? Nuzhny li yazyku slova “avtorka” i “filosofinia”? URL: https://snob.ru/profile/27356/blog/133860 (accessed: 05.02.2020).
11. Guidelines on Gender-neutral Language. URL: https://www.un.org/en/gender-inclusive-language/guidelines.shtml
12. Saul, Jennifer, "Feminist Philosophy of Language", The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2012 Edition), Edward N. Zalta (ed.). URL: https://plato.stanford.edu/archives/win2012/entries/feminism-language/
13. U SShA (the USA) politsiiantka zastrelyla cholovika v yoho kvartyri, dumaiuchy, shcho vona u sebe vdoma. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news-45452818
14. Barbikop: ekskliuzyvne interviu z naividomishoiu politsiiankoiu krainy (video). URL:https://antikor.com.ua/articles/51202barbikop_ekskljuzivne_intervju_z_najvidomishoju_politsijantkoju_krajini_video
15. Perevodchik s ukrainskogo na angliiskii. URL: https://perevod.i.ua/ukrainsko-angliyskiy/
16. Perevodchik onlain. URL: http://translate.meta.ua/
17. Perevodchik s ukrainskogo na angliiskii. URL: https://pereklad.online.ua/ukrainsko-angliyskiy/

Список літератури:

1. Беловольченко Г. Що таке фемінітиви і як їх утворювати. URL: https://section.in.ua/erudition/feminities/ (дата звернення: 05.02.2020).
2. Блог професора Пономаріва. URL: https://www.bbc.co.uk/blogs/ukrainian/ponomariv/2011/05 (дата звернення: 05.02.2020).
3. Гендер для медій. Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / за ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. Київ : Критика, 2017. 221 с.
4. Кирилина А. В. Гендерные исследования в лингвистике и теории коммуникации: учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Москва : Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2004. 252 с.
5. Малахова О. Фемінітиви – не данина моді, вони властиві українській мові як системі. URL: https://womo.ua/olena-malahova/ (дата звернення: 02.02.2020).
6. Oxford Dictionary. URL: https://www.oed.com/
7. Словник ґендерних термінів. URL: http://a-z-gender.net/ua/feminitivi.html (дата звернення: 05.02.2020).
8. Смоляр Л. Три причини, чому варто вживати фемінітиви. URL: https://life.pravda.com.ua/columns/2017/10/28/227141/ (дата звернення: 06.02.2020).
9. Феминизатор – генератор феминитивов. URL: http://feminism-russia.ru/feminizator (дата звернення: 03.02.2020).
10. Эпштейн М. Феминитивы или слова общего рода? Нужны ли языку слова «авторка» и «философиня»? URL: https://snob.ru/profile/27356/blog/133860 (дата обращения: 05.02.2020).
11. Guidelines on Gender-neutral Language. URL: https://www.un.org/en/gender-inclusive-language/guidelines.shtml
12. Saul, Jennifer, "Feminist Philosophy of Language", The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2012 Edition), Edward N. Zalta (ed.). URL: https://plato.stanford.edu/archives/win2012/entries/feminism-language/
13. У США поліціянтка застрелила чоловіка в його квартирі, думаючи, що вона у себе вдома. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news-45452818
14. Барбікоп: ексклюзивне інтерв’ю з найвідомішою поліціянткою країни (відео). URL:https://antikor.com.ua/articles/51202barbikop_ekskljuzivne_intervju_z_najvidomishoju_politsijantkoju_krajini_video
15. Переводчик с украинского на английский. URL: https://perevod.i.ua/ukrainsko-angliyskiy/
16. Переводчик онлайн. URL: http://translate.meta.ua/
17. Переводчик с украинского на английский. URL: https://pereklad.online.ua/ukrainsko-angliyskiy/

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-25
УДК 811.111(075)

Федорчук М.М.
Львівський національний університет імені Івана Франка

ЗАПОЗИЧЕННЯ У СТРУКТУРІ АМЕРИКАНСЬКОГО ВАРІАНТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ІСТОРИЧНИЙ ВИМІР

Анотація. У статті розглядається лінгвістичний процес запозичення крізь призму впливу на формування американського варіанта англійської мови. Процес активного запозичення з різних лінгвокультур був властивий англійській мові на Американському континенті із початку його формування як окремого варіанта. Вплив мов проходив у двох контекстах: на основі різних лінгвокультур (мови індіанських та африканських племен) та на основі подібних лінгвокультур (романські та германські групи мов). Перша група мов є маркованою для Американського варіанта англійської мови. Запозичення відбувались на фонологічному, лексичному та граматичному рівнях. Процес запозичення супроводжувався адаптаціями, скороченнями, народною етимологією та семантичними трансформаціями.

Ключові слова: запозичення, американський варіант англійської мови, лінгвокультура, лексика, семантика, фонологія.

Fedorchuk Marta
Ivan Franko National University of Lviv

BORROWINGS IN THE STRUCTURE OF AMERICAN ENGLISH: HISTORICAL ASPECT

Summary. The article deals with the linguistic process of borrowing through the prism of its influence on the formation of American English. Active process of borrowing from different linguocultures was characteristic of English on the American continent from the beginning of its formation as a separate variety. Influence of languages occurred in two contexts: on the basis of different linguocultures (languages of Indian and African tribes) and on the basis of similar linguocultures (Romanic and Germanic groups of languages). The first group is marked for American English. Borrowings occurred on lexical, phonological and grammatical levels. The domain, or spheres of life, represented by the borrowings show that the largest number of loan words are connected with Native American institutions and civilization. Nearly all the American borrowings from Native American languages are nouns. The influence of African languages was mainly on the phonological level, only a few of words with African origin have passed into American English The process of borrowing was accompanied by such linguistic processes as adaptations, shortenings, folk etymology and semantic shifts. The second group, borrowings from similar linguocultures, is represented by two Germanic languages (German, Dutch), and two Romanic (Spanish, French). Dutch borrowings, though not numerous, are in much more general use than other loan words. They form a part of the most intimate fabric of American usage. German influence is mainly in educational sphere. French influence is greatly by way of the Canadian border. Spanish was the medium for transmission of many words from Indian languages too. Spanish words adopted by American English are numerous and many of them found their way to the language in the 19-20th centuries. Spanish and German influence is also marked on the morphological level. German suffix -burger gave rise to many coinages and neologisms of the 20th century, as well as Spanish, -eria was and is productive element with the meaning "self-service".

Keywords: borrowing, American English, linguoculture, vocabulary, semantics, phonology.

Постановка проблеми. Запозичення як процес, в результаті якого в мові з'являються і закріпляються певні іншомовні елементи, є невід'ємною складовою будь-якої живої мови. Процес цей може бути більш або менш динамічним залежно від екстралінгвістичних обставин (історичних, соціальних) та лінгвістичних умов (етап розвитку мови чи її варіанта).

Американський варіант англійської мови (АВАМ) як і кожний національний варіант є самодостатньою мовною системою, яка адекватно виконує, насамперед, внутрішню комунікативну функцію, функцію спілкування між носіями певного варіанту. Р. Ледерер, аналізуючи причини відмінностей між британським та американським варіантами англійської мови, наголошував, що у разі виникнення необхідності зафіксувати нову реальність у мові, народ має право на лінгвістичну незалежність, а історія англійської мови США і є історією «нашої *Декларації Лінгвістичної Незалежності*» [15, V].

Специфікою АВАМ з перших етапів становлення та розвитку був значний вплив інших мов та культур, серед яких аборигенні, європейські, африканські, спричинений широкою міжкультурною комунікацією на американському континенті [6]. Крім цього, на північноамериканському континенті вже були сформовані значні групи романомовних народів і спільноти, в яких рідною була іспанська та в меншій мірі французька мови, були вже розселені на континенті. Вплив цих мов, особливо іспанської, на АВАМ значний, на відміну від індіанських мов, які, через етносоціальні особливості, не так вплинули на американське суспільство, як можна було б припустити.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у дослідження запозичень у АВАМ зробив американський лінгвіст Л. Блумфілд, який досліджував цей процес як у теоретичному, так і практичному вимірах [2]. Вчений вважав, що запозичення є певним видом мовних змін і розрізняв запозичення культури, «внутрішні запозичення», що відбуваються в процесі безпосередніх мовних контактів, зумовлених територіальною та політичною близькістю, та діалектні запозичення, які проникають

© Федорчук М.М., 2020

у мову із діалектів [2]. Питаннями запозичень у вокабулярі АВАМ з позицій соціолінгвістики переймались Б. Брайсон, Ф. Катамба, С. Катлер, Б. Качру, Д. Кристал та інші [8–10; 13–14]. Роботи українських і російських вчених також зробили вклад у розуміння лінгвістичних процесів, які ініціюються при іншомовних запозиченнях, серед яких відзначимо Ю. Зацного, М. Мостового, У. Потятиник, Є. Гороть, Г. Антрушину [1; 3–5; 17]. Попри те, не всі історичні та соціальні закономірності чітко окреслені та визначені, що й зумовило необхідність нашого дослідження.

Постановка завдання. Метою цієї статті є прослідкувати та розкрити специфіку формування варіанту англійської мови в умовах контактного середовища, коли на мову впливають не лише аборигенні індіанські лінгвокультури, але й інші лінгвістично близькі індоєвропейські (германські мови – голландська, німецька; романські – іспанська, французька) та далекі лінгвокультури африканських племен. Для досягнення мети необхідно вирішити певні завдання, а саме – із соціально-історичних позицій проаналізувати вклад та роль іншомовних запозичень у загальній структурі АВАМ, а також їхній вплив на загальні тенденції розвитку цього варіанта мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мови індіанських племен впливали на АВАМ з перших етапів розвитку, хоча їхня структурна відмінність значно гальмувала процес, і запозичення відбувались посередництвом іспанської та португальської мов, деякі запозичення мали регіональний характер, як наприклад, *scuppernong* та *cayuse* відомі лише на південному узбережжі та заході, тоді як *chinook* та *skookum* знайомі в штатах Вашингтон та Орегон. Багато запозичень з індіанських мов сьогодні знаходяться на периферії мовленнєвого узусу.

Запозичення з індіанських мов були головно інституційними, цивілізаційними, культурологічними, стосувались флори та фауни [11], наприклад *wigwam, hogan, tepee*. При запозиченні слова скорочувались – *raccoon (from Indian "raughroughcums");* трансформували семантику чи набували нових значень – *sachem* початково означало *the head of a particular confederation*, згодом семантика була розширена до *great, important man*; в значній мірі стосувались власних назв – *Chicago* (*garlic field), Michigan, Mississippi, Ohio, Oregon,* і т.д.; трансформувались в результаті дії народної етимології – *woodchuck,* від *otchuk* чи *odjik,* що означало *"pig"*, *whiskey-John* від *wiiskachaan,* що означало *name of a bird*.

Запозичення з компонентом *Indian* представляють особливий інтерес, оскільки не цілком зрозумілою є етимологія слова і більшість фраз з цим компонентом мають пейоративне значення: *Indian giver* зафіксоване в 1848 р., із значенням *a child who, after having given away a thing, wishes it back again*; *Indian gift* – семантика близька до попереднього *a gift for which one expected something of more value in return; Indian summer* із значенням *late autumn,* згодом набуло узагальненого, метафоричного значення *declining years,* а також *Indian meal, Indian cucumber, Indian life*. Деякі з ранніх американізмів є перекладами з індіанських мов – *paleface, war paint, warpath, firewater, pipe of piece, medicine man, Great Spirit, big chief, to bury the hatchet,* і т.д.

Специфіка африканських запозичень в АВАМ досліджувалась лінгвістами на різних рівнях [11–12; 16]. Вони, головним чином, є на рівні фонетики, наприклад [di:f] замість [def] у слові *deaf*, [...b'li:j] замість [...b'laij] у слові *oblige*. У більшості африканських мов відсутній звук [r], тому в південних штатах у вимові практично відсутній цей звук. У фонетиці та фонології АВАМ південних штатів був і є під значним впливом африканських мов, регіональний діалект Південної Кароліни, чи креольська англійська, відома як *Gullah*, підтверджує це. В ній присутні характерні африканські ознаки на рівні звуків, синтаксису, морфології та лексики. Вплив африканських мов на АВАМ в лексиці є незначним, серед запозичень такі: *banjo, cooter ("fresh water turtle"), zombie, juke* та його похідні *juke box, juke joint, tote* та його похідні *tote road, tote wagon, tote team*, та *tote sled, jazz*. Щодо *jazz*, то його етимологія лише гіпотетично є африканською, оскільки відповідного етимона в африканських мовах не було знайдено [12].

Вплив африканських лінгвокультур на формування АВАМ і ширше американського суспільства не варто недооцінювати. Діалект афроамериканців у системі АВАМ сформувався найдавніше і є соціально-етнічним діалектом, що має відмінності майже на усіх мовних рівнях. Існує декілька позначень цього діалекту, серед яких найчастотніші African American English, African American Language, African American Vernacular English, Black Dialect, Black English, Black Talk, Ebonics [9]. Цей діалект у системі АВАМ має фонологічні, морфологічні, семантичні, синтаксичні відмінності. Можна стверджувати, що вплив африканських лінгвокультур на формування АВАМ був і є відчутним.

Контакти з європейськими мовами відбувались на тлі спільного цивілізаційного, культурологічного та релігійного контексту. Це суттєво відрізняло взаємовплив мов від двох попередніх груп і, відповідно, сприятливішими були умови асиміляції запозичень. Європейські мови, що мали та мають вплив на АВАМ, можна розділити на дві групи, германські та романські мови. Серед германських відчутний вплив голландської та німецької мов.

Голландці селились в долині ріки Гудзон, і їхня колонія в межах сучасного Нью Йорка була впливовою в 17-19 сторіччях, вони мали свій власний стиль життя та культуру. Контакти між англійськими та голландськими колоністами не були безхмарними [16]. Незважаючи на це, вплив голландської мови на АВАМ доволі значний. Хоча кількість лексичних запозичень не дуже значна, але вони загальновживані і належать до базової лексики АВАМ, *cookie, pot cheese, waffle, sleigh, boss, patroon, yankee, dope, Santa Claus, snoop, spook*. Слово *boss*, від голландського baas, що означало *"master"*, виявилося корисним надбанням американської демократії раннього періоду, оскільки дозволяло не мати «пана». *Santa Claus* походить від *Sante Klaas*, голландського діалектного слова *Sant Nikolaas* (*St. Nicholas*), воно повністю асимілювалось в АВАМ лише в 19 сторіччі. Щодо етимології *yankee*, то лінгвісти схиляються до думки, що воно походить від *Jan Kees* чи *Jan Kaas*,

прізвиська голландців у Німеччині та Фландрії. Кінцеве *–s* було втрачене внаслідок зворотнього словотвору (*back formation*), оскільки в англійській мові воно є маркованим як множина іменників. Під час громадянської війни у США слово набуло зневажливого забарвлення і вживалось з префіксом *dam-*, як у *damyankee*. АВАМ увібрав власні назви – *Bronx, Harlem* та географічні терміни голландського походження – *kill (creek, stream, river), dorp (village)* та *clove (valley)*.

Незважаючи на те, що німецьких поселень на американському континенті було достатньо багато, вплив німецької мови на АВАМ незначний, оскільки більшість запозиченої лексики є на периферії узусу. Серед найуживаніших такі: *hamburger, noodle, semester, seminar, christmas tree* та ін. Оскільки США запозичили німецьку систему освіти, тому *semester, seminar* увійшли в освітній узус. Доля запозичення *hamburger* виявилася найуспішнішою, позаяк в 19 сторіччі суфікс *–burger* став складовою багатьох новотворів та неологізмів: *cheeseburger, chickenburger, turkeyburger, nutburger, onionburger, shrimpburger, steakburger, fishburger, raisinburger, potatoburger*. З'явились похідні неологізми, семантику яких неможливо зрозуміти із значення компонентів: *radarburger (cooked by radar impulses in a microwave), tinburger (precooked hamburger packed in tins), Trumanburger (a layer of mashed baked beans spread between the halves of a bun)*.

Найвідчутніший вплив на АВАМ із романських мов мали французька та іспанська. З 17-18 сторіч на території США було два осередки французьких поселень, штат Мейн (Maine) на північному сході, що межує із Канадою та на південному сході біля Нового Орлеану. До кінця 19 сторіччя Новий Орлеан вважався найбільш Європейським з усіх американських міст, у 1808 тут був збудований перший у США оперний театр, тут була в ужитку креольська французька мова, що змішувалася із креольською англійською [11].

Французька мова впливала на АВАМ головно на лексичному рівні, запозичення відносились до сфер топоніміки, флори та фауни, розвідки та подорожей, їжі, будівництва, монетарної галузі. Багато із французьких запозичень мають чітко регіональний характер (*coulee, chowder*), хоча деякі входять до базового узусу (*prairie*). Серед запозичень слід відмітити такі: *prairie, bateau, pumpkin, buccaneer, praline, toboggan, voyageur, chowder, carryall (a vehicle), levee, calumet, cent, dime, gopher*. Термін *prairie* утворив багато складених словосполучень: *prairie dog, prairie wolf, (coyote), prairie schooner (a small covered wagon)*.

Іспанська мова мала чи не найпотужніший вплив на АВАМ протягом усього періоду становлення та розвитку, головно на лексичному та морфологічному рівнях [9; 11; 16]. Серед перших запозичень *mosquito (a little fly), negro (black), armada (armed naval forces), alligator (від el lagarto "the lizard"), creole (від criollo "someone born in the region but of European, mostly Spanish ancestry")*, згодом слово розширило семантику до *"mixed language"*, вперше зафіксовано у 1732 р. *Haitian Creole*. Запозичення стосувались сфер флори та фауни (*avocado, barracuda, coyote, mustang*), національностей та рас (*creole, mulatto, pickaninny*), сільського господарства (*ranch, lasso, rodeo, wrangler*) будівництва (*cafeteria, plaza*), їжі (*chili, taco, tortilla*), топоніміки (*canyon, sierra*), одягу (*poncho, sombrero, ten-gallon hat*) та деякі інші (*tornado, barbecue, fiesta, rumba*). Іспанська мова була посередником запозичень з інших мов, і в деяких випадках прослідковується португальська етимологія (*pickaninny, lasso*), аборигенна індіанська (*chile, avocado, barbecue, coyote*), африканська (*rumba*).

Процес запозичення був активним і в 19-20 сторіччях: *alcalde, mustang, adobe, peon, patio, corral, burro, eldorado, fiesta, mesa, siesta, padre, sierra, hombre, bronco, pronto, cinch, vigilante, marihuana, hoosegow, chaps*. Деякі з лексичних одиниць настільки асимільовані, що утворюють похідні з англійськими суфіксами: *peon (an unskilled labourer or farm worker)+ –age, peonage (the condition of being a peon)*. Деякі із іспанських запозичень трансформувались в результаті дії народної етимології – *galón* від іспанського *"braid"*. Широкополі капелюхи ковбоїв прикрашались тасьмами, від чого і походять вирази *ten-(or five) gallon hat*. Але слово *gallon* помилково було інтерпретоване як ємкість рідини, і по сьогоднішній день у США *gallon* є мірою, що дорівнює 3.8 літра.

Більшість іспанських запозичень – це іменники, хоча є прикметники (*loco*), прислівники (*vamoose, mosey, savvy*), що свідчить про глибший рівень впливу, деякі іменники як stampede, lasso, ranch, barbecue та лінгвістичні гібриди *filibuster* і *jerk* шляхом конверсії утворили дієслова.

Суфікс *–teria* чи *-eria* у значенні "self-service" був і є продуктивним в творенні нових слів для зайнятого американського суспільства – *carniceria (butcher shops), ferreteria (hardware stores), planchateria (launderies), washateria чи washerteria (an establishment where one does one's own laundry), shaveteria (a barber shop without barbers, where shaving materials are furnished for one to shave oneself), bookateria (a self-help lending library), chocolateria, beauteria, smoketeria, snacketeria, furnitureteria, hardware-teria, drugeteria, caketeria* та багато інших.

Початок XX сторіччя позначений запозиченнями із інших мов, таких як ідиш – *schmuk (a clumsy or stupid person), schnook (a stupid person, dupe), schmaltz (sentimental, of art e.g. music, literature; liquid fat*. За твердженням британського лексикографа Р. Берчфілда, британському варіанту англійської мови не властиві слова із буквосполученням *sch* [7]. У цей період спостерігаються італійські запозичення – головно лексика, що стосується їжі та напоїв – *pizza, antipasto, tortellini, espresso*, а також слова із різних сфер суспільного життя – *godfather, mafioso, la dolce vita, paparazzo (a free-lance photographer who specializes in candid shots)*, а також слов'янські, зокрема, українська – *pirog, borsht*. Запозичення із цих мов не були системними і не мали значного впливу на АВАМ.

Висновки і пропозиції. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що запозичення у АВАМ відбувались динамічно і мали значний вплив на його становлення. Групи мов, які впливали на АВАМ можна розділити на два кла-

си: індоєвропейські мови (іспанська, французька, голландська, німецька) та аборигенні мови американських та африканських племен. Друга група, хоча й менш численна кількісно, проте маркована для АВАМ. Запозичення відбувались на трьох лінгвістичних рівнях – фонологічному (африканські), лексичному (всі мови) та граматичному (іспанська, німецька). Процес запозичення супроводжувався адаптаціями, скороченнями, народною етимологією та семантичними трансформаціями. Перспективним у цій галузі видається дослідження запозичень у інших варіантах англійської мови та взаємовпливи мов на зламі XX-XXI сторіч.

Список літератури:

1. Антрушина Г.Б. Лексикология английского языка. Москва : Дрофа, 1999. 286 с.
2. Блумфилд Л. Язык. Москва : Просвещение, 1969. 608 с.
3. Гороть Є.І. Нариси з лексикології сучасної англійської мови. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Л. Українки, 2008. 372 с.
4. Зацний Ю.А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. Львів : ПАІС, 2007. 227 с.
5. Мостовий М.І. Лексикологія англійської мови. Харків : Основа, 1993. 265 с.
6. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. Москва : Слово, 2000. 624 с.
7. Федорчук М.М. Американський варіант англійської мови: історія та сьогодення. Львів : ПАІС, 2015. 173 с.
8. Bryson B. Made in America. An Informal History of the English Language in the US. NY: William Morrow and Company, 1994. 378 p.
9. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. NY: Cambridge University Press, 2004. 489 p.
10. Cutler C.L. Tracks that Speak. The Legacy of Native American Words in North American Culture. Boston: Houghton Miffin Company, 2002. 256 p.
11. Dillard J. L. A History of American English. Harlow; Longman, 1992. 257 p.
12. Green L. African American English. A Linguistic Introduction. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. 285 p.
13. Kachru B.B. Standards, codification and sociolinguistic realism: the English Language in the outer circle. English in the World, ed. by Quirk R. & Widdowson H.G. Cambridge : Cambridge University Press, 1985. P. 11–30.
14. Katamba F. English Words. London and New York: Routledge, 1997. 282 p.
15. Lederer R. Dictionary of Americanisms. Hoboken, New-Jersey : Wiley and Sons, 2003. 412 p.
16. Mencken H.L. The American Language. NY : Cosimo, 2009. 512 p.
17. Potiatynyk U. All about Words. Lviv : PAIS, 2014. 361 p.
18. The American Heritage Dictionary of the English Language. Third edition. Boston, N.Y. : Houghton Mifflin Co., 1992. 2140 p.
19. The New Oxford American Dictionary, ed. by E. Jewel, F. Abate. New-York, Oxford : Oxford University Press, 2001. 2023 p.
20. The New Oxford Thesaurus of English. Oxford : OUP, 2000. 1087 p.

References:

1. Antrushina G.B. (1999). Leksikologiya angliyskogo yazyka [Lexicology of the English Language]. Moskva: Drofa, 286 p.
2. Blumfild L. (1969). Yazyk [Language]. Moskva: Prosveshcheniye, 608 p.
3. Gorot Ye.I. (2008). Narysy z leksykolohiyi suchasnoyi anhliyskoyi movy [Studies in Modern English Lexicology]. Lutsk: RVV “Vezha”, Volyn. natz. universytet im. L. Ukyinky, 372 p.
4. Zatsnyi Yu.A. (2007). Suchasnyi anhlomovnyy svit i zbahachennya slovnykovoho skladu [Modern English-Language World and Enrichment of Vocabulary]. Lviv: PAIS, 227 p.
5. Mostovyi M.I. (1993). Leksykolohiya anhliyskoyi movy [English Lexicology]. Kharkiv: Osnova, 265 p.
6. Ter-Minasova S.G. (2000). Yazyk i mezhkulturnaya komunikatzyya [Language and Cross-Cultural Communication]. Moskva: Slovo, 624 p.
7. Fedorchuk M.M. (2015). Amerykanskyi variant anhliyskoyi movy: istoriya ta syohodennya [American English: history and the present]. Lviv: PAIS, 173 p.
8. Bryson B. (1994). Made in America. An Informal History of the English Language in the US. N.Y.: William Morrow and Company, 378 p.
9. Crystal D. (2004). The Cambridge Encyclopedia of the English Language. N.Y.: Cambridge University Press, 489 p.
10. Cutler C.L. (2002). Tracks that Speak. The Legacy of Native American Words in North American Culture. Boston: Houghton Miffin Company, 256 p.
11. Dillard J.L. (1992). A History of American English. Harlow; Longman, 257 p.
12. Green L. (2002). African American English. A Linguistic Introduction. Cambridge: Cambridge University Press, 285 p.
13. Kachru B.B. (1985). Standards, codification and sociolinguistic realism: the English Language in the outer circle. English in the World, ed. by Quirk R. & Widdowson H.G. Cambridge: Cambridge University Press, P. 11–30.
14. Katamba F. (1997). English Words. London and New York: Routledge, 282 p.
15. Lederer R. (2003). Dictionary of Americanisms. Hoboken, New-Jersey: Wiley and Sons, 412 p.
16. Mencken H.L. (2009). The American Language. N.Y.: Cosimo, 512 p.
17. Potiatynyk U. (2014). All about Words. Lviv: PAIS, 361 p.
18. The American Heritage Dictionary of the English Language. Third edition. Boston, N.Y.: Houghton Mifflin Co., 1992. 2140 p.
19. The New Oxford American Dictionary, ed. by E. Jewel, F. Abate. N.Y., Oxford: Oxford University Press, 2001. 2023 p.
20. The New Oxford Thesaurus of English. Oxford: OUP, 2000. 1087 p.

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-78.1-26
UDC 81'255.4:811.111(45)

Chugu Svitlana
Vinnytsia Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics

COGNITIVE, PRAGMATIC AND INTERPRETATIVE DIMENSIONS OF NARRATIVE TEXTS IN CURRENT TRANSLATION STUDIES

Summary. The article discusses advantages of applying the interpretative approach in translation of literary texts that evolved on the premise of research findings in cognitive linguistics and pragmatics. The author claims it to be crucial to study the impact that the cultural context of the source text makes on translation and the target text in terms of its cognitive-pragmatic structuring in the process. The paper also aims to give an overview of the major cognition-related issues and to outline the main challenges of literary text translation with the focus on a number of linguistic and culture specific factors within an interpretative framework. The author highlights the significance of deepening further theoretical postulates worked out in current translation studies to research diverse means and ways, involved in the reconstruction of the source text message in the target text by a system of carefully chosen linguistic means, to convey semantics and pragmatics of the text properly. It is maintained that translation procedure encompasses the study of particularities of knowledge structures, verbalized in the text, as well as consideration of text social, cultural, and conceptual dimensions. The world models, present in the text continuum, manifest different features, so, the use of certain linguistic devices as well as the interpretation and transference of the narrative content, of its special pragmatic and semantic features should be based on the theoretical postulates of cognitive translatology to ensure adequate translation choices.

Keywords: translation process, interpretative approach, cognitive dimension, cultural dimension, world model, text continuum, knowledge structure.

Чугу С.Д.
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

КОГНІТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ І ІНТЕРПРЕТАТИВНИЙ ВИМІРИ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОГО ПРОЗОВОГО ТЕКСТУ У СУЧАСНІЙ ТРАНСЛЯТОЛОГІЇ

Анотація. У статті доводиться необхідність використання новітніх дослідницьких підходів, розроблених у межах когнітивно-прагматичної парадигми, обґрунтовується важливість застосування інтерпретативного підходу до перекладу художнього тексту, підкреслюється аксіоматичність теоретико-методологічних постулатів, що віддзеркалюють притаманні міждисциплінарній парадигмі наукових знань, зокрема у галузі теорії комунікації, когнітивістики, культурології, прагматики та психології. Загальна спрямованість сучасних лінгвістичних студій на вивчення особливостей взаємодії мови і мислення, мови і культури зумовлює необхідність урахування в транслятологічних наукових розвідках закономірностей конструювання і реконструювання ментальних конструктів у ході перекладу тексту для вибору вірних інтерпретаційних інструментів та досягнення правильного тлумачення змісту повідомлення. Автор наголошує на необхідності вивчення особливостей репрезентації структурованих знань в художній моделі світу та аналізує особливості текстової репрезентації знань у єдності мовного та концептуального аспектів, досліджує прагматичне навантаження мовних засобів у межах когнітивно-прагматичного підходу з урахуванням результатів міждисциплінарних студій, пояснюючи, що актуальність подальшої розробки інтерпретативного підходу до перекладу художнього тексту зумовлена необхідністю поглиблення розуміння складних механізмів кодування та декодування змістового наповнення тексту, в художньому просторі якого моделюються декілька альтернативних конструктів світу з певними соціокультурними ознаками. Вивчення лінгвістичних засобів вербалізації концептуального виміру тексту уможливлює встановлення їх прагматичного навантаження та дослідження впливу семантики окремих мовних елементів на способи представлення знань у текстовому просторі, з огляду на твердження, що концептуально-комунікативний вимір художнього тексту є джерелом об'єктивованих у текстовому просторі структур знань. Інтерпретативний підхід до перекладу тексту забезпечує його адекватне розуміння завдяки комплексному сприйняттю інформації, закладеної у системі концептуалізованих дій, подій та процесів, що локалізовані у просторово-часових рамках текстового простору та у багатошаровій абстрактній моделі уявного світу. З огляду на динамізм процесів у транслятології перспективу подальшого вивчення когнітивно-прагматичних характеристик художнього тексту вбачаємо у дослідженні його полімодальності та розкритті семантичного потенціалу лінгвістичних засобів, що вербалізують концептуальні структури і формати знань, наявні у художній моделі світу.

Ключові слова: процес перекладу, інтерпретативний підхід, когнітивний вимір, культурний аспект, модель світу, текстовий простір, репрезентація знань.

Problem statement. Current translation studies, due to pivotal advances in the cognitive-pragmatic paradigm, focus on multifaceted and solid study of various perspectives, dealing with the interpretation of linguistic expressions in discourse and text. These are grounded on the theoretical assumptions and factual findings that outline new trends in the study of cognitive, communicative and socio-cultural aspects of linguistic meanings. Translation studies as a separate branch in translation have taken a new turn in the mid-nineties when the necessity to deepen the understanding of linguistic

© Chugu Svitlana, 2020

nature of translations of diverse genre texts in different social contexts in terms of determining basic correlations between source and target messages was recognized as a priority in translatology. A number of hypotheses, put forward in the works by M. Baker, B. Comrie, G. Hansen, O. Rebrii on fundamental features of translation, translation universals, disambiguation, simplification, explicitation being the most important ones, caused large-scale discussions and, subsequently, shaped current translation studies paradigm [2; 4; 7; 11].

Recent research and publications. The major premise of the current translation studies lies on the theoretical generalizations worked out in the seminal works by A. Pym, G. Toury, M. Tomasello [8; 11; 12]. Irrespective of numerous research of culture in translation, a number of translation challenges caused by the issues related to the intricate and elaborate relations between culture and translation in terms of the nature and transfer of meanings in particular situational contexts of interpretation call for the integrated approach that will combine findings from research in social and linguistic sciences to address the problems of adequacy and equivalence between source and target texts. As S. Chugu emphasizes, translation procedure encompasses the analysis of particularities of knowledge structures, verbalized in the text, as well as consideration of text social, cultural and conceptual dimensions, the use of certain linguistic devices as well as the interpretation and transference of the narrative content, of the special features of its pragmatics and semantics should be based on the theoretical postulates of cognitive translatology to ensure adequate translation choices [1; 3].

Given the importance of the research of multifaceted means and ways involved in the reconstruction of the source text message in the target text by a system of carefully chosen linguistic means to convey semantics and pragmatics of the text properly, the article will focus on the particularities of the interpretative approach to the transfer of the overall meaning and message of the source text to make sure that its fundamental features are translated adequately to convey the meanings accurately enough to ensure the semantics and pragmatics are perceived in a proper way in the target socio-cultural context. Thus, **the purpose of the article** is to focus on providing insights into the interpretative approach to translation and to outline effective ways to enforce the overall quality of meaning transition of the source message into a target one in terms of its conceptual, pragmatic, and communicative equivalence.

Presentation of the main material. A substantial overview of current translation theories by A. Pym focuses on the translation in terms of equivalence; still the transfer of the source text particularities into the target texts is to fit the socio-cultural models in the target culture in accordance with inter-lingual, intra-lingual, and inter-semiotic modes [8]. The main translation challenges are caused by the complexity and variety of the ways of transferring figurative language means, which necessitate further research to understand interrelations between culture, language, and thought [10; 13].

The interpretative approach offers new insights into transfer of culture in translation providing arguments for relevant interpretation of the source text in the process of translation is possible only if proper decoding of meanings is well-grounded in the conceptual and socio-cultural characteristics related to conceptual events, situations, and knowledge structures. Undoubtedly, the main translation principles used in the transfer of culture specific information call for the use of special techniques based on the assumption of the impact of cultural differences on translation process.

In our belief, translatological analysis of literary text excerpts, grounded on the study of meaning [5; 6], proves the necessity to apply an integrated interpretative approach to the translation of the source text into the target one so that to reveal the most important concepts and knowledge formats, 'imbedded' in its conceptual dimension and represented in special ways in the surface structure via a complex system of carefully chosen linguistic devices to convey the text message. Let us look into the features of the text extracts that are to be decoded carefully before getting down to translating them.

<…> *There's an open box to drop coins in, if you want to. I pay up and drive into the grounds, where I find* ***two castles for the price of one.***

Puxley's Castle *is* ***a nineteenth-century Romanesque mansion, all Gothic arched windows*** *and* ***marble-clad pillars****. It was built by* ***the Puxley family****, who* ***made their millions*** *in* ***copper mining****, or at least in* ***owning the mines in which other people went mining****. Their colourful family history, with little altered except the names, is told in* ***Daphne du Maurier's novel Hungry Hill.*** *From the point the castle there's a glorious view across a tidal channel to* ***the real Hungry Hill****, which looms high behind* ***Castletownbere.***

Inside, chunks of stone and marble litter the ground. The roof's gone. Shrubs and wild flowers are growing in impossibly high places. Some rooms are thick with hoof prints and cowpats. It was burned and gutted by ***the IRA*** *during* ***the Civil War in 1921*** [MP, p. 135–136].

The sarcasm conveyed by the implications of the phrase *Puxley's Castle is a nineteenth-century Romanesque mansion with the hints on the vanity of the family making their mansion in the Romanesque style ironically* in the XIX century and naming it using the grand idea of *Puxley's Castle* in combination with their family name, intensified by the use of the lexeme *all* in the initial position of the phrase *Gothic arched windows and marble-clad pillars.*

The use of the references to the literature and culture specific notions *Daphne du Maurier's novel Hungry Hill* calls for the analysis of the cultural dimension of the text in the translation process. It appears that the particularities of the conceptual aspect are to be considered seriously with the name of the location *Hungry Hill* being significant for the understanding of the local history and its impact on the conventions, traditions, and the general world view of the inhabitants of *Castletownbere*, who used to be employed in *copper mining* and actually *made millions* for the Puxleys. Still another perspective of analysis is to address the information of social and historical significance of the notions such as *the IRA* and *the Civil War in 1921.* These need special explanations for readers to interpret the historical events (the Civil War and the organization IRA) correctly.

The way, the other of the two castles is described, reveals the cruelty, violence, and evil of war times and historical events that took place in Castletownbere: *A few hundred yards away, facing Bere Island across the channel into Castletownbere harbor, is* ***Dunboy Castle, the rugged stone ruin of a thirteenth century fortress****. After* ***the English hammered the combined Irish and Spanish forces*** *at* ***the Battle of Kinsale in 1602****, this was the next target.* ***The entire garrison of 143 men was slaughtered****, including – and* ***some people are still a bit miffed about this, even 400 years later – the priest who walked out carrying the white flag****. There are plaques to him in Irish and in English. I sit on the mossy remains of a wall that was destroyed* ***while Shakespeare was writing Hamlet****, and contemplate this landscape that* ***for centuries was the stronghold of the O'Sullivans. Before them the ruling clan here had been McCarthys*** [MP, p. 136].

The dramatic history of the place is presented via a number of linguistic devices, which pragmatic effect makes the description vivid and impressive: *the English hammered the combined Irish and Spanish forces at the Battle of Kinsale in 1602. The entire garrison of 143 men was slaughtered, including <…> the priest who walked out carrying the white flag.* There are other important references that are to be interpreted correctly to decode the message *and some people are still a bit miffed about this, even 400 years later; while Shakespeare was writing Hamlet; that for centuries was the stronghold of the O'Sullivans; Before them the ruling clan here had been McCarthys.*

Translatological analysis of the excerpts reveals the necessity of accurate application of multistep algorithm procedure that ultimately includes proper identifying of the text message, analyzing language devices of the source text and transferring it adequately into target cultural context via a carefully chosen linguistic means. The approach proves effective due to the fact that it recognizes the importance of basic cognitive issues as the fundamental conceptual basis for language expressive means, thus, putting emphasis on the proper choices of linguistic devices in the translation process to ensure appropriate translation decisions.

Conclusion. As universal meaning structures, enriched by culturally specific patterns of conceptual integration, make a huge layer of text continuum it is instrumental to consider these ethno-cultural particularities in a logical and sustainable manner from cognitive and pragmatic perspectives. The vital role of cognitive translatology that resulted in designing the interpretative approach in translation studies focuses on the study of the ways meanings are construed at different levels in the target text.

The interpretative approach has become a beneficial asset to current translation studies, as it is based on the clear understanding of the role of adequate interpretation of conceptual constructs and knowledge formats objectivized in the semantic and pragmatic dimensions of the text. Interpretative translation considers diverse meanings and functions of the language units providing insights into mechanisms of linguistic categories representation of conceptual categories through a complex combination of lexical and grammatical devices that pattern culturally specific meanings in discourse and text.

The interpretative algorithm provides proper ways and tools to ensure adequate transfer of culture specific notions in decoding and coding of meanings in accordance with language conventions, so it proves essential for a successful intercultural transfer. The study of the interpretative approach potential outlines the prospect of polishing research design to ensure reliable results and logical conclusions that might prove effective in translation theories and practices.

References:

1. Chugu S.D. Kontseptual′nyy vymir khudozhn′oho tekstu u interpretatyvniy paradyhmi [Interpretative Perspective of the Literary Text Cognitive Dimension]. *Bulletin of Mariupol State University Series: Philology*. 2017. Vol. 17. P. 93–88.
2. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. 2-nd edition. Routledge, 2011. 352 p.
3. Chugu S. Formulaic language sequences in discourse and narrative: constructionist approach. *Zhytomir Ivan Franko State University Journal*. 2017. Vol. 1(85). P. 10–14.
4. Comrie B. On explaining language universals. *The New Psychology of Language* / Ed. M. Tomasello. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2003. Vol. 2. P. 195–209.
5. Coulson S., Todd O. Blending and coded meaning: Literal and figurative meaning in cognitive semantics. *Journal of Pragmatics*. 2005. Vol. 37. P. 1510–1536.
6. Doloughan F. J. Contemporary Narrative: Textual Production, Multimodality and Multiliteracies. London: Continuum, 2011. 168 p.
7. Hansen G. Success in translation. *Perspectives. Studies in Translatology*, 2010. Vol. 5(2). P. 201–210.
8. Pym A. Exploring Translation Theories. 2nd edition. London: Routledge, 2014. 192 p.
9. Rebrii O. Systemic Approach to Translation: Experimental Research. *Advanced Education*. 2017. Vol. 8. P. 109–114.
10. Tkachuk T. Realia types and strategies of their translation in frames of cultural translation. *International Humanitarian University Herald. Philology*. Odessa. 2017. Vol. 2. Issue 30. P. 105–107.
11. Tomasello M. Origins of Human Communication. Cambridge: The MIT Press, 2008. 345 p.
12. Toury G. Probabilistic Explanations in Translation Studies: Universals – Or a Challenge to the Very Concept? *Translation universals : Do they exist?* Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 2004. V. 48. P. 15–32.
13. Translation universals: Do they exist? / Eds. A. Mauranen, P. Kujamäki. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 2004. V. 48. 418 p.

List of illustration materials:

1. McCarthy P. McCarthy's Bar. A Journey of Discovery in Ireland. Hodder & Stoughton: SCEPTRE, 2000. 374 p.

Список літератури:

1. Чугу С.Д. Концептуальний вимір художнього тексту у інтерпретативній парадигмі. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філологія*. Маріуполь, 2017. Вип. 17. С. 93–98.
2. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. 2-nd edition. Routledge, 2011. 352 p.
3. Chugu S. Formulaic language sequences in discourse and narrative: constructionist approach. *Zhytomir Ivan Franko State University Journal*. 2017. Vol. 1(85). P. 10–14.
4. Comrie B. On explaining language universals. *The New Psychology of Language* / Ed. M. Tomasello. Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum, 2003. Vol. 2. P. 195–209.
5. Coulson S., Todd O. Blending and coded meaning: Literal and figurative meaning in cognitive semantics. *Journal of Pragmatics*. 2005. Vol. 37. P. 1510–1536.
6. Doloughan F.J. Contemporary Narrative: Textual Production, Multimodality and Multiliteracies. London : Continuum, 2011. 168 p.
7. Hansen G. Success in translation. *Perspectives. Studies in Translatology*, 2010. Vol. 5(2). P. 201–210.
8. Pym A. Exploring Translation Theories. 2nd edition. London : Routledge, 2014. 192 p.
9. Rebrii O. Systemic Approach to Translation: Experimental Research. *Advanced Education*. 2017. Vol. 8. P. 109–114.
10. Tkachuk T. Realia types and strategies of their translation in frames of cultural translation. *International Humanitarian University Herald. Philology*. Odessa, 2017. Vol. 2. Issue 30. P. 105–107.
11. Tomasello M. Origins of Human Communication. Cambridge : The MIT Press, 2008. 345 p.
12. Toury G. Probabilistic Explanations in Translation Studies: Universals – Or a Challenge to the Very Concept? *Translation universals : Do they exist?* Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 2004. V. 48. P. 15–32.
13. Translation universals: Do they exist? / Eds. A. Mauranen, P. Kujamäki. Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins, 2004. V. 48. 418 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. McCarthy P. McCarthy's Bar. A Journey of Discovery in Ireland. Hodder & Stoughton: SCEPTRE, 2000. 374 p.

НАШІ АВТОРИ

1. **Андрущак Оксана Всеволодівна** – асистент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка
2. **Арцишевська Анетта Леонідівна** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка
3. **Гладьо Світлана Вікторівна** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології та перекладу Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету
4. **Гриня Наталія Олександрівна** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка
5. **Девлиш Ігор Андрійович** – асистент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка
6. **Дудок Роман Іванович** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка
7. **Дячук Наталія Орестівна** – асистент кафедри англійської філології Львівського національного університету імені Івана Франка; директор Агенції іноземних мов «РУНА» ®
8. **Івасюта Олена Богданівна** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка
9. **Калужна Галина Василівна** – аспірант факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка
10. **Каменєва Ірина Адамівна** – старший викладач кафедри іноземних мов Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова
11. **Колодій Мирослава Олегівна** – завідувач відділу резервного фонду Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка
12. **Комарницька Оксана Іванівна** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри перекладу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
13. **Красільнікова Ольга Мирославівна** – асистент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка
14. **Кузнецова Лілія Рафаїлівна** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка
15. **Кульчицька Олена Василівна** – кандидат філологічних наук, асистент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка
16. **Максимук Валентина Максимівна** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка
17. **Мініна Ніна Сергіївна** – кандидат філологічних наук, викладач кафедри іноземних мов Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова
18. **Міщинська Ірина Володимирівна** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри перекладу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
19. **Ординська Ілона Яківна** – старший викладач кафедри перекладу Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
20. **Островська Олександра Миколаївна** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка
21. **Перун Наталія Орестівна** – асистент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка
22. **Поплавська Людмила Леонідівна** – викладач кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка
23. **Поточняк Оксана Петрівна** – асистент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка
24. **Прадівлянна Людмила Миколаївна** – кандидат філологічних наук, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
25. **Раду Алла Іванівна** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка
26. **Рижа Анастасія Василівна** – асистент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка

27. **Салата Ірина Анатоліївна** – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської мови з методикою викладання Криворізького державного педагогічного університету
28. **Федорчук Марта Михайлівна** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології Львівського національного університету імені Івана Франка
29. **Чугу Світлана Дмитрівна** – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології та перекладу Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету
30. **Шабайкович Евеліна Антонівна** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка

ВИМОГИ ДО ПУБЛІКАЦІЇ СТАТЕЙ

Редакція наукового журналу пропонує всім бажаючим студентам, аспірантам, докторантам, здобувачам, молодим фахівцям, викладачам, науковцям та іншим зацікавленим особам опублікувати свої статті за різними науковими напрямами

ДЛЯ ПУБЛІКАЦІЇ СТАТТІ НЕОБХІДНО:

1. Заповнити **електронну форму реєстрації**, обов'язкову для публікації.
2. Надсилати на електронну пошту редакції info@molodyvcheny.in.ua **статтю** та **квитанцію про сплату вартості публікації наукової статті** (сплачується лише після повідомлення про прийняття матеріалів). Обов'язково в темі листа вкажіть **науковий розділ журналу**, в якому ви бажаєте опублікувати статтю.
3. Редакція рецензує вашу статтю протягом 2–3 днів. *Статті студентів публікуються за наявності рецензії або співавтора з науковим ступенем.*
4. Якщо стаття успішно пройшла рецензування, ми відправляємо вам лист з інформацією: **«Стаття пройшла рецензування, прийнята до публікації»**.
5. Як тільки електронна версія журналу розміщується на сайті, ми повідомляємо вам про це. Потім, після виходу журналу з друку, ми відправляємо вам друкований примірник в потрібній кількості.

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ НАУКОВОЇ СТАТТІ:

Наукові статті повинні містити такі необхідні елементи (з виділенням по тексту статті):

– **постановка проблеми** у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;

– **аналіз останніх досліджень і публікацій**, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на які посилається автор;

– **виділення невирішених раніше частин загальної проблеми**, яким присвячується стаття;

– **формулювання цілей статті** (постановка завдання);

– **виклад основного матеріалу дослідження** з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;

– **висновки з даного дослідження і перспективи** подальшого розвитку в цьому напрямку.

Автори, які подали матеріали для публікації, погоджуються з наступними положеннями:

– відповідальність за достовірність поданої інформації в своїй роботі несе автор.

– автори зберігають за собою всі авторські права і одночасно надають журналу право першої публікації, що дозволяє поширювати даний матеріал із зазначенням авторства та первинної публікації в даному журналі.

СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ НАУКОВОЇ СТАТТІ:

– **індекс УДК** (у верхньому лівому кутку сторінки);

– **назва статті, прізвище, ім'я, по батькові автора** (-ів), місце роботи (навчання), вчений ступінь, вчене звання, посада мовою оригіналу статті;

– **анотація** (мінімум 700 знаків) та ключові слова (мінімум 5 слів) мовою оригіналу статті;

– **назва статті, прізвище та ім'я автора** (-ів), місце роботи (навчання) англійською мовою;

– **анотація** (мінімум 1800 знаків) та ключові слова (мінімум 5 слів) англійською мовою;

– **текст статті** може бути українською, російською або англійською мовою;

– **список літератури** подається наприкінці статті у двох формах: «Список літератури» і «References».

Формат статті	А4, орієнтація – книжкова, матеріали збережені та підготовлені у форматі Microsoft Word (*.doc або *.docx)
Поля	всі сторони – 2 см
Основний шрифт	Times New Roman (*Arial* і *Courier New* для текстових фрагментів)
Розмір шрифту основного тексту	14 пунктів
Міжрядковий інтервал	полуторний
Вирівнювання тексту	по ширині
Автоматична розстановка переносів	включена
Абзацний відступ (новий рядок)	1,25 см
Нумерація сторінок	не ведеться
Малюнки та таблиці	необхідно подавати в статті безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. Розмір шрифта табличного тексту зазвичай на 2 пункти менше основного шрифту. Кількість таблиць, формул та ілюстрацій має бути мінімальною та доречною. Рисунки і таблиці на альбомних сторінках не приймаються.
Формули	повинні бути набрані за допомогою редактора формул (внутрішній редактор формул в Microsoft Word for Windows).
Посилання на літературу	у квадратних дужках по тексту [1, с. 2], бібліографічний список в кінці тексту. Посторінкові виноски та посилання не допускаються
Обсяг	від 10 до 20 сторінок включно

Науковий журнал
«Молодий вчений»
№ 2.1 (78.1) лютий 2020 р.

Щомісячне видання

Коректор: В. Бабич
Дизайн: А. Юдашкіна
Комп'ютерна верстка: В. Удовиченко

Контактна інформація редакції журналу.
Поштова адреса: 73021 Україна, м. Херсон,
а/с 20, Редакція журналу «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
Сайт: www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 20.02.2020 р.
Формат 60х84/8.
Папір офсетний. Цифровий друк.
Ум.-друк. арк. 12,56. Тираж 100 прим.
Зам. 0220-86.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, буд. 46-а
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.